

VLAAMSE REGERING 2019-2024

REGEERAKKOORD

SAMENVATTING

Vlaanderen staat sterk. De werkloosheid is laag, de productiviteit hoog, en dankzij onze ambitie, onze veerkracht en onze creativiteit scheren we hoge toppen. Cultureel, maatschappelijk en economisch stralen we. Toch is er ook onbehagen. Samenleven in diversiteit stelt ons voor uitdagingen. En te veel mensen hebben het moeilijk om rond te komen, ook als ze aan het werk zijn. Het gevoel leeft dat de lasten en lusten niet altijd evenredig verdeeld zijn.

Naar een samenleving in topvorm

De Vlaamse Regering zet alle zeilen bij om te bouwen aan een harmonieuze samenleving, waarin iedereen kansen krijgt om vooruit te gaan. De Regering doet een warme oproep aan alle Vlamingen om samen aan dit wervende verhaal te schrijven. Er staan ons de volgende jaren bovenmaatse uitdagingen te wachten. We hebben het engagement van iedereen nodig om daar een succes van te maken.

Het is onze ambitie dat Vlaanderen een onbetwiste referentie wordt in het Europa van de jaren twintig. Zowel economisch als maatschappelijk richten we onze blik naar het noorden en meten we ons met samenlevingen als Nederland en Scandinavië. We leggen de lat hoog in alle domeinen van onze samenleving. Maar we doen dat op zo'n manier dat iedereen mee kan. Ongeacht afkomst, overtuiging, geaardheid of beperking. We scheppen een kader dat iedereen aanmoedigt om het beste uit zichzelf te halen en mee te bouwen aan een Vlaanderen dat schittert.

Excellent onderwijs

Excellent onderwijs is de belangrijkste hefboom om elk talent te ontwikkelen en om er als samenleving collectief op vooruit te gaan.

Afgelopen jaren werd ons onderwijs grondig hervormd. De zorgzame uitrol van recente hervormingen moet helpen om een nieuwe kwaliteitscultuur in ons onderwijs tot stand te brengen. Hervormingen kunnen evenwel worden vervolmaakt, net zoals elke hervorming ook grondig wordt gemonitord en geëvalueerd met het oog op noodzakelijke bijstellingen.

Op vijf grote uitdagingen wil deze Vlaamse regering een antwoord bieden: de onderwijskwaliteit, het lerarentekort en hun status, de juiste begeleiding van onze kinderen op de juiste plaats, het capaciteitstekort en de studieduur in ons hoger onderwijs.

Kwaliteitsvol onderwijs is de sleutel, inclusief de beheersing van een rijke Nederlandse taal. Kinderen die een taalachterstand hebben, laten we een taalintegratietraject volgen met desgevallend ook een taalbadklas of een volwaardig alternatief zodat we leerachterstand en schooluitval vermijden en kinderen dus echt gelijke kansen geven. Maar evengoed zetten we in op de kennis van de moderne vreemde talen als troef.

Het kleuteronderwijs zal evenveel werkingsmiddelen als het lager onderwijs krijgen. Bijkomende kinderverzorgers zorgen voor extra handen in de klas.

We blijven werken aan de opwaardering van het aspect kennis, naast vaardigheden, attitudes en persoonlijkheidsvorming. We introduceren gestandaardiseerde net- en koepeloverschrijdende proeven en aangescherpte eindtermen.

De vrijheid van onderwijs blijft een belangrijk uitgangspunt. De overheid bepaalt wat de leerlingen moeten kennen en kunnen, de scholen en leerkrachten bepalen hoe ze dit pedagogisch realiseren. In de derde graad van het secundair onderwijs kan het gemeenschapsonderwijs overschakelen van 2u levensbeschouwing naar 1u levensbeschouwing en 1u interlevensbeschouwelijke dialoog. Maar vrijheid is geen vrijblijvendheid. Mensen en middelen zijn bedoeld voor onze kinderen en scholen, eerder dan voor overkoepelende structuren.

Door in alle scholen in Vlaanderen één overzichtelijke, eenvoudige en uniforme tabel te gebruiken, zorgen we voor een transparant aanbod van het eerste tot het laatste jaar. In het Secundair Onderwijs waken we erover dat het huidige aanbod van onderwijsvormen (ASO, TSO, KSO en BSO) met de finaliteiten (doorstroom/dubbele finaliteit/arbeidsmarkt), gegarandeerd blijft en er geen brede eerste graad wordt uitgerold. Meer kwaliteit wil immers zeggen; in het lager onderwijs en bij aanvang van het secundair een bredere basisvorming, maar vervolgens zo snel mogelijk kiezen en bekwamen.

Het lerarentekort beantwoorden we o.a. door het lerarenberoep opnieuw aantrekkelijk te maken. Leerkrachten moeten de status krijgen die ze verdienen. We streven naar maximale planlastvermindering en stappen af van de cultuur om alles te rapporteren. Door het beter honoreren van anciënniteit voor nieuwe zij-instromers, willen we meer nieuwe leerkrachten aantrekken én behouden.

We herstellen het respect voor de leerkracht, voor de klassenraad en de directie. De lerarenopleiding wordt opgewaardeerd.

Betrokken ouders maken ook sterk onderwijs. Zij bouwen actief mee aan de ideale leeromgeving die nodig is voor goede onderwijsprestaties.

Evenzeer moeten we ervoor zorgen dat onze kinderen de juiste begeleiding krijgen: de juiste plaats in de juiste school met de juiste omkadering. Het M-decreet schaffen we af en vervangen we door een echt

begeleidingsdecreet voor kinderen met zorgnoden én hun leerkrachten. Daarmee geven we een pragmatische en realistische invulling aan de begeleiding van kinderen met zorgnoden: gewoon onderwijs indien mogelijk, buitengewoon onderwijs indien nodig.

Capaciteitstekorten vormen een uitdaging. Daarom gaan we extra investeren in duurzame en ecologische schoolgebouwen. We kiezen voor maximale vrijheid voor ouders om een school naar wens te kiezen voor hun kinderen en schaffen de dubbele contingentering af. We trekken de principes zoals die voor het secundair onderwijs in het inschrijvingsdecreet zijn uitgewerkt, door naar het basisonderwijs. Een echte buurtschool moet bovendien het kloppend hart van de lokale gemeenschap zijn. De schoolinfrastructuur, zeker sportaccommodatie en polyvalente zalen, moet openstaan voor verenigingen uit de buurt.

Ons hoger onderwijs scoort internationaal bijzonder sterk. Het aandeel van anderstalige bachelors trekken we op. De flexibilisering moeten we echter terugdringen in het belang van studenten, ouders en docenten. Verplichte maar niet-bindende toelatingsproeven met aangepaste remediërings- of heroriënteringstrajecten vormen deel van de oplossing, net als een sterkere 'knip' tussen bachelor en master.

Een sterke economie en arbeidsmarkt

Ons onderwijs heeft de opdracht en de ambitie om elk talent in Vlaanderen te ontginnen en onze jongeren te vormen, en met de beste troefkaarten naar de **arbeidsmarkt** te sturen. De uitdagingen zijn groot. Vacatures geraken niet ingevuld, onder meer omdat werkzoekenden niet altijd over de juiste competenties beschikken. Tegelijk zitten nog te veel Vlamingen zonder werk. De Vlaamse Regering zal alles op alles zetten om de werkzaamheidsgraad op te trekken naar 80 % . Zo zullen we aansluiten bij

de top van Europa. We willen de volgende jaren 120.000 Vlamingen extra aan een job helpen. Dat vergt een rist aan activerende maatregelen. Zo zal de Vlaamse Regering via de nieuwe jobbonus het verschil tussen werken en niet-werken groter maken. Ook het toekennen van sociale rechten in functie van het inkomen in plaats van statuut maakt de werkloosheidsval kleiner. We leveren daarnaast bijkomende inspanningen om de Vlamingen om- en bij te scholen (onder meer via het principe van "levenslang leren"). Digitale vaardigheden worden de volgende jaren cruciaal. Met een nieuw STEM-actieplan pakken we het tekort aan technische en wetenschappelijke profielen aan.

Werkzoekenden begeleiden we intensief naar een job. De VDAB krijgt een duidelijkere regisseursrol. Na drie maanden sluit de werkzoekende een verplichte overeenkomst over een persoonlijk traject naar werk. Ook nieuwkomers schrijven zich verplicht in. Wie ver van de arbeidsmarkt staat, geven we kansen in de sociale economie en in het wijkwerken. Wie binnen de twee jaar niet aan de slag geraakt, kan verplicht worden ingezet in gemeenschapsdienst. Daardoor halen we mensen uit hun maatschappelijk isolement en dat past steeds in een traject naar werk, waarbij de vaardigheden van de werkzoekende worden versterkt.

Een sterke economie is ook maar denkbaar met gemotiveerde ondernemers. We stimuleren meer dan ooit de ondernemerscultuur in Vlaanderen. We doen inspanningen om drempels die KMO's ondervinden verder weg te werken. Al wie de handen uit de mouwen wil steken en risico durft te nemen, krijgt onze steun. We helpen ze nog beter starten, innoveren, digitaliseren, exporteren en energiezuiniger worden, en dat allemaal met zo weinig mogelijk administratieve lasten.

De digitalisering treedt een nieuwe fase in, waarbij alles met alles en iedereen met iedereen verbonden is. Klassieke modellen en methoden komen onder druk te staan. Dat schept kansen om economische en maatschappelijke problemen op een innovatieve manier aan te pakken, maar het houdt ook risico's in. Initiatieven in verschillende beleidsdomeinen moeten meer dan ooit op elkaar afgestemd worden. Samenwerking is het antwoord.

De Regering maakt van **innovatie en digitale transformatie** een speerpunt van haar beleid. Vlaanderen moet smaakmaker en voortrekker worden op het vlak van toepassingen in de nieuwe data-economie en artificiële intelligentie. Een zo snel mogelijke invoering van het 5G-netwerk in heel Vlaanderen is een grote prioriteit. Want dat zal ervoor zorgen dat we de nieuwste spijttechnologieën kunnen inzetten om Vlaanderen gezonder te maken, verkeersstromen beter op elkaar af te stemmen, energie te besparen, informatie efficiënter uit te wisselen, fraudeurs sneller te klissen, maar ook bijvoorbeeld nieuwe robotcatoepassingen te lanceren of zware videobestanden in een oogwenk door te sturen.

Met een taskforce in de schoot van de Vlaamse regering zullen we de komende weken alle mogelijke maatregelen treffen om de nefaste invloed van een mogelijke “no-deal brexit” op te vangen.

Een warm en zorgzaam Vlaanderen

De Regering legt de lat hoog en wil dat alle Vlamingen het beste van zichzelf kunnen geven, maar dat is enkel mogelijk in een **warm en sociaal Vlaanderen**. Vlaanderen is rijk aan organisaties, verenigingen en vrijwilligers. Ze geven onze samenleving mee vorm en verdienen onze steun. Wie hulp nodig heeft, laten we nooit in de steek. Voor de ondersteuning van kwetsbaren maakt de Vlaamse Regering de nodige budgetten vrij. Deze gaan bij voorkeur naar de mensen zelf in plaats van de structuren. Voor mensen met een handicap dringen we de wachtlijsten zo snel mogelijk terug. Maar we investeren ook verder in jeugdhulp, in geestelijke gezondheidszorg en in kwaliteitsvolle en betaalbare thuis- en residentiële zorg voor onze ouderen. Sociaal ondernemerschap kan helpen om de wachtlijsten in te korten. We zien erop toe dat de factuur voor zorgbehoevenden in een woonzorgcentrum betaalbaar blijft. Er komt een nieuw zorgbudget voor ouderen die moeite hebben om de rusthuisfactuur

te betalen, we voorzien meer personeel per rusthuisbed en we verstrengen de controle op de dagprijzen. We zorgen ook voor extra plaatsen en meer flexibiliteit in de kinderopvang, De betaalbaarheid en leefbaarheid van de kinderopvang staat voorop. Daardoor zullen Vlamingen werk en gezin beter kunnen combineren. Het "Groeipakket", het nieuwe systeem van kinderbijslag, gaan we efficiënter organiseren.

De armoedeproblematiek, in het bijzonder ook kinderarmoede belangt ons allemaal aan. Het gaat om een gedeelde verantwoordelijkheid, van de samenleving, van het hele beleid. We nemen maatregelen in onderwijs, werk, wonen, ... om armoede te voorkomen en tegen te gaan.

In een warm Vlaanderen moet iedereen ook goed kunnen **wonen**. Veel Vlamingen kiezen ervoor om een woning te kopen, en dat is een goede zaak. We verschuiven tijdens deze bestuursperiode het fiscale voordeel van het "hebben" van een woning naar het "verwerven" ervan. De woonbonus – die de huizen duurder heeft gemaakt - laten we uitdoven. Nadat de registratierechten tijdens de vorige regeerperiode van 10% naar 7% zakten, verlagen we ze nu verder naar 6%. We stimuleren de renovatie van woningen, zodat ze minder energie gebruiken en CO2 uitstoten. Maar net zo goed houden we de privé-huurmarkt kwalitatief en betaalbaar. We blijven ook in sociale woningen investeren. Iedere gemeente engageert zich op het zogenaamde Bindend Sociaal Objectief. Gemeenten die het BSO hebben bereikt, kunnen financiering van de Vlaamse overheid verkrijgen tot maximum 15%.

De toewijzing van sociale woningen aan de mensen zelf gebeurt chronologisch: wie eerst komt, heeft voorrang. Daarbij geldt de absolute voorrangsregel van lokale binding: een kandidaat-huurder moet de jongste tien jaar voor de toewijzing minstens vijf jaar onafgebroken in de gemeente hebben gewoond. Om misbruiken te voorkomen, voeren we ook een middelentoets in bij de inschrijving en toewijzing van een sociale woning.

Strijd tegen misbruiken

De Vlaamse Regering wil dat alle middelen die worden geïnvesteerd, op de juiste plaats terechtkomen. Tegen alle vormen van fraude en misbruik treden we streng op. De Vlaamse Regering maakt van een effectieve en efficiënte handhaving een topprioriteit, zonder ellenlange procedures. Bij inbreuken op Vlaamse regelgeving moeten bestuurlijke handhaving en strafrechtelijk beleid aanvullend aan elkaar worden ingezet. Vlaanderen heeft tal van bevoegdheden inzake **justitie**, handhaving en bestuursrechtspraak. De Minister van Justitie en Bestuurlijke Handhaving ziet daar op toe.

We voeren, binnen onze bevoegdheden, de strijd op tegen georganiseerde en ondermijnende misdaad. We organiseren daarvoor een speciale Vlaamse Handhavingsdienst. De Vlaamse overheid is gebaat bij een vlotte informatie-uitwisseling met de federale inlichtingen- en veiligheidsdiensten, maar ook met de lokale overheden.

Een inclusieve samenleving

Diversiteit in de Vlaamse samenleving kan een meerwaarde vormen, maar stelt ons ook voor uitdagingen. Daarom kiezen we resoluut voor een nieuwe aanpak. Een aanpak waarbij we meer inspanningen vragen aan wie toetreedt tot onze samenleving, maar waar we tegelijk ook de inspanningen opvoeren om meer "met" en minder "naast" elkaar te leven. Nieuwkomers die succesvol **inburgeren**, krijgen alle kansen in onze samenleving. Iedereen heeft gelijke rechten, maar ook gelijke plichten.

De lat wordt voor nieuwkomers hoger gelegd inzake de kennis van het Nederlands, onze gedeelde normen en waarden en het actief deelnemen aan onze samenleving. We vragen hen om een Vlaamse

participatieverklaring te ondertekenen en stappen af van het gratis inburgeringsbeleid. Inburgeraars zullen een financiële bijdrage moeten betalen wanneer ze in een inburgeringstraject stappen. De toegang tot ons sociaal systeem wordt beperkt. Nieuwkomers moeten eerst bijdragen aan het systeem voor ze de voordelen van de Vlaamse sociale bescherming kunnen genieten. Wie aanspraak wil maken op een zorgbudget moet voortaan tien jaar wettelijk en legaal en vijf jaar ononderbroken in Vlaanderen verblijven. Asielzoekers krijgen bij erkenning geen retroactieve kinderbijslag meer.

Maar we bieden nieuwkomers ook meer kansen, door de invoering van een nieuwe pijler in het inburgeringstraject, waarbij we bijvoorbeeld via buddyprojecten nieuwkomers een netwerk laten bouwen en helpen om sneller te integreren. We bundelen goede praktijken op het vlak van samenleven en promoten die. Organisaties die segregatie in de hand werken subsidiëren we niet langer, maar initiatieven die samenleven bevorderen verdienen onze steun.

Wie hier geboren is of met succes is ingeburgerd, is een volwaardig lid van onze gemeenschap. We verwerpen racisme in al zijn vormen en treden er consequent tegen op. Er komen extra acties om discriminatie op de arbeidsmarkt aan te pakken.

Bij de Vlaamse overheid moeten veel mensen met veel verschillende visies kunnen werken. Maar de uiterlijke tekenen van die persoonlijke overtuiging kunnen niet worden getoond. Uiterlijke symbolen van levensbeschouwelijke, religieuze, politieke of andere overtuigingen worden daarom bij rechtstreeks klantencontact niet gedragen. Lokale besturen behouden wel hun vrijheid om de neutraliteit van hun dienstverlening vorm te geven. Ook in het onderwijs waarborgen we de neutraliteit. In het Provinciaal en het Gemeenschapsonderwijs zorgen we voor de levensbeschouwelijke neutraliteit voor leerkrachten en leerlingen. Voor het vrij onderwijs en dat van de steden en gemeenten geldt de autonomie.

We creëren een helder kader in het omgaan met geloofsgemeenschappen. De erkenningsregels worden scherper, zodat we beter het kaf van het koren kunnen scheiden. Wie tegen ons maatschappijmodel ageert, verliest zijn

erkenning. Wie zich inschakelt, zijn onze bondgenoten. Lokale geloofsgemeenschappen die willen erkend worden en de bijbehorende financiering ontvangen, moeten een wachtperiode van vier jaar met gunstig gevolg doorlopen.

Ook voor nieuwe scholen komen er strengere erkenningsvoorwaarden. Een school oprichten kan nog enkel na formele goedkeuring door de Vlaamse Regering. We willen er zeker van zijn dat Vlaamse scholen de grond- en mensenrechten strikt toepassen. Bij twijfel over radicalisering, veiligheid van de staat of buitenlandse inmenging voeren we een grondige audit uit.

Een zelfbewust Vlaanderen

Een gedeelde samenleving is maar mogelijk als onze jonge generaties beseffen vanwaar we komen. Het is essentieel dat we de Vlaamse identiteit complexloos kunnen beleven, onder meer via gedeelde symbolen. Tegen die achtergrond vragen we aan een groep onafhankelijke experts om op wetenschappelijke basis een Canon van Vlaanderen op te stellen. Het gaat om een lijst van ankerpunten uit onze Vlaamse cultuur, geschiedenis en wetenschappen, die zowel in het onderwijs als in het kader van inburgeringstrajecten ter ondersteuning gebruikt worden. We kijken ook uit naar een museum dat onze Vlaamse geschiedenis en cultuur voor het brede publiek ontsluit. Ook de VRT draagt bij aan de Vlaamse identiteit.

De Vlaamse regering zal ook voluit investeren in een ambitieus en coherent **internationaal beleid**. We ondersteunen onze bedrijven in hun exportactiviteiten en spelen onze toeristische troeven uit. Een ambitieus toeristisch beleid draagt daartoe bij.

Omgeving, klimaat en energie

Een andere uitdaging is de zorg voor het **klimaat**. Daarbij gaan we uit van ambitieuze en realistische doelstellingen. Voor de omslag naar een klimaatneutrale en duurzame samenleving is wereldwijde actie nodig. Dat kan Vlaanderen niet alleen. Door de nadruk te leggen op technologische innovatie (carbon capture, waterstof,...) kunnen onze bedrijven en kennisinstellingen veel doen, zonder onze economische groei, de concurrentiepositie van onze ondernemingen en onze maatschappelijke welvaart te fnuiken. We streven naar een vermindering van minstens 80% van de uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen tegen 2050. We hebben in Vlaanderen voldoende ondernemerschap, creativiteit, kennis en expertise in huis om die klus te klaren. We trekken daarbij voluit de kaart van de energie-efficiëntie en verdubbelen wind- en zonne-energie tegen 2030. Verstandiger omgaan met energie tempert ook onze energiefactuur.

Ook de **open ruimte** staat in Vlaanderen onder druk. We kunnen ons niet permitteren alle ruimte die er nog is, vol te bouwen. Daarom maken we werk van een bouwshift, waarbij we naar een beter evenwicht streven tussen kwaliteitsvol wonen, ondernemen en het beschermen van de open ruimte. De overheid moet betrouwbaar zijn. We waken erover dat het eigendomsrecht gewaarborgd blijft: wie nadeel ondervindt van een herbestemming, wordt volledig financieel gecompenseerd. Tegen 2030 moet er 10.000 hectare bos bijkomen. Daarenboven moet er 20.000 bijkomende hectare natuur onder effectief natuurbeheer komen. Vlaanderen zal dus groener worden. Bescherming van de open ruimte gaat hand in hand met een duurzame en innovatieve land- en tuinbouw als belangrijke schakel in de voedingssector en de Vlaamse industrie. Ook voor het welzijn van dieren blijven we het voortouw nemen. Lokale besturen met veel open ruimte krijgen extra middelen om die ruimte ook te vrijwaren.

Mobiliteit

Verder zal de **mobiliteitsdruk** de volgende jaren ongetwijfeld toenemen. De Regering zal daarom fors investeren in maatregelen die erop gericht zijn om burgers en bedrijven vlot te laten schakelen tussen verschillende vervoersmiddelen. Een openbaar vervoer, dat we groener en efficiënter maken, en de fiets bieden een weg uit de file in elke gemeente en stad. Met een gegarandeerde dienstverlening, extra aanbod en meer stiptheid zorgen we voor een betrouwbaar openbaar vervoer. En met een verdubbeling van de investeringen in fietspaden maken we van de fiets nog meer een volwaardig alternatief.

Maar evengoed blijven we zwaar investeren in weginfrastructuur, naast de alternatieven voor de wagen. De aanschaf van een nieuwe milieuvriendelijke wagen wordt fiscaal aantrekkelijker. Bij grote infrastructuurprojecten willen we ervoor zorgen dat het algemeen belang primeert. Het kan niet dat louter particuliere belangen infrastructuurwerken buitenproportioneel lang tegenhouden. We zetten ondertussen voluit in op technologie die onze infrastructuur en voertuigen slimmer maakt.

Een slanke moderne overheid met een gezonde begroting

De Vlaamse Regering heeft zich op het financiële vlak altijd een goede huisvader getoond, en dat zal zo blijven. We houden het budgettair tekort zo klein mogelijk, en streven naar een begroting in evenwicht 2021. De nieuwe Vlaamse Regering wil een echte investeringsregering zijn. Dat is nodig om Vlaanderen voor te bereiden op de snel veranderende wereld. Tegen het einde van de legislatuur willen we de 3% norm voor de gezamenlijke O&O-investeringen van overheid en ondernemingen bereiken. Gerichte investeringen zijn verantwoord, als ze op termijn renderen. Als we hervormingen doorvoeren, zullen die moeten passen binnen de globale begrotingsdoelstellingen over de nieuwe bestuursperiode heen. We realiseren ook belangrijke belastingverlagingen in bepaalde domeinen (registratierechten in de woonfiscaliteit, de vriendenerfenis in de erfbelasting en de jobbonus). Dat moet onze gezinnen en onze bedrijven de nodige zuurstof geven om, samen met ons, de droom van Vlaamse

excellentie te realiseren. Ook onze steden en gemeenten zullen kunnen rekenen op extra ondersteuning. Zo behouden we de groeinorm van 3.5% in het Gemeentefonds en dragen we bij in de pensioenlasten van de lokale besturen.

We willen een gezonde, slanke maar krachtige overheid, die elke euro omdraait, met een stevige dosis realisme. De lokale en Vlaamse overheden gaan ook radicaal digitaal. We mikken op een "state of the art"-dienstverlening aan de burger, met zo weinig mogelijk paperassen. Daarbij hebben we bijzondere aandacht voor de mensen die nog niet mee zijn met de digitale trein. Voor regelneverij en navelstaarderij is er geen plaats.

Ook de politiek moet meegaan met haar tijd. Burgers krijgen meer inspraak bij lokale verkiezingen. We schaffen de opkomstplicht af, net zoals de lijststem. En we geven de burger meer invloed op de verkiezing van de burgemeester.

Institutionele context

Vlaanderen heeft zich in een lang historisch proces en dankzij de inzet van verschillende generaties ontwikkeld tot een deelstaat van het koninkrijk België en tot deel van de Europese Unie. Het is een democratische en sociale rechtsstaat en vormt een natie met een eigen taal en cultuur, met een democratische politieke traditie en met respect voor de individuele vrijheid, de lokale autonomie, het private initiatief en het verenigingsleven. Het heeft in zijn rechtsorde een systeem van rechten en plichten opgezet en een basisstructuur om samen te leven in solidariteit, in een streven om iedereen die in Vlaanderen leeft een menswaardig bestaan aan te bieden.

In het licht van de belangrijke maatschappelijke uitdagingen is het noodzakelijk dat we de institutionele hindernissen aanpakken en een

besluitvorming ontwikkelen die efficiëntie en de democratische beginselen met elkaar verzoent. De Vlaamse Regering nodigt de Vlaamse volksvertegenwoordiging uit om een grondige reflectie op te starten over de gewenste staatsinrichting en geeft ze de nodige vrijheid en ruimte om die concreet invulling te geven.

Binnen het actuele wettelijke en grondwettelijke kader zal de Vlaamse Regering er intussen op toezien dat de bestaande bevoegdheden maximaal ingevuld worden en dat, wanneer overleg niet zou lukken, alle wettelijke instrumenten ingezet worden wanneer andere overheden op onze bevoegdheidsdomeinen ageren of onze belangen in het gedrang brengen.

VLAANDEREN SCHITTERT

ONDERWIJS

Uitdagingen en visie

Excellent onderwijs is de belangrijkste hefboom om elk talent te ontwikkelen en om er als samenleving collectief op vooruit te gaan. Vlaanderen moet onderwijs van internationale topkwaliteit aanbieden voor elke leerling, student of cursist.

Afgelopen jaren werd ons onderwijs grondig hervormd. De zorgzame uitrol van recente hervormingen moet helpen om een nieuwe kwaliteitscultuur in ons onderwijs tot stand te brengen. Hervormingen kunnen evenwel worden vervolmaakt, net zoals elke hervorming ook grondig wordt gemonitord en geëvalueerd met het oog op noodzakelijke bijstellingen.

Op vijf grote uitdagingen wil deze Vlaamse regering een antwoord bieden: de onderwijskwaliteit, het lerarentekort en hun status, de juiste begeleiding van onze kinderen op de juiste plaats, het capaciteitstekort en de studieduur in ons hoger onderwijs.

Een sterk Vlaams onderwijs heeft bij uitstek een sterk emanciperende kracht voor alle leerlingen. De ambitie om bij al onze leerlingen leerwinst te boeken staat dus voorop. **Kwaliteitsvol onderwijs** is hiervoor de sleutel. De beheersing van een rijke Nederlandse taal is daarbij essentieel. Kinderen die een taalachterstand hebben, laten we een taalintegratietraject volgen met desgevallend ook een taalbadklas zodat we leerachterstand en schooluitval vermijden en kinderen dus echt gelijke kansen geven. Maar evengoed zetten we in op de kennis van de moderne vreemde talen als troef.

Met een **Canon van Vlaanderen**, dynamisch en samengesteld door een onafhankelijke en pluralistisch samengestelde wetenschappelijke commissie, gaan we complexloos om met wie we zijn en waar we vandaan komen.

We blijven werken aan de opwaardering van het aspect kennis, naast vaardigheden, attitudes en persoonlijkheidsvorming.

Met **regelmatige, gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde net- en koepeloverschrijdende proeven en aangescherpte eindtermen** kunnen we leerlingen en ouders de garantie geven dat leerlingen ook daadwerkelijk over de nodige kennis en competenties zullen beschikken die bij dat diploma horen, ongeacht de school.

De vrijheid van onderwijs blijft een belangrijk uitgangspunt. We geven vertrouwen en verantwoordelijkheid aan schoolteams en schoolbesturen. De overheid bepaalt wat de leerlingen moeten kennen en kunnen, de scholen en leerkrachten bepalen hoe ze dit pedagogisch realiseren. Maar vrijheid is geen vrijblijvendheid. Scholen moeten excellent onderwijs aanbieden aan elke leerling en een correcte en doelgerichte besteding van de middelen garanderen. Mensen en middelen zijn vooral bedoeld voor onze kinderen en scholen, eerder dan voor overkoepelende structuren.

Voor vele ouders en zelfs leerkrachten is momenteel de huidige structuur van het Secundair Onderwijs ondoorzichtig. Door in alle scholen in Vlaanderen **één overzichtelijke, eenvoudige en uniforme tabel** te gebruiken, zorgen we voor een duidelijk aanbod van het eerste tot het laatste jaar. In het Secundair Onderwijs waken we erover dat het huidige aanbod van onderwijsvormen, ASO, TSO, KSO en BSO met de finaliteiten doorstroom, dubbele finaliteit en arbeidsmarkt gegarandeerd blijft en er geen brede eerste graad wordt uitgerold. Meer kwaliteit wil immers ook zeggen: in het lager onderwijs en bij aanvang van het secundair een bredere basisvorming, maar vervolgens zo snel mogelijk kiezen en bekwamen.

Geen excellent onderwijs zonder excellente leerkrachten, leerkrachten die met kennis, passie en toewijding voor de klas staan. Het **lerarentekort** beantwoorden we door (o.a.) het lerarenberoep opnieuw aantrekkelijk te maken. **Leerkrachten** moeten de status krijgen die ze verdienen. Zij tekenen immers in belangrijke mate mee verantwoordelijk voor de vorming van onze kinderen. Zij zijn het die elke dag het verschil maken. We leggen de focus op onderwijs in de klas, wat zich ook budgettair moet vertalen in een maximalisatie van de **middelen voor personeel en werking in de klas**. We streven naar maximale **planlastvermindering** en stappen af van de cultuur om alles te rapporteren.

We herstellen het **respect voor de leerkracht, voor de klassenraad en de directie**.

Lesgeven en vakkennis moeten centraal staan. Op die manier willen we leerkrachten meer eigenaar maken van hun job.

De **kwaliteit van de lerarenopleidingen** zullen we sterk monitoren en waar nodig bijsturen. Ook onderzoeken we of we voor de lerarenopleiding een bindende toelatingsproef kunnen maken en of we maatregelen kunnen nemen die sneller leiden tot een duurzame aanstelling.

Door het beter honoreren van anciënniteit voor nieuwe **zij-instromers** in knelpuntvakken, willen we meer nieuwe leerkrachten aantrekken én behouden.

We geven ook **maximaal vertrouwen** en verantwoordelijkheid aan leraren, directies, schoolteams en lokale schoolbesturen.

De **ondersteuning** van leerkrachten en directies in de dagelijkse klaspraktijk moet worden versterkt. We hervormen daarom de pedagogische begeleidingsdiensten, zodat deze effectiever en efficiënter hun kerntaken kunnen opnemen.

Betrokken ouders maken ook sterk onderwijs. We doen een beroep op de ouderlijke verantwoordelijkheid. Betrokken ouders bouwen actief mee aan de ideale leeromgeving die nodig is voor goede onderwijsprestaties. Zij stimuleren hun kinderen om het beste uit zichzelf te halen en binnen de school alle ontplooiingskansen te grijpen.

Evenzeer moeten we ervoor zorgen dat onze kinderen de **juiste begeleiding** krijgen: de juiste plaats in de juiste school met de juiste omkadering. Het M-decreet schaffen we af en vervangen we door een echt **begeleidingsdecreet** voor kinderen met zorgnoden én hun leerkrachten. Daarmee geven we een **pragmatische en realistische** invulling aan de begeleiding van kinderen met zorgnoden: gewoon onderwijs indien mogelijk, buitengewoon onderwijs indien nodig. Het buitengewoon onderwijs blijft voor veel kinderen met speciale noden het meest geschikt om hen de best mogelijke omkadering te bieden.

Capaciteitstekorten vormen een uitdaging. We willen eenvoudigweg dat ouders hun kinderen in de school van hun keuze kunnen laten schoollopen. Dat kan door extra te investeren in duurzame en ecologische schoolgebouwen. De 'dubbele contingentering' – waarbij voorrang werd verleend enkel op basis van socio-economische criteria- schaffen we ook in het basisonderwijs af en in het secundair onderwijs versterken we de maximale schoolkeuzevrijheid voor de ouders. Een echte buurtschool moet bovendien het kloppend hart van de lokale gemeenschap zijn. De schoolinfrastructuur, zeker sportaccommodatie en polyvalente zalen, moet openstaan voor verenigingen uit de buurt.

Ons **hoger onderwijs** scoort tot slot bijzonder sterk in internationaal perspectief. Die lijn willen we resoluut verderzetten. We stellen echter ook vast dat de flexibilisering van het hoger

onderwijs te ver is doorgeschoten. Die moeten we terugdringen in het belang van studenten, ouders en docenten. Studenten doen er alsmaar langer over om hun diploma te behalen of haken af. Studiejaren gaan verloren, samen met de middelen.

Verplichte maar niet-bindende toelatingsproeven met aangepaste en snellere remediërings- of heroriënteringstrajecten vormen deel van de oplossing.

Leren stopt niet nadat we de schoolpoort achter ons hebben dichtgeslagen. We willen een cultuur van levenslang leren. Zo richten we binnen de Vlaamse overheid een **Platform Levenslang Leren** binnen de beleidsdomeinen Werk en Onderwijs.

Concrete voorstellen

Kwaliteit

- Vlaanderen heeft geen andere **grondstoffen** dan zijn **hersencellen**. Kennis en kunde, innovatie en ontwikkeling zijn essentieel voor welvaart en welzijn van onze gemeenschap. Heel wat kwaliteitsindicatoren voor ons onderwijs staan op rood. Het Vlaamse onderwijs heeft altijd tot de Europese top behoord: dat moeten we behouden. **Gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven** moeten de vinger aan de pols houden van het onderwijsbeleid als kwaliteitsmonitoring. Op die manier brengen we de leerwinst van jongeren in kaart en willen we zicht krijgen op de scores van elk kind op Europese schaal. Deze instrumenten meten: het bereiken van de eindtermen, de leerwinst van de leerlingen, de leerwinst op schoolniveau. Ze zorgen ook voor een internationale benchmarking.
  - Een onafhankelijke instantie ontwikkelt deze kwaliteitsinstrumenten met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers. Deze proeven zijn per definitie net- en koepeloverschrijdend.
  - Deze proeven zullen in eerste instantie focussen op Nederlands (begrijpend lezen, schrijven, grammatica) en Wiskunde.
  - De proeven worden door alle scholen afgenomen van alle leerlingen op twee momenten in het lager onderwijs, net zoals aan het einde van de eerste graad van het Secundair Onderwijs en aan het einde van het Secundair Onderwijs. Op termijn vervangen deze meetinstrumenten de bestaande proeven.
  - De resultaten worden teruggekoppeld op leerling- en schoolniveau aan de scholen en, geanonimiseerd op individueel niveau, aan de overheid (inclusief inspectie en onderwijsverstrekkers), en onderzoekers ter beschikking gesteld. Ook voor de toelatingsproeven en andere proeven zullen we op deze manier werken. Het is absoluut niet de bedoeling om een classificatie van scholen op te stellen, dan wel om de leerwinst te vergroten.
- Vlaanderen blijft deelnemen aan **internationaal vergelijkend onderzoek**. Op die manier wil de overheid de kwaliteit van ons onderwijs permanent monitoren en er ook voor zorgen dat alle leerlingen maximale kansen krijgen om hun talenten uit te bouwen en worden leerkrachten gestimuleerd om blijvend ambitieus onderwijs aan te bieden.
- Aan de hand van de resultaten van de net- en koepeloverschrijdende proeven, kunnen we bijsturen waar dat nodig is. Scholen waarvan de leerlingen significant minder leerwinst genereren op die proeven, moeten in een vrij te kiezen begeleidingstraject stappen om de kwaliteit van hun onderwijs te verhogen.

- Indien vakken worden geclusterd, blijft het in alle communicatie met ouders, leerkrachten en leerlingen duidelijk welke vakken daarvan onderdeel uitmaken. We bepalen overal een minimaal aantal uren Nederlands en Wiskunde.
- In de derde graad van het secundair onderwijs kan het gemeenschapsonderwijs overschakelen van 2u levensbeschouwing naar 1u levensbeschouwing en 1u interlevensbeschouwelijke dialoog, waarbinnen eveneens (vakoverschrijdende) eindtermen die passen binnen burgerschap worden gerealiseerd. We gaan de dialoog aan met alle betrokkenen om aan leerlingen die kiezen voor een vrijstelling, een zinvolle invulling aan te bieden.
- Op basis van één eenvoudige en uniforme tabel voor heel Vlaanderen, moeten ouders en leerlingen zicht krijgen op het volledige leertraject van het eerste tot het laatste jaar. Deze tabel omvat enerzijds de door de overheid ontwikkelde matrix met de studiedomeinen, finaliteiten en onderwijsvormen (BSO, KSO, TSO, ASO) en anderzijds voor de eerste graad de basisopties en pakketten.
- Bij het verder uitrollen van de **eindtermen**, blijft de focus op kennisverwerving naast aandacht voor vaardigheden en attitudes. De leerplanmakers linken de eindtermen in alle transparantie aan vakken. We hebben hier ook bijzondere aandacht voor het samenspel tussen de beroepskwalificaties en eindtermen zodat leerlingen uit BSO, en desgevallend TSO, goed voorbereid op de arbeidsmarkt komen, met zodoende een goed evenwicht inzake basis- en beroepsvorming.
- We zorgen ervoor dat de opleidingen inhoudelijk up-to-date zijn en inspelen op de realiteit van morgen, zeker ook wat de nodige digitale en transversale competenties betreft. Alle opleidingen Secundair Onderwijs dienen specifiek genoeg voor de betrokken studierichting aan te sluiten op ofwel de noden van de arbeidsmarkt, ofwel op de startkwalificaties van het Hoger Onderwijs of op beide.
- De samenstelling van de ontwikkelcommissies voor de eindtermen wordt vastgelegd door de Vlaamse Regering. Ze voorziet eveneens een stuurgroep die het kader bewaakt waarin de ontwikkelcommissies eindtermen moeten werken.

- Wanneer leerlingen een getuigschrift, attest of diploma verwerven via de examencommissie, moeten we er verder over blijven waken dat dezelfde kwaliteit gegarandeerd wordt als op school.
- Voor de externe kwaliteitscontrole versterken we de onderwijsinspectie. De onderwijsinspectie krijgt permanent de bijkomende opdracht om de ondersteuning en begeleiding te auditen.
- Naast diploma's kijken we ook naar verworven vaardigheden. We maken bewezen competenties maximaal zichtbaar en certificeren ze (EVC).
- We blijven **ondernemingszin, ondernemerschap** en het aanleren van **ondernemerscompetenties** stimuleren. We informeren leerlingen in de laatste graad van het secundair onderwijs actief over het statuut van student-ondernemer. Daarnaast maken we gebruik van de mogelijkheid om ook ondernemers en bedrijfsleiders als voordrachtgevers gastlessen te laten geven in het leerplichtonderwijs voor bepaalde opleidingsonderdelen. De **opleidingen van de Syntra vzw's** hebben een eigen profiel voor praktijkgerichte opleidingen.
- We bevestigen ons **vertrouwen in de leraars en in de klassenraad**. Via gerichte **nascholing** dicht bij de onderwijspraktijk en op vraag van leerkrachten en directies, bieden we leraren de mogelijkheid zich verder te professionaliseren. De middelen daartoe worden maximaal aan de scholen gegeven zodat zij, in akkoord met directies en leerkrachten, deze middelen kunnen besteden aan die begeleiding en nascholing die ze noodzakelijk achten.
- In dialoog met scholen en ouders gaan we na hoe we de voortschrijdende juridisering van ons onderwijs, waarbij beslissingen van klassenraden en schoolbesturen almaar vaker worden aangevochten en worden voorgelegd aan de rechter, op een concrete manier kunnen terugdringen. Een rechter kan immers enkel oordelen over de conformiteit van een act aan een rechtsregel, niet over de inhoudelijke vorming en opleiding van leerlingen. De vrees voor juridische procedures leidt in de praktijk al te vaak tot een overdreven verantwoordingsdrang bij de evaluatie van leerlingen. Op die manier wordt de planlast voor scholen verhoogd. Om de juridisering tegen te gaan en om beroepsprocedures te vermijden, herbekijken we het Decreet Participatie en Leerlingenrechten.
- De **onderwijsmiddelen** moeten in alle onderwijsniveaus prioritair ingezet worden waarvoor ze bedoeld zijn én waar de leerlingen die ze genereren zich bevinden: dat is **in de klas en in de school**. We brengen duidelijk in beeld hoeveel mensen en middelen

van de scholen naar de koepels, netten en inrichtende machten of andere externen vloeien (= nulmeting). We nemen ter zake maatregelen.

- Wanneer scholen extra diensten inkopen, beschikken ze over vrijheid.
- Praxisonderzoek voor onderwijs moet gericht zijn op leerwinst bij leerlingen en effectiviteit in de klas.
- **Ongekwalificeerd schoolverlaten** moeten we verder terugdringen. Vroegtijdige schoolverlaters blijven we nauwgezet verder opvolgen. Hiertoe koppelen Onderwijs en Werk hun databanken met onder andere als doel iedereen aan te zetten tot het behalen van een kwalificatie of diploma. Met betrekking tot de doelgroep van de 'NEET's' zetten we verder in op de samenwerking met het beleidsdomein Werk om deze jongeren zo snel mogelijk terug naar een onderwijstraject te begeleiden.
- We voeren een actief beleid tegen alle vormen van spijbelen.
- We zetten verder in op het ondersteunen en versterken van scholen bij het ontwikkelen en uitvoeren van hun antipestbeleid. Een sociaalmediabeleid met bijzondere aandacht voor cyberpesten is daarbij een vanzelfsprekend onderdeel.
- Naar aanleiding van de **erkenning van scholen** maken we werk van een strikte naleving van de voorwaarden in het bijzonder wat de toepassing van de grond- en mensenrechten betreft (zoals vervat in o.a. het IVRK en EVRM). Een school kan enkel erkend of gesubsidieerd worden na formele goedkeuringsbeslissing bij ministerieel besluit. Het principe van de automatische erkenning hiervan vervalt op alle niveaus. We evalueren, versterken en breiden het bestaande **protocol tussen de Staatsveiligheid en het beleidsdomein Onderwijs** uit, met daarbij bijzondere focus op gegevensdeling en informatieverstrekking, onder meer in de context van radicalisering, veiligheid van de staat en (problematische en/of buitenlandse) financiering van de nieuw te erkennen school.
- De Onderwijsinspectie zal de komende vijf jaar meer focussen op individueel en collectief huisonderwijs. De **controle op het (collectief) huisonderwijs**, de zogenaamde privéscholen, wordt strakker door de onderwijsinspectie steeds de controles te laten uitvoeren op de leslocaties waar het collectief huisonderwijs plaatsvindt. De onderwijsinspectie dient tevens een beoordeling te maken over de scholen zelf i.p.v. enkel controle op de individuele leerling.
- In het Provinciaal en het Gemeenschapsonderwijs zorgen we voor de levensbeschouwelijke neutraliteit voor leerkrachten en leerlingen. Voor het vrij onderwijs en dat van de steden en gemeenten geldt de autonomie.

- Het Deeltijds Kunstonderwijs kent een toenemend succes. Het decreet **Deeltijds Kunstonderwijs** wordt geëvalueerd en zo nodig bijgestuurd om tot een rationeel onderwijsaanbod te komen.
- We vragen scholen om zelf actief aan **kostenbeheersing** te doen, aan het begin van het jaar een kostenraming mee te geven, te voorzien in gespreide betalingen en in dialoog te treden met ouders met betalingsmoeilijkheden.
- Voor het kleuter- en lager onderwijs doen we inspanningen om de legebrooddozenproblematiek aan te pakken.
- Met uitgeverijen, ontwikkelaars en onderwijsverstrekkers stellen we een ethische code op om onder meer afspraken maken over de ontwikkeling en het gebruik van (invul)handboeken en onderwijssoftware.
- We gaan complexloos om met de Vlaamse identiteit, met wie we zijn en waar we vandaan komen. We stellen in navolging van Nederland een Canon van Vlaanderen op. Deze werkt met vensters: personen, gebeurtenissen en cultureel erfgoed laten samen het verhaal van de historische en culturele ontwikkeling van Vlaanderen als Europese natie zien. De Canon wordt samengesteld door een onafhankelijke en pluralistisch samengestelde wetenschappelijke commissie en is in de eerste plaats bedoeld ter ondersteuning voor het onderwijs en, in aangepaste vorm, van de inburgeringscursus voor onze nieuwkomers.
- We bestendigen de inspanningen voor gezonde voeding en extra beweging op school binnen het ruimer gezondheidsbeleid.

Leerkrachten

- Het tekort aan leerkrachten is één van de grootste uitdagingen waar we deze legislatuur voor staan binnen onderwijs. Bij ongewijzigd beleid zullen we aan het einde van deze legislatuur geconfronteerd worden met een tekort tot 7000 leerkrachten. We werken gerichte maatregelen uit om dit nijpende lerarentekort weg te werken en om het beroep globaal terug aantrekkelijker te maken om ook de uitstroom tegen te gaan. Daartoe stellen we een **Vlaamse onderwijsambassadeur** aan die als gezicht van de onderwijssector de vele uitdagingen aangaat en mee oplossingen zoekt.

Inzetten op **werving van potentiële studenten**, aantrekken van sterke profielen, waarbij we ook inzetten op zij-instromers voor die vakken waar de nood het hoogst is, creatief zoeken naar **samenwerking met andere sectoren** om specifieke profielen aan te trekken, outplacement richting onderwijs, bekend maken en stimuleren van **LIO-banen** (leraren in opleiding), ... zullen al zeker acties zijn.

- We kiezen voor maximaal vertrouwen in leraren en directies en **verminderen de planlast** die zij momenteel nog steeds ervaren. De recent hervormde inspectie neemt bij haar doorlichting planlast mee en doet uitspraken over hoe de planlast naar beneden moet zodat elke inspecteur een planlastinspecteur wordt, waarbij er meer gekeken wordt naar het resultaat en niet naar nodeloze rapporteringsverplichtingen.

- In overleg met het team van de school, neemt men binnen de school maatregelen om de planlast te verlagen. We vragen ook een sterk engagement van de onderwijsverstrekkers. Planlastvermindering is een gedeelde verantwoordelijkheid van overheid, koepels, netten en directies (cf. Tarra).

- Ook door in te zetten op digitalisering, kan de planlast verder naar omlaag. Zo kunnen leerkrachten zich focussen op hun kerntaken. We gaan ervan uit dat leraren en directies zelf het best weten hoe ze dag in dag uit het best mogelijke onderwijs kunnen geven, uiteraard binnen het kader van de door de overheid vastgelegde eindtermen.

- We activeren **het meldpunt voor planlast** en irriterende regeldruk; Kafka in het onderwijs. Signalen van regeldruk en planlast die vanuit andere beleidsdomeinen of die niet van de overheid afkomstig zijn, worden aan de bevoegde instantie doorgegeven, waarbij de verantwoordelijken voor deze regeldruk de opdracht krijgen die te beperken.

- De hervorming van de inspectie volgen we van nabij op. Zoals voorzien in het decreet over de hervorming van de inspectiediensten, beoordeelt de inspectie de werkwijze van scholen ten aanzien van decretale bepalingen los van pedagogische assumpties en binnen het referentietoetsingskader.

- We **maken het lerarenberoep opnieuw aantrekkelijk** door te focussen op de **kernopdracht: lesgeven** in de brede zin van het woord. Dat is wat leerkrachten willen doen en waar ze echt goed in zijn. Uit de resultaten van het tijdsbestedingsonderzoek blijkt dat 30 tot 40 procent van de werktijd gaat naar administratie, organisatie, beleidstaken en professioneel overleg. Leerkrachten hun voornaamste tijdsbesteding moet opnieuw lesgeven en instructie zijn. De data uit het tijdsbestedingsonderzoek dienen als basis en uitgangspunt om maatregelen te nemen.
  - We sluiten een pact met de stakeholders om **de lerarenloopbaan weer aantrekkelijker** te maken, de status van het lerarenambt te versterken en de uitstroom tegen te gaan. In het bijzonder hebben we aandacht voor de werving

van leraren, de aanvangsbegeleiding, taakbelasting en werkzekerheid van startende leraren, de professionalisering in het algemeen en de opleiding van directies.

- We onderzoeken of we voor de lerarenopleiding een bindende toelatingsproef kunnen maken en of we maatregelen kunnen nemen die sneller leiden tot een duurzame aanstelling.
  - De evaluatieprocedure van leerkrachten en directies is doorgelicht. Op basis van de aanbevelingen van onder andere het Rekenhof wordt deze procedure herzien. Niet functionerende personeelsleden moeten we kunnen laten gaan. Personeelsleden die ambitieus onderwijs ondanks begeleiding niet waar kunnen maken, worden geheroriënteerd naar een andere job.
  - De lerarenplatforms in het secundair onderwijs worden uitgebreid bij positieve evaluatie en worden netoverschrijdend georganiseerd.
  - De kwaliteit van de educatieve opleidingen zullen we sterk monitoren en waar nodig remediëren. Daartoe zal de NVAO zal deze legislatuur al deze educatieve opleidingen (opnieuw) beoordelen met het oog op de gerealiseerde kwaliteit, waarbij de ambitieuzere leerresultaten van de lerarenopleiding in rekening worden gebracht.
  - We versterken de vakkennis en de vakdidactiek, kennis van het Nederlands, omgang met kinderen met gedrags- en leerproblemen, omgaan met hoogbegaafdheid, omgaan met diversiteit in de klas en het opstellen van valide proeven. Ook in de nascholing en begeleiding hebben we hier aandacht voor.
- Het aantrekken van nieuwe **zij-instromers** kan mee een antwoord bieden op het lerarentekort en het gebrek aan bepaalde vakleerkrachten. Hun ervaring elders op de arbeidsmarkt kan een meerwaarde zijn in de klas. Nuttige ervaring wordt vandaag enkel beperkt gehonoreerd voor praktijkvakken in BSO en TSO. We voeren een actief beleid om de eventuele drempels versneld weg te werken. [We maken werk van een gefaseerde aanpak binnen de erkenning van de anciënniteit van nieuwe zij-instromers van knelpuntvakken.
  - We voeren **duaal lesgeven** in: we stimuleren dat leraren/docenten tegelijkertijd les geven en in een bedrijf tewerkgesteld zijn, zodat een grotere interactie tussen onderwijs en arbeidsmarkt mogelijk is. We voeren een actief beleid om de eventuele drempels daarbij versneld weg te werken.
  - We breiden de mogelijkheid voor **voordrachtgevers** voor bepaalde opleidingsonderdelen uit.
  - Het **lerarenkorps** moet een betere weerspiegeling van de maatschappij worden. We moeten er naar streven dat ons lerarenkorps diverser is als geheel, zowel op vlak van geslacht als achtergrond.
  - De onderwijsmiddelen moeten in alle onderwijsniveaus prioritair ingezet worden waarvoor ze bedoeld zijn én waar de leerlingen die ze genereren zich bevinden: dat is

in de klas en in de school. We brengen duidelijk in beeld hoeveel mensen en middelen van de scholen naar de koepels, netten en inrichtende machten of andere externen vloeien (=nulmeting). We nemen terzake maatregelen.

- We zetten **maximaal in op vereiste bekwaamheidsbewijzen per vak** zodat leerkrachten de inhoud van hun vak zelf zeer goed beheersen. Om een stabielere loopbaan uit te bouwen, zal men voortaan **dienstanciënniteit** over vakken heen kunnen opbouwen, voor die vakken waarvoor men over een vereist bekwaamheidsbewijs beschikt.
- We maken echte **uitwisselingsprojecten** van leerkrachten en werknemers van ondernemingen mogelijk.
- We bieden alle personeelsleden mogelijkheden tot professionalisering aan. Leerkrachten in het basisonderwijs kunnen zich specialiseren in een bepaald leergebied.
- Ook de opleidingen van kinderverzorgers en de lerarenopleidingen zetten verder in op taalverwerving en taalrijkdom Nederlands.
- We maken werk van een degelijk antipestbeleid. De externe Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk actief in onderwijs, wordt gevraagd jaarlijks een inventarisatie te bezorgen aan de overheid met betrekking tot de deelaspecten van pesten van leerkrachten en onderwijspersoneel.
- We zorgen ervoor dat leerkrachten over de vaardigheden beschikken om met **gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven** de evolutie van hun leerlingen op te volgen.
- Leerkrachten **levensbeschouwing** zonder vereist bekwaamheidsbewijs zullen **verplicht worden bijgeschoold**, in samenwerking met de erkende instanties of de vereniging levensbeschouwelijke vakken.

De juiste begeleiding

- We schaffen het M-decreet af en voeren een begeleidingsdecreet voor kinderen met zorgnoden in. De doelstellingen ervan geven we voortaan een **pragmatische en**

realistische invulling: buitengewoon onderwijs indien nodig, inclusief onderwijs indien mogelijk.

- Kinderen met een beperking proberen we, met extra ondersteuning, in het gewoon onderwijs les te laten volgen, maar in de praktijk is dat niet voor iedereen mogelijk. Scholen kunnen beslissen om kinderen, die omwille van zware zorgen het gemeenschappelijk curriculum niet kunnen volgen, niet op te nemen tenzij school en ouders in onderling overleg akkoord zijn over een aangepast traject. In geval van discussie ligt de beslissing, na overleg met de ouders, finaal bij de leerkrachten en schooldirecties op basis van objectieve diagnostiek.
- We voeren de decretale evaluatie van de ondersteuningsnetwerken uit in functie van een verdere bijsturing zodat de ondersteuning van deze leerlingen snel en efficiënt kan ingezet worden, dicht bij de leerling en de leerkracht.
- Het buitengewoon onderwijs blijft voor vele leerlingen met speciale noden het meest geschikt om hen de best mogelijke omkadering te bieden. Gelet op de grote deskundigheid, blijven we het Buitengewoon Onderwijs een volwaardige plaats in het onderwijsaanbod geven. We versterken de kwaliteit. Sowieso evalueren we de uitrol van het nieuw inschrijvingsdecreet waarbij de vraag centraal staat of een leerling terecht kan in een school met de gepaste expertise.
- De basiszorg gericht op het creëren van leerwinst op school wordt verder uitgewerkt. We zoeken daarbij onder andere inspiratie bij buitenlandse modellen en voorbeelden zoals RTI. In dit model wordt in functie van de zorgnood van de leerling en via steeds toenemende intensiteit van remediëring ertoe gepoogd zoveel mogelijk leerlingen te laten aansluiten bij de algemene leerdoelen. Dit wordt gerealiseerd via een systeem van permanente screening, interventie en monitoring die wordt uitgevoerd in de klas of taakklas. Hierbij wordt nagegaan of de draagkracht van schoolteams niet wordt overschreden en de betrokken leerlingen voldoende leerwinst generen.
- De mensen en de middelen die voorzien worden voor de handicapspecifieke ondersteuning moeten maximaal ingezet worden in de klas zodat dit zichtbaar en voelbaar is in de klas voor leerling en leraar. De tijd die besteed wordt aan al dan niet handelingsgerichte verslagen, formulieren en vergaderingen wordt tot het minimum beperkt. We stimuleren digitalisering van verslagen, waarbij een gegeven slechts eenmaal moet opgevraagd worden en vervolgens toegankelijk wordt gemaakt voor wie dat nodig heeft. We bouwen hiervoor verder op het leerlingenpaspoort.
- We hebben oog voor **zeer makkelijk lerenden, hoogbegaafden en uitzonderlijk hoogbegaafden** door voor hen het onderwijs voldoende uitdagend te maken. Leerkrachten leren deze kinderen zo vroeg mogelijk herkennen en signaleren. Ook

voor deze leerlingen moeten leraren een beroep kunnen doen op ondersteuning en moeten deze leerlingen gebruik kunnen maken van hulpmiddelen om het lesaanbod op hun specifieke behoeften te kunnen afstemmen. Hiertoe passen we de regelgeving aan.

- **Kinderen die ziek zijn** krijgen zo snel mogelijk een gepast aanbod, waardoor hun leerrecht en kans op doorstroming wordt gegarandeerd. We evalueren het diverse aanbod van onderwijs voor zieke leerlingen (TOAH, SIO, ziekenhuisschool, DMOB, School en ziek zijn, ...) en specifiek de samenwerking met de thuischool. Op die manier bieden we zieke leerlingen de meest vlotte onderwijsloopbaan en garanderen we hun leerrecht.
- Aangezien **de internaten onderwijs** meer en meer geplaatste jongeren opvangen, bekijken we samen met de internaten MPI GO! en de IPO's wat hun rol is in het onderwijslandschap in samenspraak met het beleidsdomein Welzijn. We bekijken de onderfinanciering van de internaten, de internaten voor buitengewoon onderwijs en de opvangcentra in het Gemeenschapsonderwijs (GO!). De rol van de internaatbeheerder wordt hierbij niet uit het oog verloren. De bestaande verschillen tussen de internaten worden weggewerkt.
- We werken de proefprojecten **leerlingenvervoer Buitengewoon Onderwijs** verder uit, waardoor leerlingen minder lang op de bus moeten zitten en naar school kunnen gaan met de meest aangewezen expertise. De professionalisering van de begeleiders en chauffeurs is een aandachtspunt. Wanneer ouders evenwel niet kiezen voor de dichtstbijzijnde school met noodzakelijke expertise betalen ze de bijkomende vervoerskosten zelf.
- Het nieuwe decreet leerlingenbegeleiding wordt uitgerold en geëvalueerd in functie van mogelijke bijsturing.
- In de wijken waar we kampen met een hoger aandeel schoolse vertraging en vervroegde schoolverlaters, maar ook een hogere uitstroom van leerkrachten, stimuleren we de lokale partners om te kiezen voor een geïntegreerde zorgondersteuning die CLB's, pedagogische begeleidingsdiensten en GOK-uren net- en koepeloverschrijdend bundelt. Op die manier zetten we middelen efficiënter, maar ook effectiever in op de hoge en uiteenlopende zorgnoden. Met deze bundeling zorgen we voor investeringen in specialisatie en expertise, zo dicht mogelijk bij de leerlingen en scholen (op wijk- en/of stadsniveau).

Pedagogische begeleidingsdiensten

- De **pedagogische begeleidingsdiensten** worden hervormd, zodat ze effectiever en efficiënter hun kerntaken kunnen opnemen waarbij leerkrachten en directies hun werking effectief als ondersteuning en hulp ervaren om de dagelijkse klaspraktijk te realiseren. Ze werken bijgevolg met respect voor de lokale autonomie van de directie en de praktijkervaring van de leraren. Ze werken vraaggestuurd in de klas en in de school. Scholen die ondermaats presteren, dienen zich te laten begeleiden.
- Ten behoeve van een efficiënte aanwending van de middelen en ten behoeve van brede kennisverspreiding, werken ze net- en koepeloverschrijdend samen zonder hiervoor een overhead-koepelstructuur uit te bouwen.
- Dat vraagt een herziening van het kwaliteitsdecreet. De diensten moeten ervoor zorgen dat ze sterker met elkaar en met anderen samenwerken. Begeleidingsdiensten stemmen hun methodieken af op wat de leerkracht in de klas nodig en nuttig acht. De aanwezigheid op de klasvloer en de mate waarin leerkrachten aangeven dat begeleiding tegemoetkomt aan hun noden, vormt een subsidiëringsvoorwaarde voor de pedagogische begeleidingsdiensten. De decretale opdrachten worden daartoe bijgestuurd.

Scholen

- Als Vlaamse Regering hebben wij de ambitie om voor elk kind een kwaliteitsvolle plaats in het onderwijs te garanderen. Om deze ambitie waar te maken, voeren we een reeks maatregelen in om plaatsen bij te creëren waar de noden op dat moment het hoogst zijn. In de komende jaren zullen heel veel plaatsen nodig zijn in het Secundair onderwijs. Maar, daar waar in het Basisonderwijs nog capaciteitsproblemen zijn, werken we die ook weg.
- We focussen in de bouw van **nieuwe schoolgebouwen** vooral op het secundair onderwijs, waar de komende jaren de noden het hoogst zullen zijn. We zien erop toe dat alle capaciteitsprojecten zo snel mogelijk gerealiseerd worden. Indien de aanvragers er niet in slagen om hun dossier af te werken, wordt er bekeken of dit budget niet beter kan besteed worden aan andere dossiers. Door de overheid (zowel Vlaams als lokaal) worden de lokale taskforces strikter opgevolgd zodat de middelen juist worden ingezet en de toegekende projecten op tijd worden gerealiseerd.

- Tevens bekijken we maatregelen zoals: nieuwe project specifieke DBF(M)-overeenkomsten, kleinschalige PPS-overeenkomsten, maatregelen binnen de gewone wachtlijsten, voorkooprecht decretaal mogelijk maken in capaciteitsgebieden, een nieuwe oproep voor huursubsidies,... Voor het GO! wordt onderzocht op welke wijze de mogelijkheid kan geboden worden om (zoals bij de andere onderwijsverstrekkers) leningen te kunnen afsluiten voor hun infrastructuurwerken.
- We bouwen verder op de bestaande capaciteitsmonitoring.
- We zorgen ervoor dat kennis en expertise over de netten heen wordt gedeeld.
- We kiezen voor maximale vrijheid voor ouders om een school naar wens te kiezen voor hun kinderen en **schaffen de dubbele contingentering** af. We trekken de principes zoals die voor het secundair onderwijs in het inschrijvingsdecreet zijn uitgewerkt, door naar het basisonderwijs. Dit sluit niet uit dat men ook in het basisonderwijs op vrijwillige basis voorrang kan verlenen voor maximum 20% aan een ondervertegenwoordigde groep (bv. School in Zicht, eigen inwoners...). In capaciteitsgebieden kan het LOP daartoe een voorstel ter bekrachtiging voorleggen aan de gemeenteraad. Vrije keuze in het secundair onderwijs wil zeggen dat in een eerste toewijzingsronde de keuze van de ouders het criterium is. Voor wie in de 1ste ronde geen school naar keuze heeft gekregen, geldt in een 2de ronde het criterium volgorde van inschrijving. De derde toewijzingsronde is gebaseerd op vrije inschrijving. Voor het basisonderwijs blijft 'afstand tot de school' gelden als criterium. Ook de LOP-werking en -samenstelling wordt voor het basisonderwijs afgestemd op die van het secundair onderwijs. Zodra de capaciteit het toelaat, stappen we af van het verplicht digitaal aanmelden.
- We onderzoeken of er in de **Vlaamse rand** een voorrangsregel kan worden ingevoerd, bij voorkeur ten voordele van de leerlingen uit de Vlaamse Gemeenschap zodat bvb. Vlaamse leerlingen niet plots worden opzijgezet door leerlingen uit het Waals gewest.
- In **Brussel** houden we vast aan een systeem met een voorrangsregel van minstens 65% Nederlandstaligen. Dat garandeert een kritische massa leerlingen van bewezen Nederlandkundige ouders in het Nederlandstalig onderwijs en stimuleert de verantwoordelijkheid van elke onderwijsactor. Tevens houden we vast aan de voorrang ten behoeve van 15% leerlingen die negen jaar Nederlandstalig basisonderwijs doorliepen.
- We voeren de bepalingen omtrent infrastructuurmiddelen, zoals vastgelegd in het Decreet op het Onderwijs II van 31 juli 1990, onverkort uit.
- De termijn waarbinnen subsidies voor scholenbouw geheel of gedeeltelijk terugbetaald moeten worden bij het opheffen van de onderwijsbestemming van het gesubsidieerde gebouw, wordt verlengd van 20 naar 30 jaar.

- Tegelijk blijven we verder investeren in de **renovatie** van verouderde schoolgebouwen, waarbij we o.a. met middelen uit het Klimaatfonds extra aandacht schenken aan energetische duurzaamheid.
- We zetten de schoolpoort open voor innovaties die in onze bedrijven ontwikkeld zijn. Daarvoor voeren we de samenwerking tussen scholen, bedrijven en kennisinstellingen op. Samen met onze bedrijven willen we investeren in de “**Klas van de Toekomst**”. ICT-toepassingen hebben een enorm potentieel om het leren in de klas te versterken en leren op maat mogelijk te maken. We ijveren voor een fiscaal gunstig kader om dergelijke investeringen vanuit bedrijven te stimuleren.
- We blijven verder inzetten op **samenwerking** tussen scholen, Deeltijds Kunstonderwijs, sportclubs, jeugdwerk, cultuur, verenigingen en lokale besturen met het oog op een wederzijds maximaal multifunctioneel gebruik van school- en sportaccommodaties.
- Samen met de lokale besturen, stemmen we het bestaande aanbod van de voor- en naschoolse opvang binnen de diverse beleidsdomeinen Onderwijs, Welzijn, Sport, Cultuur en Jeugd op elkaar af en geven zo ook uitvoering aan het decreet Buitenschoolse Kinderopvang, in samenwerking met het beleidsdomein Welzijn.
- We **bestendigen** de huidige samenwerking van scholen in al dan niet net- en koepeloverstijgende **scholengemeenschappen**. Elke school heeft een eigen pedagogisch project, een eigen cultuur. Samen creëren ze het rijke landschap aan Vlaamse scholen. Ouders, leerlingen en personeel kiezen voor een school omwille van die eigenheid.
Wanneer scholen fuseren, wordt voorafgaand aan de beslissing het personeel en lerarenkorps nauwer betrokken.
Bij een eventuele overdracht van een school van het officieel onderwijs wordt in eerste instantie een overdracht binnen het officieel onderwijs onderzocht.

Basisonderwijs

- Vlaanderen is wereldtop in het aantal kleuters dat naar school gaat. In het schooljaar 2017-2018 was 98,8% van de kleuters ingeschreven in een school. Het is onze ambitie dat álle kleuters ingeschreven zijn in een school en voldoende naar school gaan. We streven naar een verdere maximale participatie vanaf de leeftijd van 3 jaar. In het groeipakket zorgen de participatietoelagen voor een financiële stimulans (vanaf 2019) richting inschrijving en deelname aan het kleuteronderwijs. Daarnaast focussen

we in nauwe samenwerking met de lokale besturen op acties naar kleuters toe, die we vandaag niet (voldoende) in de klas zien.

- Om de kwaliteit ook in het kleuteronderwijs te verhogen, vrijwaren we maximaal de lestijd door het aandeel zindelijke kleuters te laten stijgen. Daardoor worden de leerkrachten in de kleuterklassen minder zwaar belast. Voor de tijdige opstart van zindelijkheidsstraining, verwachten we een extra inspanning van de ouders, hierin ondersteund door Kind en Gezin.
- Om meer handen in de klas te krijgen, leveren we een extra budgettaire inspanning om zowel de werkingsmiddelen als de omkadering van en in de scholen van het basisonderwijs stapsgewijs te laten groeien met als doel een kleiner aantal leerlingen per leerkracht. Dankzij meer ondersteuning willen we aan de toegenomen zorgnood in de klas voldoen. We zetten in op extra kinderverzorg(st)ers in het kleuteronderwijs.
- Voor directies wordt in functie van het aantal personeelsleden voorzien in [extra administratieve, pedagogische en beleidsondersteuning] in die betrokken school.
- **Taalkennis Nederlands** is de absolute topprioriteit voor iedereen.
  - **De onderwijstaal is en blijft Nederlands. Goede kennis van het Nederlands is essentieel.** Taal is de sleutel voor sterke onderwijsprestaties, voor volwaardige integratie maar evengoed voor de werkbaarheid in de klas. Daarom hebben we nood aan een Taalturbo Nederlands. Wie **taalachterstand** heeft, kan terecht in extra **taalbadklassen** Nederlands. Het is niet voldoende om alleen Nederlands te kennen als 'gebruikstaal'. Ook grammatica, zinsontleding en begrijpend lezen zijn belangrijk en horen thuis in de eindtermen van zowel basis- als secundair onderwijs. We bevorderen leesplezier Nederlands buiten de schooluren, in structurele samenwerking met bibliotheken (bv. door wijkbibliotheken een plaats in de school te geven) en culturele centra.
  - De kennis van het Nederlands begint bij de start van de schoolloopbaan. En dus moet het kleuteronderwijs ook de poort naar het Nederlands zijn én ervoor zorgen dat zoveel mogelijk kinderen met gelijke kansen de schoolloopbaan starten. De verlaging van de leerplichtleeftijd grijpen we aan om ervoor te zorgen dat kinderen die thuis onvoldoende Nederlands gebruiken, reeds in de kleuterschool Nederlands leren en zo het lager

onderwijs zonder taalachterstand kunnen starten. Dit draagt ook bij tot de relatie leerkracht en leerling en dus tot het pedagogisch comfort. Net in de kleuterschool zijn de kinderen ook het meest vatbaar voor taalverwerving. Van alle vijf-zesjarigen wordt een uniforme net- en koepeloverschrijdende gestandaardiseerde taalscreening afgenomen. De bestaande toolkit vormen we om tot één taalscreening Nederlands.

- Leerlingen die later instromen in het Nederlandstalig onderwijs, moeten eenzelfde uniforme net- en koepeloverschrijdende gestandaardiseerde taalscreening Nederlands afleggen.
  - We behouden de OKAN-werking.
  - Ook initiatieven zoals zomerscholen Nederlands, georganiseerd door lokale partners en het middenveld, worden gefaciliteerd. Op die manier vermijden we regressie bij de leerlingen door de zomervakantie.
  - Op basis van de resultaten van de taalscreening, moeten leerlingen die het Nederlands onvoldoende beheersen een actief taalintegratietraject Nederlands volgen met in beginsel een taalbadklas of een volwaardig alternatief dat dezelfde resultaten bereikt. Dit kan ook netoverschrijdend georganiseerd worden.
- We gebruiken de SES-werkingsmiddelen waarvoor ze bedoeld zijn zodat kinderen met een moeilijke thuissituatie gericht ondersteund worden en hun kans op ongekwalificeerde uitstroom kleiner wordt. Zo zetten we ze onder andere in voor taalbadklassen Nederlands, leermateriaal Nederlands tweede taal en huiswerkbegeleiding. De aanwending wordt steekproefsgewijs gecontroleerd en indien de middelen niet doelmatig worden aangewend, worden deze middelen duidelijker geoormerkt.
  - Talenkennis is een echte rijkdom voor de Vlaming. We versterken het taalonderwijs Nederlands én blijven inzetten op taalsensibilisering, taalinitiatie, het (facultatief) taalonderwijs van het Frans, Engels en/of Duits.

- De **eindtermen** basisonderwijs worden ambitieus herschreven met bijzondere aandacht voor **Nederlands, Frans, Wiskunde en Wetenschappen en Techniek**. Na een eerste evaluatie van basisgeletterdheid in het Secundair Onderwijs, zorgen we voor de invoering ervan in het basisonderwijs op de leeftijd van tien jaar, minstens voor Nederlands en Wiskunde.
- De eindtermen worden letterlijk overgenomen bij de respectievelijke leerplandoelen in de leerplannen en gekoppeld aan de bestaande leergebieden.
- We versterken de aandacht voor Wetenschap en Techniek in het basisonderwijs door leerkrachten in de laatste jaren van het basisonderwijs zich te laten specialiseren in een bepaald leergebied. Ook in het kleuteronderwijs prikkelen we kinderen reeds voor STEM.

Secundair onderwijs

- **Vanaf 1 september 2019 rollen we jaar per jaar de modernisering van het secundair onderwijs uit.** We vervolmaken de hervorming in functie van transparantie en excellentie. We zorgen ervoor dat de opleidingen inhoudelijk up-to-date zijn en inspelen op de realiteit van morgen, zeker ook wat de nodige digitale en transversale competenties betreft. Alle opleidingen Secundair Onderwijs dienen specifiek genoeg voor de betrokken studierichting aan te sluiten op ofwel de noden van de arbeidsmarkt, ofwel op de startkwalificaties van het Hoger Onderwijs of op beide.
- Er kan geen sprake zijn van een brede eerste graad. Er geldt een getrapte studiekeuze waarbij de inhoudelijk onderscheiden basisopties en pakketten steeds richtinggevend zijn voor de verdere studiekeuzemogelijkheden in volgende jaren en graden. Ook na het eerste jaar zal de klassenraad aan elke leerling een oriënterend advies geven over de logische verdere studiekeuzes en bij uitzondering keuzes beperken.
- Op basis van één eenvoudige en uniforme tabel voor heel Vlaanderen moeten ouders en leerlingen zicht krijgen op het volledige leertraject van het eerste tot het laatste jaar. Deze tabel omvat enerzijds de door de overheid ontwikkelde matrix met de studiedomeinen, finaliteiten en onderwijsvormen (ASO, BSO, KSO, TSO) en anderzijds voor de eerste graad de basisopties en pakketten.

- Om bovenstaande principes ook in de praktijk gerealiseerd te zien, treden we desnoods regelgevend op.
- Het **evaluatiesysteem** moet duidelijk en betrouwbaar zijn voor ouders en leerlingen, met minimale planlast voor leerkrachten, waardoor juridische interpretaties worden vermeden.
- Herexamens zijn voor een klassenraad een goed instrument om bepaalde leerlingen de kans te geven om alsnog over te gaan naar het volgende jaar of om een bepaalde studierichting, basisoptie of pakket te volgen. In het algemeen moet opnieuw meer vertrouwen gegeven worden aan de klassenraden, die met kennis van zaken leerlingen oriënteren op basis van formele evaluaties.
- We investeren extra in de **didactische uitrusting** van klassen die gebruikt worden voor technisch of zorg georiënteerde opleidingen, met name in het TSO en BSO zodat leerlingen leren werken met moderne apparatuur die zij op de arbeidsmarkt ook zullen bedienen.
- We maken voortaan maximaal gebruik van de kansen die **duaal leren** kan bieden als een volwaardige leerweg. We stimuleren daarbij zowel het onderwijsveld als de bedrijven om elkaar hierin maximaal tegemoet te komen vanuit een welbegrepen wederzijds belang. We zetten verder in op het belang van duaal leren als volwaardige leerweg. We breiden het duale aanbod in het secundair onderwijs versneld uit naar meer richtingen met een dubbele finaliteit (doorstroom/arbeidsmarkt) en doorstroomfinaliteit TSO. Daarnaast onderzoeken we duaal leren in richtingen in ASO. We blijven inzetten op kwaliteitsvolle mentoropleidingen.
- We stimuleren elke student om zijn of haar studie succesvol af te ronden en rekenen op eenieiders engagement en verantwoordelijkheid. **De naamloze leerjaren bouwen we uit tot sterke schakels** voor jongeren die vanuit BSO en TSO (dubbele finaliteit) de overstap naar een graduaat en bacheloropleiding willen maken. Ook in het ASO en TSO (doorstroomfinaliteit) richten we optioneel (en in overleg met de hogescholen en universiteiten) een schakeljaar in als voorbereiding op het hoger onderwijs. Deze opleidingen worden georganiseerd op het niveau van het secundair onderwijs. Elke leerling ondersteunen we bij de studiekeuze.
- **De personeelsomkadering van het secundair onderwijs** moet vanzelfsprekend maximaal transparant en doelgericht worden ingezet. Net als de werkingsmiddelen worden ze ingezet voor de leerling en leerkracht in de klas en de school. Evenzeer zorgen we dat extra middelen, inclusief GOK-middelen, enkel gebruikt worden voor die leerlingen die ze genereren en voor het vooropgestelde doel en dus niet voor

overkoepelende structuren. Elke afwijking van deze beginselen dient te worden gemotiveerd. Controle gebeurt steekproefsgewijs.

- We zien er op toe dat schoolbesturen hun werkingsbudget en omkadering nauwer laten aansluiten bij de administratieve eenheden en de leerlingen die de middelen genereren.
- Ook in het secundair onderwijs wordt ingezet op talenkennis: zowel kennis van het Nederlands als kennis van moderne vreemde talen is uiterst belangrijk in onze kennismaatschappij. Er wordt een wetenschappelijke evaluatie uitgevoerd van de impact van CLIL op de leerprestaties van de leerlingen. De maatregelen inzake taal en integratietrajecten Nederlands worden analoog met het basisonderwijs ook in het secundair onderwijs ingevoerd.
- We hebben oog voor digitale innovaties in de klas van de toekomst en voor de bijhorende ICT-toepassingen.
- In samenwerking met het bedrijfsleven maken we werk van een kwaliteitsvolle didactische uitrusting voor (nijverheids-) technische en beroepsgerichte opleidingen in het secundair onderwijs.
- We blijven inzetten op het vergroten van het draagvlak voor technologie, innovatie en wetenschap bij de Vlaming. We maken een nieuw ambitieus STEM-actieplan 2020-2030 over de beleidsdomeinen heen.

Hoger en volwassenenonderwijs – Levenslang leren

- **Om ontgoochelingen te vermijden en slaagkansen van studenten te verhogen**, willen we de studie-efficiëntie in het Hoger Onderwijs versterken door een goede oriëntering en een snelle heroriëntering. Daarvoor werken we met een viertrapsraket:
  - De resultaten van het secundair onderwijs en het advies van de klassenraad.
  - De oriënteringsproef voor leerlingen in het Secundair Onderwijs (Columbusproef).
  - Het oriënteringstraject wordt afgerond met verplichte maar niet-bindende **toelatingsproeven**. De volgende jaren veralgemenen we die aanpak voor het hele hoger onderwijs. In overleg met de hoger onderwijsinstellingen en het afnemende veld bekijken we ook voor welke opleidingen het aangewezen is om die toelatingsproeven bindend te maken.

- Een **snel heroriënteringstraject** wanneer de student niet slaagt na een eerste evaluatieperiode.
- We voorzien ook in de parameters van het **financieringssysteem** ten voordele van een gepaste en snelle heroriëntering van studenten en passen in die zin ook de inputfinanciering aan.
- We evalueren het **leerkrediet** en in het bijzonder de inputfinanciering en sturen het gefaseerd bij ter ondersteuning van een optimale studie-efficiëntie. Generatiestudenten (niet-werkstudenten) kunnen voortaan enkel geldig inschrijven wanneer ze minstens 50 studiepunten opnemen. Om opnieuw te kunnen inschrijven voor dezelfde opleiding, moeten ze voortaan minstens de helft van de opgenomen studiepunten verwerven tenzij er sprake is van overmacht. Het jaar kan alsnog worden overgedaan in dezelfde opleiding wanneer bindende voorwaarden gelden inzake de evolutie van de studieresultaten.
- We vragen de hogeronderwijsinstellingen stringentere modeltrajecten op basis van volgtijdelijkheid te bepalen en hierover transparant te communiceren. De instelling gaat, mede op basis van de resultaten van verplichte, niet bindende toelatingsproeven, in gesprek met de student die wil afwijken van het modeltraject in functie van het behalen van een optimaal studierendement.
- Studenten kunnen in principe niet langer starten in hun master zonder hun bacheloropleiding af te werken.
In uitzonderlijke gevallen kan een student maximaal 30 studiepunten van de bachelor meenemen naar de master indien de instelling oordeelt dat de niet-verworven studiepunten de inhoudelijke volgtijdelijkheid niet belemmeren. De bachelorproef is hiervan uitgesloten.
- We optimaliseren de **schakelprogramma's** zodat schakelen vanuit een professionele bachelor sneller en effectiever kan. We versterken hiermee de samenwerking tussen hogescholen en universiteiten, vanuit hun sterktes en complementariteit.
- Inzake de financiering van de hogescholen worden de OBE's (onderwijsbelastingeenheden) tegen het licht gehouden en wordt de financiering van hogeschoolopleidingen gericht en gefaseerd verhoogd.
- We zorgen voor een **rationeel** georganiseerd en goed gespreid **hoger onderwijslandschap** zodat versnippering van (personele, onderzoeks- en infrastructurele) middelen, onnodige duplicatie, overlap enz. wordt tegengegaan. Hiertoe ontwikkelen de universiteiten en hogescholen richtlijnen voor de beoordeling, binnen de bestaande financiering, van nieuwe bachelor- en masteropleidingen, met het Rapport-Soete als leidraad. Deze richtlijnen worden ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering voorgelegd. Kwaliteitswinst van zowel het onderzoek als het onderwijs binnen universiteiten en hogescholen staat voorop.

- Het vermijden van taalachterstand en het terugdringen van vroegtijdige schooluitval, is cruciaal om alle jonge talenten in Limburg maximaal kansen te geven en zo de participatiegraad in het hoger onderwijs op te trekken. Aansluitend hierop geven we de UHasselt ook de kans om een aantal specifieke bijkomende studierichtingen op te starten die nauw gelinkt zijn aan het Limburgse bedrijfsleven, bestaande onderzoeksactiviteiten en noden op de arbeidsmarkt:
  - Bachelor Sociale Wetenschappen
  - Master Materiomics
  - Master Health Care
  - Master Verpleeg- en Vroedkunde
- Tevens ondersteunen we in West-Vlaanderen de universiteiten en hogescholen om ma-na-ma's en postgraduatens in te richten die aansluiten op de technologische speerpunten. Het universitaire aanbod kan worden uitgebreid binnen de beschikbare universitaire middelen door de economische opleidingen (TEW en handelswetenschappen) te vervolledigen.
- De regeringscommissarissen screenen de communicatie die de instellingen over hun studieaanbod voeren. Vaststellingen van misleidende communicatie leiden tot overheidsingrijpen waarbij de gevoerde communicatie wordt afgevoerd en bij herhaling er een financiële sanctie wordt opgelegd.
- Om resultaten van wetenschappelijk onderzoek vlot te kunnen verspreiden in Vlaanderen moet het **Nederlands als wetenschapstaal** overeind blijven. Binnen Europa moeten we ervoor ijveren om wetenschappelijke publicaties maximaal te ontsluiten zonder hoge kosten voor de instellingen of voor de gebruiker en los van dure platformen. Onderzoek gefinancierd door Vlaanderen, wordt steeds vergezeld van een beperkte vertaling in het Nederlands.
- Gelet op de versterking van de positie van het Nederlands in het basis- en secundair onderwijs kan voor de bachelors het aandeel anderstalige opleidingen licht worden opgetrokken tot maximaal 9%. We zien strikt toe op deze beperking, net zoals op het ontstaan van zogenaamde 'spookopleidingen' waarmee onvolwaardige Nederlandstalige equivalenten worden aangeboden. Van het onderwijzend personeel en het academische personeel belast met een onderwijsopdracht dat de Nederlandse taal niet beheerst op het vereiste ERK-niveau binnen de vooropgestelde termijnen, wordt de onderwijsopdracht niet verlengd. De regeringscommissarissen treden desgevallend op.
- In navolging van buitenlandse voorbeelden, beperken we via een numerus clausus of fixus het **aandeel buitenlandse studenten** voor de opleidingen Diergeneeskunde en Geneeskunde.

- De focus op de kwaliteit van het onderwijs Nederlandse taal en vreemde talen in basis- en secundair onderwijs vereist voldoende gekwalificeerde leerkrachten. Gelet op de verminderde belangstelling voor talenopleidingen en de opleidingen Nederlands in het bijzonder moet een **Actieplan Talen** zorgen voor voldoende instroom in deze richtingen.
- Er wordt onderzocht hoe de infrastructuurinvesteringen van en voor het hoger onderwijs kunnen worden versterkt via de middelen voor investeringen voor onderzoeksinfrastructuur in onderzoek- en kennisinstellingen.
- We **breiden het duaal leren daarnaast** verder uit naar de opleidingen in de hogescholen en het volwassenenonderwijs. We creëren hiertoe het beleidskader en de regelgeving rekening houdend met de eigenheid van deze onderwijsvormen.
- Uit onderzoeken blijkt dat het mentaal welbevinden van studenten in het hoger onderwijs, inclusief doctoraatsstudenten, onder druk staat. Hieraan zal specifieke aandacht worden besteed.
- De eerste stappen van een grondige hervorming van het volwassenenonderwijs werden gezet. Zo kan een zo breed mogelijk publiek kennis, vaardigheden en attitudes verwerven in functie van maatschappelijk functioneren of re-integratie, verdere deelname aan onderwijs, uitoefening van een beroep, versterking van het Nederlands, beheersing van een moderne vreemde taal, verhoging van geletterdheidscompetenties en het behalen van een diploma secundair onderwijs.
- Daarnaast blijven we binnen het **Volwassenenonderwijs gebiedsdekkend** inzetten op NT2, dat flexibeler moet worden aangeboden, knelpuntberoepen en levenslang leren. In het volwassenenonderwijs ligt er een belangrijke rol weggelegd voor de herscholing van werklozen en werknemers op niveau secundair onderwijs. Daartoe evalueren we het betrokken decreet.
- We stimuleren alle betrokken partners om te werken aan geletterdheid. Binnen het volwassenenonderwijs richten de **Centra voor Basiseducatie** zich specifiek tot laaggeletterden. Ze vervullen niet enkel een rol in het onderwijs. Ze zetten zich ook in voor inburgering en integratie zodat hun cursisten geletterd kunnen functioneren in de samenleving.
- Om er voor te zorgen dat nieuwkomers sneller op hun niveau inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt, versterken we de werking van het National Academic Recognition Information Center (NARIC) met betrekking tot de erkenning van buitenlandse diploma's.
- Om de synergiën en samenwerking in het kader van levenslang leren binnen de Vlaamse overheid te versterken, wordt een **platform levenslang leren** opgericht binnen de beleidsdomeinen Werk en Onderwijs. Via een gezamenlijke visie kunnen de noodzakelijke ambities en doelstellingen verder worden uitgewerkt.

- We behouden **de leerladder in de zorg** zoals die nu bestaat, met een volwaardig eigen profiel en takenpakket voor de HBO5-verpleegkunde opgemaakt met vertegenwoordigers van HBO5-verpleegkundigen en de sector. We ijveren ervoor dat dit eigen profiel verankerd wordt in de federale wet op de gezondheidsberoepen en geven dit eigen profiel vorm in een gemengde commissie Vlaams (onderwijs/welzijn) en federaal (volksgezondheid). We maken de onderwijsinspectie verantwoordelijk voor het toezicht op de kwaliteit van de opleiding.
- We maken in overleg met de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Werk en Sociale Economie prioritair werk van een gedetailleerd en betrouwbaar kadaster van knelpuntberoepen binnen de gezondheidszorgberoepen en stemmen het opleidingsaanbod erop af.
- Voor laatstejaarsstudenten Bachelor in de Verpleegkunde (vierde jaar) kan een forfaitaire onkostenvergoeding voorzien worden, gefinancierd door de betrokken werkgevers.
- Wat de artsenquota betreft zijn we als Vlaamse Gemeenschap, inzake de RIZIV-nummers afhankelijk van de federale regering. We blijven als Vlaanderen eisen dat er een correcte verdeling van de RIZIV-nummers is tussen de gemeenschappen en er een aflossing komt van het in het verleden door de Franse gemeenschap opgebouwde overtal. Tegelijk richt Vlaanderen, een eigen Vlaamse planningscommissie op om de Vlaamse zorgnoden te bepalen. Op basis van deze adviezen zal het aantal studenten dat toegelaten wordt tot de opleiding arts en tandarts worden bepaald en niet langer enkel op basis van het federale advies dat Vlaanderen al twintig jaar als enige opvolgt.
- We steunen de initiatieven van de Europese Commissie voor een versterking en verruiming van het Erasmus+-programma voor meer onderwijsmobiliteit in Europa.

ECONOMIE EN INNOVATIE

We leven in een tijd van baanbrekende wetenschappelijke ontdekkingen, razendsnelle technologische ontwikkeling, en een sterke maatschappelijke vooruitgang. Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met nieuwe uitdagingen zoals klimaat, mobiliteit, welzijn en internationale concurrentiekracht die nieuwe, hoge verwachtingen stellen aan ons innovatiesysteem.

We moeten het Vlaamse innovatie-ecosysteem¹ verder blijven uitbouwen, door het aanjagen van een nog intensere samenwerking, waarin ook overheid en burgers nog actiever hun rol spelen.

We waarderen ondernemerschap en stimuleren de ondernemerscultuur in Vlaanderen en de groei van onze kmo's. We blijven inspanningen doen om eventuele drempels die kmo's ondervinden bij innoveren en ondernemen verder weg te werken. We besteden daarbij bijzondere aandacht aan het verbreden van de innovatiebasis naar kleine bedrijven, het herstel van de productiviteitsgroei maar ook aan het risico van externe schokken voor de economie, zoals omwille van de Brexit.

Internationale excellentie blijft het belangrijkste streven in ons Vlaams onderzoeksbeleid, in zowel fundamenteel als toegepast onderzoek.

Om een antwoord te bieden aan de uitdagingen waarmee we geconfronteerd worden, scharen we ons achter de doelstellingen inzake economie, wetenschap en innovatie die opgenomen zijn in Vizier 2030 – Een 2030 doelstellingenkader voor Vlaanderen.

We laten Vlaanderen doorstoten tot de top 5 van innovatieve kennisregio's in Europa, zoals aanbevolen door de Vlaamse Adviesraad Innoveren en Ondernemen (VARIO) en gedefinieerd in de Regional Innovation Scoreboard van de EU (RIS). Deze ambitie wordt de centrale toetssteen van ons innovatiebeleid. We baseren ons beleid op feiten en cijfers, en empirische evidentie, benchmarken met de Europese top. We hebben permanente aandacht voor het monitoren, bewaken en verhogen van de doelmatigheid van ons beleid. We stellen op basis van de RIS een set van strategische beleidsindicatoren samen waarmee we het realiseren van

---

¹ Het Vlaams innovatie-ecosysteem bestaat uit de innovatie-actoren (ondernemingen, kennisinstellingen, overheid, maatschappelijke actoren), de omgeving (regelgeving, ondersteuningsbeleid, waarden en normen, ...) waarin ze ageren, en de wisselwerkingen tussen actoren onderling en met de omgeving.

onze ambities opvolgen, en op basis waarvan we het beleid kunnen sturen, vormgeven en evalueren. We vragen daarvoor een voorzet aan de VARIO, waarbij we de planning hiervan afstemmen met de VARIO en de SERV en voorzien in een transparante rapportering. We willen immers de impact van het economisch – en innovatiebeleid versterken. Via een gerichte monitoring volgen we ook op in welke mate onze beleidsinstrumenten en O&O-investeringen bijdragen aan de maatschappelijke en economische uitdagingen die Vlaanderen wil aanpakken.

Om een top 5 innovatieve kennisregio te worden moeten we de middelen ook op de meest doelmatige wijze blijven inzetten. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle actoren in het Vlaamse onderzoeks-, ontwikkelings- en innovatieveld, en vergt een permanent kritische blik naar de inzet van de beschikbare middelen en de manier waarop de actoren hiermee bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen. Dit bereiken we onder meer via uitgaventoetsen en gestandaardiseerde en systemische impactanalyses. Middelen van minder performante programma's en actoren zullen we heroriënteren en inzetten waar ze een hogere output en meerwaarde realiseren. Bovendien ontwikkelen we systeemevaluaties om na te gaan in welke mate de programma's/actoren/structuren/instrumenten bijdragen tot het behalen van de doelstellingen op het niveau van het beleidsniveau en de langetermijnstrategie van de Vlaamse Regering.

Een belangrijke randvoorwaarde om deze doelstelling te realiseren is de beschikbaarheid van voldoende middelen. We trekken de ambitie uit vorige legislaturen door en verhogen de budgetten voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie (O&O&I) om tegen het einde van de legislatuur de 3% norm voor de gezamenlijke O&O-investeringen van overheid en ondernemingen te bereiken. We zullen de daartoe binnen het Hermesfonds voorziene budgetten ook maximaal richten op O&O.

De afgelopen jaren bouwden we aan een co-creatief en transformatief O&O&I-model waarbij de vier actoren binnen de "quadruple helix"² – kennisinstellingen, ondernemingen, overheden en burgers – actief samenwerken met het oog op maximale economische en maatschappelijke impact. De volgende legislatuur bouwen we hierop verder, met een beleidsaanpak die inzet op drie strategische krachtlijnen;

- (I) Ruimte geven aan ondernemingen om te ondernemen, innoveren en internationaliseren;
- (II) Verder investeren in gunstige omgevingsfactoren voor een sterk O&O&I-systeem;
- (III) Verder investeren in de interactie tussen de actoren van het O&O&I-systeem.

---

² De quadruple helix is kennismodel dat verwijst naar een intense samenwerking tussen kennisinstellingen, ondernemingen, de overheid en de burger.

I. Ruimte geven aan ondernemingen om te ondernemen, innoveren en internationaliseren

A. *We voeren een integraal beleid om de concurrentiekracht en productiviteitsgroei van onze economie te versterken.*

De concurrentiekracht van kleine en grote bedrijven in alle economische sectoren is een garantie voor de welvaartsontwikkeling in gans Vlaanderen. **Onze industrie is de levensader van onze exportgedreven economie.** We moeten haar dan ook koesteren, en er strategisch mee omgaan. We voeren daarom een integraal Vlaams industriebeleid waarmee we onze industrie de beste toekomstkansen geven. We richten een industrieforum op waar de minister-president en de inhoudelijk bevoegde ministers halfjaarlijks het industrieel beleid overleggen met de belangrijkste industriële sectororganisaties. **We ijveren actief voor een sterk Europees beleid dat de internationale concurrentiekracht van onze industrie vrijwaart. Bij de omzetting van EU-richtlijnen inzake ondernemen en innoveren kiezen we ook consequent voor de meest ondernemingsvriendelijke invulling (no gold plating).**

We werken samen met de industrie aan oplossingen voor grote maatschappelijke uitdagingen. De klimaatuitdaging zetten we om in een economische opportuniteit. Het genomen engagement met betrekking tot de Moonshot “Vlaanderen CO2-neutraal” wordt gehonoreerd. We realiseren voor dit onderzoeksprogramma een decretaal kader dat rechtszekerheid kan bieden voor de lange termijn. We ondersteunen de uitbouw van CCS-netwerken en CCU-installaties (Carbon Capture & Storage/Usage), en doen hiervoor maximaal beroep op Europese middelen. We investeren in dit verband ook verder in onderzoek naar duurzame en hernieuwbare energie. We hebben hierbij de ambitie om Europese koploper te worden in onder meer waterstof.

We hebben blijvend aandacht voor eenvoudige toegang tot onze dienstverlening, in het bijzonder voor kmo's, en onderzoeken of en hoe we steunverlening verder kunnen automatiseren en hierbij de beoordelingsprocessen nog meer op maat van kleine bedrijven kunnen inrichten. We bekijken hoe we kleine bedrijven kunnen stimuleren de eerste stappen te zetten inzake bedrijfsinterne O&O.

We blijven investeren in onze Vlaamse creatieve industrie³ als sector met grote en unieke toegevoegde waarde en bekijken hoe we het exportpotentieel ervan verder kunnen aanmoedigen.

B. Ondersteunen en inspireren

Voortbouwend op de geïntegreerde front office zet het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) verder in op de uitbouw van een efficiënte en laagdrempelige ondersteuning, door de ondernemer met een businesscase gerichte benadering centraal te stellen, VLAIO bouwt verder aan het VLAIO-netwerk, met partnerorganisaties die gericht naar elkaar doorverwijzen in functie van een optimale begeleiding en ondersteuning van ondernemers.

We beogen een verdere groei van het aantal starters, van het aantal innoverende ondernemingen en van het aantal ondernemingen dat een snelle en duurzame groei doormaakt naar een innovatieve en internationaal geconnecteerde onderneming. We hernieuwen de partnerschappen binnen het VLAIO-netwerk via een nieuwe overheidsopdracht, gericht op het stimuleren van ondernemingszin, ondernemerschap, ondernemersvaardigheden via: (1) sensibilisering, bewustmaking en beeldvorming rond ondernemen en innoveren; (2) begeleiding van ondernemers en ondernemingen op kantelmomenten in hun werking; (3) geïntegreerde selectieve begeleiding van ambitieuze starters en groeiers en (4) lerende netwerken rond vernieuwing van bedrijfsvoering en versnelde adoptie van bewezen technologieën. We willen ondernemerschap breed uitdragen en besteden bijzondere aandacht aan sensibilisering en bewustmaking bij groepen in de samenleving die minder gemakkelijk de stap naar het zelfstandig ondernemen zetten.

We werken verder aan de cultuuromslag binnen VLAIO zodat iedere dienstverlening vertrekt vanuit vertrouwen in de ondernemer. Het ondersteuningsinstrumentarium wordt naar de geest en zonder rigiditeit ingezet. Ondernemerschap, onzekerheid en het nemen van risico worden niet afgestraft in het evaluatieproces. We herbekijken de “valorisatie-eisen” die gesteld worden aan gesteunde projecten en vertrekken hieromtrent vanuit een ruimere visie op positieve return voor Vlaanderen.

We maken van VLAIO een data-gedreven agentschap dat systematisch data verzamelt uit het hele partnernetwerk, hierop analyses maakt en de inzichten terug aan het partnernetwerk aanreikt. We gebruiken big-data analyse om Vlaamse ondernemingen die relatief minder

---

³ Volgende sectoren worden in Vlaanderen officieel als deel van de 'creatieve sector' beschouwd: architectuur, audiovisuele industrie, beeldende kunst, communicatie, pr en reclame, design, erfgoed, gaming, gedrukte en digitale media, mode, muziek, nieuwe media, podiumkunsten.

ingebod zijn in het Vlaamse ecosysteem proactief toe te leiden naar innovatiepartners teneinde ze via samenwerking dieper te verankeren.

De voorbije periode werden op vraag van of in overleg met economische en maatschappelijke actoren op ad hoc-basis belangrijke initiatieven genomen voor een missiegericht innovatiebeleid. Het gaat daarbij onder meer over de Moonshot, de transitieprioriteiten en de beleidsagenda's voor artificiële intelligentie en cybersecurity. Binnen het reguliere innovatie- en clusterbeleid is ook ruimte nodig voor dit soort onderzoek gelinkt aan grote maatschappelijke uitdagingen zoals klimaat, digitalisering, vergrijzing, ... Hierbij zoeken we via een open proces naar creatieve oplossingen die bottom-up worden geïnitieerd. De overheid heeft hier een maximale verbindende rol tussen de kennisinstellingen, de bedrijven en de burgers.

We werken een helder kader uit om dergelijke programma's te stroomlijnen en de meerwaarde van nieuwe initiatieven proactief te kunnen toetsen. We vermijden daarbij steeds de verkokering van innovatiemiddelen.

Hiermee zetten we een belangrijke stap in de richting van een transversaal innovatiebeleid over de verschillende beleidsdomeinen heen.

We ondersteunen Vlaamse ondernemingen verder om maximaal in te spelen op Europese programma's voor onderzoek en innovatie (O&I), en informeren hen over de vele opportuniteiten inzake Europese financiering, ook voor kmo's. Excellente projecten die wegens grote Europese of internationale concurrentie niet aan bod kunnen komen maar een Excellentiekeur (Seal of Excellence) hebben gekregen, ondersteunen we met Vlaamse middelen of middelen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, zodat een lage steunkans op Europees niveau niet ontmoedigend werkt. We evalueren de werking van het National Contact Point Flanders. We ondersteunen de Vlaamse ruimtevaartindustrie bij het bekomen van internationale ruimtevaartfinanciering.

We hanteren een meer strategische aanpak van de *Important Projects of Common European Interest* (IPCEI), en voorzien hiervoor de nodige middelen. We spelen ook in op de Europese initiatieven voor defensieonderzoek.

Wie in Vlaanderen wil groeien, zal al snel dienen te internationaliseren. Daarom zorgen we voor een gestroomlijnde dienstverlening t.a.v. de ondernemer. We versterken de samenwerking tussen VLAIO en FIT via een protocol tussen de betrokken organisaties. We versterken de samenwerking tussen de adviseurs internationaal ondernemen van FIT en de vzw Team Bedrijfstrajecten. Voor buitenlandse investeringen werken we optimaal samen onder de coördinatie van FIT. Ook het VLAIO-netwerk zet extra in op de verdere ontwikkeling van een internationaliseringsmentaliteit bij alle relevante ondernemingen.

Naast de belangrijke samenwerking met de ondernemersorganisaties in het VLAIO-netwerk versterken we de band tussen de overheid en de economische vrije beroepen en sociale secretariaten, zodat zij een prominentere rol vervullen in de verspreiding van overheidsinformatie naar kmo's en zelfstandigen, alsook de terugkoppeling naar de overheid van uitdagingen die zij ondervinden.

Grote investeringsprojecten van bedrijven ondersteunen we met beleidsdomein overschrijdende projectteams, die prioritaire ondersteuning en medewerking krijgen vanuit de hele Vlaamse overheid.

We versterken het aantal technologieattachés om de toptechnologie van Vlaamse bedrijven, strategische onderzoekscentra en clusters te helpen verspreiden op buitenlandse strategische markten en om investeringen in die sectoren binnen te halen.

Vlaanderen verzekert het onderzoeksgedeelte van het MYRRHA-project van voldoende steun om toepassingen en valorisatie van het onderzoek te versnellen.

II. Investeren in gunstige omgevingsfactoren voor het Vlaamse O&O&I-systeem

We streven naar de creatie van de meest gunstige omgeving waarin onze ondernemers en kennisinstellingen hun volle potentieel kunnen ontginnen. We zetten in op maatregelen met aangetoonde meerwaarde op positieve beeldvorming rond ondernemers en ondernemerschap en de ontwikkeling van ondernemerscompetenties, zodat ambitieus ondernemerschap en innovatie de maatschappelijke grondstroom worden in Vlaanderen. We moedigen iedereen in Vlaanderen die dit wenst aan om ondernemer te zijn in zijn of haar job, en stimuleren ondernemerschap in alle geledingen van de maatschappij: bij de overheid, in de welzijnssector, in het onderwijs, de culturele wereld, bij jongeren en volwassenen. Falen is geen schande, maar een leermoment ('failing fast forward'). Succes moet gevierd worden in Vlaanderen. We stimuleren ambitie en streven ernaar om in ondernemerschap op alle vlakken te excelleren. We zorgen voor goede kansen voor een herstart maar ook het voorkomen van armoederisico's bij ondernemers door de verdere ondersteuning van Dyzo vzw voor de begeleiding van gefailleerden. Onder meer zo draagt het beleidsdomein EWI bij aan het armoedebeleid van de Vlaamse regering.

Goed gekozen overheidsinvesteringen geven op korte termijn een extra boost aan de economische groei, maar verhogen vooral op langere termijn het macro-economisch potentieel van onze Vlaamse economie. Investeringen van nu zorgen voor de welvaart van de toekomst. De Vlaamse Regering heeft immers de ambitie om Vlaanderen zo snel mogelijk te laten aansluiten bij de meest welvarende, Noord-Europese landen, met een bloeiende en innovatieve economie, een ondernemingsvriendelijk investeringsklimaat, een sterk sociaal beschermingsmodel en een optimale publieke infrastructuur.

We ondersteunen verder een ondernemerscultuur op maat van de zorgsector, zodat we maatschappelijke uitdagingen waar zinvol kunnen omvormen tot economische opportuniteiten met voldoende oog voor het sociale kader. Via transversale samenwerking tussen zorg en industrie, en ingebed in een duurzame toekomststrategie, faciliteert Flanders' Care 4.0 de ontwikkeling van samenwerkings- en businessmodellen waarbij de finaliteit van de innovatie-inspanningen ligt in het creëren van economische en maatschappelijke meerwaarde. Hiertoe evalueren we de werking en doelstellingen van Flanders Care, en leggen meer nadruk op de opportuniteiten in de verbetering van de zorg. We zorgen voor een gemakkelijke toegang voor onze ondernemingen om innovatieve zorgconcepten daadwerkelijk te demonstreren in *real life* omgevingen.

Samen met onderwijs stellen we een lange termijn strategisch plan op om ondernemerszin en ondernemerschapsonderwijs blijvend te stimuleren. Via performante partnerschappen spelen we in op de behoeften van leerkrachten en docenten. We ondersteunen jongeren en

studenten maximaal om hun zin voor ondernemerschap ook concreet vorm te geven en te ervaren, bv. via verdere promotie van het statuut van student-ondernemer.

We blijven inzetten op het vergroten van het draagvlak voor technologie, innovatie en wetenschap bij de Vlaming. We voorzien in opvolging en versterking van het STEM-actieplan. We stimuleren onze jongeren reeds vanaf de kleuterklas om interesse te kweken voor STEM-opleidingen - met ook bijzondere aandacht voor de STEM-richtingen binnen BSO en TSO - en STEM-functies later in het bedrijfsleven. We doen dit door de jongeren zowel binnen- als buitenschools positieve ervaringen met wetenschap en technologie aan te bieden. We ondersteunen samenwerkingsvormen tussen scholen en ondernemingen. We rollen het ICT-impulsprogramma en het programma “Een STEM-academie in iedere gemeente” verder uit, en blijven ook leerkrachten ondersteunen om hen als motivator in te zetten voor ons STEM-beleid. Het netwerk van organisaties voor wetenschapscommunicatie blijft bijdragen aan de doelstellingen van het STEM-actieplan.

Vanuit VLAIO, FIT, de Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV) en de Limburgse Reconvertiemaatschappij (LRM) stimuleren we in heel Vlaanderen de ontwikkeling van ecosystemen in innovatieve groeisectoren, waar kennis, talent, ondernemerschap en kapitaal worden gebundeld om snelle groeiondernemingen te verankeren en te faciliteren in hun groei en internationalisering. We stimuleren ondernemingen en kennisinstellingen om hun infrastructuur en data open te stellen voor ondernemende burgers en kmo's om nieuwe oplossingen te ontwikkelen ('zandbakomgeving').

Door het opzetten van een samenwerking van Vlaamse incubatoren met die van andere kleine innovatieve Europese landen, faciliteren we een gezamenlijke toegang tot de Europese markt voor overzeese groeiondernemingen die de Europese markt vanuit Vlaanderen willen veroveren.

We verruimen de rol van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) als aanjager van innovatie en ondernemerschap binnen alle Vlaamse beleidsdomeinen. We voorzien extra hefboomen om, voortbouwend op het samenwerkings- en cofinancieringsmodel van het Programma Innovatieve Overheidsopdrachten (PIO), op grotere schaal te investeren in maatschappelijk relevante innovaties met een hoge return voor Vlaanderen.

Met de verderzetting van PIO en het programma “kopen bij start-ups” bouwen we voort aan een cultuuromslag bij de inkopers van de overheid, zodat we de koopkracht van de Vlaamse gebruiken om innovaties te bevorderen en de eigen dienstverlening te verbeteren. Innovatieve oplossingen overwegen, ontwikkelen en aankopen wordt een evidentie in alle beleidsdomeinen. Zo geven we ook starters en kmo's meer kansen om opdrachten binnen te halen en de Vlaamse overheid als referentieklient te kunnen vermelden. We respecteren hierbij uiteraard de concurrentieregels.

A. Toegang tot kapitaal en strategische verankering

We stroomlijnen en stemmen de Vlaamse financieringsondersteuning af op de concrete noden van ondernemingen die (nog) niet geledigd worden door de markt. De financiering van starters en kleine bedrijven blijft een prioriteit. Indien noodzakelijk versterken we de waarborgcapaciteit bij PMV/Z en stroomlijnen we het waarborgdecreet. We zetten onze investeringsmaatschappijen in om via hun hefboomwerking verder de uitdagingen van een matuurder wordend ecosysteem aan te gaan, zoals de financiering van sterke groeiers. Vlaanderen moet de ambitie hebben om meerdere “unicorns” te hebben. Waar mogelijk gebruiken we de hefboom van Europese middelen via bijvoorbeeld EIB en InvestEU.

Vlaamse ondernemingen die het potentieel hebben om uit te groeien tot een multinational helpen we in het geval van marktfalen, indien mogelijk tijdelijk en waar opportuun financieel te verankeren. PMV kan hierin als matchmaker een rol spelen.

We blijven aandacht hebben voor de specifieke situatie van generatiewissels bij familieondernemingen.

LRM blijft zich specifiek richten op het ondersteunen en faciliteren van economische bedrijvigheid in de provincie Limburg. De voorbije regeerperiode heeft de provincie Limburg een sterke sociaal-economische inhaalbeweging gemaakt, o.a. dankzij de uitvoering van het Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat (SALK). Op vele parameters scoort Limburg nu even goed als het Vlaams gemiddelde. Op dit pad werken we de komende jaren resoluut verder, want Limburg kent nog steeds enkele kwetsbaarheden.

- Eind 2019 zal de Vlaamse Regering samen met de belangrijkste stakeholders van de provincie Limburg een stand van zaken opmaken om op te lijsten welke doelstellingen van het SALK nog behaald moeten worden en welke projecten verder uitgevoerd moeten worden.
- Op basis van die stand van zaken zullen we begin 2020 een SALK 2.0 lanceren, onder leiding van het provinciebestuur, maar met blijvende betrokkenheid van de Vlaamse Regering met een vertegenwoordiging van de Vlaamse minister-president of de minister van Economie/Werk in de (vernieuwde) Taskforce en van diens kabinetschef in het (eveneens vernieuwde) Directiecomité. We nodigen tevens de belangrijkste Limburgse sociaal-economische stakeholders en enkele onafhankelijke ‘captains of society’ uit Limburg uit om mee te participeren in SALK 2.0.
- Om de Limburgse economie en innovatiestructuren extra zuurstof te geven, zal het Vlaams Gewest in 2020 een kapitaalverhoging van LRM doorvoeren van 100 miljoen euro. Met deze extra middelen kan de LRM binnen het kader van de beheersovereenkomst beloftevolle start-ups en scale-ups ondersteunen in hun

verdere groei, alsook participeren in innovatieve spin-offs i.s.m. de UHasselt en andere onderzoeks- en kennisinstellingen.

We bouwen het Flanders Future Techfund verder uit. We streven er naar een waarborging via het EIF tot stand te brengen en voorzien een bijkomende kapitaalverhoging of een aandeelhouderslening, zodat het fonds zijn rol voor de brede valorisatie van de technologieplatformen uit Vlaams onderzoek ten volle kan vervullen. We onderzoeken de mogelijkheid van de verdere uitbouw van investeringsfondsen bij de Strategische Onderzoekscentra (SOC's) en speerpuntclusters zodat zij optimaal kunnen gebruik maken van de mogelijkheden van het Future Techfund. We garanderen dat steeds minstens 10% private inbreng vervuld blijft op het niveau van het fonds.

We staan open voor buitenlandse investeerders, maar zijn niet naïef. In het kader van een economisch veiligheidsbeleid zetten we binnen het nieuwe Europese kader een transparant screenings- en blokkeringsmechanisme op poten waarmee we buitenlandse investeringen met risico's voor de veiligheid en de openbare orde kunnen evalueren en blokkeren wanneer die evaluatie negatief is. We hebben hierbij bijzondere aandacht voor het beschermen van onze strategische infrastructures zoals havens, luchthavens, elektriciteitsnet, ... We geven EWI en FIT de opdracht dit verder uit te werken om vervolgens, in een tweede fase, verder af te stemmen met de andere overheden in ons land.

B. De bijdrage van kennisinstellingen en investeringsmaatschappijen aan een dynamische arbeidsmarkt

We streven naar een vruchtbare kruisbestuiving tussen de privé en de overheid door belemmeringen voor een dynamische arbeidsmarkt weg te werken.

Buitenlandse topwetenschappers dragen bij tot de uitbouw van grensverleggend innovatief onderzoek, en versterken de internationale concurrentiepositie van Vlaanderen. In opvolging van het advies van de VARIO ontwerpen we een strategie voor het aantrekken en verankeren van internationaal toptalent, waarbij we onze kennisinstellingen uitbouwen en promoten als aantrekkelijke ecosystemen. We zorgen voor een goede doorstroming van deze profielen naar onze industrie. In dit licht evalueren we de Methusalemfinanciering en het Odysseus-programma.

Zoals reeds opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst met LRM vragen we ook aan PMV om actief op te treden als 'talentvijver' en te zorgen voor voldoende opleiding en doorstroming van profielen die het Vlaamse ecosysteem voor risicofinanciering ten goede kunnen komen.

C. Ruimte voor economie

Vanuit de principes van BRV zorgen we voor voldoende gevarieerd aanbod om te werken en te ondernemen.

We brengen de noden en toekomstige ruimtevrage van ondernemingen in kaart en ontwikkelen een concept dat competitief en toonaangevend is op wereldschaal. We hebben daarbij aandacht voor duurzaamheid, zuinig ruimtegebruik en innovatief bouwen. PMV en LRM nemen hierin een trekkende en faciliterende rol op.

We brengen het aanbod verder in kaart en gebruiken deze digitale inventaris om enerzijds beleidsbeslissingen m.b.t. ruimtelijke invulling te ondersteunen en anderzijds snel en doelgericht locaties voor specifieke ondernemingen te zoeken.

Via brownfieldconvenanten creëren we nieuwe mogelijkheden na sanering, onder andere voor ondernemingen. Vanuit de principes van het BRV streven we verdichting en multifunctionaliteit gecombineerd met groenblauwe dooradering overal na. Het huidige governance model, met de geïntegreerde en interdepartementale aanpak en afstemming, zetten we verder en trekken we door naar andere complexe projecten, en waar mogelijk naar blackfieldconvenanten.

Binnen onze regelgeving wordt het regelluw zijn een voortdurend streven. We creëren ook regelluwe zones waarin geëxperimenteerd kan worden met verdichting, verhoging, verdieping, ... om tot nieuwe kwaliteitsvolle en duurzame bedrijfsruimten en werklocaties te komen. Bestaande bedrijventerreinen worden in de eerste plaats voorbehouden voor ondernemingen. Andere functies (wonen, retail, landbouw, ...) kunnen enkel indien ze een ondersteunende meerwaarde bieden voor de bedrijfsfunctie. Alleen op die manier kunnen we de doelstellingen van het BRV in de praktijk realiseren.

We zorgen voor soepele instrumenten en soepele normering om ondernemingen snel en flexibel aan bedrijfsruimte te helpen, en stimuleren gemeenten om meer samen te werken rond voldoende ruimte om te ondernemen. Door voortdurend te leren uit concrete terreinrealisaties inzake verweving en verdichting voor bedrijfsruimten en werklocaties brengen we de regelluwe regelgeving ook permanent in de praktijk.

D. Een sterk lokaal ondernemerschap en bedrijvige kernen

Een bruisende lokale middenstand en horeca en de verwevenheid van bedrijfsactiviteiten in de kernen zijn een bron van leefbaarheid en sociale cohesie.

Samen met de lokale besturen blijven we actief de lokale ondernemers steunen en zetten initiatieven op voor succesvolle e-commerce op hun maat. We ontwikkelen daarbij een strategie om het kopen bij Vlaamse ondernemingen en lokaal nieuw makerschap te stimuleren. Daarbij helpen we de lokale ondernemers om hun positie in de omwenteling naar fygitaal⁴ kopen te bepalen en indien nodig te ondersteunen.

We voeren een top-locatiebeleid voor de economie van de toekomst. We investeren actief in locaties om ze te voorzien van alle (digitale) infrastructuur en logistiek die ondernemingen nodig hebben en verwachten.

We moedigen onze steden en gemeenten aan om met de instrumenten uit het Integraal Handelsvestigingsbeleid effectief aan de slag te gaan en een eigen onderbouwde en transversale detailhandelsvisie (op basis van feiten en cijfers) en dito plan te ontwikkelen en er consequent naar te handelen. VLAIO monitort, inventariseert en verspreidt de goede praktijken. In overleg met de ondernemersorganisaties en de VVSG zorgen we voor een evaluatie in functie van de actualisering van het decreet met eventueel een aanpassing van de productcategorieën en de notie 'kernwinkelgebied'. Na evaluatie van de meerwaarde van het Comité voor Kleinhandel bepalen we of de werking van dit comité optimaliseren dan wel het comité opheffen.

E. Vlaanderen verder uitbouwen tot een Slimme Regio met performante fysieke en digitale infrastructuur

Met het economisch- en innovatiebeleid nemen we het voortouw voor de transitie naar de digitale samenleving in Vlaanderen. Deze inspanningen moeten echter ondersteund worden en aangevuld worden door acties over alle beleidsdomeinen heen. Daarom stellen we een geïntegreerd plan op voor de verdere digitalisering in Vlaanderen en de valorisatie van artificiële intelligentie. Dit plan heeft betrekking op de baanbrekende O&O die verder moeten versterkt worden zoals de beleidsagenda's en de projecten Mobilidata en I-learn, maar zal o.a. ook handelen over (netwerk)infrastructuur, ondernemerschap, digitale platformen, de

---

⁴ Bij "fygitale" ondernemingsvormen worden fysieke kleinhandel-en andere ondernemersactiviteiten aangevuld met een online koopplatform en een distributiecomponent die de goederen op een centrale plaats en/of aan huis levert.

ontwikkeling van digitale competenties bij lerenden, ondernemers en werknemers, kennisdiffusie naar kmo's en regelgeving en ethiek. Digitalisering dringt immers door in alle domeinen van het maatschappelijke verkeer: zorg, mobiliteit, onderwijs... Deze aanpak stemmen we ook af op de aanbevelingen van de SERV en de Europese doelstellingen ter zake.

Artificiële intelligentie (AI) bevindt zich in de kern van alle nieuwe slimme technologieën. Het zal de samenleving en de bedrijven radicaal anders doen functioneren. AI heeft het potentieel om significante productiviteitsverbeteringen te realiseren. Evenzeer zal de kwaliteit van het leven stijgen door de inzet van AI. Het Vlaamse beleidsplan AI geeft invulling aan onze ambitie om in dit strategisch domein via onderzoek, opleiding en praktische toepassingen bij bedrijven, Vlaanderen op de wereldkaart te zetten.

De integratie van digitale technologieën, zoals AI, in ons dagelijks leven en onze economieën biedt enorme kansen maar brengt ook nieuwe risico's met zich mee. Het aantal gevallen van cybercriminaliteit stijgt exponentieel. Bovendien richten hackers hun vizier vaker op bedrijven, met zware gevolgen: van cybergijzeling tot industriële spionage en zelfs gesaboteerde productiesystemen. Via het beleidsplan cybersecurity, gericht op onderzoek, praktische toepassingen bij bedrijven en opleiding, willen we in Vlaanderen een weerbare digitale economie uitbouwen.

Vlaanderen moet de wereldreferentie zijn voor een aantal innovatieve technologieën en sectoren en moet een voortrekker zijn in het digitaal ondernemerschap. We maken van Vlaanderen dé proeftuin voor ondernemingen en burgers die de digitale toepassingen van de toekomst willen proeven.

We zetten de beleidsprogramma's en -projecten Artificiële Intelligentie, Cybersecurity, I-Learn en Mobilidata verder en zorgen er voor dat deze optimaal afgestemd blijven op de noden van de Vlaamse ondernemingen en hele maatschappij.

We beginnen hiervoor bij de basis: we brengen Vlaanderen aan de top in digitale infrastructuur. Met de recente evoluties die zich voordoen in de markt wil de Vlaamse Regering de motor zijn voor een gebiedsdekkend 5G-netwerk, volgens een open model van infrastructuurdeling waarop alle dienstverleners aan gelijke voorwaarden hun diensten kunnen aanbieden. Om dat model te garanderen, is het noodzakelijk dat de Vlaamse overheid substantieel participeert in de initiatieven van de operatoren. De Vlaamse Regering ziet erop toe dat eventuele bijkomende spelers onder dezelfde voorwaarden kunnen participeren.

De Vlaamse overheid bouwt onze regio verder uit tot een Europese koploper op vlak van Slimme Regio's. Vlaanderen zal lokale besturen maximaal ondersteunen om het beleid en implementaties rond slimme steden efficiënt en breed te verspreiden. Smart Flanders, het

samenwerkingsverband van de Vlaamse overheid, vormt daarbij de basis van een gezamenlijke aanpak en kennisdeling.

De Vlaamse overheid brengt daarbij steden en gemeenten met gelijkaardige uitdagingen samen en zorgt ervoor dat slimme toepassingen maximaal gemeenschappelijk kunnen geïmplementeerd worden, aan gelijkwaardige voorwaarden. Dit zal leiden tot meer (kosten)efficiëntie en kennisdeling in de verdere uitrol van slimme steden-beleid.

Reeds bestaande initiatieven, zoals de “City of Things-oproep” van VLAIO worden waar nodig versterkt en eventueel uitgebreid om verder uit te groeien tot een Europese koploper op vlak van Slimme regio’s. We bestendigen Antwerpen als living lab voor het project City of Things, de proeftuin voor de stad van de toekomst. We hebben extra aandacht voor de drempels die men in kleine gemeenten en landelijke gebieden ondervindt om deze technologie te implementeren.

Vlaanderen zal lokale besturen ondersteunen in de verdere ontwikkeling van open databeheer. Dit moet ertoe leiden dat lokale besturen, in samenwerking met kenniscentra en andere actoren, geholpen worden in de uitdaging om van een grote hoeveelheid beschikbare data effectief te komen tot beleidsmatige verbeteringen. Het eigenaarschap van data blijft daarbij, tenzij anders overeengekomen, bij de bestuurlijke entiteit liggen in wiens opdracht de data verzameld wordt.

We werken in overeenstemming met internationale evoluties standaarden uit voor het poolen, openstellen en uitwisselen van data, met grootste respect voor de privacy van gebruikers. We testen deze uit in een aantal proefprojecten die inspelen op de grote maatschappelijke uitdagingen in Vlaanderen (bv. mobiliteit en gezondheidszorg).

Onder het motto “Digitaal Eerst” moet elke interactie van ondernemers met de overheid op een eenvoudige, digitale manier af te handelen zijn. VLAIO treedt op als centraal aanspreekpunt van de Vlaamse overheid voor ondernemers volgens het “no wrong door, no single door principe”⁵ en beheert een e-loket voor ondernemers waarop alle overheidsagentschappen aansluiten die dienstverlening aan ondernemers aanbieden. We bouwen het e-loket verder uit tot de unieke toegangspoort tot, en het opvolgsysteem van, de Vlaamse dienstverlening en ondersteuning aan ondernemers. We hanteren hierbij het principe van “éénmalige aanmelding”.

---

⁵ Volgens dit principe worden ondernemers altijd de weg gewezen naar de juiste ondersteuning of dienstverlener, ongeacht waar ze in het VLAIO-netwerk komen aankloppen.

De Vlaamse overheid neemt het voortouw bij experimenteren met nieuwe digitale toepassingen en transformaties in haar dienstverlening, de zorgsector, onderwijs, ...

EWI werkt actief mee aan het verminderen van de administratieve belasting voor bedrijven.

Een grote maatschappelijke evolutie verwachten we de komende jaren met de commerciële uitrol van semiautonome voertuigen; we maken Vlaanderen klaar om bij de eersten in Europa het veilig gebruik van deze technologieën te kunnen benutten.

We houden een internationaal toptechnologie-festival dat minstens tweejaarlijks de wereld naar Vlaanderen haalt en het beste van Vlaanderen aan de wereld laat zien.

F. Een gunstig fiscaal en regelgevend klimaat

We hebben oog voor innovatie in alle beleidsdomeinen: het volledige Vlaamse overheidsbeleid en alle Vlaamse reglementering stimuleert innovatieve oplossingen en het gebruik van nieuwe technologieën. We gaan binnen de Vlaamse Overheid voor een innovatievriendelijk regelgevingskader via experimentenwetgeving en regelluwe zones waarbinnen kan geëxperimenteerd worden met innovatieve technieken of praktijken.

Binnen de Vlaamse bevoegdheden benutten we de mogelijkheden om ondernemingen in Vlaanderen ook fiscaal te ondersteunen. Instrumenten zoals de win-win-lening en de vrijstelling van de onroerende voorheffing voor nieuw materieel en outillage worden gecontinueerd.

G. De Europese kadervoorwaarden

We hanteren een meer strategische en proactieve aanpak ten aanzien van de Europese Unie. Op basis van een consultatie van de stakeholders, identificeren we concrete initiatieven die we van Europa verwachten en beïnvloeden we in een zo vroeg mogelijke fase het beleid van de Europese Commissie op het gebied van onderzoek, innovatie, industrie en interne markt. We wegen op de vormgeving en implementatie van Europese steunprogramma's.

We ondersteunen de visie van de VLIR dat bij de vormgeving van het toekomstige partnerschap met het VK, binnen een globaal akkoord EU-UK over de toekomstige relatie, de uitwisseling van studenten en docenten en de onderzoekssamenwerking, zowel bilateraal als binnen grotere EU-projectconsortia, ongehinderd kunnen doorgaan.

We helpen onze bedrijven om zich voor te bereiden op de gevolgen van de Brexit. We voeren het Brexit actieplan verder uit en geven invulling aan bijkomende acties (voor sensibilisering, begeleiding, ondersteuning) die worden afgesproken in de Brexit-taskforce, onder coördinatie van het departement Buitenlandse Zaken.

Bij het uitwerken van een nieuwe regionale steunkaart houden we rekening met de streken in Vlaanderen die hard kunnen getroffen worden door een harde of no-deal Brexit. Voor deze streken zullen we aan de Federale regering ook vragen een 'ontwrichte zone' in te stellen.

III. Verder investeren in de interactie tussen ondernemingen, kennisinstellingen, de overheid en de burger, in het O&O&I-systeem

Innovatie wordt steeds meer een collectief proces. In een economische en maatschappelijke wereld die ingevolge digitalisering, klimaatverandering en globalisering in volle transitie is, streven we naar een ‘transformatorisch’ innovatie-ecosysteem waarmee we de uitdagingen kunnen aangaan. Transformatorische innovatie vergt een nauwe interactie tussen de vier actoren in de “quadruple helix”. We zetten het beleid verder om deze interactie intenser en impactvoller te maken. Op die manier streven we naar een grotere verspreiding en meer valorisatie van de kennis die in Vlaanderen aanwezig is.

Concrete voorstellen:

Bij de volgende hernieuwing van de aansturingsovereenkomsten i.v.m. onderzoek met universiteiten en hogescholen, SOC's, speerpuntclusters en andere betoelaagde actoren, zetten we de ingeslagen weg verder en hanteren we impactindicatoren die over het geheel consistent zijn met de uitbouw van het Vlaamse innovatie-ecosysteem. We zetten verder in op fundamenteel onderzoek en stimuleren onze kennisinstellingen verder aan om hun kennis te delen en in te zetten voor oplossingen die onze Vlaamse ondernemingen een concurrentiële voorsprong geven.

Om ondernemingen toegang te bieden tot kennis en om innovaties economisch te valoriseren, zetten we met het VLAIO-instrumentarium verder in op samenwerking en kennisdeling tussen ondernemingen en kennisinstellingen, en tussen ondernemingen onderling. Het clusterbeleid en de werking van de zes speerpuntclusters (Catalisti, Flux 50, Strategisch Initiatief Materialen, Vlaams Innovatieplatform Logistiek, Flanders’ Food en de Blauwe Cluster) zetten we verder en stemmen we af met de werking van de strategische onderzoekscentra. We evalueren de haalbaarheid van een speerpuntcluster in het domein van gepersonaliseerde geneeskunde. We evalueren tevens de lopende clusterpacten en verscherpen de doelstellingen in termen van impact met bijzondere aandacht voor internationalisatie en betrokkenheid van kleine ondernemingen. We zetten onze internationale samenwerkingsverbanden, zoals het Vanguard Initiatief, gericht in om de clusters te ondersteunen in hun internationalisering. We evalueren het succes van het IBN-programma en verhogen de succesratio. Opgestarte Innovatieve Bedrijfsnetwerken kunnen enkel worden verdergezet zonder overheidsfinanciering.

We zetten de ingeslagen weg verder en onderzoeken een duurzaam financieringsmodel voor onze vier strategische onderzoekscentra (IMEC, VIB, VITO, Flanders Make) om hun duurzame groei te verzekeren, onder meer via toegang tot het Flanders Future Techfund. We sporen hen daarbij aan om nog meer een verbindende rol op te nemen tussen het onderzoek en het Vlaamse economische en maatschappelijke weefsel. Vanuit de uitdagingen van een digitale wereldwijde economie, blijven we de maakindustrie in Vlaanderen ondersteunen. We operationaliseren de derde vestiging van Flanders Make in Kortrijk als volwaardige site voor baanbrekend onderzoek, naast de bestaande sites te Leuven en Lommel. We onderzoeken of intersoc-initiatieven zoals NeuroElectronics Research Flanders (NERF) en Energyville navolging verdienen.

We zetten ook in op de ondersteuning van de hogere TRL's (Technology Readiness Levels) en we werken een kader uit voor de ondersteuning van piloot- en demonstratieplants.

We ontwikkelen een beleid voor subregionale slimme specialisatie, waarmee we het regionale economisch weefsel Vlaamsbreed helpen transformeren. We ondersteunen provincies en streken om met betrokkenheid van regionale sociale partners en stakeholders een strategie uit te werken en op te volgen. VLAIO zorgt voor afstemming om de specialisatie en de meerwaarde voor Vlaanderen te garanderen. Concreet wensen we dit te realiseren door:

- De efficiëntere inzet van EFRO-middelen
- Gerichte investeringen in O&O&I-infrastructuren en bedrijfsruimten die aansluiten bij kenniscentra en speerpuntclusters.
- Gespecialiseerde technologische dienstverlening naar ondernemers in lijn met de specialisatie
- Flankerende maatregelen op het vlak van hoger onderwijsaanbod en levenslang leren.

We versterken de wisselwerking tussen de kennisinstellingen en Vlaamse industrie omtrent de industriële onderzoeksagenda's, zodat de 'kennismismatch' tussen wat Vlaamse universiteiten opbouwen aan kennis en wat de Vlaamse industrie vraagt aan kennis, wordt weggewerkt. We onderzoeken hoe we de betrokkenheid van de Vlaamse ondernemingen bij het strategisch basisonderzoek (SBO) kunnen versterken. We evalueren de positionering van de strategische programma's bij het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO).

We schakelen een versnelling hoger in het toegankelijk maken van kennis van universiteiten, hogescholen, strategische onderzoekscentra en de wetenschappelijke instellingen, in het bijzonder voor kmo's. We stimuleren het ontstaan van vraaggedreven ('Flipped') *Technology Transfer Offices* (TTO's), waarbij de vraag vertrekt vanuit ambitieuze ondernemers, vanuit de markt en vanuit maatschappelijke noden. We betrekken de werkgeversorganisaties en sectorfederaties als spreekbuis voor de behoeften van de ondernemers.

90% van de doctorandi heeft een carrière buiten de universiteit. We bereiden doctorandi dan ook beter voor op een carrière buiten de academische wereld. We zetten onze universiteiten aan om op structurele basis te zorgen voor een grotere mobiliteit van hun onderzoekers, internationaal, maar ook interdisciplinair en tussen de academische en niet-academische wereld. We bekijken waar verschillen in statuten hieromtrent drempels vormen, en werken deze weg. We bekijken met de universiteiten ook hoe ze deze verschillende vormen van mobiliteit, alsook bijdragen aan valorisatie van academische kennis in het Vlaamse bedrijfsleven, kunnen waarderen in de carrièrepaden.

Vorige legislatuur gaven we de aanzet voor de uitrol van duaal leren in het Hoger Onderwijs. Samen met de universiteiten werken we nu een structureel beleid uit om van industriële praktijkervaring en stages een vast onderdeel te maken van een doctoraat. We maken onze industrie en onze doctorale en postdoctorale onderzoekers nog meer vertrouwd met de Baekeland-mandaten en innovatiemandaten, verruimen het bereik en zetten zo het groeipad verder.

Nog meer dan vandaag zetten we in op excellente samenwerkingsverbanden en uitwisselingsprogramma's met de beste onderzoeksinstellingen uit Europa en de wereld. We ondersteunen de deelname van onze kennisinstellingen aan internationale programma's en participatie aan (inter)nationale onderzoeksinfrastructuur, en voorzien in adequate ondersteuningsinstrumenten.

In samenwerking met het onderzoekslandschap (universiteiten, SOC's, Vlaamse Wetenschappelijke Instellingen, speerpuntclusters, ...) en het bedrijfsleven actualiseren we vanuit een strategisch langetermijnperspectief de Vlaamse roadmap voor onderzoeksinfrastructuur. We werken een strategisch kader uit waarbij we valorisatie en verbinding met het Vlaamse industriële ecosysteem als belangrijkste voorwaarde nemen. We stimuleren samenwerking over instellingen en onderzoeksgroepen en disciplines heen in functie van een betere benutting, en vergemakkelijken de toegang van ondernemingen tot deze infrastructuur, waar zinvol koppelen we dit aan de financiering hiervan. Het beheer van economisch relevante Vlaamse onderzoeksinfrastructuren, zoals het Vlaams Supercomputer Centrum, vertrouwen we toe aan een onafhankelijk bestuur dat evenwichtig is samengesteld uit industrie en onderzoekswereld.

We trekken voluit de kaart van Open Science in Europees verband, en maken onze kennisinstellingen verantwoordelijk om hierrond een beleid te voeren. Wetenschappelijk onderzoek, gefinancierd met publieke middelen dient zo snel mogelijk publiek toegankelijk te worden, volgens het principe 'zo open als het kan, zo gesloten als nodig'. Dit gaat zowel op voor toegang tot publicaties als voor toegang tot de achterliggende onderzoeksdata. De implementatie van het Open Science beleid gebeurt in nauw overleg met alle betrokken actoren en stakeholders, en met voldoende aandacht voor het carrièrematig waarderen en valoriseren van een Open Science mentaliteit, bijvoorbeeld via altmetrics.

De afgelopen legislatuur verhoogden we de resultaatgerichtheid van het Bijzonder Onderzoeksfonds en het Industrieel Onderzoeksfonds, en legden we een nieuw accent inzake interdisciplinair onderzoek. We volgen de effecten van deze hervorming goed op en verhogen op termijn de ambitie inzake interdisciplinair onderzoek.

Bij de doorlichting van de verschillende instrumenten en aparte financieringsstromen worden de universiteiten elke vijf jaar gebenchmarkt op impact en geëvalueerd op hun globale performantie op wereldniveau.

We lanceren binnen het FWO een nieuw kanaal voor transdisciplinaire projecten, waarbij niet vertrokken wordt vanuit een bepaalde discipline, maar vanuit een concreet probleem of fenomeen dat men over disciplines heen wil onderzoeken ("real world problems", bv. de 'convergence' projecten van MIT en de 'antidisciplinaire' aanpak van Carnegie Mellon University). We optimaliseren en vereenvoudigen de procedures en programma's bij het FWO om te komen tot een transparant evaluatiekader met aanvaardbare slaagkans in alle programma's.

De Vlaamse Hogescholen vormen door hun regionale spreiding en rechtstreekse binding met de praktijk een belangrijke schakel in het innovatielandschap, in het bijzonder in het toepassen van kennis binnen kmo's, social-profit instellingen en onderwijs. We evalueren de middelen voor het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek (PWO) en de bijhorende investeringen met het oog op het verhogen van de impact. We zorgen voor bijkomende middelen voor het PWO hogescholen voor kwaliteits- en impactvol onderzoek aan hogescholen. We maken ook werk van een volwaardig instrument voor onderzoeksinfrastructuur in hogescholen. Het nieuwe beleidsinstrument voor kennisdiffusie wordt verder uitgebouwd zodat de hogescholen op termijn beschikken over volwaardige technologieovername diensten.

We maken een strategische analyse over een optimale inpassing van de Vlaamse wetenschappelijke instellingen (VWI's) en sectorale innovatie-initiatieven of collectieve centra in het Vlaamse innovatie-ecosysteem en nemen voor de VWI's maatregelen om de toegang tot het instrumentarium te verbeteren.

We streven naar het verder verbeteren van de Europese Onderzoekruimte (ERA). De ERA roadmap hanteren we als een strategisch instrument om structurele hervormingen in het W&I-landschap door te voeren op de ERA-thema's.

Het Flanders Research and Information System (FRIS)-onderzoeksportaal wordt verder uitgebouwd zodat onderzoekersnetwerken worden gestimuleerd, interdisciplinair onderzoek wordt gefaciliteerd en ondernemingen snel experts vinden voor hun O&I-uitdagingen.

We voeren onderzoek naar de beste afsprakenkaders rond intellectuele eigendom in functie van een optimale structurele samenwerking tussen kennisinstellingen en ondernemingen en een maximale valorisatie van de opgebouwde kennis, en promoten deze modellen actief in het ecosysteem.

Om een positief klimaat voor innovatie en wetenschappelijk onderzoek te creëren, zetten we verder in op het actief betrekken van de burger bij ons innovatiebeleid en verhogen we de middelen voor wetenschapscommunicatie en de verdere uitbouw van burgerwetenschap. We bouwen verder op de eerste twee projectoproepen uit 2018 en 2019 en we promoten 'Scivil', het dit jaar opgerichte Kenniscentrum voor Citizen Science.

We ondersteunen initiatieven die de brug leggen tussen innovatie en de burger, en de Vlaming kennis laten maken met technologieën van de toekomst en hoe deze technologieën ons leven zullen beïnvloeden. We bouwen verder op initiatieven zoals Technopolis, De Vlaamse Wetenschapsagenda en het tweemaaljaarlijks Technologiefestival. We stimuleren kennisinstellingen en ondernemingen die met steun van de Vlaamse overheid onderzoeks- en innovatieprojecten hebben uitgevoerd, om de resultaten en de toepassingen ervan te tonen aan het grote publiek.

We integreren de verplichting tot populariserende wetenschapscommunicatie op het niveau van de burger in al onze steuntoekenningen voor wetenschappelijk onderzoek. Binnen het programma Omkadering Jonge Onderzoekers (OJO) voorzien we expliciet ondersteuning van communicatievaardigheden naar de burger.

WERK EN SOCIALE ECONOMIE

Uitdagingen en visie: op weg naar de arbeidsmarkt van de toekomst

De Vlaamse arbeidsmarkt bloeit als nooit tevoren, de Vlaamse werkzaamheidsgraad was met bijna 75% nooit eerder zo hoog, de Vlaamse werkloosheidsgraad nog nooit zo laag.

Onze economie staat echter voor een periode van ingrijpende transformaties. De digitale revolutie, demografische shift, toenemende migratiestromen, mondialisering van de concurrentie,... ze hebben een sterke impact op de arbeidsmarkt en leiden tot een structurele arbeidskrapte, competentiemismatch en grote verschuivingen in verwachte jobinhoud en profielen. Volgens de huidige prognoses volstaat het activeren van alle niet-werkende werkzoekenden niet om de verwachte vacatures in te vullen. Het effectief invullen van openstaande vacatures is dan ook de belangrijkste uitdaging voor het arbeidsmarktbeleid de komende jaren. Net zoals het realiseren van een loopbaanperspectief om mensen aan de slag te krijgen en te houden.

Het is onze ambitie om ons te meten met de Scandinavische toplanden. De Vlaamse Regering doet daarvoor een beroep op onze belangrijkste troef: de Vlamingen. We bouwen aan een sterk en sociaal Vlaanderen door met z'n allen samen aan de slag te gaan. Hoe meer mensen aan de slag, hoe beter we onze welvaart op peil kunnen houden, en hoe beter we ondersteuning kunnen voorzien voor zij die het echt nodig hebben. De Vlaamse Regering wil daartoe de volgende jaren minstens 120.000 Vlamingen extra aan een job helpen. Een werkzaamheidsgraad van 80 procent is het doel.

Om deze ambitieuze doelstellingen te bereiken is het noodzakelijk dat het federaal beleid ten volle flankerend en ondersteunend werkt ten opzichte van het Vlaams beleid. Binnen de Vlaamse bevoegdheden gebruiken we alle beschikbare instrumenten om zo veel mogelijk mensen op beroepsactieve leeftijd aan de slag te krijgen. Hiervoor slaan we de handen in elkaar met alle actoren die daartoe een bijdrage kunnen leveren: sociale partners, andere overheden, private dienstverleners, verenigingen,...

De Vlaamse arbeidsmarkt dient zich te ontwikkelen tot een open, flexibele en mobiele talentenmarkt waarin eenieder zijn of haar plaats kan vinden en waar transities van, naar en op de arbeidsmarkt snel en efficiënt verlopen. Loopbaanzekerheid komt in de plaats van jobzekerheid. We moeten elke Vlaming, ook zij die momenteel niet actief zijn op de

arbeidsmarkt, overtuigen om zijn of haar loopbaan in eigen handen te nemen en die actief te gaan sturen, in functie van talenten, opportuniteiten, interesses en ambities.

We bieden daarom iedere Vlaming tot aan de pensioenleeftijd via een aanklampend activeringsbeleid een loopbaanperspectief en een actieve begeleiding naar tewerkstelling. We doen dit telkens op maat van het individu en in functie van zijn of haar afstand tot de arbeidsmarkt, onafhankelijk van statuut, geslacht, leeftijd, afkomst,... We zijn solidair met wie het nodig heeft en bieden daarom ook maximale ondersteuning en begeleiding aan in de zoektocht naar werk waarbij bindende afspraken worden gemaakt. Wie niet actief naar werk zoekt en de gemaakte afspraken niet nakomt, wordt gesanctioneerd. Wie actief werk zoekt maar binnen de 2 jaar niet aan de slag kan, kan verplicht worden ingezet in gemeenschapsdienst. De Vlaamse overheid zal nauw toezien op de toepassing hiervan door lokale besturen en gemeenten die resultaten boeken belonen.

Tegelijk zal de VDAB haar activiteiten kritisch screenen en voldoende monitoring voorzien. Inzake opleiding zal ze prioriteit geven aan diegene die leiden tot integratie en activering op de arbeidsmarkt, voor andere opleidingen dooft de ondersteuning uit. Gezien de tijden van arbeidskrapte bieden we aan werkgevers extra ondersteuning voor het invullen van hun vacatures.

Om de goede werking van de arbeidsmarkt te verzekeren, volstaat het echter niet langer om ons toe te spitsen op de uitkeringsgerechtigde werkzoekenden. Alle beschikbare handen zullen nodig zijn voor de nieuwe en innovatieve jobs die de komende jaren het daglicht zullen zien. Een structurele verbreding van het activeringsbeleid en de ontginning van al het talent in Vlaanderen, op en naast de arbeidsmarkt, is dan ook noodzakelijk. We breiden daartoe de arbeidsreserve uit met burgers op beroepsactieve leeftijd die niet werken en niet ingeschreven zijn bij VDAB. In dat kader wordt de opdracht van de VDAB uitgebreid tot de centrale datagedreven en resultaatgerichte werkzaamheids- en loopbaanregisseur van het volledige activeringsbeleid in Vlaanderen, en wordt de samenwerking met lokale besturen en bedrijven versterkt. VDAB biedt een passend en sluitend aanbod aan haar klanten, dat zij vanuit een regisseursrol maximaal dient te bereiken in samenwerking met private en publieke partners. Waar andere private of publieke partners een onvoldoende en/of onvoldoende passend aanbod bieden, kan VDAB ook de actorrol op zich nemen.

Zowel werkzoekenden, als nieuwkomers en inactieven begeleiden we intensief met opleidingen, omscholingen en een traject naar werk. Nieuwkomers met een arbeidsperspectief worden verplicht om zich meteen bij de VDAB in te schrijven en het actief deelnemen aan een traject naar werk wordt een verplicht onderdeel van het inburgeringstraject.

Inactieven zullen we zoveel mogelijk benaderen, zodat we samen met hen kunnen bekijken hoe ze naar de arbeidsmarkt begeleid kunnen worden, al dan niet via een specifiek opleidingstraject. We proberen zoveel als mogelijk in contact te komen met (al dan niet uitkeringsgerechtigde) inactieven die omwille van taal- culturele, huishoudelijke en/of andere redenen zich niet op de arbeidsmarkt begeven. We zetten in op de emancipatie van vrouwen met een migratie-achtergrond. De VDAB werkt hiervoor een aangepaste strategie uit. Met het oog op activering en op maatschappelijke integratie werken we de drempels weg die hen ertoe verhinderen aan het werk te gaan en dit door het aanbieden van een realistisch loopbaanperspectief.

De VDAB zal ook de lokale besturen nog meer ondersteunen bij hun activeringsbeleid voor leefloongerechtigden, door best practices nog beter te ontsluiten en samenwerkingsverbanden tussen kleinere, naburige gemeenten nog beter te faciliteren. We bieden volle transparantie over de resultaten en zullen dan ook rapporteren aan de federale overheid en aandringen op responsabilisering.

Voor vacatures die ondanks bovenstaande inspanningen niet met Vlaams talent kunnen ingevuld worden, kijken we naar de andere gewesten, de aanpalende grensregio's en tenslotte ook in het buitenland. Daarom zetten we in op een versterkte interregionale mobiliteit en het aantrekken van buitenlands talent.

Tegelijkertijd willen we alle Vlamingen voldoende ondersteuning bieden om de loopbaan in eigen handen te nemen, en zelf te werken aan loopbaanzekerheid. Zo kunnen ze zelf anticiperen op evoluties in de arbeidsmarkt, om langer met volle goesting aan de slag te kunnen blijven. We bieden hen een waaier aan instrumenten om hun loopbaan (bij) te sturen, maken maximaal gebruik van digitale mogelijkheden, ondersteunen levenslang leren, focussen op competenties, en stimuleren leren op de werkvloer. Ook een goede aansluiting van de opleidingen op wat de arbeidsmarkt vraagt, is van cruciaal belang. Daarom brengen we onderwijs en vorming dicht bij het bedrijfsleven. We bieden met het beleid ondersteuning om privé en werk te combineren, waarbij we kinderopvang flexibel en betaalbaar organiseren en voorrang blijven geven aan kinderen van werkende ouders en ouders die een opleiding volgen in het kader van een traject naar werk.

Ten slotte zetten we in op het maximaal benutten van alle talenten op de arbeidsmarkt. Het Vlaamse sociale economiebeleid is er op gericht om mensen met een heel grote afstand tot de arbeidsmarkt en een grote begeleidingsnood op maat te ondersteunen. Concreet staat daarbij een correcte financiering van de doelgroepwerknemers volgens hun rendementsverlies en begeleidingsnood centraal, evenals bijkomende plaatsen. Daarbij is het ook belangrijk dat we ervoor zorgen dat zij die kunnen doorstromen naar werk ook effectief

doorstromen. Op die manier kunnen we blijvend inzetten op zij die de meeste nood hebben aan begeleiding.

Al deze bijkomende inspanningen zijn nodig om alle Vlamingen, zonder onderscheid, warm te maken voor een job. Want een job is niet alleen de belangrijkste hefboom in de strijd tegen armoede, maar ook de sleutel naar persoonlijk en maatschappelijk welbevinden.

Concrete voorstellen

Werf 1 - Elk talent telt: alle arbeidspotentieel benutten

- Om de ambitieuze doelstellingen te bereiken willen we de huidige federale bevoegdheden met betrekking tot arbeidsrecht en sociale zekerheid ten volle flankerend en ondersteunend aan het Vlaamse beleid ingezet zien. We vragen de federale overheid de nodige maatregelen te nemen om de activering van werkzoekenden, leefloongerechtigden, anders actieven, SWT'ers en eventueel andere vervroegde uittredingsstelsels, langdurig zieken,... te versterken.
- We overleggen systematisch en structureel met de Vlaamse sociale partners over de maatregelen om de 80%-doelstelling te bereiken. Waar mogelijk en nuttig maken we tripartite akkoorden. De Vlaamse regering schept het kader waarbinnen het overleg met de sociale partners plaats vindt.
- We bieden elke Vlaming een loopbaanperspectief en een actieve begeleiding op maat naar tewerkstelling, tot aan de pensioenleeftijd.
- Niet langer het statuut of het uitkeringsstelsel, maar de competenties en de afstand tot de arbeidsmarkt bepalen de toegang tot de dienstverlening. Hierbij is er aandacht voor die groepen die ondervertegenwoordigd zijn op de arbeidsmarkt. We werken verder aan kwaliteitsvolle instrumenten om de afstand tot de arbeidsmarkt correct in te schatten. Het statuut van een persoon mag geen belemmering vormen voor deelname aan begeleiding naar werk of opleiding. Via gerichte acties en incentives brengen we meer mensen, waaronder ook niet-uitkeringsgerechtigden, naar de arbeidsmarkt. We doen hierbij maximaal beroep op iedereen die een zinvolle bijdrage kan leveren
- We maken bovendien sociale voordelen verder afhankelijk van de hoogte van het inkomen en niet langer van een sociaal statuut als bijvoorbeeld niet-werkende. Op die manier vermijden we inactiviteitsvallen en dat niet-werken lonender is dan werken.
- De vergoeding voor nieuwe uitkeringsgerechtigde werkzoekenden om een opleiding te volgen (stimulanspremie) schaffen we af en zetten we in voor inactieven zonder

uitkering die een beroepsopleiding volgen en daarmee aan werk geraken. Aan andere tegemoetkomingen raken we niet.

- Werken moet lonen. Om het verschil tussen werken en inactiviteit te vergroten en tevens de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen verder te verhogen, wordt er vanaf 2021 een Vlaamse jobbonus ingevoerd. Die bedraagt minimaal 600 euro op jaarbasis voor mensen die voltijds werken en hierbij tot maximaal 1.700 euro bruto per maand verdienen. Het bedrag van de Vlaamse jobbonus wordt vervolgens uitgefaseerd richting een bruto maandloon bij voltijdse prestatie van 2.500 euro. Bij het bepalen van de hoogte van het bedrag van de Vlaamse jobbonus houden we ook rekening met het werkelijk aantal gepresteerde uren.
- We zijn solidair met wie het nodig heeft en streng voor wie de sociale zekerheid misbruikt. We bekijken op regelmatige basis of een rechthebbende nog voldoet aan de voorwaarden van zijn uitkering of premie, zodat de ondersteuning wordt voorzien voor wie het echt nodig heeft.

1.1 Een gepersonaliseerde en resultaatgerichte aanpak voor elke werkzoekende

- Elke werkzoekende kan rekenen op een kwaliteitsvolle dienstverlening op maat, op basis van zijn afstand tot de arbeidsmarkt. Iedereen met een opleidings- of werkervaringsnood geven we een arbeidsmarktgerichte traject met opleiding of werkervaring.
- We co-creëren de opleidingen in samenwerking met andere publieke en private opleidingsverstrekkers en werkgevers, en schakelen hen actief in om werkzoekenden op te leiden en bij te scholen. We bieden ondernemingen hiertoe de nodige ondersteuning.
- We zetten in op een aanklampend activeringsbeleid, waarbij we elke ingeschreven werkzoekende begeleiding op maat aanbieden. Elke ingeschreven werkzoekende wordt binnen 2 maanden gescreend op afstand tot de arbeidsmarkt. Binnen 3 maanden maken we bindende afspraken met elke niet-zelfredzame uitkeringsgerechtigde werkzoekende over te volgen stappen zoals opleiding, werkervaringstraject of sollicitatieopdrachten. Ook de zelfredzamen worden verder opgevolgd.
- Iedere werkzoekende die niet actief werk zoekt en afspraken niet nakomt, wordt gesanctioneerd. Wie actief werk zoekt maar binnen 2 jaar niet aan de slag kan, kan verplicht worden ingezet in gemeenschapdienst. De Vlaamse overheid zal nauw toezien op de toepassing hiervan door lokale besturen en gemeenten die resultaten boeken belonen.
- Het Versnellingsplan van VDAB met o.a. het versneld screenen van de langdurige werkzoekenden wordt versterkt uitgevoerd.

- We verkorten de procedure en doorlooptijd van de sanctionering en zien erop toe dat deze op een uniforme wijze wordt toegepast.
- Digitale communicatie met de werkzoekende zoals per mail, sms en via Mijn Loopbaan maken we juridisch sluitend. Wie onvoldoende digitale vaardigheden heeft sporen we proactief op en scholen we snel bij, zodat de zelfredzaamheid verhoogt.
- We leiden werkzoekenden en inactieven maximaal op de werkvloer op. Wie wegens zijn of haar afstand tot de arbeidsmarkt nood heeft aan begeleiding, bieden we via een rugzakje ondersteuning op de meest aangewezen werkervarings- of opleidingsvloer.
- We schatten de nood aan taalopleiding van een werkzoekende in, in functie van zijn of haar jobdoelwit en de concreet beschikbare vacatures, en voorzien een traject met voldoende en flexibel aanbod op maat, al dan niet geïntegreerd met het volgen van een beroepsopleiding of stage. Nederlands wordt, naast het verwerven van de technische competenties, in de geïntegreerde trajecten beschouwd als finaliteit van de opleiding. Ook op de werkvloer zetten we in op het wegwerken van taalbarrières. We zorgen voor een vlotte gegevensuitwisseling tussen alle actoren met een taalaanbod, zodat VDAB een sluitend zicht krijgt op de verworven competenties.
- We hebben ook aandacht voor geletterdheid. We verwijzen hiervoor naar het Strategisch Plan geletterdheid 2017 – 2024.
- Voor nieuwkomers met een arbeidsperspectief voorzien we een voldoende en flexibel aanbod NT2.
- Via de doelgroepverminderingen blijven we inzetten op het activeren van personen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. We blijven de volgende doelgroepen voorzien: jongeren, ouderen en personen met een arbeidshandicap. Maar idealiter krijgt iedere werkzoekende die een grote afstand heeft tot de arbeidsmarkt en waarbij een RSZ korting of premie een effectief instrument is, een individuele korting op maat. Met dit voor ogen en in overleg met de sociale partners wordt het doelgroepenbeleid zo hervormd ten laatste tegen begin 2021. Ook de premie voor langdurig werkzoekenden wordt in die hervorming meegenomen.
- Werkzoekenden die niet meteen in het normaal economisch circuit (NEC) terecht kunnen, kunnen relevante ervaring en (generieke) competenties verwerven via o.a. wijk-werken of tijdelijke werkervaring, of kunnen terecht in de sociale economie. Wie actief werk zoekt en er na 2 jaar, ondanks de ondersteunende maatregelen, niet in slaagt om werk te vinden, kan verplicht worden ingezet in gemeenschapsdienst. De gemeenschapsdienst is een nieuwe Vlaamse activerende maatregel voor werkzoekenden met een zeer grote afstand tot de arbeidsmarkt die het opbouwen van arbeidsritme mogelijk maakt en hen de mogelijkheid geeft hun werkbereidheid te tonen. De gemeenschapsdienst maakt steeds onderdeel uit van een begeleid traject naar werk en zorgt ervoor dat verworven (generieke) competenties op peil gehouden en versterkt worden. Van zodra de gemeenschapsdienst operationeel is, hevelen we de voormalige PWA'ers (met behoud van rechten) hierin over. VDAB en lokale

besturen nemen – elk vanuit de eigen opdracht – de regie van de trajecten op. De activiteiten die onderdeel uitmaken van de maatregel worden door lokale besturen bepaald in overleg met VDAB.

- We overleggen met de federale instanties om ervoor te zorgen dat vrijwilligerswerk door de gewestelijke bemiddelingsdiensten kan worden vrijgesteld in een traject naar werk.
- Ondernemerschap stimuleren we op alle leeftijden als een evenwaardige keuze. We bieden de keuze tot ondernemerschap proactief aan iedere werkzoekende en leerling als stap in een traject naar werk, en bieden ondersteuning en begeleiding.
- We zetten in op activerende en competentieversterkende maatregelen en doven daarom de passieve tewerkstellingsmaatregelen DAC en GESCO versneld uit tegen 2030. De betrokken personen worden indien nodig actief begeleid naar een nieuwe job.

1.2 Activering van kwetsbare groepen en inactieven

- We breiden de arbeidsreserve uit met burgers op beroepsactieve leeftijd die niet werken en niet ingeschreven zijn bij VDAB. Deze inactieven vormen een heterogene groep met uiteenlopende statuten. Sommigen ontvangen een sociale uitkering (bv. leefloongerechtigden, RIZIV-gerechtigden), anderen niet (bv. huisvrouwen/mannen, ex-zelfstandigen).
- We werken een strategie uit op maat van elke doelgroep om hen maximaal te begeleiden naar de arbeidsmarkt binnen de Vlaamse hefboomen die ter beschikking zijn.
- Met het oog op re-integratie van arbeidsongeschikten en langdurig zieken op de arbeidsmarkt voorzien we een aanbod op maat en versterken we de samenwerking tussen VDAB, RIZIV en de ziekenfondsen.
- In overleg met de federale overheid versterken we de mogelijkheden voor progressieve tewerkstelling voor mensen met een RIZIV-uitkering. De Vlaamse regering wil uiterlijk binnen de 3e maand na de start van de arbeidsongeschiktheid bekijken of een re-integratie bij de huidige of bij een nieuwe werkgever mogelijk is en wil dat uiterlijk voor de 5de maand van de ziekte of arbeidsongeschiktheid voor wie dit mogelijk en opportuun is een concreet en verplicht re-integratietraject wordt opgestart. Dit traject gaat uit van een multidisciplinaire aanpak waarbij de VDAB tijdig betrokken wordt.
- We versterken de samenwerking tussen VDAB en lokale besturen met het oog op maximale activering van leefloongerechtigden en werkzoekenden. De bestaande samenwerkingsverbanden tussen VDAB en de lokale besturen worden uitgebreid en waar mogelijk geconcretiseerd. Er worden concrete engagementen in opgenomen. We ontsluiten best practices nog beter en faciliteren samenwerkingsverbanden tussen

kleinere, naburige gemeenten. We bieden volle transparantie over de resultaten en zullen dan ook rapporteren aan de federale overheid en aandringen op responsabilisering.

- Het gebruik van wijkwerken en tijdelijke werkervaring wordt verder gestimuleerd. We bieden de lokale besturen voldoende ondersteuning om deze opdracht optimaal en efficiënt uit te voeren. We stimuleren lokale besturen ook om meer samenwerkingsverbanden aan te gaan met de private sector in het kader van werkervaringstrajecten.
- Voor mensen met een medische, mentale, psychische, psychiatrische en/of sociale problematiek (MMPPS) verhogen we het aantal werk-zorg trajecten in functie van de noodzaak en binnen het voorziene groeipad. Voor definitief niet-toeleidbaren vragen we de federale overheid om een apart statuut te voorzien, buiten de werkloosheidsverzekering.
- Niettegenstaande de vooruitgang in werkzaamheidsgraad van personen met een arbeidshandicap, werkt de VDAB verder aan een aangepaste beleid om hun werkzaamheidsgraad verder te verhogen. De Vlaamse overheid neemt hierbij een voorbeeldrol op.
- Elke nieuwkomer met een arbeidsperspectief die in aanmerking komt voor een inburgeringstraject, schrijft zich binnen de twee maanden verplicht in bij de VDAB. VDAB begeleidt ook hen actief op maat naar een job van het gepaste niveau, in nauwe samenwerking met alle betrokken instanties. Actief meewerken in een traject naar werk maakt deel uit van het inburgeringstraject. Daartoe zetten we in op een automatische gegevensuitwisseling tussen VDAB, Agentschap Inburgering en Integratie, lokale besturen en onderwijs. De samenwerking en doorstroming wordt structureel opgevolgd door een stuurgroep onder toezicht van de betrokken ministers. We zetten ook verder in op de samenwerking met Fedasil.
- Om ervoor te zorgen dat nieuwkomers sneller op hun niveau inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt, verbeteren we de werking van het National Academic Recognition Information Center (NARIC) met betrekking tot de erkenning van buitenlandse diploma's.
- Personen in ondertewerkstelling helpen we aan bijkomende tewerkstellingskansen. We voeren de controle op de beschikbaarheid van IGU-gerechtigden gradueel op, te beginnen in sectoren waar bijkomende tewerkstelling op dezelfde locatie mogelijk is. Zolang het SWT-stelsel nog bestaat, blijven we de personen in dit stelsel actief bemiddelen naar een nieuwe tewerkstelling. Indien nodig worden ze gesanctioneerd.
- We investeren verder in een real-time data-uitwisseling tussen Onderwijs en VDAB, zodat jongeren die ongekwalificeerd de school verlaten automatisch worden ingeschreven bij VDAB en meteen kunnen begeleid worden naar een job. Voor de bemiddeling van ongekwalificeerde NEET-jongeren (Not in Employment, Education or

Training) werkt de VDAB nauw samen met partners, waarbij zowel preventief als outreachend wordt gewerkt.

- We proberen zoveel als mogelijk in contact te komen met inactieven – al dan niet uitkeringsgerechtigd - die omwille van taal-, culturele, huishoudelijke en/of andere redenen zich niet op de arbeidsmarkt begeven. Met het oog op activering en op maatschappelijke integratie werken we de drempels weg die hen er van weerhouden aan het werk te gaan, en dit door het aanbieden van een realistisch loopbaanperspectief en het zichtbaar maken van hun competenties.
- We zetten in op de emancipatie en tewerkstelling van vrouwen met een migratie-achtergrond. Het activeren van deze groep vaak laag- of kortgeschoolde vrouwen is essentieel in de bestrijding van armoede en uitsluiting. De VDAB werkt hiervoor een aangepaste strategie uit en schakelt hiervoor partners in.

1.3 Sociale economie

- We laten meer ruimte voor ondernemerschap. Daarom stimuleren we sociale innovatie en scheppen we een ondernemingsklimaat voor die bedrijven om zelf activiteiten te ontplooiën en economisch te versterken, zodat zij zelf verantwoordelijkheid kunnen nemen.
- De sector wordt verder gemonitord.
- We bekijken of en hoe we een terugvalpositie kunnen bieden voor zij die doorstromen van sociale naar reguliere economie.
- We realiseren bijkomende plaatsen voor sociale economie, met daarbij aandacht voor zowel individueel maatwerk als collectief maatwerk en arbeidszorg.

Versterken collectief maatwerk

- We zetten in overleg met de federale overheid in op de uitrol van het nieuwe kader 'maatwerk' door een harmonisering van de statuten (RSZ-categorieën) van de voormalige beschutte en sociale werkplaatsen. Hierdoor komt er een transparante, correcte en gelijke behandeling van alle sociale economiebedrijven.
- We volgen de doorstroom vanuit sociale economie naar het NEC sterk op en indien het individu er voor klaar is, begeleiden we hem/haar maximaal naar werk. We gaan na hoe bedrijven beloond kunnen worden die werknemers succesvol laten doorstromen.

Uitrol individueel maatwerk

- We zetten verder in op het inschakelen van reguliere werkgevers in de tewerkstelling van doelgroepwerknemers d.m.v. de invoering van 'individueel maatwerk' (hervorming van de oude SINE-maatregel). Op die manier krijgen alle werkgevers de

mogelijkheid om doelgroepwerknemers met een rendementsverlies en begeleidingsnood te werk te stellen. Daarmee wordt ook de doorstroom naar het NEC verder ondersteund.

- De Lokale Diensteneconomie-initiatieven hervormen we naar individueel maatwerk. De Lokale Diensteneconomie-initiatieven kunnen zich verder ontplooien in het kader van het individueel maatwerk. De combinatie van individueel maatwerk en klaverbladfinanciering blijft mogelijk.

1.4 Een gepersonaliseerde en resultaatgerichte aanpak voor elke werkgever

- We werken een klantvriendelijk, gepersonaliseerd en administratief eenvoudig dienstverleningsmodel uit voor werkgevers, met behulp van de nieuwste technologische mogelijkheden. Dit dienstverleningsmodel voorziet – naast informatie over de dienstverlening van VDAB – een overzicht van alle Vlaamse ondersteunende maatregelen inclusief de Bijzondere Tewerkstellingsondersteunende maatregelen (BTOM) zoals o.a. de Vlaams ondersteuningspremie (VOP).
- We zorgen er voor dat ondernemingen volledig en direct geïnformeerd zijn over de verschillende mogelijkheden en kanalen om hun vacatures ingevuld te krijgen met behulp van de VDAB. De communicatie moet helder en transparant zijn.
- VDAB adviseert bedrijven, zowel grote ondernemingen als kmo's, bij het competentiegericht uitschrijven en invullen van hun vacatures. Er wordt een sterke wisselwerking behouden met de bedrijven die beroep doen op de VDAB voor het invullen van hun vacatures.
- We schakelen werkgevers actief in om op een laagdrempelige manier feedback te geven aan sollicitanten en de VDAB, zodat we gericht kunnen werken aan ontbrekende vaardigheden of motivatie in functie van de concrete vacature. De feedback van werkgevers aan VDAB wordt verwerkt in de verdere begeleiding van zowel werkgever als werkzoekende.
- We blijven met de sectoren werk maken van geïntegreerde strategieën voor hun arbeidsmarkttuitdagingen.
- We brengen sectorale werkgeversorganisaties rond de tafel om hen aan te zetten onderling oplossingen te zoeken voor wederzijdse overschotten en tekorten aan competenties.
- We gaan proactief de dialoog aan met sectoren waar vele werknemers voor heroriëntatie staan als gevolg van nakende grote disrupties en sturen aan op het inzetten van de betrokken sectorfondsen als loopbaan- en transitiefondsen. Met behulp van competentieprognoses en intersectorconvenants ondersteunen we deze transities.

1.5 Arbeidsmobiliteit en -migratie

- Aantrekken van talenten blijven we doen volgens het ‘concentrisch’ bemiddelingsmodel: eerst in Vlaanderen, dan in de andere gewesten (via samenwerking met Le Forem, Actiris en ADG), de aanpalende grensregio’s en tenslotte in het buitenland (ook buiten de EU). Het nieuwe samenwerkingsakkoord met Brussel krijgt prioritair onze aandacht.
- We vergroten het aantal werkzoekenden van Brussel en Wallonië dat in Vlaanderen een vacature vervult, als gevolg van een versterkte samenwerking tussen de VDAB, Le Forem en Actiris op vlak van de automatische vacature-uitwisseling. We blijven ook investeren in de inschakeling van Franse en Nederlandse werkzoekenden in Vlaanderen en verbeteren de mogelijkheden voor werkgevers op vlak van de verspreiding van hun vacatures in de grensregio’s.
- We voeren het hervormde beleid inzake arbeidsmigratie onverkort uit, gericht op het aantrekken van hooggeschoolden, en middengeschoolden in knelpuntberoepen. We zorgen voor een korte doorlooptermijn voor zowel het luik Werk als het luik Verblijf. Hiertoe richten we snel een gemeenschappelijk elektronisch platform op dat het mogelijk maakt om gegevens en documenten op elektronische wijze te verzamelen en uit te wisselen tussen de diensten die bevoegd zijn voor de behandeling van de aanvragen voor een gecombineerde vergunning.
- We voeren een aantrekkingsbeleid voor buitenlandse ambitieuze ondernemers en innovatief talent (beroepskaarten), rekening houdend met de innovatieve en economische meerwaarde.

Werk 2 - Loopbaanzekerheid voor iedereen

- De transitie tot een open, flexibele en mobiele talentenmarkt vereist de omslag naar levenslang leren, naar een echte leercultuur met scholing, omscholing en bijscholing gedurende de hele loopbaan. We richten ons op landen als Denemarken, Finland, Zweden. We werken zoveel als mogelijk drempels weg die bijdragen aan arbeidsmarktparticipatie en die leiden tot een versterking van de loopbaan, voor alle opleidingsniveaus, voor alle leeftijden,...
- We stimuleren de Vlaming om hun loopbaan in eigen handen te nemen. Daartoe maken van Mijn Loopbaan van de VDAB het loopbaanplatform voor elke Vlaming. Via slimme data maken we mensen proactief bewust van de loopbaankansen en -bedreigingen op de arbeidsmarkt. We bieden hen een waaier aan instrumenten om hun loopbaan (bij) te sturen, en voorzien een digitaal paspoort over gevolgde opleidingen en competenties.

- Tegelijk zal de VDAB haar activiteiten kritisch screenen en voldoende monitoring voorzien. Inzake opleiding zal ze prioriteit geven aan diegene die leiden tot integratie en activering op de arbeidsmarkt, voor andere opleidingen dooft de ondersteuning uit. Ook de kwaliteit van de dienstverleners, zowel bij opleidingen als loopbaanbegeleiding, wordt verder bewaakt.
- We voorzien een individuele leer- en loopbaanrekening als een persoonsvolgend ontwikkelbudget. Via een persoonlijke portefeuille stimuleren we het opnemen van rechten, en maken we de bestaande opleidingsincentives eenvoudiger, overzichtelijk(er) en overdraagbaar.
- We bevorderen een cultuur van levenslang leren en stimuleren de leerbereidheid opdat de Vlaming mee is met de verschillende transformaties die plaatsvinden en zijn of haar talenten maximaal ontplooit en inzet op de werkvloer. Het flankerend beleid aan de aanwezige opleidingsincentives wordt verder uitgerold conform het VESOC akkoord van 11 juli 2017.
- Ingebed in het VDAB loopbaanplatform ontwikkelen we een slimme digitale tool die de Vlaming beter wegwijs maakt in het private en publieke arbeidsmarktgerichte opleidingsaanbod.
- Leren op de werkvloer wordt een belangrijk principe doorheen de gehele loopbaan, zowel voor leerlingen, werkzoekenden als werknemers.
- We verliezen vaak teveel tijd eer we ontslagen werknemers aan een job kunnen helpen. We ontwikkelen daarom een beleid om hen sneller perspectief te bieden op een nieuwe job.
- We maken van jobverlies een loopbaankans. We sensibiliseren actief tot herscholing van de betrokkenen naar knelpuntberoepen. We maken de vaardigheden en competenties van de betrokken zichtbaar door tijdens de loopbaan en na een eventueel ontslag, in samenspraak met de werkgevers, een competentievisum op te stellen.
- We moedigen zowel buiten als binnen de Vlaamse overheid jobrotatie aan, alsook het uitlenen of delen van werknemers tussen organisaties.

2.1 Dienstverlening op maat van een performante en klantgerichte overheid

- Om de vele uitdagingen het hoofd te bieden hebben we nood aan een sterke regisseur met een brede opdracht. We breiden de opdracht van VDAB uit tot de centrale datagedreven en resultaatgerichte werkzaamheids- en loopbaanregisseur in Vlaanderen, van waaruit we een integraal beleid voeren inzake controle en bemiddeling, activering en begeleiding naar en op de arbeidsmarkt, opleiding en loopbaanbegeleiding, en dit zowel naar ondernemingen, werkzoekenden, werknemers als naar niet-actieven. VDAB biedt een passend en sluitend aanbod aan haar klanten,

dat zij vanuit een regisseursrol maximaal dient te bereiken in samenwerking met private en publieke partners. Met versterkte samenwerkingen en uitbestedingen wordt de expertise van partners in huis gehaald. Waar andere private of publieke partners een onvoldoende en/of onvoldoende passend aanbod bieden, kan VDAB ook de actorrol op zich nemen.

- We bouwen de rol van VDAB als dataregisseur verder uit, met een ‘open services’ platform waarop informatie wordt opgebouwd en uitgewisseld met alle partners. We benutten ten volle de nieuwste technologieën zoals artificiële intelligentie, chatbots en block chain om de performantie en effectiviteit van de matching, toeleiding en loopbaanondersteuning te verhogen. Daardoor kunnen we de beschikbare bemiddelingscapaciteit maximaal inzetten voor de mensen die daar het meeste nood aan hebben.
- De uitdagingen van de arbeidsmarkt zijn tevens de uitdagingen van VDAB. Met de rol van VDAB als loopbaanregisseur en de bijkomende opdrachten (bv. ten aanzien van lokale besturen) is het cruciaal dat de medewerkers van VDAB in de mogelijkheid zijn deze taken professioneel op te kunnen nemen. Dat vereist een performante en efficiënte VDAB maar vooral ook een investering in coaching en opleiding van medewerkers.
- We voorzien de nodige decretale basis om VDAB toe te laten om alle data die de werking en dienstverlening kunnen verbeteren, te capteren en aan te wenden. De werking van VDAB, inclusief haar bestuursorganen, wordt geoptimaliseerd waar mogelijk.
- Om de hefboom van de werkzaamheidsregisseur te verhogen werken we de drempels weg voor het gebruik van instrumenten door partners, en vereenvoudigen we maximaal de administratieve afhandeling. We bieden partners de mogelijkheid om zelf IBO contracten af te sluiten, ook met het oog op duurzame tewerkstelling in de uitzend- en dienstenchequesector.
- In ondernemingsplannen met de VDAB worden KPI's opgenomen. Bij de financiering wordt rekening gehouden met de realisatie daarvan.
- De Vlaamse financiering van het versterkt Streekbeleid wordt dan ook niet meer verlengd.
- Waar mogelijk gebruiken we de social impact bond om nieuwe methodieken te testen of resultaten te verhogen met aandacht voor een vlotte toegankelijkheid van het instrument.
- De regisseur stelt zich op als “connector” die de partners met elkaar verbindt, via fysieke of digitale platformen. Via co-creatie stimuleren we innovatieve methodieken en vormen van (digitale) dienstverlening.
- Ook via ESF-projecten willen we op een innovatieve manier uitdagingen op de arbeidsmarkt aanpakken. In projecten wordt resultaatsgerichtheid, continuïteit, ook

op financieel vlak, en uitrol van succesvolle projecten in verdere beleidsmaatregelen het uitgangspunt.

- De wetgeving en definitie van de passende dienstbetrekking gebaseerd op competenties en werkervaring wordt onverkort toegepast in het controle- en sanctioneringsproces.
- Geschikte opleidingen die bestaan op de markt koopt VDAB in via het ter beschikking stellen van vouchers aan de werkzoekende.
- Om de efficiëntie van de dienstverlening te verhogen, voegen we bepaalde bevoegdheden samen en schaffen we het agentschap Syntra Vlaanderen af. Binnen het Departement Werk en Sociale Economie richten we een expertisecentrum innovatieve leerwegen op, waarvan het onderzoeksprogramma wordt opgesteld en opgevolgd in overleg met het Platform levenslang leren. Het Departement WSE en departement Onderwijs nemen samen de secretariaatsrol op van het Vlaams partnerschap duaal leren. Het partnerschap stuurt dit secretariaat aan. Dit partnerschap blijft samengesteld uit een paritaire vertegenwoordiging van onderwijs en werk en kan adviezen verstrekken met betrekking tot het duaal leren. Het toezicht op de duale trajecten, dat op heden wordt verricht door Syntra Vlaanderen (de leerwerkplek component), dat in samenwerking met de onderwijsinspectie wordt uitgeoefend, brengen we onder bij het Departement Werk. VDAB wordt ook voor duaal leren de werkplekregisseur. We stimuleren ondernemerschap en het aanleren van ondernemerscompetenties. VLAIO zorgt er als regisseur ondernemersvorming voor dat er voldoende innovatieve en flexibele ondernemerschapstrajecten en bijscholingen voor ondernemers in de markt worden gezet. De ondernemersvorming die door Syntra Vlaanderen wordt gecoördineerd, zal door VLAIO via een Mastercall voor 5 jaren worden uitgeschreven, waar zowel ondernemers als KMO-medewerkers opleiding kunnen volgen. Hierbij wordt enerzijds een gesloten call gelanceerd, gericht naar de Syntra vzw's, zodat hun kennis, expertise en bereik verder benut zullen worden. Anderzijds wordt ook een open call gelanceerd met opleidingen die belangrijk zijn en de markt niet aanbiedt.
- Om de synergiën en samenwerking in het kader van levenslang leren binnen de Vlaamse overheid te versterken wordt een platform levenslang leren opgericht binnen de beleidsdomeinen Werk, Onderwijs en Economie. Via een gezamenlijke visie kunnen de noodzakelijke ambities en doelstellingen verder worden uitgewerkt.
- Het Departement Werk en Sociale Economie staat in voor de beleidscoördinatie en -ontwikkeling, en voor de opvolging, monitoring en handhaving van het Vlaams werkgelegenheidsbeleid, alsook voor het beheer van het Europees Sociaal Fonds (ESF).

2.2 Opleiden naar wat de arbeidsmarkt vraagt

Een goede aansluiting van de opleidingen op wat de arbeidsmarkt vraagt, is van cruciaal belang om een hoge werkzaamheidsgraad te bereiken. Daarom brengen we onderwijs en vorming dicht bij het bedrijfsleven.

- We geven onze schoolgaande jeugd op een laagdrempelige, digitale manier toegang tot alle informatie die ze nodig hebben om een weloverwogen keuze te maken in functie van hun perspectieven op de arbeidsmarkt.
- We zetten verder in op duaal leren als volwaardige leerweg. We breiden het duale aanbod in het secundair onderwijs snel uit naar meer richtingen met een dubbele finaliteit, waar haalbaar ook in de tweede graad en waar zinvol lanceren we duaal leren ook in het ASO. We breiden het duaal leren verder uit naar het hoger en volwassenonderwijs. We creëren hiertoe het beleidskader en de regelgeving rekening houdend met de eigenheid van deze onderwijsvormen.
- Ook voor werkenden die zich willen omscholen, verkennen we de mogelijkheid van duale (kwalificerende) leerwegen.
- Samen met de sociale partners maken we werk van een echte leercultuur, bij ondernemingen maar ook bij werknemers. We doen hiervoor maximaal beroep op sectorale vormingsfondsen.
- Opleidingen maken we maximaal modulair en praktijkgericht, en we integreren waar mogelijk taal- en digitale vaardigheden. Technische/praktische vaardigheden blijven belangrijk. Voor werkzoekenden en werkenden is werkplekleren de meest aangewezen manier om competenties te verwerven en reële werkervaring op te doen.
- We kijken verder dan diploma's, maken vaardigheden en competenties maximaal zichtbaar en certificeren ze (EVC). Binnen de overheid geven we het goede voorbeeld door aanwerven op basis van competenties makkelijker te maken.
- We investeren verder in opleidingsinfrastructuur volgens het model van open campussen (bv. T2 Campus in Genk), en optimaliseren de benutting door ze open te stellen voor verschillende publieke en private opleidings- en onderwijsverstrekkers en ondernemingen. We maken gebruik van de mogelijkheden die het bedrijfsleven biedt, zoals infrastructuur en expertise.
- We blijven ondernemingszin en ondernemerschap en het aanleren van ondernemerscompetenties stimuleren.

2.3 Combinatie werk-privé

- De afgelopen jaren nam het aantal tweeverdieners- en eenoudergezinnen en alleenstaanden toe. Met het oog op het vereenvoudigen van de combinatie van werk en privé en om zo de werkzaamheidsgraad verder te verhogen:

- Zetten we in op innovatieve technologieën om het systeem van de dienstencheques en wijkwerkcheques zo gebruiksvriendelijk mogelijk te maken.
  - voorzien we meer, en meer flexibele, betaalbare kinderopvang afgestemd op werkende ouders, zowel voor peuters als schoolgaande kinderen, bv. sport op school na de schooluren
  - blijven we voorrang geven in de kinderopvang aan werkende ouders en werkzoekenden die een opleiding of intensieve begeleiding volgen
  - sensibiliseren en stimuleren we werkgevers om flexibele werktijden en thuis- en telewerken te benutten.
  - we ondersteunen het flexibeler ouderschapsverlof door het pro rata toekennen van de aanmoedigingspremie.
- Vlaanderen onderzoekt of het dienstenchequesysteem vereenvoudigd kan worden, o.a. via een facturatiemodel. De dienstencheques zijn belangrijk in de ondersteuning arbeid-privé, de jobcreatie voor kwetsbare groepen en de strijd tegen zwartwerk.
  - We geven verder uitvoering aan het akkoord met sociale partners rond werkbaar werk, en stimuleren het koesteren van talent op de werkvloer en het coachen van medewerkers op resultaten eerder dan werktijd, ook bij de overheid.
  - We ondersteunen ondernemingen, partnerschappen en sectoren die binnen transitietrajecten aan de slag gaan met werkbaarheid, loopbaanbeleid, (werkplek)leren, diversiteit en non-discriminatie. We maken de omslag van een structurele inspannings- naar resultaatgerichte financiering op basis van open competitie en vergelijking. In de (inter)sectorconvenanten zetten we de aandacht voor anti-discriminatie en diversiteitsbeleid verder. De resultaten hieromtrent zullen worden gemonitord en worden meegenomen bij de onderhandelingen van de volgende sectorconvenanten. De Focus op Talent middelen worden via co-financiering resultaatgericht ingezet.
  - Om elk talent een kans te geven, zonder onderscheid, blijven we elke vorm van discriminatie bestrijden. We gaan verder in op de ingeslagen weg van sensibilisering, zelfregulering door de sectoren, opleiding en gerichte controles vanuit sociale inspectie. We reageren kordaat op discriminatie op de arbeidsvloer. Daarom zal de Afdeling Toezicht en Handhaving van het Departement Werk en Sociale Economie aandacht besteden aan het vermijden van alle vormen van wettelijk verboden discriminatie. Daarnaast dragen we de parketten op om de nodige aandacht te geven aan de strijd tegen discriminatie.
  - We zetten sterker in op kruisbestuiving tussen overheid, onderwijs en ondernemingen. We zorgen ervoor dat mensen uit de private sector hun weg kunnen vinden naar overheid en omgekeerd. Zo maken we het mogelijk dat leerkrachten en docenten deeltijds tewerkgesteld zijn in het onderwijs, en deeltijds in een onderneming. Daarom voeren we een actief beleid om de drempels die mensen daarbij ondervinden versneld weg te werken.

- In overleg met het federale niveau bespreken we de overdracht van de (federale) thematische verlopen binnen de Vlaamse stelsels en werken we één stelsel uit voor de publieke en de private sector. Dit naar het voorbeeld van het Vlaams Zorgkrediet.

LANDBOUW EN VISSERIJ

De Vlaamse voedingsindustrie is één van de grootste industriële werkgevers, en we zien de laatste jaren toegenomen investeringen (jaarlijks ruim 1,5 miljard euro). Ten opzichte van 2006 liggen de investeringen in de voedingsindustrie in 2016 meer dan 35% hoger. Iets meer dan 20.000 professionele landbouwbedrijven vormen de basis van een agrobusiness-complex dat bijna 135.000 mensen tewerkstelt en jaarlijks 61,7 miljard euro omzet genereert. Landbouwproducten en hun afgeleiden hebben een respectievelijk een aandeel van 11% en 12% in de totale Belgische in- en uitvoer. Het Belgisch handelsoverschot in agrohandelsproducten bedroeg in 2017 6,5 miljard euro. Het aandeel van Vlaanderen in de nationale landbouwimport en -export bedraagt resp. 83 en 85%.

In 2017 telde Vlaanderen 23.225 landbouwbedrijven, waarvan 78% met beroepsmatig karakter. Het aantal landbouwbedrijven is ten opzichte van 2007 met iets meer dan een vierde teruggelopen, een daling van gemiddeld 3% per jaar. De grootte van de bio-gebaseerde economie wordt geschat op bijna 2% van de brutomarge van de Vlaamse economie en 0,8% van de totale tewerkstelling uitgedrukt in voltijds equivalenten.

Vlaamse land- en tuinbouwproducten behoren tot de wereldtop op vlak van kwaliteit en voedselveiligheid. Dit is het gevolg van vakmanschap, onderzoek en innovatie. Het is de ambitie van Vlaanderen om deze positie te versterken.

De Vlaamse primaire sector wordt geconfronteerd met vele uitdagingen, waaronder een lage rendabiliteit, prijsvolatiliteit, zwakke positie in de keten, de vraag van de consument naar bio die de lokale productie overstijgt, vakmanschap in evolutie naar sterk ondernemerschap, toegang tot landbouwgronden, subsidie-afhankelijkheid in verschillende deelsectoren en het terugdringen van de milieu- en klimaatimpact. Deze uitdagingen moet de sector kunnen aangaan in een niet-polariserend debat op basis van objectieve parameters, uitgaande van de realiteit in Vlaanderen. Net zoals andere sectoren heeft de land- en tuinbouw al veel inspanningen gedaan. Bijkomende inspanningen zijn echter noodzakelijk en bieden kansen. Doeltreffend en doordacht, met oog voor welvaart, jobs, economische en sociale gevolgen, leefomgeving en klimaat. **Technologische ontwikkelingen, innovaties, schaalverandering en het verankeren van het landbouw- en visserijbeleid in een geïntegreerd voedselbeleid en de omslag naar een kringloopeconomie moeten ons helpen om die structurele transformatie verder te zetten.**

Gezond, duurzaam, voldoende en veilig voedsel aan een correcte prijs voor iedere schakel van de voedingsketen staat centraal binnen een voedselbeleid. Het is dan ook van belang dat het huidige landbouwbeleid bijdraagt aan een sterk voedselbeleid waarin de voedselketen

integraal en circulair bekeken wordt. De Vlaamse Regering zal in samenwerking met de vraag- (consumenten) en aanbodzijde (agrovoedingsketen) van de markt een Vlaamse voedseltop organiseren.

We benaderen land- en tuinbouwers als ondernemers die een strategische rol voor onze economie en onze maatschappij vervullen. De toekomst van onze Vlaamse land- en tuinbouw ligt in innovatie en diversiteit. Land- en tuinbouwers zijn vaak prijsnemers en daardoor soms slachtoffer van een race-to-the-bottom: steeds meer produceren voor minder, waarbij het inkomen van de landbouwer het kind van de rekening is. We blijven inzetten op het Vlaamse kwaliteitsverhaal en we bewaken de Europese en internationale handelspositie van onze land- en tuinbouwers. Bij het omzetten van Europese regelgeving hanteren we geen strengere regels ('no gold plating').

De Vlaamse vissersvloot bestaat uit 70 vaartuigen die zowel actief zijn in de eigen zeegebieden als in andere EU-wateren. De Vlaamse visserij is een gemengde visserij waarbij meerdere bestanden tegelijk bevestigd worden, zodat het aanbod van verse vis gevarieerd is. De aanvoer hangt af van de jaarlijks wijzigende vangstrechten en schommelt rond de 20.000 ton met een waarde van meer dan 80 miljoen euro.

De Vlaamse visserijsector kent uitdagingen op het vlak van de instroom in de sector, de economische en ecologische duurzaamheid, de Brexit-situatie, de toepassing van de aanlandingsplicht en het teruggooiverbod. Er zijn ook kansen: onze vissers zijn deskundige en ervaren professionals in de Europese vissersvloot. Door meer in te zetten op het vermarkten van vis als Vlaams kwaliteitsproduct, post-Brexit akkoorden met Groot-Brittannië af te sluiten, en tegelijk de vloot en de gebruikte technieken te verduurzamen en te moderniseren geven we de Vlaamse visserijsector een toekomst. Aquacultuur is een veelbelovende discipline. De Vlaamse aquacultuursector heeft het niet gemakkelijk door het complexe productieproces, hoge investeringskosten, internationale concurrentie en complexe regelgeving. We stimuleren en onderzoeken verder de mogelijkheden voor groei van de productie zowel op land als in zee, met zorgvuldige benutting van ruimte, water, grondstoffen en energie. Dit biedt kansen tot de ontwikkeling van een sterke, innovatieve en duurzame Vlaams aquacultuursector.

Een land-, tuinbouw en visserijbeleid als onderdeel van een geïntegreerd en circulair voedselbeleid omvat volgende pijlers:

1) Ondernemerschap en innovatie waarbij risicomanagement, het onderhouden van stabiele markten en slim gekozen export centraal staan

De Vlaamse regering ondersteunt **ondernemerschap en innovatie** in de Vlaamse land- en tuinbouw. Ondernemerschap en innovatie zijn essentieel om te komen tot schaalverandering, hoogkwalitatieve producten met een hoge(re) toegevoegde waarde op basis van meer duurzame productiemethoden; gezonde en nieuwe voedingsproducten; landbouwverbreding, korte en circulaire ketenmodellen, stadslandbouw en productie voor de biogebaseerde economie (voeding én materialen).

De Vlaamse regering stimuleert product- en procesinnovatie, nieuwe businessmodellen, kwaliteitsvolle producten en diensten, doeltreffende marketing, samenwerkingsvormen, kennisdeling (o.a. dual leren) en risicomanagement, waarbij hogere duurzaamheid en professionalisme essentieel zijn.

De Vlaamse regering ondersteunt goed opgeleide, enthousiaste startende ondernemers en faciliteert de omschakeling van bestaande landbouwactiviteiten naar potentieel meer rendabele en meer duurzame activiteiten, zowel in de land- en tuinbouw als daarbuiten (bv. toerisme, zorg, opleiding en vorming).

We geven onze land- en tuinbouwers alle kansen om hun job uit te voeren. Actieve land- en tuinbouwers blijven directe steun ontvangen via het **Gemeenschappelijk Landbouwbeleid** (GLB). We maken gebruik van de toekomstige hervorming van het GLB om een eigen Vlaams strategisch plan op te stellen. Dit plan moet gericht zijn op meer innovatie, marktwerking, schaalverandering, multifunctionaliteit, klimaat, natuurlijke hulpbronnen, biodiversiteit en landschapsbeheer om zo het inkomen van de landbouwer te verhogen en hem dus minder afhankelijk te maken van inkomensondersteuning. We kiezen voor een uitfasering ten laatste tegen 2027 van gekoppelde inkomenssteun en voor een duurzaam alternatief om zowel de weggevallen inkomenssteun op te vangen als de klimaatdoelstellingen te realiseren waarvoor de betrokken veehouders inspanningen leveren.

Het **Vlaams Landbouwinvesteringsfonds** (VLIF) zal als onderdeel van het nieuw GLB grondig hervormd worden tot een toekomstgericht ondernemersfonds waarbij via het VLIF land- en tuinbouwers aangemoedigd worden om hun bedrijfsstructuren te verduurzamen zodat ze enerzijds meer in staat zijn aan de maatschappelijke verwachtingen inzake leefmilieu, biodiversiteit, klimaat en dierenwelzijn tegemoet te komen en anderzijds weerbaarder worden tegen marktschokken. We maken maximaal gebruik van de mogelijkheden om jongeren die bedrijven overnemen te ondersteunen via vestigingssteun. Het investeringsbeleid richt zich op innovatieve en klimaat- en milieuvriendelijke land- en tuinbouw. Daarnaast worden de middelen ingezet voor de opstart van en de omschakeling naar innovatieve bedrijfsmodellen, biolandbouw, agro-ecologie en korte ketens, waarbij het ook mogelijk moet worden voor kleine bedrijven om ondersteuning aan te vragen. Ook zullen er minimaal 10% van de VLIF-middelen ingezet worden voor niet-productieve investeringen waarbij landbouwers onder meer steun krijgen voor landschapselementen en niet-productieve investeringen in water- of bodembeheer. Minimum 10% van de middelen

gaan ingezet worden om pure innovatie (eerste keer op de markt) en vernieuwing te stimuleren. De aanwending van deze middelen wordt nauw opgevolgd en indien nodig en wenselijk aangepast om onderbenutting van Europese middelen te vermijden. We voorzien mogelijkheden om ketenvernieuwing en keteninnovatie te ondersteunen (bv. circulariteit door meer in te zetten op lokale stromen, reststromen en het sluiten van de nutriëntkringloop en de eiwitkringloop). De selectiemethode toegepast op alle steunaanvragen wordt bijgestuurd zodat investeringen die het meest bijdragen aan het verlagen van de omgevingsdruk en het meest bijdragen aan klimaatmitigatie en -adaptatie het hoogst gerangschikt worden. De effectiviteit van de maatregelen, vooruitgang en financiële uitvoering van het vernieuwde VLIF zal opgevolgd worden via een uitgebreide monitoring.

Professionalisme is vanzelfsprekend en daarom is het inzetten op een betere scheiding en ontkoppeling van de landbouwer en het bedrijf belangrijk om zo hem/haar voldoende financieel te beschermen. We streven ernaar dat zowel nieuwe als bestaande landbouwbedrijven kiezen voor een vennootschapsvorm en informeren hen daartoe over de voordelen van vennootschapsvormen. De weersverzekering zal geëvalueerd en bijgestuurd worden waar nodig om de weerbaarheid van de land- en tuinbouwer te versterken. Er zal verder ingezet worden op pilootprojecten om marktrisico's in de sector af te dekken en alle landbouwers vertrouwd te maken met risicobeheer en risicomanagement.

We bevorderen de **toegang tot landbouwgrond** door de pachtwetgeving te hervormen waarbij:

- nieuwe pachtcontracten schriftelijk opgesteld worden;
- er een billijk evenwicht komt tussen de rechten en plichten van de pachter en de verpachter;
- de mogelijkheid ingevoerd wordt om pachtcontracten te sluiten voor een vaste termijn van een veelvoud van 9 jaar;
- de wet gender- en samenlevingsneutraal wordt gemaakt;
- het mogelijk moet zijn dat verpachters randvoorwaarden opleggen inzake het aanbrengen van al dan niet vergunningsplichtige infrastructuurwerken (bv. drainage, ophoging, ...);
- en waarbij de pachter teeltvrijheid en vrije keuze van teelttechniek wordt gegarandeerd

Het **overleg binnen de agro-voedingsketen** moet versterkt worden en we ondersteunen de opstartfase van nieuw opgerichte producenten- en brancheorganisaties. Er is nog steeds sprake van oneerlijke handelspraktijken in de voedingsketen. We dringen er bij de Federale overheid op aan om de nieuwe Europese richtlijn oneerlijke handelspraktijken snel om te zetten. We moeten land- en tuinbouwers versterken, zodat ze meer marktmacht kunnen ontwikkelen en niet het weerkerende slachtoffer zijn van de voedselketen.

Het Vlaams Centrum voor Agro- & Visserijmarketing (VLAM) zal in overleg met de sector hervormd worden waarbij er duidelijke keuzes gemaakt worden. Centraal daarbij staat de keuze voor een evenwichtig, gezond en gevarieerd voedingspatroon met lokale producten. VLAM blijft verder professionaliseren en de internationale voedingspromotie versterken. Een nauwe samenwerking met Flanders Investment & Trade bij de prospectie naar nieuwe afzetmarkten is evident. Meer aandacht moet gaan naar het opbouwen van stabiele relaties zodat exportstromen niet onderbroken worden met impact op onze producenten. Daarnaast is er nood aan de mogelijkheid tot opdeling van het productiegebied zodat Vlaanderen wel kan blijven exporteren indien er problemen zijn in Wallonië.

De landbouwsector neemt dierenwelzijn ernstig. We zetten de evolutie naar de top verder en nemen hiervoor samen met de sector de nodige stappen.

2) Ecosysteemdiensten benutten om klimaatverandering en milieu-uitdagingen aan te pakken

In een stelsel van kringlooplandbouw gebruiken voedselproducenten in de eerste plaats grondstoffen uit elkaars ketens en reststromen uit de voedingsmiddelenindustrie en voedingsketens. Die circulaire ketens kunnen verschillend ingericht worden: binnen een bedrijf, binnen een circulaire economie, binnen Vlaanderen of grensoverschrijdend. Kringloopbedrijven verbruiken zo min mogelijk energie en zo veel mogelijk hernieuwbare energie en een gezonde bodem vormt de basis van een kringlooplandbouw.

Binnen de mogelijkheden van het nieuwe GLB en zonder aan gold plating te doen kiest Vlaanderen bij de toekenning van de inkomenssteun om dit zo maximaal mogelijk en resultaatgericht te koppelen aan het leveren van publieke diensten en milieuprestaties via de randvoorwaarden (klimaat, milieu, volksgezondheid, dier- en plantgezondheid en dierenwelzijn) en ecoregelingen. Binnen de mogelijkheden van het nieuwe GLB kan dit bijvoorbeeld het volgende omvatten: het verhogen van de koolstofopslag in landbouwbodems, het instandhouden van koolstofrijke bodems en graslanden, efficiënt nutriëntenbeheer om verliezen van stikstof en fosfor te vermijden en de lucht- en waterkwaliteit te verbeteren, duurzaam waterbeheer, het tegengaan van verdroging en de productie, opslag en distributie van hernieuwbare energie.

We zetten bij de Vlaamse invulling van het post-2020 GLB versterkt in op agromilieu- en klimaatmaatregelen om milieu-, klimaat-, biodiversiteits- en landschapsdoelen te realiseren door landbouwers, en gebruiken ze als hefboom om lokale samenwerking tussen landbouwers en andere plattelandsactoren te bevorderen.

We versterken de circulaire aanpak van dierlijke mest. Na evaluatie hervormen we het systeem van nutriënten-emissierechten, zodat het meer bijdraagt aan het realiseren van de

doelstellingen op vlak van waterkwaliteit, klimaat en luchtkwaliteit. Vlaanderen vindt voorlichting en begeleiding inzake geïntegreerd bodembeheer (o.a. koolstofopslag) en oordeelkundige bemesting belangrijk, onder meer als onderdeel van het flankerend beleid van het actieprogramma in uitvoering van de Nitraatrichtlijn. Er zijn vragen bij de performantie van het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding Duurzame Bemesting (CVBB). We zoeken een manier om een performant en doeltreffend voorlichtings- en begeleidingssysteem op te zetten.

Na evaluatie sturen we het **erosiebeleid** bij. Binnen het landbouwbeleid koppelen we daartoe voor bepaalde erosiegevoelige percelen in erosiegevoelige gebieden de inkomenssteun aan maatregelen om bodemerosie te voorkomen.

3) Aandacht voor welzijn, een leefbaar platteland en open ruimte

Het Vlaams plattelandsbeleid wordt verder uitgebouwd als beleidsveld dat alle plattelandsactoren stimuleert om intensief samen te werken voor het realiseren van bestuurlijke en ruimtelijke transformaties op het platteland. Uitdagingen in dit verband situeren zich op vlak van leefbare dorpen, sociale cohesie, open ruimte, klimaat, productieve en kwalitatieve landschappen en leefomgeving. We hervormen de Vlaamse en Europese subsidieprogramma's voor plattelandsbeleid. Hierbij zorgen we voor een duidelijkere aansluiting bij de Vlaamse beleidsprioriteiten. We kiezen ervoor (plattelands)middelen niet te versnipperen.

We zetten in op een goede en menselijke begeleiding van ondernemers die de sector willen verlaten. Het beleid dient tijdig uitvallers op te vangen en te heroriënteren. De werking van Boeren op een Kruispunt wordt behouden.

We ondersteunen de verdere uitbouw van het steunpunt Groene Zorg en leiden meer cliënten uit de hulpverlening naar zorgboerderijen.

4) Monitoring, onderzoek en kennis, waarbij innovatie wordt georganiseerd met partners vanuit de hele voedingsketen

Vlaanderen beschikt met het Instituut voor Landbouw- en Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) over een relevante onderzoeksinstelling. De Vlaamse regering zal het ILVO met de Food Pilot als speerpunt verder uitbouwen en we stimuleren interactie met de Flanders' Food. De Vlaamse financiering van de provinciale proefcentra zal gekoppeld worden aan maximale onderlinge synergie en synergie met de werking van het ILVO, om innovatiekracht te realiseren.

De Vlaamse financiering van Vlaamse Infocentrum voor Land- en Tuinbouw (VILT) zal afgebouwd worden om tot een publieke-private samenwerking te komen met maximaal 50% financiering vanuit de overheden.

Onderzoeksmiddelen zullen in de eerste plaats ingezet worden ter ondersteuning van de verdere transformatie van en innovatie binnen de landbouwsector, onder meer op vlak van rendabiliteit, milieudruk, klimaat, agro-ecologie, korte keten, biodiversiteit en schaalverandering.

5) Visserij en aquacultuur als onderdeel van een Vlaams voedselbeleid

Om nieuwe goed opgeleide mensen naar de visserijsector te krijgen zetten we in op de promotie van het maritiem onderwijs en leren op de werkvloer. Beroepsvissers zijn gebonden aan een strikte regelgeving qua veiligheid, bemanningsvereisten en uitrusting. Recreatieve vissers genieten bepaalde wettelijke vrijstellingen. De huidige regelgeving bevat lacunes. Deze hiaten in de regelgeving moeten opgespoord worden en grijze zones aangepakt. Monitoring van de recreatieve visserij is noodzakelijk.

We maken zo efficiënt mogelijk gebruik van de Europese middelen via het **Europees Fonds Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV)**. De middelen moeten ingezet worden om de specificiteit van de Vlaamse visserijsector en de uitdagingen het hoofd te bieden. De focus komt daarbij te liggen op de sociaal-economische leefbaarheid van de sector. Vlaanderen is erg afhankelijk van de visbestanden in Britse wateren. Bij een eventuele harde Brexit bekijken we proactief de gevolgen voor reders en vissers.

Actieve ondersteuning van een beginnende **aquacultuur** in Vlaanderen. Onze Universiteiten, het ILVO en in steeds grotere mate het VLIZ, hebben de wetenschappelijke expertise in huis om de aquacultuursector aan land en op zee een voorsprong te geven op onze buurlanden. Een expertise opgebouwd in Vlaanderen die in eerste instantie in Vlaanderen in economische activiteit moet worden omgezet, en van daaruit geëxporteerd kan worden.

Er komt een nieuw **convenant 'Duurzame Visserij'** als opvolger van huidig convenant dat loopt tot 2020, met evenwaardige aandacht voor economische, ecologische en sociale duurzaamheid. Het actief zoeken van alternatieve vistechnieken en energiebronnen wordt opgenomen in dit convenant. In navolging van de nieuwe Europese regeling is door de Vlaamse regering het verbod op vissen met elektrische pulsvaartuigen in de 12-mijlszone voor onze kust ingesteld. Dit verbod wordt ten volle opgevolgd en gehandhaafd.

6) Vlaamse administratie: versterken door te hervormen

De beleidsdomeinen Economie, Wetenschap en Innovatie, Werk en Sociale Economie en Landbouw en Visserij worden samengevoegd tot één economische cluster. De departementen EWI en WSE worden daarbij samengevoegd. Het departement Landbouw & Visserij wordt omgevormd naar een agentschap Landbouw & Zeevisserij waarin zowel de beleidsvoorbereiding als de beleidsuitvoering ten aanzien van dit beleidsveld wordt aan toevertrouwd. Dit agentschap zal samen met het ILVO en het EVA Vlaams Centrum Agro- en Visserijmarketing deel uitmaken van dit samengevoegde beleidsdomein.

Na de centralisatie van de administratie voor Visserij wordt ingezet op een clusterwerking met diverse partners binnen en buiten de overheid (Rederscentrale, ILVO, VLIZ, vismijn,...).

VLAANDEREN IS SOCIAAL EN RECHTVAARDIG

Uitdagingen en visie

Vlaanderen sterk, sociaal en verantwoordelijk

De Vlaamse Regering heeft steile ambities. We willen aansluiten bij de Scandinavische toplanden in Europa, zowel op het vlak van economie en welvaart als op het vlak van sociale bescherming en welzijn. Onze Vlaamse economie aanzwengelen met toekomstgerichte investeringen en het verhogen van onze werkzaamheidsgraad zijn essentieel om de welvaart te creëren die ons in staat stelt om solidair te zijn met de zwakkeren in onze samenleving, met die mensen die tegenslag kennen in het leven en die tijdelijk of permanent hulp nodig hebben. Vlaanderen is alleen sterk als het ook sociaal is. De Vlaamse Regering wil elke Vlaming – ongeacht zijn afkomst, overtuiging, leeftijd, handicap of geaardheid – de kans geven zich te ontplooiën als individu en als burger in de maatschappij. Vlaanderen zal een warme thuis zijn en zorg dragen voor iedereen die hier geboren wordt, opgroeit, woont, werkt en leeft. Onze gemeenschap laat niemand in de steek.

De Vlaamse Regering zal stevige budgetten vrijmaken voor een warm en sociaal Vlaanderen via extra investeringen en hervormingen. Voor mensen met een beperking dringen we de wachtlijsten zo snel mogelijk terug. Voor kwetsbare jongeren investeren we in de capaciteit van de jeugdhulp. Voor mensen met psychische problemen verhogen we het aanbod in de geestelijke gezondheidszorg. Voor onze ouderen investeren we verder in thuiszorg en kwaliteitsvolle en betaalbare woonzorgcentra met een striktere controle op de dagprijsverhogingen. Voor alle ouders en kinderen evalueren we het nieuwe systeem van de kinderbijslag, boeken we maximaal efficiëntiewinsten en evolueren we naar één uitbetalingsactor. We zetten in op een groei van het kinderopvangaanbod, waarbij de betaalbaarheid, flexibiliteit en leefbaarheid van de opvang vooropgesteld worden.

De Vlaamse overheid zal de komende regeerperiode sterk inzetten op performantie, resultaatgericht investeren na bewezen evidentie (meten outcome), vereenvoudiging, innovatie, digitalisering, sociaal ondernemerschap volgens de afgesproken regels en de uitbouw van een Vlaams zorg- en ondersteuningslandschap dat de keuzevrijheid en de regie van de cliënt voorop stelt. De financiering is in principe persoonsvolgend. De schotten tussen verschillende sectoren werken we maximaal weg om te komen tot een beter geïntegreerd aanbod. We boeken efficiëntiewinsten op organisatiegebonden financiering en structuren, en

herinvesteren deze middelen in zorgfinanciering. We blijven verder inzetten op de vermaatschappelijking van de zorg.

Lokale besturen zijn, als overheidsniveau dat het dichtst bij de burger staat, hiervoor onze naaste partners. We versterken hun regierol, die moet onderscheiden worden van hun rol als lokale actor. De Vlaamse overheid reikt de middelen aan om waar mogelijk een buurtgericht, inclusief en warm sociaal beleid te voeren. Voor ouderen ontwikkelen we nieuw ouderenbeleidsplan, dat zich uitstrekt over meerdere domeinen. We maken werk van Health in All Policies.

Concrete voorstellen

Werf 1: Welzijn en gezin

1) Kwalitatief gezinsbeleid

- We zorgen voor voldoende, toegankelijke en betaalbare kinderopvang met een goed **evenwicht tussen de verschillende types** kinderopvang en een mix van groepsopvang en gezinsopvang, zodat ouders zelf het opvangtype kunnen kiezen. We voorzien hiervoor een verder groeipad. De kinderopvang in Vlaanderen neemt zijn economische, pedagogische en sociale functie ten volle op. Inclusieve kinderopvang voor kinderen met een handicap en flexibele kinderopvang voor wie niet van negen tot vijf werkt, en occasionele kinderopvang zijn hierbij prioritair. Daarnaast hebben we hierbij oog voor de verschillen in de noden tussen de verschillende steden en gemeenten en stimuleren het gebruik van het Nederlands. We evalueren de voorrangsregels en hun toepassing en zorgen voor **effectieve voorrang voor kinderen van werkende ouders** en ouders die een opleiding volgen in het kader van een traject naar werk.
- We hebben aandacht voor de **financiële leefbaarheid** van de kinderopvangsector. Daarom koppelen we een vergunning voor een opvangplaats aan een basissubsidie en zetten we een traject uit naar **gelijke arbeids- en subsidievoorwaarden** voor alle initiatieven uit de voorschoolse kinderopvang die vergund zijn om te werken met een inkomensgerelateerd tarief. Bovendien moet het mogelijk zijn om plaatsen met inkomenstarief en plaatsen met vrije prijs op één locatie te combineren.
- Door flexibilisering van de regelgeving stimuleren we de optimale benutting van de vergunde capaciteit binnen de kinderopvang. We creëren hierdoor de mogelijkheid tot extra prestaties in het streven naar een maximaal toegankelijke kinderopvang in Vlaanderen.
- We willen het **sociaal ondernemerschap** in de kinderopvang alle kansen blijven geven. Daarom schrappen we voor 1 april 2020 de verplichtingen om vanaf 18 plaatsen in de groepsopvang te moeten werken als vennootschap met sociaal oogmerk en enkel met werknemers. Wanneer een organisator van een groepsopvang over 2 of meer vestigingsplaatsen beschikt, verwachten we dat deze opvangvorm gebeurt met rechtspersoonlijkheid. We maken ook verder werk van minder administratieve lasten. Tot slot voorzien we ook de mogelijkheid dat initiatiefnemers in de gezinsopvang hun capaciteit (deels) kunnen omzetten naar capaciteit groepsopvang (in dezelfde locatie of elders in de regio).
- De campagnes ter promotie van de **gezinsopvang** houden we aan.
- Het Vlaams parlement voorzag in de voorbije regeerperiode de decretale basis voor een nieuw kader van **buitenschoolse opvang** voor kinderen van de basisschool. We voeren dit decreet verder uit met een **sterke regierol voor de lokale besturen** en

prioriteit voor de combinatie werk-gezin waarbij ook de opvang voor en na de schooluren die vandaag in het onderwijs wordt gerealiseerd wordt meegenomen. De voorziene overgangperiode wordt hierbij ook vormgegeven. We stemmen de uitwerking verder af met andere bevoegdheidsdomeinen zoals Onderwijs, Sport en Jeugd.

- Om de combinatie werk en gezin ook werkbaar te maken voor ouders met onregelmatige en flexibele arbeidstijden gaan we in overleg met de betrokken Vlaamse en federale ministers voor de nodige **flexibilisering van het aanbod** aan kinderopvang. We blijven het **lokaal geïntegreerd beleid** ten aanzien van gezinnen, en in het bijzonder sociaal kwetsbare gezinnen, versterken door te investeren in de uitbouw van de Huizen van het Kind en voorzien hiervoor financiële middelen voor de lokale besturen. We leggen er linken naar kinderopvang, opvoedingsondersteuning, preventieve gezondheidszorg en het Groeipakket. De huidige werking van de Huizen van het Kind onderwerpen we aan een monitoring en evaluatie.
- Een onafhankelijke instantie evalueert de dienstverlening van Kind & Gezin aan de hand van een tevredenheidsmeting bij de gebruikers (o.a. ouders en initiatiefnemers).

2) Adoptie

- We kenden vijf bewogen jaren binnen het adoptielandschap tijdens de vorige regeerperiode, waarbij we hervormingen doorvoerden in zowel de binnenlandse als de interlandelijke adoptie. Uit de hoorzittingen over gedwongen adopties in de jaren '70 en '80 volgden formele excuses vanuit de Vlaamse overheid en werd meer aandacht geschonken aan 'afstamming', onder meer door middel van de oprichting van een **afstammingscentrum en bijhorende DNA-databank**. Tijdens de komende regeerperiode bouwen we dit centrum verder uit en maken we werk van de databank. De evoluties binnen de binnenlandse en interlandelijke adoptie volgen we verder op en sturen we bij waar nodig.
- Deze Vlaamse Regering verbindt zich tot een **grondig onderzoek naar adopties** en herkomst bij interlandelijke adoptie. Daartoe richten we een expertenpanel voor interlandelijke adoptie op. We bestuderen de mogelijkheid om dit onderzoek te kaderen in een breder internationaal onderzoek in samenwerking met andere landen. Op basis van de resultaten van deze onderzoeken, nemen we maatregelen om interlandelijke adopties naar Vlaanderen te verbeteren.
- We blijven oog hebben voor de **vereenvoudiging van de adoptieprocedure** en de bijhorende kosten.

3) Verdere uitrol Groeipakket

- De vorige Vlaamse Regering maakte gebruik van de bevoegdheidsoverdracht in 2014 om de gezinsbijslagen grondig te hervormen en te vereenvoudigen. We volgen dit pas

hervormde verhaal nauwgezet op en evalueren het nieuwe systeem voor alle ouders en kinderen. Het beheer en bestuur van het Vlaams Uitbetalingsagentschap voor Toelagen in het kader van het Gezinsbeleid (VUTG) maken we verder **efficiënter en performanter**.

- De middelen die op termijn vrijkomen door de **vereenvoudiging** van het systeem en het beheer ervan, investeren we in het Vlaams gezinsbeleid. We zetten verdere stappen in het beperken van de **beheerskost**. We ontwikkelen een instrument dat toelaat om de ondersteuningsnoden van kinderen te detecteren en te attesteren in de verschillende levensfasen om zo **dubbele inschalingen** van gelijkaardige ondersteuningsnoden te voorkomen.
- Vandaag zijn er vier private en één publieke uitbetalingsinstelling. We bereiden de evaluatie met het oog op de meest efficiënte evolutie **naar één uitbetalingsactor** tijdig voor. De Vlaamse Regering treedt in overleg met de huidige uitbetalingsactoren en onderzoekt hoe zij in dit proces maximale samenwerking tussen de bestaande actoren kan stimuleren.
- We monitoren de effectiviteit van de **automatische rechtentoekening** voor het Groeipakket en sturen bij waar nodig.

4) Personen met een handicap

- We maakten de omschakeling van een aanbodgestuurde naar een vraaggestuurde werking. De invoering van persoonsvolgende financiering (PVF) heeft het mogelijk gemaakt dat personen met een handicap nu vrij kunnen beslissen over de inzet van hun persoonlijk budget voor de organisatie van hun zorg en ondersteuning. Deze invoering bracht enkele kinderziekten mee. We evalueren deze regeerperiode het **systeem van PVF** en sturen bij om het systeem te verbeteren. Dit doen we snel en efficiënt, zonder extra last voor de rechthebbenden.
- Zoals voorzien in het Besluit van de Regering voeren we deze regeerperiode PVF specifiek voor minderjarigen in vanaf 2020.
- We brengen de financieringsstromen die het VAPH verstrekt in kaart en maken een beleidsprioriteit van zorg en ondersteuning op maat. Daarbij **optimaliseren we de werking van het VAPH** zelf. Het VAPH wordt een onderdeel van het intern verzelfstandigde agentschap rond Zorg, inclusief de Vlaamse sociale bescherming.
- We maken deze regeerperiode dan ook budgettaire ruimte vrij **om het aantal wachtdossiers aan te pakken en dringen de wachtlijsten zo snel mogelijk terug**, waarbij we de versnippering van middelen vermijden en alle mensen met een handicap zo snel mogelijk een op maat gesneden persoonsvolgend budget toekennen. We sturen het systeem van automatische toekenning van budgetten bij. In de eerste fase moeten de personen met zorgvragen uit prioriteitengroep 1 het voorspelbare perspectief krijgen dat hun aanvraag uiterlijk binnen een bepaalde termijn na

registratie een budget tot gevolg heeft. Bovendien worden de zorgvragen binnen prioriteitengroep 3 geëvalueerd, zodat een beter beeld kan gevormd worden van de effectieve zorgnoden binnen deze groep.

- Overal in Vlaanderen moeten mensen met **een gelijke zorgwaarte** ook een **gelijke ondersteuning** krijgen. Daarom werken voorzieningen verschillen in kostprijs en efficiëntie weg en stemmen we dit verder af met het beleidsdomein Onderwijs zodat dubbele financiering niet mogelijk is.
- We **vereenvoudigen de aanvraag- en toeleidingsprocedure** van het persoonsvolgend financieringssysteem en elimineren overbodige systeemkosten. De vrijgekomen middelen gaan naar extra persoonsvolgende budgetten. Het proces van ondersteuningsvraag - ondersteuningsplan - ondersteuning wordt één keten. Ondersteuningsplannen moeten vlot kunnen bijgestuurd worden in functie van gewijzigde noden. Daarbij versterken we de diensten ondersteuningsplan als enige neutrale kernactoren die gefinancierd worden om de nodige begeleiding te voorzien, waarbij subsidiariteit centraal staat.
- Voor de besteding van het PVB willen we een gebruiksvriendelijke regeling die **minder administratie** met zich meebrengt. We laten de bestedingsmogelijkheden ongewijzigd. De zorg en ondersteuning van vergunde aanbieders moet op een **transparante** wijze worden toegelicht aan de budgethouders. De budgethouder heeft ook recht op een transparante weergave van de kosten die een vergunde zorgaanbieder aanreken voor zorg- en ondersteuningsfuncties die met een PVB worden vergoed, en dit uitgedrukt in punten en euro's.
- We bestuderen de haalbaarheid van de invoering van **BelRAI** als inschalingsinstrument voor personen met een handicap. Dit moet het ook mogelijk maken om snel te schakelen binnen bv. gezinszorg of woonzorg. Personen met een handicap moeten net als iedereen de eigen keuze en regie kunnen behouden voor het invullen van de ondersteuningsvraag.
- We laten ook ruimte voor **sociaal ondernemerschap** door het ondersteunen van kleinschalige privé-initiatieven voor personen met een handicap, zoals bijvoorbeeld initiatieven met inwonende zorgondernemers. We werken met een regelluw (kwaliteits)kader waarin het sociaal ondernemerschap ten volle kan spelen en we bekijken verdere mogelijkheden inzake collectieve ondersteuning binnen de cash-besteding en versoepelen daar waar mogelijk. Infrastructurele ondersteuning voor dergelijke initiatieven faciliteren we op gelijkwaardige basis als die aan vergunde zorgaanbieders. Ook voor de vergunde voorzieningen die kiezen voor kleinschalige leefgroepen en vormen van genormaliseerd wonen maken we een aangepast kwaliteitskader. De voorwaarde dat ouders en familie voor minstens de helft deel moeten uitmaken van het beheer van deze initiatieven laten we vallen waarbij we zoeken naar formules om natuurlijke steunfiguren, zoals burens, verwanten en vrienden in deze initiatieven te betrekken.

- We voeren een **zorgstrategische analyse** uit. Het moet in de toekomst mogelijk worden om meer beleidsmatig te anticiperen op basis van gegevensstromen. Zo weten we bijvoorbeeld hoeveel leerlingen met een handicap in buitengewoon en gewoon onderwijs uitstromen. Deze data gebruiken we om proactief noden in te schatten. Het effect van de overgang van minderjarigheid naar meerderjarigheid op de toegang tot handicap-specifieke ondersteuning krijgt hierdoor de vereiste aandacht en laat een aangepast proactief beleid toe. We voorzien ook in extra investering voor het rechtstreeks toegankelijk hulpaanbod voor mensen met een handicap.

5) Integrale jeugdhulp

- **Elk kind heeft recht op een warme thuis** waarin het veilig kan opgroeien, zich hechten en voorbereiden op een volwassen leven. Wanneer het kan, moet een kind thuis kunnen opgroeien met de nodige ondersteuning. De uitdagingen in het jeugdhulplandschap blijven groot. In de afgelopen regeerperiode is extra geïnvesteerd, maar toch blijven de wachtlijsten een realiteit. We blijven dus investeren in **rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp** zoals ambulante hulp en hulp aan huis, zodat de toegang tot de rechtstreekse hulpverlening verzekerd wordt.
- De samenwerkingsverbanden **één gezin – één plan** hebben als doel laagdrempelige, sneller inzetbare en beter afgestemde hulp aan kinderen, jongeren en gezinnen te bieden en dit via één gezinsplan. Momenteel zijn er vijftien samenwerkingsverbanden opgestart. We willen dit aanbod verder uitbouwen en gebiedsdekkend maken voor heel Vlaanderen.
- We breiden de **kindreflex** uit naar andere sectoren.
- Wanneer blijkt dat de opvoedingssituatie verontrustend is, mogen we niet aarzelen en moeten jongeren tijdelijk of permanent uit huis geplaatst worden. Bij uithuisplaatsing is **pleegzorg het eerste alternatief**. We investeren in het niet-rechtstreeks toegankelijk aanbod. Daarnaast investeren we in alternatieve residentiële opvang zoals **gezinshuizen**, na evaluatie van het lopende proefproject. Binnen het integrale jeugdhulplandschap maken we daarvoor een **module gezinshuizen beschikbaar** die professionele dag- en nachtopvang mogelijk maakt in een warme thuiscontext.
- We bieden extra ondersteuning voor kleinschalige leefgroepen met inwonende ouders en onderzoeken, naar Nederlands voorbeeld, ook de mogelijkheid van een gezamenlijke uithuisplaatsing (ouders en kinderen).
- We verzekeren de zorg voor het personeel dat in de residentiële jeugdhulp werkt en waken erover dat er voldoende mensen gemotiveerd en gekwalificeerd zijn om in de jeugdhulp te werken.
- We investeren in de capaciteit van de jeugdhulp voor kwetsbare jongeren en in kleinere leefgroepen in residentiële voorzieningen. Daarnaast voorzien we een evaluatie van het decreet Integrale Jeugdhulp en het achterliggende financieringssysteem. Op basis van de aanbevelingen van de lopende evaluatie van het

decreet integrale jeugdhulp en het longitudinale onderzoek in de jeugdhulp installeren we een **nulmeting**, dit naar analogie van de al opgestarte nulmeting in het kader van het decreet jeugddelinquentierecht. Aansluitend bouwen we hiertoe de unieke registratie en de indicatoren van het longitudinale onderzoek verder uit binnen e-Youth.

- In het jeugdhulpverleningslandschap wordt er blijvend ingezet op gespecialiseerde opvang en integrale begeleiding van **slachtoffers van tienerpooiers** maar ook voor opvang van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen die het slachtoffer zijn van mensenhandel.
- De hulpverlening ontwikkelt bovendien een aanklampend zorgbeleid ten aanzien van zwangere vrouwen en moeders met een verslavingsproblematiek. Dit kan door te werken met een systeem van **ondertoezichtstelling** zoals in Nederland met gezinsvoogden die de (aanstaande) moeders begeleiden en proberen hun levensstijl positief te beïnvloeden. Bovendien wordt er ook in samenwerking met het federale niveau getracht om de gedwongen opname mogelijk te maken.
- Wanneer er sprake is van delinquent gedrag, mede als gevolg van een verontrustende thuissituatie, voorzien we in **een integrale ketenaanpak**. Hiervoor treden we in overleg met o.a. de minister bevoegd voor Justitie en Handhaving, Onderwijs, Binnenlands Bestuur, enzovoort.
- De uitrol van het nieuwe jeugddelinquentierecht zal verlopen in nauwe samenwerking met de minister bevoegd voor Justitie en Handhaving. De minister van Welzijn staat in voor de financiering, de erkenning en het toezicht op de private en publieke organisaties die zowel het noodzakelijke aanbod binnen de integrale jeugdhulp als in het kader van het jeugddelinquentierecht organiseren. Daarbij behoort de organisatie van bijkomende plaatsen binnen de private beveiligende opvang, de gesloten oriëntatie en begeleiding in de gemeenschapsinstellingen waarvan de renovatie en de geplande uitbreiding wordt voortgezet. We sluiten het Vlaams detentiecentrum in Tongeren deze regeerperiode. De capaciteit hiervan wordt elders ondergebracht. Er worden plaatsen gecreëerd in een gesloten afdeling van de jeugdpsychiatrische dienst in overleg met de federale overheid. Wanneer er sprake is van delinquent gedrag, mede als gevolg van een verontrustende thuissituatie, moet de organisatie van het aanbod in de jeugdhulp en bijkomende maatregelen een ketenaanpak met casusoverleg en gedeeld beroepsgeheim mogelijk maken. Bijzondere aandacht gaat uit naar de afstemming met de integrale jeugdhulp in functie van een naadloze aanpak en de overgang van minderjarigheid naar meerderjarigheid zodat een adequate opvolging van de jongvolwassene gewaarborgd blijft.
- Aangezien de internaten onderwijs meer en meer geplaatste jongeren opvangen, bekijken we samen met de internaten MPI GO! en de IPO's wat hun rol is in het welzijnslandschap in samenspraak met het beleidsdomein Onderwijs.

- We werken verder aan een gericht beleid om geweld, misbruik en kindermishandeling tegen te gaan. We zetten de strijd tegen **grensoverschrijdend gedrag** onverminderd verder. Samen met de beleidsdomeinen justitie, onderwijs, cultuur, jeugd, sport en media bevestigen we het engagement om duurzaam werk te maken van beleidsacties die zowel de fysieke, psychische als seksuele integriteit beschermen. We werken daarbij verder op basis van het actieplan integriteit en hebben aandacht voor kwaliteitsbevordering, sensibilisering, preventie en een adequaat en gepast reactiebeleid. We zorgen tevens voor een snelle operationalisering van de verruimde werking van de ‘Erkennings- en bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch misbruik’.
- We brengen de expertise van de ondersteuningscentra jeugdzorg en de vertrouwenscentra kindermishandeling samen tot één gemandateerde voorziening die 24/7 bereikbaar is als duidelijk aanspreekpunt bij maatschappelijke verontrusting.
- De doelgroep **van jongvolwassenen** verdient bijzondere aandacht. Innovatieve vormen van wonen en de afstemming met volwassenhulp zijn daarbij prioriteiten, alsook de mogelijkheid tot verplichte verderzetting van de hulpverlening.
- We blijven aandacht hebben voor de **afstemming** van de Vlaamse integrale jeugdhulp en de federaal geregelde kinder- en jeugdpsychiatrie, in navolging van het goedgekeurde beleid inzake geestelijke gezondheidszorg bij kinderen en jongeren.
- Tenslotte versoepelen we waar mogelijk de voorwaarden om plaatsen te creëren voor **jongeren met extreme gedrags- en emotionele problemen** (GES+). We maken een intersectoraal gelijk speelveld om deze plaatsen te realiseren en te financieren.

6) Algemeen welzijn

- De afgelopen regeerperiode maakte de Vlaamse regering werk van het geïntegreerd breed onthaal (GBO) en een nieuw decreet lokaal sociaal beleid. De lokale besturen zijn dé regisseur en bepalen het beleid in het kader van de sociale hulp- en dienstverlening. De beleidsplannen van de CAW’s enten zich op die van de lokale besturen in hun werkingsgebied. De gemeentebesturen uit het werkingsgebied worden structureel betrokken bij het beleidsplan van het betrokken CAW. De Vlaamse overheid oormerkt de middelen die voor de onthaalfunctie van het CAW beschikbaar zijn en alloceert die per eerstelijnszone. Een lokaal bestuur kan een samenwerkingsovereenkomst met de partners van het GBO afsluiten om een geïntegreerd en afgestemd onthaal te realiseren waarin duidelijk wordt bepaald wie op casusniveau, afhankelijk van de problematiek, in welke concrete cliëntsituatie het voortouw neemt. In dat geval dient het CAW daarbij minstens de geormerkte middelen in te zetten in de desbetreffende eerstelijnszone. Een lokaal bestuur kan ook kiezen om de onthaalfunctie volledig zelf te organiseren. Na overleg met het CAW, kan

een lokaal bestuur aan de minister van welzijn verzoeken om de onthaalfunctie van het CAW over te nemen. De minister verzoekt in dat geval het CAW het respectievelijke deel van de daarvoor geormerkte middelen over te maken aan het verzoekende lokaal bestuur. De CAW's blijven verantwoordelijk voor gespecialiseerde begeleidingsfuncties. Het lokale beleid van deze actoren wordt objectief gemeten en gemonitord. De lokale besturen kunnen hiermee aan de slag om burgers met een ondersteuningsvraag zo goed en snel mogelijk door te wijzen naar de gepaste ondersteuningsvorm. Ze gaan daarbij uit van het lokaal sociaal beleidsplan van de gemeente en de beleidsprioriteiten binnen de eerstelijnszone, dit wordt ook mogelijk gemaakt via open oproepen. We **bekijken de verschillende financieringsstromen** in het landschap van het algemeen welzijnswerk en stroomlijnen deze in functie van de regierol van de lokale besturen.

- De lokale besturen nemen ten volle hun regierol op inzake de **vermaatschappelijking van de zorg**. Dit betekent dat ze voluit ondersteuning geven aan de mantelzorgers, vrijwilligerszorg en buurtzorg.
- We zetten in op **onlinehulp** en **telehulp**. Er komt 1 digitaal kader waaronder alle hulplijnen en chatboxen met betrekking tot hulpverlening aan elkaar gekoppeld worden voor maximale doorverwijzing. Zoals reeds bij alle nieuwsberichten rond zelfmoord gebeurt, zullen de media ook bij andere geweldsdelicten steeds verwijzen naar de betrokken hulpverlening (1712, Family Justice Centers, Zorgcentra na Seksueel Geweld, ...). We bieden lokale besturen de mogelijkheid om rechtstreeks met deze hulpverleningsvormen aan de slag te gaan zonder steeds met intermediaire regionale actoren tot werkafspraken en overeenkomsten te moeten komen.
- We zetten de strijd tegen **eenzaamheid** als belangrijk punt op de beleidsagenda. We verhogen het bewustzijn rond eenzaamheid in de omgeving en we ontwikkelen en ondersteunen initiatieven om dit aan te pakken. We investeren in zorgzame buurten en ondersteunen lokale besturen hierin, o.a. door het delen van beste praktijken. We zorgen voor voldoende ontmoetingsplaatsen, ook digitale, en zetten in op de buurtgerichte benadering van de zorg. We promoten intergenerationele samenwerking en projecten in zorgsettings.
- We ondersteunen volop de mantelzorgers. We voeren **het Vlaamse mantelzorgplan**, dat loopt tot eind 2020, verder uit en evalueren het. Op basis daarvan en van de resultaten van een nieuw onderzoek naar informele zorg in Vlaanderen sturen we het mantelzorgbeleid bij. We stimuleren initiatieven die mantelzorg verbreden bijvoorbeeld via sociale media.
- De stem van de patiënt moet centraal staan in een verdere uitrol van de eerstelijns hervorming. We ondersteunen de **patiëntenverenigingen, gebruikersorganisaties en zelfhulpgroepen** in Vlaanderen. Voor de patiëntenverenigingen en de zelfhulpgroepen doen we dit via het Vlaams Patiëntenplatform waarvan we de financieringsstromen transparant maken om dubbele financiering te vermijden. Voor gebruikersorganisaties voorzien we een kader waarbij ook de

kleinere spelers aan de bak kunnen komen. Subsidiëring gebeurt op basis van transparante criteria en wordt gekoppeld aan het behalen van doelstellingen. We zorgen voor structurele ondersteuning voor opleidingsinitiatieven in het kader van ervaringsdeskundigen zodat zorginstellingen hen kunnen integreren in hun werking.

- We realiseren één **meldpunt** waar men terecht kan met alle mogelijke klachten over zorg. Dit meldpunt verzorgt de doorverwijzing van klachten en bemiddelt zelf waar mogelijk tussen de patiënt, de zorgverlener en de zorginstellingen.

Werf 2: Geïntegreerde en kwaliteitsvolle zorg en ondersteuning

- We maken werk van een doorgedreven **ontschotting van de zorg- en welzijnssector**. De muren tussen verschillende zorgsectoren zoals o.a. de geestelijke gezondheidszorg, zorg voor personen met een handicap en ouderenzorg worden afgebroken en ondergebracht in het eengemaakte systeem van de Vlaamse sociale bescherming. Het aanbod is niet meer het uitgangspunt, wel de Vlaming met een **concrete zorg- en ondersteuningsvraag**. De levenskwaliteit van de Vlaming staat hierbij centraal. met de samenwerking tussen zorg- en welzijnsactoren als een kritische succesfactor. De beschikbaarheid, de betaalbaarheid en de kwaliteit van de zorg en ondersteuning vormen onze cruciale doelstelling samen met een efficiënte inzet van mensen en middelen. De Vlaamse sociale zekerheid wordt op deze manier verder uitgebouwd tijdens deze regeerperiode.
- **We stroomlijnen en vereenvoudigen het hele veld** (welzijn, gezondheid, gezin) en stemmen op termijn regelgeving en financieringssystemen op elkaar af zodat flexibel kan geschakeld worden tussen de verschillende expertisegebieden. Door verdere samenwerking en afstemming pakken we ook de wachtlijsten verder aan omdat meer synergie mogelijk is. Zo stemmen we kwaliteitsbeleid, procedures en gegevensdeling beter op elkaar af.
- We zetten het traject verder naar **een uniforme zorgzwaartemeting** en **een persoonsvolgend financieringssysteem**, waarbij we de Vlaamse sociale bescherming echt omvormen tot een **Vlaamse sociale zekerheid**, die **digitaal** werkt en waarbij de Vlaming met een zorg- en ondersteuningsnood de ondersteuning krijgt die volgens de **objectieve zorgzwaartemeting** nodig is. Deze zorgzwaartemeting kan ook gebeuren door beoefenaars van gezondheidszorgberoepen. Digitalisering en gegevensdeling moeten een stimulans geven om zoveel mogelijk rechten **automatisch toe te kennen**. We herevalueren regelmatig zodat eventuele herinschaling mogelijk wordt. We blijven inzetten op de **dialogo en afspraken tussen de overheden onderling en het werkveld**. Voorzieningen en gebruikers zijn de partners om een kwalitatief geïntegreerd zorg- en

welzijnsbeleid vorm te geven. We garanderen de keuzevrijheid van de cliënt en de bescherming van gegevens(uitwisseling) tussen zorgactoren.

- **Efficiëntiewinsten** vloeien niet terug naar structuren, maar wel naar ondersteuning voor de cliënt/patiënt.
- **Overheid mag geen synoniem zijn voor overhead.** Gezien de grootte en diversiteit van het welzijnsdomein, is het een prioriteit om de regeldrift in te perken. Hierdoor kunnen we de nodige ruimte geven aan **het echte mensenwerk, zijnde zorg en ondersteuning aan wie een gevalideerde vraag tot ondersteuning heeft.** We ondersteunen vrijwilligers en mantelzorgers en we investeren in zorgzame buurten zodat de zorgverstrekkers en professionele krachten zich nog meer en beter op hun kerntaken kunnen richten.
- Samenwerken en efficiënt afstemmen tussen zorg- en welzijnsaanbieders, de zorggebruiker en zijn brede netwerk waaronder de mantelzorger, zo willen we het Vlaamse welzijnsbeleid versterken. We maken ook **sterkere verbindingen** tussen Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en andere domeinen zoals Onderwijs, waarbij we mogelijke **overlap in taken zoveel mogelijk wegwerken** en de welzijnstaken onder het beleidsdomein Welzijn komen.
- Qua financiering zetten we voluit in op een efficiënter beleid en **bestrijden van sociale fraude.**
- We evolueren naar een resultaatsgebonden financiering waarbij we de organisatiegebonden financiering van zorgaanbieders deels laten afhangen van outcome-parameters op vlak van kwaliteit, efficiëntie en innovatie. We zorgen voor een **gelijk speelveld** in de zorg, met open oproepen waarbij de regels en financiering gelijk zijn voor verschillende zorgaanbieders. We maken de zorgsector toegankelijker voor innovatieve oplossingen van bedrijven. We maken hierbij o.a. gebruik van het Programma Innovatieve Overheidsopdrachten en Sociale Impact Obligaties. We onderzoeken manieren om slapende reserves te activeren in een win-win verhaal voor het welzijn van de Vlaming, overheden en welzijnsorganisaties.
- De integratie en ontschotting van diverse sectoren binnen de Vlaamse sociale bescherming geeft ons de mogelijkheid om het **bestuurlijke landschap binnen het beleidsdomein te vereenvoudigen** waarbij we evolueren van de huidige 10 naar een 3-tal entiteiten naast het OPZ, waaronder 2 interne verzelfstandigde agentschappen – één rond de cluster Opgroeien en één rond de cluster Zorg inclusief de Vlaamse Sociale Bescherming - en het departement WVG.
- We houden de werking van het **Vlaams Agentschap voor de Samenwerking rond Gegevensdeling tussen de Actoren in de Zorg (VASGAZ)** kritisch tegen het licht en nemen de nodige beleidsmaatregelen op basis van die evaluatie. We bekijken de plaats van het VASGAZ in het te hertekenen bestuurlijk landschap waarbij het verdere bestaan als apart agentschap mee in overweging wordt genomen.

- We **verzelfstandigen het OPZ Geel en Rekem** tot één publieke zelfstandige actor, met behoud van beide ziekenhuiserkenningen en met respect voor hun specifiek hulpverleningsaanbod
- We brengen **overtollige structuren/overlegorganen** in kaart om ze verder te rationaliseren.
- We informeren burgers en zorgverstrekkers over het zorg- en ondersteuningsaanbod via een gebruiksvriendelijke **Vlaamse sociale kaart** die up-to-date en voor iedereen online consulteerbaar is. We zetten daarbij in op heldere taal in de beschrijving van het zorgaanbod en bij de keuze van de zoekmogelijkheden.
- We actualiseren het Kwaliteitsdecreet en bouwen een financiële **responsabilisering in voor vergunde zorg- en welzijnsactoren** die gericht is op outcome op vlak van kwaliteit, efficiëntie en innovatie. Binnen het Vlaams instituut voor Kwaliteit voor Zorg (VIKZ) worden (**nieuwe**) **indicatoren** opgesteld om de kwaliteit van zorg **meetbaar en opvolgbaar** te maken. We zetten in op een verdere uitbouw van gegevensdeling en ontwikkeling van publieke rapportering van kwaliteit van proces en outcome via het VIKZ. We evalueren het accrediteringsbeleid door internationale instanties op hun toegevoegde waarde.
- We verhogen de **transparantie van de kwaliteitsmetingen** en maken ze zoveel mogelijk online consulteerbaar op één centraal platform zodat de Vlaming de kwaliteit van de zorg zelf kan opvolgen.
- Met een geïntegreerd zorg- en ondersteuningsbeleid worden voorzieningen **vraaggestuurd gefinancierd**. We werken mee aan een goed evenwicht tussen een kwaliteitsvol aanbod en een zo efficiënt mogelijk bestuur ongeacht hun rechtsvorm. Waar mogelijk en opportuun wordt een kwalitatief beleid gestimuleerd vanuit het beleid om dit blijvend te versterken.
- De **Vlaamse Zorginspectie** blijft de centrale actor voor kwaliteitscontrole bij alle zorg- en welzijnsactoren. De Vlaamse Zorginspectie wordt uitgerust met financiële expertise zodat ook doelgericht toezicht kan worden gehouden op de correcte besteding van de gesubsidieerde middelen en de financiële transparantie van de voorzieningen, zoals geregeld in het huidige toezicht- en woonzorgdecreet.

Werf 3: Gezondheid

1) Preventie, gezondheidspromotie en vroegdetectie

- Beter voorkomen dan genezen. **Preventie en vroegdetectie zijn speerpunten binnen het Vlaamse welzijns- en gezondheidsbeleid**. We herzien het Preventiedecreet met het oog op een efficiënte inzet van de verhoogde middelen en het realiseren van zo groot mogelijke gezondheidswinsten. Door de gezonde keuze de eenvoudigste te maken zetten we op een slimme manier in op preventie. In het decreet hanteren we als leidraad het gebruik van de inzichten van gedragswetenschappen (nudging). We

versterken de rol van de lokale besturen en de eerstelijnszones. We betrekken ook de eerstelijnszorgberoepen bij preventieve campagnes.

- We verzamelen de werkende methodieken en zetten deze gericht in. We onderzoeken **nieuwe onderbouwde inzichten in projectfase**. Niet-werkende methodieken en acties worden stopgezet. We zorgen ervoor dat de uitvoerende partners voldoende inzetten op registratie, monitoring en gegevensuitwisseling. Het preventiebeleid moet meer **tastbaar en meetbaar** worden, zodat we de finaliteit van het beleid kunnen zien. We koppelen de middelen aan concrete doelstellingen en hun **doelmatigheid**.
- We **(her)evalueren gezondheidsdoelstellingen** die moeten inspelen op de actuele trends. In overleg met de partners op het werkveld en op basis van wetenschappelijke evidentie worden deze doelstellingen via voortgangsrapportages verder opgevolgd. We werken samen met de andere beleidsdomeinen (Sport, Werk, Onderwijs, enz.) in het kader van preventief welzijnsbeleid. Een **goede mondhygiëne** wordt een nieuwe gezondheidsdoelstelling, zowel voor kinderen (via afspraken met de scholen) als voor mensen die verblijven in residentiële zorgsettings (kinderen, jongeren, ouderen). We zetten in het bijzonder ook in op het bereiken van kwetsbare groepen. We kunnen hiervoor mondhygiënisten inschakelen.
- We maken werk van de '**Generatie Rookvrij**', waarbij elk kind geboren vanaf 2019 rookvrij kan opgroeien en niet begint met roken.
- Op basis van wetenschappelijk onderzoek gaan we na hoe we de **preventieve kankerscreening** (bijvoorbeeld borstkanker, darmkanker, huidkanker) en de **vroegtijdige opsporing van zeldzame ziekten** verder kunnen uitbreiden. We focussen hierbij in het bijzonder op het verbeteren van de participatie van kwetsbare groepen.
- We nemen concrete maatregelen om de verdere opmars van **obesitas en diabetes** tegen te gaan. We maken gebruik van geïntegreerde coaching programma's (gewicht, roken, stress, beweging, enzovoort) om mensen te helpen hun levenswijze aan te passen.
- Een geïntegreerde aanpak van **seksuele gezondheid** moet voldoende aandacht krijgen binnen het gevoerde beleid. We zetten hierbij o.a. in op risicogroepen.
- We blijven het belang van het **Vlaams vaccinatieschema** voor de volksgezondheid sterk benadrukken. Daartoe dienen ouders sterk gesensibiliseerd te worden. Dat doen we met intensieve informatie- en sensibiliseringscampagnes om de burgers te informeren over de meerwaarde van vaccinaties en we bestrijden *fake news* over de gezondheidsrisico's ervan. We gaan ook na welke **bijkomende vaccinaties** gezondheidseconomisch relevant zijn voor de volksgezondheid. Op basis daarvan bekijken we of het Vlaams vaccinatieschema kan worden uitgebreid. We houden daarbij rekening met het advies van de Hoge Gezondheidsraad. We zorgen voor een betere registratie van griepvaccinatie zowel bij instellingen als bij bedrijven.
- Voor **mensen die werken in de gezondheidszorgsector** of beroepsmatig veel in contact komen met kleine kinderen of andere risicogroepen is de vaccinatie extra belangrijk. Zij hebben een

bijzondere verantwoordelijkheid tegenover hun patiënten die extra kwetsbaar zijn. We drijven de vaccinatiegraad op.

- In het kader van preventie en gezondheidsbevordering leggen we meer klemtonen op een **gezonde omgeving**, waarbij milieu en natuur een meer prominente plaats krijgt. Hiervoor is overleg en afstemming nodig met het beleidsdomein Omgeving. Ook een gezonde woon- en schoolomgeving verdienen hierbij de nodige aandacht.

2) Kwalitatieve eerstelijnszorg

- Vanaf 1 juli 2020 worden de **lokale zorgraden** van de 60 eerstelijnszones formeel erkend en gaan ze aan de slag met de uitoefening van de opdrachten die hen in het nieuwe decreet en bijhorend uitvoeringsbesluit zijn toegewezen. Vanaf dat moment gaan ook de structuren, personeel en middelen van de huidige SEL's, GDT's en LMN's op in deze zorgraden.
- De hervorming van de eerstelijnsgezondheidszorg wordt **verder uitgerold**. We maken werk van een eigentijds overlegsysteem tussen de verschillende zorgverleners en bouwen dynamisch verder aan **slagkrachtige en efficiënte eerstelijnszones** waarbinnen de eerstelijnsactoren zorgstrategisch vraag en aanbod in balans houden en een integrale zorgbenadering voorzien. We ondersteunen de zorgraden daarbij in hun nieuwe opdrachten, zij zijn immers de basis van de eerstelijnsorganisatie. We versterken de aanwezigheid van lokale besturen in de zorgraad en garanderen zo voldoende democratische controle. Voor de inzet van overheidsmiddelen is steeds instemming van de lokale besturen vereist.
- We bekrachtigen de regierol van de lokale besturen voor het realiseren van een **lokaal sociaal beleid** dat naast de lokale doelstellingen ook de Vlaamse doelstellingen maximaal versterkt op het lokale niveau. We doen dit met het oog op het verhogen van de toegang tot de sociale grondrechten, tot de lokale hulp- en dienstverlening en om onderbescherming efficiënt aan te pakken.
- Tegen 1 juli 2021 moet er een Besluit van de Vlaamse Regering (BVR) zijn dat **de afbakening van de regionale zorgzones definitief** vastlegt en de samenstelling, werking en inhoudelijke taakstellingen van de regionale zorgplatformen regelt. De huidige structuren op dit mesoniveau (palliatieve netwerken, LOGO's, Vlaamse netwerken GGZ, expertisecentra dementie) organiseren zich binnen deze nieuw afgebakende werkingsgebieden en schakelen zich in de structuur van het regionale zorgplatform in tegen ten laatste 1 januari 2022.
- Het **Vivel** is een kennis- en expertisecentrum dat zorgt dat de nodige expertise de zorgraden bereikt. In de beheersovereenkomst met Vivel zorgen we voor **concrete doelstellingen**. Het instituut wordt gefinancierd vanuit de vrijgekomen middelen door het opheffen van de vroegere structuren Samenwerkingsplatform eerstelijnszorg, éénlijn.be en het Vlaams Expertisecentrum mantelzorg.

- We bouwen de **regionale zorgzones** verder uit conform de principes van het eerstelijnsdecreet.
- Een verdere structurering van de diverse regio-indelingen en overlegstructuren dringt zich op. Om daar letterlijk vorm aan te geven geldt de indelingsstructuur met eerstelijnszones en regionale zorgzones als **leidend principe**. We gaan hierbij voor een doorgedreven vereenvoudiging en voor de regionale zorgzones streven we een maximaal overleg na met de ziekenhuisnetwerken.
- De **cliënt/patiënt staat centraal**, maar ook de zorgverstrekker verdient blijvende aandacht.
- We gaan radicaal **digitaal** tussen zorgverleners. We bouwen Vitalink, in samenwerking met E-health, verder uit tot een centrale **gegevensdatabank** die we toegankelijk maken voor geanonimiseerd onderzoek. Alle zorgverstrekkers en zorgaanbieders dienen zich hierop aan te sluiten. We pleiten voor een **gedeeld elektronisch patiëntendossier** waaruit de zorgnood automatisch en objectief blijkt. Bij het delen van persoonlijke (gezondheids)gegevens met andere zorgactoren wordt gewaakt over een correcte behandeling van deze gegevens, waarbij toestemming van de patiënt, proportionaliteit en finaliteit binnen een therapeutische relatie wordt gegarandeerd.
- We ontwikkelen en implementeren **kwaliteitsindicatoren voor de eerstelijnszorg** via het VIKZ.
- We ontwikkelen een Vlaams actieplan rond vroegtijdige zorgplanning, palliatieve zorg en levenseindezorg (o.a. euthanasie). We voorzien de nodige middelen voor de palliatieve thuisbegeleidingsequipes, de LEIF-punten en de palliatieve functies in de woonzorgcentra. We maken werk van transparante informatie over voorafgaande zorgplanning, palliatieve en levenseindezorg (waaronder de wet op euthanasie, de wet op palliatieve zorg en de wet op patiëntenrechten) teneinde burgers en artsen en bij uitbreiding alle zorgverleners op degelijke wijze te informeren.
- De regering erkent het belang van zelfstandigen en vrije beroepen in de realisatie van kwaliteitsvolle en toegankelijke gezondheidszorg, in het bijzonder in de eerste lijn. Ze waakt erover dat in de hervormingen voldoende aandacht gaat naar hun noden en uitdagingen.

3) Geestelijke gezondheid

- De versnippering in de geestelijke gezondheidszorg is na de zesde staatshervorming zeker niet verminderd. De hervorming van de eerstelijnszorg maakt dat we ook binnen dit veld verder kunnen stroomlijnen. Een kwalitatieve geestelijke gezondheidszorg is toegankelijk, proactief, betaalbaar en nabij. Voor het **psychisch welzijn van de bevolking** verhogen we het aanbod in de geestelijke gezondheidszorg zodat we ook hier de **wachtlijsten verder kunnen terugdringen** en sneller tegemoet kunnen komen

aan de zorgvraag, met prioriteit voor kinderen, jongeren en de perinatale geestelijke gezondheidszorg.

- Vlaanderen scoort slecht op vlak van **suicide**. We starten onmiddellijk met de evaluatie van het huidige Actieplan Suicidepreventie met het oog op het opstellen van een Derde Vlaams Actieplan Suicidepreventie waarvoor we de internationale tendens 'Zero Suicide' als doelstelling nemen.
- We maken werk van een **kwalitatief preventiebeleid** binnen geestelijke gezondheid met bijzondere aandacht voor kinderen, jongeren en ouderen. Daarbij onderzoeken we de mogelijkheid om een gericht preventiebeleid met outputmeting te voeren. Op basis van wetenschappelijk onderzoek ontwikkelen we een methodiek voor de introductie van stressbeheersing vanaf de kleuterklas. Preventie van GGZ-problemen is ook Health in All Policies. We gaan na hoe we maatregelen kunnen nemen om op verschillende levensdomeinen (werk, onderwijs, ...) in te grijpen met het oog op het voorkomen van psychische problematiek. Voor zover nodig wordt dit afgestemd op een IMC.
- Ook **m-health en onlinehulp** bouwen we verder uit, zoals de tweedelijns-chatfunctie bij de centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG's). We zetten in op **destigmatisering** van geestelijke gezondheidsproblemen en op drempelverlaging om ondersteuning te zoeken. We rollen eerste hulp bij psychische problemen verder uit waardoor meer mensen psychische problemen kunnen herkennen en weten hoe en waar ze voor die persoon hulp kunnen vinden.
- We onderzoeken nieuwe laagdrempelige en huiselijke opvangvormen voor kinderen en volwassenen met een dubbeldiagnose.
- We voeren het decreet over de organisatie en ondersteuning van het geestelijke gezondheidsaanbod uit en brengen **overtollige structuren/overlegorganen in kaart om verder te verminderen**. Aangezien de federale overheid nog een belangrijk bevoegdheidspakket heeft op vlak van geestelijke gezondheidszorg, gaan we met hen in dialoog om het aanbod op elkaar af te stemmen, toegankelijk en betaalbaar te maken en de financiering volgens de bevoegdheden af te bakenen.
- De **eerstelijnspsychologische functie**, waarbij de huisarts het eerste aanspreekpunt is, is belangrijk voor Vlaanderen omdat mensen op die manier snel en laagdrempelig ondersteuning kunnen krijgen binnen de basiszorg. We dringen bij de federale overheid aan op een uitbreiding van de terugbetaling van psychologische zorg naar minderjarigen en personen boven 65 jaar. Zo verlagen we de druk op de tweedelijnsvoorzieningen zoals de CGG's en wordt een beroep op het intensiever zorgaanbod zoveel als mogelijk vermeden en beschikbaar voor mensen die er echt nood aan hebben. We aligneren de werking van de CGG's meer op de regionale zorgzones, waarbij we prioritair inzetten op **jongeren en ouderen**. We maken werk van een eerlijke verdeling van de middelen voor alle CGG-werkingsgebieden en alle burgers door het rechte trekken van historische tekorten via programmering. We maken

werk van een betere monitoring van het aantal wachtenden binnen de CGG's. Zo vermijden we een aanmeldingsstop bij deze centra. We rationaliseren de CGG's en CAR's tot één enkele soort organisatie.

- Om meer evidence based practices te ontwikkelen binnen de geestelijke gezondheidszorg en tegelijk de cliënt/patiënt centraal te stellen, is het van belang te weten welke gebruiker met welke zorgnoden en -vragen op welk moment welke zorg bij de verschillende sectoren en voorzieningen heeft gekregen. Een **betrouwbare en intersectorale registratie in de geestelijke gezondheidszorg** moet daaraan tegemoet komen.
- We zetten bijkomende middelen in om de **verslavingsproblematiek** aan te pakken (tabak, drugs, alcohol, gokverslaving, gaming, enz.). Het huidige drugsbeleid gebaseerd op 3 pijlers (preventie, repressie en hulpverlening) zetten we verder. We besteden de nodige aandacht aan nazorg en zetten hier vooral in op online methodieken.
- We werken een bijkomend aanbod forensische zorg uit voor geïnterneerden zowel tijdens als na detentie. We hebben aandacht voor een vlotte doorstroming van categorale naar reguliere zorg volgens het principe 'regulier waar kan, forensisch waar nodig'. Hiertoe werken we nauw samen met de minister bevoegd voor justitie en met het federale niveau en dit om tot een integraal beleid te kunnen komen.

4) Ziekenhuizen

- De hervorming van het **ziekenhuislandschap** in netwerken wordt verder gezet. De **zorgstrategische planning** is in de voorbije regeerperiode van een kader voorzien en wordt getest in de locoregionale samenwerkingsverbanden die hiermee aan de slag kunnen. Dit moet leiden tot een betere verdeling van het aanbod en minder overlap. Binnen de regionale zorgzones zorgen we ook hier voor de verdere afstemming met de eerstelijns en de netwerken GGZ.
- We zetten verder in op **alternatieve tussenvormen van geïntegreerde zorg**, waarbij we vragen aan de federale overheid om de inspanningen van Vlaanderen op dit vlak met financiële prikkels te waarderen.
- Waar nodig maken we **bilaterale akkoorden** met de federale overheid zonder dat de andere gemeenschappen partij hoeven te zijn, om zo het Vlaamse zorgbeleid maximaal af te stemmen op de specifieke noden van de Vlaamse bevolking.
- Voor de **ziekenhuisinfrastructuur** komen we de gemaakte afspraken na. Nieuwe bouwdoSSIERS worden getoetst aan de goedgekeurde zorgstrategische plannen. We stimuleren daarbij dossiers die gestoeld zijn op innovatieve concepten op vlak van samenwerking binnen netwerken.
- Vlaanderen zal het toegewezen aantal **NMR-scanners** verdelen in functie van de zorgnood.
- We laten een onafhankelijke studie uitvoeren naar de **personeelsnormering**.

- We rollen de **K-diensten** verder uit.
- Voor **het niet-dringend patiëntenvervoer** werden in de vorige regeerperiode de erkenningsnormen en kwaliteitsvereisten vastgelegd. Zoals bij de hervorming van de dringende geneeskundige hulpverlening zorgen we ook bij het niet-dringend patiëntenvervoer voor **tariefzekerheid** voor de patiënt. Het systeem van het niet-dringend ziekenvervoer moet vlot toegankelijk zijn door het instellen van een eenvormig oproepsysteem. Hierdoor kunnen vraag en aanbod optimaal op elkaar afgestemd worden.
- We blijven inzetten op **kwaliteitseisen** voor ziekenhuizen. Het huidig **accrediteringssysteem** wordt in samenspraak met de sector beoordeeld op zijn meerwaarde. De kwaliteit van de ziekenhuizen wordt geïnspecteerd door een versterkte Vlaamse zorginspectie.
- In het kader van de algemene bevoegdheid voor kwaliteitsbeleid en naar analogie met datgene wat voor de Woonzorgcentra is ontwikkeld, wordt voor de algemene ziekenhuizen door het bevoegde agentschap en in overleg met de betrokken stakeholders en de zorginspectie, een aangepast referentiekader kwaliteit van zorg inzake vroegtijdige zorgplanning, palliatieve zorg en levenseindezorg (o.a. euthanasie) ontwikkeld.

5. Zorgberoepen

- De Vlaamse Regering wil werk maken van een zorgshift. We blijven daarvoor inzetten op werkbaar werk in de zorgsector. Samen met de beleidsdomeinen Werk en Onderwijs voeren een **geïntegreerde aanpak om de instroom binnen de zorgsector te vergroten** en het **retentiebeleid te verbeteren** om aan de nijpende vraag naar personeel tegemoet te komen. Het indammen van uitstroom is immers even essentieel als het versterken van de (zij)instroom.
- We maken – samen met het beleidsdomein Werk - prioritair werk van een gedetailleerd en **betrouwbaar kadaster van de gezondheidszorgberoepen**, waarbij we ook monitoren naar instroom en uitstroom.
- De instroom van zorgpersoneel kan ook uit het buitenland komen, maar in het kader van de patiëntveiligheid leggen we taalvereisten op. Daarbij is de **kennis van het Nederlands** een vereiste om zorgbehoevenden in de eigen taal te helpen. Goede zorg begint namelijk met een goede communicatie tussen zorgverstrekker en patiënt, cliënt, oudere en zijn/haar omgeving.
- **Sociale ondernemers** moeten op vlak van waardering en omkadering van personeel meer mogelijkheden krijgen zodat ze geactiveerd en gefaciliteerd worden om werken in de zorg aantrekkelijker te kunnen maken, vb. via innovatieve arbeidsorganisatie. We ondersteunen initiatieven met betrekking tot innovatieve zorgorganisatie die aantoonbaar de **werkdruk verlichten**.

- We voorzien een **grondige verlaging van administratieve taken** bij het zorgpersoneel. De verzelfstandigde agentschappen en het departement formuleren halfjaarlijks concrete voorstellen om administratieve verplichtingen af te schaffen, te vereenvoudigen of te integreren. Er is ook nood aan doorgedreven **taakuitzuivering** tussen de zorgberoepen onderling.
- We behouden **de leerladder in de zorg** zoals die nu bestaat, met een volwaardig eigen profiel en takenpakket voor de HBO5-verpleegkunde opgemaakt met vertegenwoordigers van HBO5-verpleegkundigen en de sector. We ijveren er voor dat dit eigen profiel verankerd wordt in de federale wet op de gezondheidsberoepen en geven dit eigen profiel vorm in een gemengde commissie Vlaams (onderwijs/welzijn) en federaal (volksgezondheid). We maken de onderwijsinspectie verantwoordelijk voor het toezicht op de kwaliteit van de opleiding..

Werf 4: Vlaamse Sociale Bescherming

- De Vlaamse Sociale Bescherming (VSB) is het financieringskader van de Vlaamse geïntegreerde zorg en ondersteuning en de toekomstige Vlaamse sociale zekerheid. Dit kader maken we zo efficiënt en effectief mogelijk. Decretaal is bepaald dat een **meerjarenplan wordt opgemaakt** bij de start van de regeerperiode waarin het beschikbare budget met de verwachte noden in kaart wordt gebracht.
- De komende jaren werken we prioritair verder rond drie speerpunten:
  - de vereenvoudiging en digitalisering, en de inkanteling van nieuwe sectoren (geestelijke gezondheidszorg, revalidatie, gezinszorg en equipes palliatieve zorg) in VSB.,
  - de geleidelijke invoering van de BelRAI als uniek inschalingsinstrument dat in eerste instantie wordt gehanteerd als instrument voor de kwaliteit van de zorg waarop de financiering kan worden geënt.
  - een betere betaalbaarheid van een verblijf in een woonzorgcentrum.
- We wijzigen de **Vlaamse zorgpremie** niet.
- De taken van de zorgkassen dienen efficiënt, kwalitatief, transparant en neutraal uitgevoerd te worden. Daarom evalueren we grondig de dienstverlening, transparantie en doelmatigheid van de zorgkassen aan de hand van een doorlichting door een onafhankelijke instantie. Aan de hand van de resultaten van de evaluatie bouwen we de parameters voor de financiële responsabilisering van de zorgkassen verder uit met het oog op een efficiënte dienstverlening voor elke Vlaming over zijn sociale bescherming.

- We onderzoeken hoe we met verdere digitalisering **gegevensstromen, registraties en financieringsstromen kunnen koppelen** en zorgbehoevenden zonder veel tussenstappen kunnen verzekeren van hun rechten.
- We gebruiken het bestaande **digitale platform** om de Vlaamse sociale bescherming efficiënt en gebruiksvriendelijk verder uit te bouwen.
- We bieden de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verder de mogelijkheid om aan te sluiten bij de VSB en te genieten van de rechten op VSB. Gezien de specifieke situatie van Brussel gaan we in dialoog met de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie om de afstemming zo goed mogelijk te regelen in een Samenwerkingsakkoord.

1) **Pijler 1 tot en met 3: de zorgbudgetten**

- De drie vormen van zorgbudget worden hervormd tot 1 type zorgbudget met 1 uniek inschalingsinstrument (BelRAI). Er wordt daarbij respect opgebracht voor verworven rechten. Met deze hervorming verdwijnt het concept van basisondersteuningsbudget (BOB) behalve voor de kinderen die recht hebben op dit budget ten gevolge van de zwaarste inschaling in de zorgtoeslag uit het groeipakket. We zetten daarbij in op extra middelen o.a. voor de persoonsvolgende budgetten. We moeten de middelen prioritair inzetten op ondersteuning. Door de ontschotting zullen deze persoonsvolgende budgetten ook inzetbaar zijn in voorzieningen buiten het VAPH als de inschaling hiertoe toegang opent.
- We vereenvoudigen en versterken het zorgbudget ouderen met het oog op een betere betaalbaarheid van het woonzorgcentrum, waarbij we de aanrekening van (on)roerende goederen in het inkomensonderzoek herzien naar marktconforme tarieven om zo het onrechtvaardig verschil weg te werken tussen de oudere die zijn woning heeft verkocht en de oudere die zijn woning verhuurt.
- Voor de bewoners van een WZC wordt het zorgbudget enkel gemoduleerd op basis van het inkomen. Zo maken we het eenvoudiger en verhogen we de betaalbaarheid van het WZC.

2) **Pijler 4: Residentiële ouderenzorg**

- We zetten verder in op het zo lang mogelijk thuis of in de buurt kunnen blijven wonen met aangepaste zorg, infrastructuur en technologische innovaties. De Vlaamse Regering zal ook verder investeren in kwaliteitsvolle en **betaalbare woonzorgcentra**, waarbij we de extra middelen prioritair inzetten voor het opvangen van de stijgende zorgzwaarte en de **verlichting van de werkdruk voor het zorgpersoneel**, door in het kader van de evolutie rond de aangepaste personeelsnormen alvast in te zetten op een versnelde omzetting van ROB naar RVT. We houden de kostprijs onder controle door

voorzieningen te stimuleren om de extra middelen aan te wenden voor zowel **extra personeel** als een **verlaging van de dagprijs**. Hierbij moet o.a. rekening gehouden worden met wat allemaal in de dagprijs is inbegrepen en dit op een transparante manier voor (potentiële) bewoners.

- We stappen af van een medisch model en evolueren naar een echte woon- en leefgemeenschap.
- Parallel met voormeld traject van opwaardering van de financiering naar RVT, dient werk gemaakt te worden van de voorbereiding van de **invoering van een persoonsvolgend systeem met zorgtickets in de ouderenzorg**. In het eerste jaar van de regeerperiode werken we een stappenplan uit voor de ontwikkeling van de noodzakelijke bouwstenen en de implementatie van nieuwe regelgeving, met als streefdoel de opstart van pilootprojecten PVF ouderenzorg in 2023-2024. Dit impliceert ook een voorbereiding van de financiering van de gezinszorg en aanvullende thuiszorg in de richting van een persoonsvolgend systeem met zorgtickets. De pilootprojecten omvatten ook het uittesten van concepten voor de **(gedeeltelijke) toekenning van zorgtickets in de vorm van een cash-budget** met het oog op het gebruik van erkende zorg, evenals een kleinschalige woonvorm voor senioren met zorgnoden.
- De **welzijnsverenigingen** krijgen de mogelijkheid om aan de hand van deze nieuwe structuur performanter te worden. De steden en gemeenten blijven de doelstellingen en de activiteiten van deze welzijnsvereniging bepalen door een gegarandeerd meerderheidsaandeel en strategisch zeggenschap. Private partners kunnen toetreden tot deze structuur.
- De huidige VSB-regelgeving is de verderzetting van de vroegere federale wetgeving, we slanken deze af en houden hierbij rekening met **administratieve lastenverlagingen** voor voorzieningen.
- We evolueren naar een financiering van de ouderenzorg die gebaseerd wordt op het **nieuwe inschalingsinstrument BelRAI**. Hierdoor worden verbindingen met andere sectoren mogelijk en zetten we verdere stappen naar de afstemming van het woonzorgcentrum met andere sectoren (GGZ, VAPH, gezinszorg, revalidatie, enzovoort). We zetten een halt op de verkokering en gaan voor **integrale samenwerking**.
- We zetten volop in op **innovatie en technologie** om het woonzorgpersoneel te kunnen ondersteunen in hun dagelijkse zorg- en ondersteuningstaak. Zoveel mogelijk wordt administratie verlaagd door **automatische gegevensdeling**. Deze gegevens worden digitaal geïntegreerd in een individueel **zorg- en ondersteuningsplan** dat met de bewoner mee beweegt indien een andere vorm van ondersteuning nodig is.
- Er is een **tekort aan verpleeg- en zorgkundigen**. We onderzoeken daarom welke nieuwe profielen kunnen worden ingeschakeld in de residentiële ouderenzorg. Een woonzorgcentrum is een thuisvervangend milieu waar niet alleen aandacht moet gaan

naar zorg, maar ook naar het creëren van een thuisgevoel en een voldoende hoge levenskwaliteit.

- We geven uitvoering aan de reeds goedgekeurde hervorming van het **bovennormpersoneel**.
- We maken werk van een geactualiseerd **ouderenbeleidsplan** voor de komende regeerperiode, hierbij leggen we specifieke klemtonen op bestrijding van **eenzaamheid** bij ouderen met specifieke aandacht voor intergenerationele samenwerking en maken we ook werk van een specifieke beleidsfocus voor **dementie**.
- We blijven de nieuwe beleidsinitiatieven rond personen met **jongdementie** opvolgen en de hulpvragen in kaart brengen, waarbij we de RVT-plaatsen met bijkomende erkenning jongdementie optimaal benutten voor personen die niet meer in de thuissituatie kunnen blijven.
- Zowel in de thuiszorg als de residentiële ouderenzorg wordt het **geneesmiddelenbeleid** geoptimaliseerd en wordt de overconsumptie van geneesmiddelen, in het bijzonder met betrekking tot antibiotica, slaapmiddelen, antidepressiva en antipsychotica, verder teruggedrongen. We bestrijden polymedicatie. We hebben aandacht voor specifieke thema's zoals ondervoeding en valpreventie. Voor de residentiële ouderenzorg worden de maatregelen ter bestrijding van zorginfecties of nosocomiale infecties geïntensifieerd.
- De **zorginspectie** en de administratie bevoegd voor erkenning en financiering, maken bij het uitoefenen van toezicht op de kwaliteit van de zorg en hulpverlening en de handhaving ervan systematisch en op consistente manier gebruik van de kwaliteitsindicatoren zoals ontwikkeld door het VIKZ. Via **tevredenheidsmetingen** worden ook de bewoners bevraagd naar hun welzijn in de voorziening. We maken de Woonzorglijn beter bekend als informatie- en klachtenkanaal.
- Een **transparante sectorspecifieke boekhouding** wordt ingevoerd, met respect voor de diversiteit in juridische organisatiestatuten, de schaalgrootte van het woonzorgcentrum en hieraan gekoppelde wettelijke kaders en, daarbij aansluitend, het onderscheid tussen woon-, leef- en zorgkost in de boekhouding te bewerkstelligen

3) Pijler 5: Mobiliteitshulpmiddelen

- We onderzoeken hoe de tegemoetkomingen in kader van het mobiliteitshulpmiddelenbeleid als component opgenomen kunnen worden in het **persoonsvolgend financieringsmodel** dat ontwikkeld wordt.
- De mobiliteitshulpmiddelen werden reeds hervormd tijdens de vorige regeerperiode. We monitoren hoe dit loopt en waar we kunnen bijsturen.
- We brengen de impuls die gegeven werd aan **hergebruik** in kaart, en bewaken de **betalbaarheid** van het hulpmiddel. Waar mogelijk optimaliseren we de lijst van hulpmiddelen en maken deze actueel met de laatste trends op de markt en conform

de gestelde zorgvragen. We onderzoeken een vergoedbaarheid van tweedehandshulpmiddelen. De opgestarte hervormingen aangaande transparante en marktconforme prijszetting, recuperatie, hergebruik en renting worden verder gezet. We evalueren de efficiëntiewinsten door verhuur in de thuiszorg en breiden het systeem uit tot 75plus op een manier die kostenefficiënter is dan verkoop. Hiertoe kan een onafhankelijke studie worden uitgevoerd.

- We onderzoeken **gedeeld gebruik** bij personen met een handicap, zowel naar eenvoudige aanvraag als betaling.

4) Pijler 6: Gezinszorg

- De gezinszorg wordt ingekanteld in de Vlaamse sociale bescherming en zal werken met een **persoonsvolgende financiering op basis van de zorgzwaarte** van de persoon. De zorgzwaarte wordt bepaald aan de hand van de BelRAI en de sociale module.
- De bepaling van de **gebruikersbijdrage** verloopt maximaal geautomatiseerd. Het financieringssysteem verloopt persoonsvolgend aan de hand van een zorgticket. We geven de cliënt een budget en urenpakket in handen om een dienst onder de arm te nemen voor de zorgtaken. Wel worden pilootprojecten voor cashbesteding opgestart. De aanwending van subsidies wordt transparanter.
- Voor de huidige poetstaken binnen de gezinszorg rekenen we op **dienstencheques** die voor de cliënt vaak goedkoper uitkomen.
- . De inkanteling van de aanvullende thuiszorg in gezinszorg wordt uitgevoerd. Daarbij kunnen diensten aanvullende thuiszorg omzetten naar gezinszorg en wordt bij de inkanteling van de aanvullende thuiszorg in de gezinszorg een duidelijke afbakening gemaakt met de dienstencheques. Poetshulp in het kader van de gezinszorg wordt ingezet in situaties waar het gebruik van dienstencheques niet haalbaar is, omwille van de hogere eigen bijdrage t.o.v. dienstencheques of specifieke kwetsbaarheden op basis van vooraf bepaalde criteria die objectief vastgesteld worden op basis van de gebruikte indicatiestellingsinstrumenten. Er zullen dus geen verliezers zijn bij de gebruikers.
- We geven nieuwe diensten die instappen meer tijd om aan de erkenningsvoorwaarden te voldoen en onderzoeken of er bijkomende maatregelen nodig zijn om een instap te bevorderen.
- De inkanteling van gezinszorg in VSB moet, via een incentive in de organisatiegebonden financiering, stimuli bevatten waardoor diensten hun dienstverlening buurtgericht en/of collectief aanbieden, met respect voor de keuzevrijheid van de patiënt, en daardoor verplaatsingen tussen cliënten zoveel mogelijk beperkt worden.
- Ook binnen de gezinszorg moet **sociaal ondernemerschap** de kans krijgen, waarbij we de zorggebruiker en zijn netwerk als regisseur zien van de eigen ondersteuning.

Gezinszorg is de zorgvorm bij uitstek voor zorgbehoevenden die nog thuis kunnen wonen en het beheer van hun ondersteuning nog zelf kunnen doen. Ook personen met een handicap of cliënten in beschut wonen moeten vlot toegang hebben tot een flexibele gezinszorg.

- In afwachting van de inkanteling van gezinszorg in VSB, wordt de jaarlijkse groei van het urencontingent gezinszorg via nieuwe toewijzingsregels toegekend. We schrappen daarbij het huidige plafond van flexibele uren.

5) Van VSB tot stevige basis van een Vlaamse sociale zekerheid

- Na de zesde staatshervorming werden bepaalde revalidatieconventies en de financiering van de revalidatieziekenhuizen overgedragen naar de deelstaten. Hetzelfde geldt voor de **initiatieven beschut wonen** en de **psychiatrische verzorgingstehuizen**. Deze bevoegdheden werden tijdens de voorbije regeerperiode verdergezet conform de federale regelgeving.
- De komende regeerperiode zullen we deze voorzieningen dan ook **verder inkantelen** in de Vlaamse sociale bescherming (bijvoorbeeld door samenwerking met zorgbedrijven), waarbij we nagaan hoe we de ondersteuning die geboden wordt efficiënter, kwalitatiever en cliëntgericht kunnen maken. De Vlaamse revalidatie hervormen we tot een **kwalitatief en duidelijk geheel** conform de goedgekeurde conceptnota.

Werf 5: Flanders' Care

- We bundelen de budgettaire inbreng van de beleidsdomeinen Economie, Wetenschap en Innovatie, en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin voor innovatie in de zorg om een actieplan **Flanders' Care** uit te voeren. Via transversale samenwerking tussen zorg en industrie en ingebed in een duurzame toekomststrategie, faciliteert Flanders' Care 4.0 de ontwikkeling van samenwerkings- en business modellen waarbij de finaliteit van de innovatie-inspanningen ligt in het creëren van economische en maatschappelijke meerwaarde en de internationale vermarkting ervan. Hiertoe evalueren we de werking en doelstellingen van Flanders' Care, en leggen meer nadruk op de opportuniteiten in de verbetering van de zorg.
- We focussen daarbij prioritair op **nieuwe samenwerkingsmodellen** tussen zorg en industrie, een veilige en accurate elektronische gegevensdeling, de toepassing van big data, artificiële intelligentie, innovatieve behandelingen, nieuwe zorgorganisatie en ethische uitdagingen van zorginnovatie.
- We zorgen voor een **gemakkelijke toegang voor onze ondernemingen** om innovatieve zorgconcepten daadwerkelijk te demonstreren in *real life* omgevingen. We maken hierbij o.a. gebruik van het Programma Innovatieve Overheidsopdrachten en Sociale

Impact Obligaties en we voorzien daarbij regelluwe zones om innovaties uit te testen. Proefprojecten die de overheid lanceert, worden na afloop bij positieve evaluatie in het reguliere financieringskader opgenomen en bij negatieve evaluatie stopgezet.

ARMOEDEBESTRIJDING

Uitdagingen en visie

We zorgen ervoor dat in alle Vlaamse beleidsdomeinen structurele maatregelen worden genomen om armoede te voorkomen en bestrijden. Zo zijn een aantal maatregelen voor betaalbaar wonen, kostenbeheersing in het onderwijs en activering van kwetsbare groepen in werk en sociale economie van cruciaal belang voor een structurele aanpak van armoede. In het hoofdstuk jeugd, cultuur en sport worden initiatieven genomen om de vrijetijdsparticipatie van kinderen in kwetsbare gezinnen te stimuleren. In het hoofdstuk welzijn is er bijzondere aandacht voor kinderarmoede, gezondheidsongelijkheid, armoede bij ouderen en eenzaamheid bij alle leeftijdscategorieën.

Om armoede te bestrijden en voorkomen, is het belangrijk dat we inzetten op het zelfredzaam maken van mensen en de structurele oorzaken van armoede aanpakken. Samen met de mensen in armoede zelf zorgen we ervoor dat ze uit hun moeilijke situatie kunnen geraken, dat ze kunnen participeren aan de samenleving en een sterk sociaal netwerk kunnen uitbouwen. Naast activering als rode draad in ons armoedebeleid bevat dit hoofdstuk armoedebestrijding daarom ook de nodige ondersteunende maatregelen voor bepaalde groepen zoals gezinnen met kinderen in armoede, jongvolwassenen, ouderen, mensen die moeten overleven met een leefloon, dak- en thuislozen,...

Een versterkt activeringsbeleid is hierbij van cruciaal belang, want een job is niet alleen de belangrijkste hefboom in de strijd tegen armoede, maar ook de sleutel naar persoonlijk en maatschappelijk welbevinden. Een job kan generatie-armoede doorbreken, zorgt voor meer schouders om onze sociale zekerheid te dragen en verzekert een sterke sociale bescherming. Deze sociale bescherming is nodig voor degenen voor wie de stap naar betaalde arbeid niet meteen (meer) mogelijk of haalbaar is.

Wie gaat werken moet er financieel op vooruit gaan, daarom maken we sociale voordelen afhankelijk van iemand zijn inkomen in plaats van iemand zijn statuut als bijvoorbeeld niet-werkende, zodat ook werkende mensen met een laag inkomen er beroep op kunnen doen of voordelen niet meteen verdwijnen als men aan de slag gaat.

We hanteren voortaan ook een nominale armoede-indicator, die rekening houdt met alle tegemoetkomingen, sociale voordelen en kosten, zodat we naast het armoederisico ook de feitelijke armoede correct in kaart kunnen brengen en doelgericht kunnen aanpakken.

We moeten zorgen dat we de beperkte middelen zo efficiënt mogelijk besteden. Wie recht heeft op sociale voordelen moet deze ontvangen, wie dat recht niet heeft mag er geen beroep op doen. Daarom laten we niet toe dat mensen misbruik maken van de sociale bescherming. We blijven nauwkeurig controleren en sanctioneren.

Solidariteit en verantwoordelijkheid gaan ook hand in hand. Voor wat hoort wat. We verwachten van elke burger dat hij zijn verantwoordelijkheid neemt en maximaal inspanningen levert om de kansen te grijpen die hen door de samenleving en de overheid geboden wordt. Zij die inspanningen leveren en bijdragen tot onze samenleving ondersteunen we om stappen vooruit te zetten. Zij die hun best doen om bij te dragen, geven we de best mogelijke ondersteuning. Zij die tegenslag kennen, bieden we bescherming. Maar zij die niet bijdragen tot de samenleving en daar onvoldoende inspanningen voor leveren, hen wijzen we op hun verantwoordelijkheid.

Concrete maatregelen:

Een vroege detectie en aanpak van armoede

- Om zoveel als mogelijk te voorkomen dat mensen in armoede belanden focussen we op een vroege detectie van mogelijke armoederisico's. Dit is o.m. mogelijk via de lokale teams van Kind & Gezin, in de kinderopvang, door signalen te erkennen op school, onder meer via onbetaalde schoolfacturen. Dit kan ook via een betalingsachterstand bij nutsfacturen die kan worden gedetecteerd door de intercommunales en gesignaleerd aan de lokale besturen, aansluitend bij de werking van de lokale adviescommissies inzake energie, water en huisvesting. Deze vroege detectie van armoede moet een aanklappend beleid mogelijk maken.

De regiefunctie van de lokale besturen

- We maken van de lokale besturen de regisseur om lokaal armoede aan te pakken. Op dit moment wordt een gezin in armoede vaak geholpen door diverse partners, die samen vaak het bos door de bomen niet meer zien. Om deze versnippering tegen te gaan zal Vlaanderen lokale besturen ondersteunen om via het principe van **één lokale gezinscoach** een intensieve begeleiding op maat te voorzien, waarbij een ketenaanpak met alle betrokken partners voorop staat, die gezinnen op alle levensdomeinen vooruit helpt. De lokale besturen krijgen hiervoor de regiefunctie. De lokale gezinscoaches zijn er in de 1e plaats voor de meest kwetsbare gezinnen die kampen met diverse problemen, maar kunnen ook helpen om te vermijden dat gezinnen in deze meest precaire situatie terechtkomen.

Sociale voordelen volgens de hoogte van het inkomen

- Om ervoor te zorgen dat werken steeds lonender is dan niet-werken maken we voor mensen op beroepsactieve leeftijd de **sociale voordelen afhankelijk van de hoogte van het inkomen** en niet langer louter van een bepaald statuut als niet-werkende. Hierdoor kunnen ook werkenden met een laag inkomen er beroep op doen of verdwijnen deze voordelen niet meteen als men aan de slag gaat. Dit is vandaag reeds het geval in de vernieuwde Vlaamse kinderbijslag en schooltoelagen in het Groeipakket. We breiden dit principe uit naar andere sociale voordelen zoals bv. het sociaal tarief voor water, het sociaal tarief van een abonnement bij De Lijn, en het minimum tarief voor kinderopvang dat niet via de OCMW's wordt verleend.
- We onderzoeken in dit verband ook de noodzaak om een **bovenlokaal kader** te voorzien voor de **aanvullende steun** die de lokale besturen vandaag naast het leefloon toekennen voor o.m. de terugbetaling van medicatie en geneeskundige verzorging, betaling schoolfacturen, sportabonnementen,... Op die manier geven we de lokale besturen een kader om met respect voor de lokale autonomie ervoor te zorgen dat deze aanvullende steun terecht komt bij de groep die er het meest nood aan heeft en tegelijk het risico op een werkloosheids- of inactiviteitsvallen te vermijden.

Administratieve vereenvoudiging en automatische toekenning van rechten

- Er bestaan vandaag een groot aantal sociale tegemoetkomingen en voordelen op lokaal en Vlaams niveau. Maar deze voordelen zijn vaak niet gekend, de aanvraagprocedures te complex of de aanvraagformulieren moeilijk leesbaar.

Daarom zetten we in op een helder taalgebruik, een duidelijke informatiestroom, proactieve informering, administratieve vereenvoudiging en automatische rechtentoekenning waar mogelijk in de strijd tegen onderbescherming..

- Door de versterking van de regiefunctie via de lokale gezinscoaches bij de lokale besturen vermijden we dat de meest kwetsbare groepen hun recht op sociale voordelen niet kennen en dus niet opnemen.

Curatieve maatregelen voor de meest kwetsbare doelgroepen

Armoede is beter te voorkomen dan te genezen, het stimuleren van de zelfredzaamheid staat dan ook voorop in onze aanpak. Tegelijk zorgen we ervoor dat mensen in armoede kunnen participeren aan de samenleving. Deze preventieve en structurele aanpak van armoede is een belangrijke opdracht voor de betrokken beleidsdomeinen zoals werk, onderwijs, wonen en welzijn,...

Daarnaast is er nood aan een aantal curatieve maatregelen voor bepaalde doelgroepen:

- Een **sterk activeringsbeleid** vormt de belangrijkste hefboom om ervoor te zorgen dat mensen niet in armoede terecht komen of er uitraken. Daarom zetten we in op een aanklappend activeringsbeleid met een begeleiding op maat, waarbij iedereen voor wie dit mogelijk is ook verantwoordelijk is om de nodige stappen te zetten. In het hoofdstuk werk en sociale economie worden hiervoor een aantal concrete maatregelen voorgesteld, zoals de gemeenschapsdienst na maximaal 2 jaar werkloosheid en de uitrol van individueel en collectief maatwerk in de sociale economie.
- In een versterkte samenwerking tussen VDAB en de lokale besturen volgt elke **leefloongerechtigde** een verplicht traject op maat met een uitdrukkelijke toets op hun werkbereidheid en waar toepasselijk gemeenschapsdienst, bv. in het kader van het Geïndividualiseerd Plan voor Maatschappelijke Integratie (GPMI). We voorzien in de autonomie van lokale besturen om consequent sancties toe te passen op leefloongerechtigden die hun medewerking hieraan weigeren en pleiten voor meer positieve financiële prikkels voor lokale besturen die inzetten op activering en integratie van leefloongerechtigden. VDAB en lokale besturen nemen – elk vanuit de eigen opdracht – de regie van deze trajecten voor leefloongerechtigden op.
- Voor wie geen eigen woning bezit is het betalen van de maandelijkse huur vaak de grootste uitdaging om de eindjes aan elkaar te kunnen knopen. Daarom worden in het hoofdstuk wonen een aantal maatregelen genomen om de **sociale en private huurmarkt** verder te versterken. Zo worden lokale sociale huisvestingsmaatschappijen beter ondersteund vanuit de Vlaamse overheid, volgen we gemeenten op die onvoldoende inspanningen leveren voor het bereiken van het bindend sociaal objectief, en worden bijkomende middelen vrijgemaakt om aangepaste sociale woningen te bouwen voor mensen met een beperking en ouderen.
- **Kinderen in armoede** help je door het gehele gezin te ondersteunen. Via de **lokale gezinscoach** ondersteunen we het gehele gezin. Daarnaast zorgen we waar mogelijk voor een automatische toekenning van rechten, in de 1^e plaats voor wie er het meest nood aan heeft.
- In het **Groeipakket** voorzien we voor elk kind een basisbedrag en een selectieve participatietoeslag, met een sociale toeslag voor gezinnen met een laag inkomen. De verbrede inzet van de sociale toeslagen en de versterkte inzet van de selectieve

participatietoelagen zorgt ervoor dat aanzienlijk meer kwetsbare gezinnen gericht bereikt worden. Het Groeipakket vormt zo een belangrijk instrument in de strijd tegen kinderarmoede.

- We sporen lokale besturen aan om tussen te komen in een passende vrijetijdsbesteding voor kinderen die anders onbereikbaar zouden zijn, onder meer met de middelen van het Fonds Vrijetijdsparticipatie.
- We vragen scholen om actief aan **kostenbeheersing** te doen door aan het begin van het schooljaar een kostenraming mee te geven en in dialoog te treden met ouders met betalingsmoeilijkheden. De lokale gezinscoach kan hierbij een belangrijke rol spelen.
- De financiële impact van het overlijden van de partner of gezondheidsproblemen beletten vaak een onbezorgde oude dag voor onze **ouderen**. We houden ook de **kostprijs in de woonzorgcentra** onder controle door voorzieningen te stimuleren extra middelen aan te wenden voor zowel extra personeel als een verlaging van de dagprijs. We verhogen de controle op dagprijsverhogingen in de woonzorgcentra en versterken de zorgbudgetten met het oog op een betere betaalbaarheid van de factuur van het woonzorgcentrum.
- Bij het **zorgbudget voor zorgbehoevende ouderen** (vroeger THAB) maken we de verschillende budgetcategorieën meer op maat van kwetsbare ouderen. De Vlaamse Regering zal er tevens over waken dat het zorgbudget voor ouderen optimaal ten goede komt aan mensen met een beperkte zelfredzaamheid en een beperkt inkomen.
- Mensen in armoede nemen vaak minder deel aan activiteiten in de gemeenschap, op school, in de buurt. Door hun deelname aan het verengingsleven en vrijwilligerswerk te stimuleren doorbreken we de **eenzaamheid** en het sociale isolement van mensen in armoede.
- In het kader van **schuldbemiddeling, budgetbegeleiding en budgetbeheer** zetten we in de begeleiding sterker in op zelfredzaamheid. Om verdere schuldoopbouw te voorkomen sluiten we protocols met de nationale kamer van de gerechtsdeurwaarders en zorgen we voor de mogelijkheid van een betere gegevensuitwisseling van lokale besturen en CAW's met nutsvoorzieningen, telecomoperatoren en kredietinstellingen.
- Om kinderen in precare gezinssituaties te helpen en wanneer in voorkomend geval ouders niet zijn ingegaan op een voorstel van budgetbegeleiding, kan één van de

mogelijke hefboomen zijn om het **tijdelijke beheer** van de gezinsbijslag, PVF en andere middelen die ter beschikking worden gesteld voor de ontwikkeling van het kind en ondersteuning van het gezin tijdelijk toe te wijzen aan een derde indien de ouders dit niet kunnen, op voorwaarde dat dit op een juridisch sluitende wijze kan gebeuren.

- We stimuleren de **financiële en digitale geletterdheid**: preventief door dit op te nemen in de opleiding basisgeletterdheid in Basiseducatie, maar ook wanneer hulp bij een lokaal bestuur wordt aangevraagd. We gaan na hoe het gesteld is met financiële geletterdheid en voorzien in begeleiding rond de te verwachten kosten en uitgaven.
- We zetten verder in op de aanpak van **dak- en thuisloosheid**. We besteden hierbij aandacht aan het hele continuüm van preventie tot en met intensieve begeleiding zoals in projecten als **Housing First** voor **verslaafde daklozen** met een multi-problematiek, met als principiële voorwaarde het aanvaarden van een gepaste begeleiding vanuit de hulpverlening.
- Samen met het beleidsdomein Welzijn nemen we maatregelen om diverse mogelijke **verslavingsproblemen** vroegtijdig te detecteren en in latere fases ook effectief aan te pakken.
- We ondersteunen een specifiek en afgestemd woonbeleid voor bijzondere doelgroepen. Lokale besturen kunnen desgewenst het initiatief nemen om regionaal af te stemmen over de realisatie van een aanbod van duurzame woonoplossingen.
- We voorkomen het risico op **energie-armoede** via de uitrol van de digitale watermeter, het stimuleren van dakisolatie, hoogrendementsglas, isolatie van spouwmuren, enz.
- Om te voorkomen dat **zelfstandigen** na een faillissement in armoede terecht komen zorgen we voor een aangepaste begeleiding.
- We stimuleren **duurzaam voedselgebruik**. Voedseloverschotten (uit de handel/horeca, veilingen, etc.) worden via de meest optimale verdeelkanalen verzameld en bezorgd aan mensen die financieel kwetsbaar zijn of in armoede(risico) leven.
- **Alleenstaanden** en alleenstaande ouders lopen vaak een hoog risico op armoede. Daarom onderzoeken we in diverse relevante beleidsdomeinen zoals wonen en

fiscaliteit of nieuwe of bestaande beleidsmaatregelen niet onterecht nadelig uitvallen voor alleenstaanden.

- **Gezondheidsongelijkheid** is een belangrijk aandachtspunt in de strijd tegen armoede. We zorgen er voor dat mensen in armoede kunnen kiezen voor een gezonde levensstijl en toetsen onze gezondheidsdoelstellingen systematisch op hun impact op armoede.

Strijd tegen sociale fraude

We zijn streng voor misbruik, maar solidair met wie het echt nodig heeft. Door te focussen op de activering naar werk en de aanpak van sociale fraude kunnen we met de beschikbare middelen een betere ondersteuning bieden voor wie het echt nodig heeft.

- Waar mogelijk moderniseren en harmoniseren we het **middelenonderzoek** in de sociale bijstand en breiden deze uit naar de inschrijving en toewijzing van een sociale woning, met o.m. het in rekening brengen van (onroerende) vermogens in het buitenland. We vorderen onterecht betaalde uitkeringen én toegestane sociale kortingen terug in samenwerking met de lokale besturen en private actoren, waaronder de sociale huisvestingsmaatschappijen.

Integratie van nieuwkomers

- Om ervoor te zorgen dat nieuwkomers zo snel mogelijk structureel onafhankelijk zijn van de sociale bijstand verhogen we in de hoofdstukken inburgering en werk de inspanningen in de inburgerings- en arbeidsmarkttrajecten.

Resultaatsgerichte monitoring

- Meten is weten. We hanteren voortaan een **nominale armoede-indicator** die rekening houdt met alle tegemoetkomingen en sociale voordelen, zodat we naast het armoederisico ook de feitelijke armoede correct in kaart kunnen brengen en aanpakken. Deze nieuwe Vlaamse armoede-indicator houdt per gezinsvorm rekening met een korf van goederen en diensten en het referentiebudget dat nodig is om niet in armoede te leven.
- Daarnaast voorzien we in een set van kwantitatieve en kwalitatieve armoede-indicatoren, die naast het armoederisico, ons beter in staat stellen om armoede in al zijn aspecten beter te meten, gerichte maatregelen te nemen die inactiviteitsvallen net zoals de eerste promotieval vermijden, en de effecten van de inspanningen op **Vlaams én lokaal niveau** beter in beeld te brengen. Zo registreren en analyseren we

tot op lokaal niveau de in- en uitstroomcijfers uit armoede: hoe en hoeveel mensen werden concreet uit armoede geholpen, en waaruit bestaat de nieuwe instroom (zoals bv. erkende vluchtelingen).

- De evaluatie van beleidsmaatregelen is van cruciaal belang in het kader van armoedebestrijding. We onderzoeken hoe beleidsmaatregelen de levenskwaliteit van mensen in armoede effectief verhogen. We voeren armoedebeleid op basis van wat **wetenschappelijk aantoonbaar werkt**, en hanteren hierbij de nodige vernieuwende concepten.

Samenwerking met het middenveld

- We willen **mensen die in armoede leven een stem geven** en ook echt naar hen luisteren. We zorgen dat de middelen zo efficiënt mogelijk worden ingezet en in de eerste plaats ten goede komen aan mensen in armoede zelf en niet zonder meer aan structuren of organisaties.
- Op vlak van **participatie** van mensen in armoede volgen we een 2-sporenbeleid:
  - We laten mensen die in armoede leven meer participeren aan de reguliere inspraak- en overlegorganen in de diverse betrokken beleidsdomeinen. We spreken mensen niet langer aan op basis van één bepaald kenmerk.
  - We blijven de waarde erkennen van organisaties die participatieprocessen ondersteunen en inzetten op ervaringsdeskundigen. We zorgen voor minder versnippering en een rationalisatie van het werkveld.

In dat opzicht evalueren we de middelen die vandaag vanuit Vlaanderen aan diverse institutionele partners besteed worden. We bekijken of dit budget via de lokale besturen of via open oproepen waar mogelijk efficiënter kan besteed worden. Dit laat nog meer werken op maat toe. Zo kunnen we concrete acties ondersteunen die mensen versterken en aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Zo is bijvoorbeeld de loopbaankloof tussen mannen en vrouwen van buitenlandse herkomst veel groter dan bij personen van Belgische herkomst. Door hun emancipatie te stimuleren maken we ook werk van de strijd tegen armoede.

JUSTITIE

Uitdagingen en visie

Een veilig en welvarend Vlaanderen

De rode draad doorheen dit regeerakkoord is dat **Vlaanderen een deelstaat is met rechten én plichten**. We dragen de rechtsstaat hoog in het vaandel. De regels ervan garanderen de vrijheid van elk van ons. Door de regels te handhaven beschermt de overheid al haar burgers. Wij verwachten dan ook dat iedereen zich aan de regels houdt. Als dit niet gebeurt, moet de overheid tussenkomen. Een onderscheidend kenmerk van een overheid die veel belang hecht aan goed bestuur, is een overheid die van slagkrachtig optreden een kerntaak maakt. Dit vertaalt zich in enerzijds duidelijke wetgeving die toepasbaar en afdwingbaar is en anderzijds in een effectieve en efficiënte handhaving. Bij inbreuken op Vlaamse regelgeving moeten bestuurlijke handhaving en strafrechtelijk beleid dan ook veel meer dan vandaag aanvullend aan elkaar worden ingezet, zodat iedere inbreuk een aangepaste reactie krijgt.

Vlaanderen heeft tal van **bevoegdheden inzake justitie, handhaving en bestuursrechtspraak**. We bundelen deze bevoegdheden en kiezen ervoor deze coherent, effectief en efficiënt te gebruiken.

We werken binnen de Vlaamse bevoegdheden mee aan een gemeenschapsgerichte justitie die vertrekt van een snelle, kordate en consequente opvolging van diegenen die de regels overtreden. We focussen daarbij op responsabilisering en het beperken van recidive. We doen dat door een nauwere opvolging en door het aanbieden van aangepaste mogelijkheden tot re-integratie.

De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving waakt over de samenhang van de Vlaamse justitiële bevoegdheden met de bestuurlijke handhaving. Hij heeft bijgevolg de coördinerende rol m.b.t. de stroomlijning van de bestuurlijke handhavingsprocedures en het handhavingsbeleid.

Ook de Vlaamse bestuursrechtcolleges, die administratief ressorteren onder de Dienst voor de Bestuursrechtcolleges (DBRC), vormen een belangrijke hoeksteen van onze Vlaamse rechtsstaat. De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving zorgt ervoor dat de

organisatie van en de procedures voor deze bestuursrechtscolleges verder worden geprofessionaliseerd.

De Vlaamse bevoegdheden inzake Justitie en Handhaving zitten vandaag versnipperd. Dit bemoeilijkt de geïntegreerde aanpak van misdrijven en inbreuken. We maken een einde aan deze versnippering. Het justitiebeleid wordt een aparte Vlaamse bevoegdheid met minstens de volgende aspecten:

- het jeugddelinquentierecht,
- de coördinatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en geïnterneerden,
- de justitiehuisen, en het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht (VCET),
- de juridische eerstelijnsbijstand,
- **de opvolging en rapportering van mensenrechtenverdragen,**
- het positief injunctierecht,
- de coördinatie van het strafrechtelijk en veiligheidsbeleid binnen de Vlaamse bevoegdheden,
- de coördinatie van de Vlaamse bijdrage aan de (totstandkoming van de) nieuwe Kadernota Integrale Veiligheid en de opvolging ervan, alsook de eventuele bijdrage aan federale actieplannen en de opvolging daarvan,
- de bestuurlijke bestrijding van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit,
- de implementatie van het Kaderdecreet Bestuurlijke Handhaving en een stroomlijning van de handhaving,
- de ondersteuning van lokale besturen bij de handhaving van Vlaamse decreten,
- de gecoördineerde uitwisseling van gegevens met federale inlichtingen- en veiligheidsdiensten,
- het optimaliseren van de Dienst Vlaamse Bestuursrechtscolleges, en
- het verbeteren van de Vlaamse bestuursrechtspraakregels.

Hiermee brengen we onder meer de bevoegdheden die door de zesde staatshervorming overgedragen werden, samen. Om de Vlaamse bevoegdheden inzake justitie en handhaving coherent aan te sturen is een nauwe samenwerking met de verschillende betrokken vakministers noodzakelijk.

1. Dankzij een krachtdadige Vlaamse justitie

Implementatie van het Decreet Jeugddelinquentie

De 6de staatshervorming maakte Vlaanderen bevoegd voor het bepalen van de aard van de maatregelen voor minderjarigen die delicten plegen, de spelregels inzake de vroegere federale gesloten jeugdinstellingen en de uithandengeving. Het decreet m.b.t. het jeugddelinquentierecht is de Vlaamse invulling van deze bevoegdheden. Centraal staat de verantwoordelijkheid van de jongere. We houden rekening met de ernst van de feiten en de maturiteit van de jongere en versterken de rol van de opvoedingsverantwoordelijken. De basisgedachte is dat de minderjarige pleger van een jeugddelict geresponsabiliseerd wordt en zelf oplossingen aanreikt voor het herstellen van de veroorzaakte schade. Het slachtoffer krijgt hierbij een prominente plaats. Tot slot leggen we de nadruk op het versterken van de ouderlijke verantwoordelijkheid.

- De minister bevoegd voor Welzijn staat in voor de financiering, erkenning en toezicht op de private en publieke organisaties die het **aanbod** in het kader van Integrale Jeugdhulp en het jeugddelinquentierecht organiseren.
- De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving zal mee toezien op de realisatie van de benodigde capaciteit in het kader van het decreet Jeugddelinquentierecht, alsook de uitvoering van de andere maatregelen bewaken. De minister bevoegd voor Justitie en Handhaving organiseert o.m. de **elektronische monitoring** zoals voorzien in het decreet op jeugddelinquentie en zal ook een **interventiedatabank** creëren die toelaat om de effectiviteit van opgelegde maatregelen te meten, **longitudinale studies** uit te voeren en de nodige beleidsconclusies hieraan vast te knopen. Om over de nodige data te beschikken is de medewerking van de federale overheid en lokale overheid onontbeerlijk.
- De minister bevoegd voor Justitie en Handhaving neemt bijkomende acties in het kader van **minderjarige veelplegers**. Hij dringt bij de opmaak van de nieuwe Kadernota Integrale Veiligheid aan op de systematische opvolging van deze doelgroep. Door innovatie, bijsturing van interventies en samenwerking tussen welzijn, politionele diensten en justitiële actoren dringen we de hoge recidivegraad terug en pakken we het gevoel van straffeloosheid aan.
- Wanneer er sprake is van delinquent gedrag, mede als gevolg van een verontrustende thuissituatie, voorzien we in een **integrale ketenaanpak** in overleg met de bevoegde instanties. We werken aan casusoverleg waarbij de deelnemers gegevens met elkaar kunnen delen ondanks hun beroepsgeheim, teneinde tot een gezamenlijke en integrale aanpak te komen die reeds succesvol wordt toegepast in enkele steden. Op die manier kan een globaal beeld van de minderjarige worden gevormd door het samenleggen van de relevante informatie van onder meer welzijns-, onderwijs-,

politie en lokale partners. Dit maakt een afgestemde, geïntegreerde aanpak mogelijk waarbij zowel het voorkomen van nieuwe feiten als het welzijn van de minderjarige centraal staan.

- De **in- en uitstroom van de gemeenschapsinstellingen** brengen we helder in kaart zodat er snel kan ingespeeld worden op eventuele capaciteitsproblemen. We waken over de uitrol van de renovatie en uitbreiding en sturen bij waar nodig. Het Vlaams detentiecentrum in Tongeren sluit deze regeerperiode definitief de deuren.
- Bijzondere aandacht gaat uit naar de overgang van minderjarigheid naar **meerderjarigheid** zodat een adequate opvolging van de jongvolwassene gewaarborgd blijft.

Het strategische plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en geïnterneerden

- Het eerste strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en geïnterneerden in uitvoering van het decreet van 8 maart 2013 betreffende de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden loopt tot 2020. De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving zal de opmaak en de opvolging van het nieuwe strategisch plan voor zijn rekening nemen. De beleidscoördinatoren voor de uitvoering van het strategisch plan spelen hier een belangrijke rol.
- De doelstellingen van het strategisch plan moeten duidelijker responsabilisering, re-integratie en beperking van recidive beogen door op alle levensdomeinen (opleiding, onderwijs, welzijn, GGZ, wonen, werk, ...) te focussen. Dit vraagt een inzet van alle vakministers. De vakministers zorgen ervoor dat bij de start van de strafuitvoering hiervoor een aanbod beschikbaar is.
- Bijzondere aandacht in het strategisch plan gaat ook naar responsabilisering en beperking van recidive voor o.a. volgende fenomenen en doelgroepen: intra-familiaal geweld, seksueel geweld, radicalisering, geestelijke gezondheidszorg, inclusief verslavingszorg, en veelplegers.
- Er gaat tevens voldoende aandacht naar een aangepast aanbod voor geïnterneerden ongeacht waar ze verblijven en onder welk statuut (geplaatst, vrij op proef of na definitieve invrijheidsstelling).
- Om een breuk in het traject van de gedetineerde of geïnterneerde die in vrijheid wordt gesteld te vermijden, garanderen we een betere overgang tussen 'binnen' en 'buiten'. De trajectbegeleiding tijdens detentie en internering en de begeleiding door de justitiehuisen en lokale besturen na de detentie moeten nauwer aansluiten. Ook tijdens de detentie worden de lokale besturen op tijd betrokken in het licht van een eventuele (vervroegde) invrijheidsstelling.
- Gezien het grote aandeel van gedetineerden met geestelijke gezondheidsproblemen, inclusief verslaving, moet er zowel tijdens als na de detentie een aangepast aanbod zijn. Daarvoor zal de Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving samen met

de Vlaamse vakminister in overleg treden met de bevoegde federale minister voor de penitentiaire gezondheidszorg.

Wat betreft (justitiehuizen) en het Vlaams Centrum Elektronisch toezicht:

- De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving ontwikkelt voor de **justitiehuizen** een **evidence based beleid** op basis van rapportering en monitoring van onder meer parameters zoals effectiviteit van de interventie, de actie of de werkstraf en recidivevermindering. Hiertoe wordt samengewerkt met de federale overheid die zorgt voor de ter beschikkingstelling van de relevante cijfers. We werken tevens zoveel mogelijk via data deling en het 'only once' principe waarbij we streven naar één authentieke bron.
- De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving voert het decreet Justitiehuizen uit en zorgt voor de afgesproken schaalvergroting van de justitiehuizen op basis van de gerechtelijke arrondissementen. In het arrondissement Halle-Vilvoorde komt de volwaardige dienstverlening van een justitiehuis. Met lokale antennes van justitiehuizen zorgen we voor een lokale verankering.
- We betrekken lokale besturen bij de werking van de justitiehuizen. Lokale besturen oefenen immers cruciale bevoegdheden uit die re-integratie van de justitiabele bevorderen, zoals politieel toezicht, activering, maatschappelijke integratie en woonbeleid.
- In overleg met de bevoegde vakministers, de federale overheid en de magistratuur onderzoeken we hoe justitie-assistenten op een gestructureerde manier op de zittingen van rechtbanken voor een snelle indicatiestelling, doorverwijzing en opvolging kunnen zorgen.
- De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving bouwt samen met de vakministers, en waar relevant, lokale besturen, sectoroverschrijdende netwerken uit op het kruispunt van justitie, politie, welzijn en zorg die de ketenaanpak en de geïntegreerde omkadering voor daders voorziet.
- Eén van de aanbevelingen van de Parlementaire Onderzoekscommissie aanslagen had betrekking op de verbetering van de informatiedoorstroming inzake de naleving van voorwaarden opgelegd aan personen die in het kader van een strafonderzoek of strafuitvoering in vrijheid worden gesteld. Het gaat hierbij inzonderheid om parket, onderzoeksrechter, gevangenis, politie, en de justitiehuizen. We werken het bestaand IT-kader verder uit zodat de correcte gegevensuitwisseling met de verschillende partners geoptimaliseerd wordt. Daarbij moet er aandacht gaan naar informatiedoorstroming naar de lokale besturen.
- In dit kader wordt ook bijzondere aandacht verleend aan het **elektronisch toezicht**. Het VCET neemt zonder verwijl contact op met politie, parket en/of andere betrokken

actoren als blijkt dat een verdachte of een veroordeelde de voorwaarde van het elektronisch toezicht niet naleeft en bijv. de opgelegde perimeter schendt. Ook de nauwe coördinatie met de strafuitvoeringsrechtbanken en met de justitie-assistenten is een aandachtspunt. Met de federale minister van justitie wordt bekeken of mensen onder elektronisch toezicht ook de nodige begeleiding en behandeling kunnen volgen zodat het niet enkel een controlerende maar ook een maatregel is die inzet op re-integratie en recidive beperking.

- We zorgen dat er steeds voldoende enkelbanden zijn om aan de vraag te voldoen. De in 2015 gelanceerde gezamenlijke overheidsopdracht tussen de gemeenschappen met het oog op de aankoop van een nieuw systeem van elektronisch toezicht heeft nog geen resultaat opgeleverd. We zetten dringende stappen opdat deze overheidsopdracht zo snel mogelijk resulteert in de ingebruikname van nieuw en modern materieel.
- De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving herneemt het gesprek met de federale overheid om de federale middelen voor alternatieve gerechtelijke maatregelen (globaal plan) over te hevelen naar het Vlaams Fonds voor Alternatieve Gerechtelijke Maatregelen. Met deze middelen worden het aanbod van alternatieve gerechtelijke maatregelen gefinancierd in partnerschap met lokale overheden en de bevoegde vakministers.

Juridische eerstelijnsbijstand

- De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving evalueert en optimaliseert de uitvoering van het decreet m.b.t. de juridische eerstelijnsbijstand.

Opvolging en rapportering mensenrechtenverdragen

De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving neemt de coördinatie op zich voor het Vlaams niveau wat betreft de opvolging en rapportering van mensenrechtenverdragen.

Coördinatie van het Strafrechtelijk- en Veiligheidsbeleid binnen de Vlaamse bevoegdheden

- De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving neemt deel aan de vergaderingen van het College van Procureurs-Generaal met de deelstaten en coördineert de Vlaamse aanwezigheid in de expertisenetwerken.
- De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving monitort de **uitvoering van de richtlijnen ten aanzien van het parket opgenomen in de COL 04/2019** – “gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal met deelname van de Vlaams minister-president bevoegd inzake justitie - Strafrechtelijke prioriteiten Vlaanderen”. We dringen bij de federale overheid hiertoe aan op beschikbaar cijfermateriaal.
- De minister coördineert de Vlaamse bijdrage aan de nieuwe Kadernota Integrale Veiligheid en de (federale actieplannen die hiertoe bijdragen). Hierbij dringt de minister aan op een aantal belangrijke fenomenen en doelgroepen, zoals veelplegers, seksueel geweld,... Bijzondere aandacht wordt besteed aan het Nationaal Actieplan Gendergerelateerd geweld en aan de uitvoering van de resolutie van het Vlaams Parlement van 4 juli 2018. De minister bevoegd voor Welzijn bouwt een laagdrempelig aanbod uit voor slachtoffers van seksueel geweld. We kiezen voor een integrale aanpak die vertrekt vanuit de noden van het slachtoffer in elke fase. De acties worden nauw afgestemd met de federale inspanningen, opdat ze de veiligheidsketen mee sluiten. Ook voor daders van seksueel geweld wordt er, samen met de bevoegde vakminister, prioritair in voldoende aanbod voorzien.
- De Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving neemt verder het voortouw in de uitbouw van de ketenaanpak intra-familiaal geweld en de ontwikkeling van Family Justice Centers als netwerkorganisatie. We erkennen hierin uitdrukkelijk de rol die lokale overheden opnemen.

2. Dankzij een krachtdadige en gestroomlijnde bestuurlijke handhaving

Bestuurlijke bestrijding van georganiseerde en ondermijnende misdaad

Vlaanderen neemt, binnen de contouren van de Vlaamse bevoegdheden, zijn rol op in de bestuurlijke bestrijding van georganiseerde en ondermijnende misdaad. We willen vermijden dat de Vlaamse overheid en lokale overheden ongewild georganiseerde en ondermijnende criminele activiteiten en personen zouden faciliteren.

- We creëren een decretaal kader voor de weigering, schorsing of intrekking van (omgevings-)vergunningen, subsidies, concessies en overheidsopdrachten, indien

blijkt dat een burger of onderneming crimineel is, of er een ernstige risico bestaat op georganiseerde criminaliteit en ondermijning. Dit gebeurt aan de hand van een **integriteitsonderzoek**. We willen een geëngageerde en betrouwbare partner zijn van lokale overheden, andere deelstaten, de federale overheid en internationale partners in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit en ondermijning. Hiervoor sluiten we de nodige samenwerkingsakkoorden. We zullen actief pleiten voor een **kader inzake gegevensuitwisseling tussen overheden**, zodat alle overheden hun handhavingsbevoegdheden ten volle kunnen benutten.

Zorgvuldige implementatie van het Kaderdecreet Bestuurlijke Handhaving en een stroomlijning van de bestuurlijke handhaving

- Het in 2019 goedgekeurde Kaderdecreet Bestuurlijke Handhaving evalueren we op korte termijn en we onderzoeken hoe we dit verder kunnen stroomlijnen binnen zo veel mogelijk beleidsdomeinen. Na die evaluatie maken we een tweede **decreet inzake bestuurlijke maatregelen**, die gericht zijn op herstel van de oorspronkelijke toestand.
- We zetten in op het gebruik van de nieuwste technologieën, zoals datamining, om gerichte controles te doen, waarbij meer dan vandaag de focus ligt op georganiseerde en ondermijnende misdaad, en de prioriteiten bepaald in het handhavingsbeleid .
- Om na te gaan of het samenvoegen van bestaande inspecties die in essentie repressief optreden, tot de beoogde gestroomlijnde aanpak leidt, starten we een proefproject op. In dit proefproject voegen we een beperkt aantal inspecties die vergelijkbare opdrachten hebben, samen en evalueren we de resultaten halfjaarlijks.
- Het eerste doel van de handhaving is de naleving van de regelgeving bevorderen, zodat de naleving toeneemt zonder te moeten sanctioneren. We werken daarom verder aan een oplossingsgerichte cultuur bij de Vlaamse inspectiediensten. We gaan in overleg met de betrokken actoren als het kan, en bestraffen indien nodig.
- Het bestuurlijk sanctieregister wordt uitgerold als een **Kruispuntbank Handhaving** waar de relevante actoren inzake bestuurlijke politie toegang toe hebben met inachtneming van de wetgeving inzake gegevensbescherming.

Ondersteuning van de lokale besturen

De Vlaamse overheid zal hierbij ook uitdrukkelijk aandacht hebben voor de impact van regelgeving op de handhavingsbevoegdheden en -capaciteiten van lokale besturen.

- Omdat de steden en gemeenten steeds meer taken toegewezen krijgen voor de handhaving van decreten, zal de Vlaamse regering de opbrengsten van de door de lokale besturen uitgevoerde handhaving van Vlaamse regels rechtstreeks bij de lokale besturen laten terechtkomen.

3. Dankzij een gecoördineerde uitwisseling van gegevens

De strijd tegen gewelddadige radicalisering en extremisme heeft aangetoond dat ook de Vlaamse overheid, en al haar diensten en voorzieningen, gebaat zijn bij een vlotte informatie-uitwisseling met de federale inlichtingen- en veiligheidsdiensten, maar ook bijvoorbeeld met de lokale overheden. Informatie-uitwisseling tussen de verschillende niveaus is evenwel ook nodig in een ruimere context dan gewelddadige radicalisering en extremisme.

- We creëren een decretaal kader zodat medewerkers van **Vlaamse diensten en voorzieningen kunnen deelnemen aan een LIVC-R** zonder dat ze daarbij hun eventuele beroepsgeheim schenden.
- Om de informatiepositie van de Vlaamse overheid te versterken, wordt een **verbindingsofficier met veiligheidsmachtiging** geïnstalleerd, die de informatie-uitwisseling tussen federale inlichtingen- en veiligheidsdiensten en diensten en voorzieningen van de Vlaamse overheid coördineert. Dit betekent dat de reeds bestaande informatiestromen blijven bestaan, maar dat de verbindingsofficier ook in kennis wordt gesteld van deze informatie zodat die een globaal beeld kan vormen.

4. Verder professionaliseren van de Vlaamse bestuursrechtspraak

Optimalisering van de Dienst van de Vlaamse Bestuursrechtscolleges

- De Dienst van de Vlaamse Bestuursrechtscolleges wordt verder geprofessionaliseerd tot **één Vlaamse Bestuursraad**. We integreren de Raad voor Betwistingen inzake Studievoortgangsbeslissingen in de Dienst van de Vlaamse Bestuursrechtscolleges, onder de voorwaarde dat dit efficiënt kan gebeuren en dezelfde kwaliteit en rechtszekerheid, kan gegarandeerd worden.
- We zorgen ervoor dat de procedures bij de Dienst van de Vlaamse Bestuursrechtscolleges binnen afzienbare tijd **volledig digitaal** kunnen worden gevoerd.

Sneller investeren mogelijk maken: inspelen op de noden van een gunstig investeringsklimaat

Administratieve procedures zorgen te vaak voor grote vertragingen in maatschappelijke relevante projecten en/of zijn een potentiële rem op de creatie van een gunstig investeringsklimaat. Er is nood aan een optimalisering van de bestuursrechtspraak van de Raad van State en de Vlaamse Raad voor Vergunningsbetwistingen, zodat investeringsprojecten sneller en gemakkelijker kunnen worden gerealiseerd.

- Bij complexe maatschappelijke investeringsprojecten zetten we, samen met de initiatiefnemers, maximaal in op het creëren van een maatschappelijk draagvlak. We zetten daarom in op het betrekken van de verschillende actoren in een zo vroeg mogelijk stadium en op transparante communicatie met de nodige inspraakmogelijkheden gedurende het proces of traject.
- Wanneer dat niet lukt, blijven we ernaar streven om zo veel mogelijk betwistingen inzake het Vlaams Omgevingsrecht door de Vlaamse bestuursrechtspraak te laten behandelen. We onderzoeken daarom of we de Raad voor Vergunningsbetwistingen ook bevoegd kunnen maken voor de **beroepen tegen ruimtelijke uitvoeringsplannen** en complexe projecten.
- Bij complexe maatschappelijke investeringsprojecten doen we een beroep op **bemiddelaars** wanneer nodig.
- We versterken de beginselen van behoorlijk burgerschap. Zo moeten beroepsmogelijkheden open staan voor alle burgers en verenigingen, maar mag van die burgers en verenigingen verwacht worden dat zij actief participeren in de loop van het proces en hun opmerkingen, bezwaren en aanbevelingen in een nuttige fase inbrengen. Wanneer die mogelijkheden niet benut worden, onderzoeken we welke gevolgen we hieraan kunnen verbinden.
- De Raad voor Vergunningsbetwistingen trekt volop de kaart van de geschillenbeslechting binnen een redelijke termijn, om zo de bestuursrechtspraak af

te stemmen op de noden van een gunstig investeringsklimaat. De Raad zal steeds de verschillende belangen in de schaal leggen in haar uitspraken. We onderzoeken hoe we de procedure voor de Raad voor Vergunningsbetwistingen kunnen verbeteren door onder meer de afschaffing van het gewoon kortgeding, de invoering van een relativiteitseis, de verbetering van de bestuurlijke lus en de erkenning van de vergunninghouder als volledig volwaardige partij in de procedure. We onderzoeken ook hoe we de substitutiebevoegdheid verder kunnen uitbreiden, zonder dat de rechter zich volledig in de plaats kan stellen van het bestuur. We bekijken de vereisten voor een geïntegreerd beroep wanneer er door de adviesverlenende instanties een geïntegreerd advies is afgeleverd. We onderzoeken hoe we kennelijk en onredelijk misbruik van beroep verder kunnen beteugelen en hoe we de bestuursrechter alle middelen van een beroep kunnen laten beantwoorden.

- We schrijven in de regelgeving de mogelijkheid in om bij **uitspraken door de Raad van State en de Raad voor Vergunningsbetwistingen over complexe projecten**, RUPs, investeringsprojecten, ook voorwaarden te stellen zodat een project door kan gaan met aanvaardbare oplossingen.
- Zolang de Raad van State bevoegd blijft voor betwistingen inzake complexe projecten, **beperken we decretaal de uitspraaktermijnen bij de Raad van State voor complexe projecten tot een jaar** (op basis van onze impliciete bevoegdheden).
- Van zodra de resultaten van de studie “grensoverschrijdende samenwerking bij grensoverschrijdende investeringsprojecten” gekend zijn, werken we aan een eenvormige beroepsprocedure in geval van grensoverschrijdende investeringsprojecten.

VLAANDEREN KIJKT COMPLEXLOOS VOORUIT

SAMENLEVEN

In Vlaanderen heeft 1 op de 5 inwoners een migratieachtergrond. Het gaat dan om personen met een huidige buitenlandse nationaliteit of buitenlandse geboortenationaliteit, maar ook om personen met minstens één ouder met een buitenlandse geboortenationaliteit. In sommige steden heeft zelfs een meerderheid van de kinderen van 0 tot 5 jaar een migratieachtergrond. Maar doorheen de jaren is dezelfde diversiteit aan het uitwaaiëren naar de rest van Vlaanderen. De grote meerderheid van mensen met migratieroots is in ons land geboren en opgegroeid. Vaak gaat het al over de derde of zelfs vierde generatie. Ze zijn allen burgers van onze Vlaamse samenleving, met alle rechten en plichten die daarmee gepaard gaan. Toch worden ze in de praktijk nog te vaak geconfronteerd met discriminatie. Tegelijk zijn er nog steeds mensen met migratieroots die geen aansluiting willen vinden bij de grondwaarden van onze Vlaamse samenleving. We leven teveel naast en niet met elkaar. Deze sluimerende segregatie werkt vooroordelen in de hand, zorgt voor gettovorming en versterkt wederzijds wantrouwen. Dit verhindert de uitbouw van één inclusieve, gedeelde Vlaamse gemeenschap.

Dit stelt onze samenleving voor grote en nieuwe uitdagingen. De opdracht die voor ons ligt, is om een gemeenschap te vormen waarin iedereen zichzelf kan zijn dankzij gedeelde spelregels die ons verbinden. We willen zoveel mogelijk harten voor ons maatschappijmodel veroveren, gebaseerd op wederzijds engagement. Iedereen heeft gelijke rechten, maar ook gelijke plichten. We verwachten dat iedereen volgens zijn mogelijkheden bijdraagt aan de samenleving. We hebben immers elk talent nodig om mee te bouwen aan een Vlaamse samenleving en een gedeelde toekomst. Maar we stellen ook duidelijke grenzen die worden bepaald door de rechtsstaat en de fundamentele grondwaarden die eraan ten grondslag liggen.

Mensen hebben verschillende achtergronden, overtuigingen en leef- en denkwijzen. Die gelaagde identiteit en de manier waarop we ze beleven maakt elk van ons uniek. Tegelijk is er ook een gedeelde Vlaamse identiteit, die ons allen bindt. Deze identiteit evolueert door de inbreng van elk van ons. We maken duidelijk welke de basisspelregels van onze gemeenschap zijn. Want net door vast te houden aan een gedeelde sokkel van verlichte normen en waarden, kunnen we aan iedere persoon ruimte geven zonder dat dit de rechten en vrijheden van burgers bedreigt of de samenleving uiteenrafelt. Daarom ook ontwikkelen we een beleid dat segregatie tegengaat. Alleen door met en niet naast elkaar te leven ontstaat gedeeld burgerschap. Het louter terugplooiën op de eigen etnisch-culturele groep belemmert een gedeelde Vlaamse samenleving, net omdat er zo weinig onderling contact is.

Onze rechtsstaat staat niet ter discussie. Geen enkele religie of levensbeschouwing staat boven de wet en de fundamentele beginselen die aan onze rechtsstaat ten grondslag liggen, zoals de scheiding der machten, de neutraliteit van de overheid, de scheiding van kerk en staat, het non-discriminatiebeginsel, ... De gelijkheid en individuele vrijheid op het vlak van gender, seksuele geaardheid en levensbeschouwing zijn niet onderhandelbaar. We verwachten dat iedereen onze rechten, plichten en vrijheden erkent en naleeft.

De Vlaamse Regering wil een robuust beleid ontwikkelen dat streeft naar een harmonieuze samenleving waarin kansen centraal staan, waarbij iedereen bijdraagt aan onze samenleving en bouwt en vormgeeft aan het Vlaams burgerschap. Dat veronderstelt acties op verschillende beleidsdomeinen. Op die manier creëren we een Vlaamse gemeenschap waarvan iedereen een volwaardig burger kan zijn en die stoelt op een gedeelde sokkel van verlichte normen en waarden. De overheid kan dit echter niet alleen. Alle krachten in de samenleving moeten worden geactiveerd en aangesproken, ook die van individuele burgers, bedrijven, verenigingen en kennisinstellingen.

Nederlands als voertaal en de Verlichtingswaarden als gedeelde sokkel

De Nederlandse taal verbindt ons allen. Welke taal iemand thuis ook spreekt, de gemeenschappelijke taal die we allemaal (moeten) begrijpen en spreken, is het Nederlands. **Nederlands biedt ook kansen.** Wie Nederlands spreekt, begrijpt en leest, kan zich informeren, heeft meer kansen op tewerkstelling, heeft toegang tot vorming en onderwijs, kan deelnemen aan publiek debat, ... Kortom, een goede kennis van het Nederlands verhoogt de zelfredzaamheid van mensen.

In subsidiereglementen en samenwerkingsovereenkomsten van de Vlaamse overheid met derden wordt een **Nederlands-clausule** opgenomen (actief gebruik van het Nederlands, minstens in communicatie naar het publiek). De Vlaamse overheid zorgt er voor dat ook lokale besturen deze clausule toepassen.

De Vlaamse overheid wil de diversiteit van het personeel aanmoedigen. Bij de Vlaamse overheid moeten veel mensen met veel verschillende visies kunnen werken. Maar de uiterlijke tekenen van die persoonlijke overtuiging kunnen niet worden getoond bij rechtstreeks klantencontact. Dan staan neutraliteit van de dienstverlening en respect voorop. Uiterlijke symbolen van levensbeschouwelijke, religieuze, politieke of andere overtuigingen worden bij rechtstreeks klantencontact niet gedragen. Niet alleen moet dat elke schijn van partijdigheid vermijden. Tevens moet dit het draagvlak voor een divers

personeelsbeleid als afspiegeling van een divers Vlaanderen bij personeel en bevolking vergroten.

In het provinciaal en het gemeenschapsonderwijs zorgen we voor de levensbeschouwelijke neutraliteit voor leerkrachten en leerlingen. Voor het vrij onderwijs en dat van steden en gemeenten geldt de autonomie.

In de lerarenopleiding besteden we meer aandacht aan leren **omgaan met diversiteit in de klas**.

We staan hebben respect voor religies en niet-confessionele levensbeschouwingen, voor zover zij een scheiding tussen staat en levensbeschouwing erkennen en naleven en **elke vorm van religieus of ideologisch geïnspireerd geweld verwerpen**.

Met de Vlaamse **interlevensbeschouwelijke dialoog** bieden we geloofsgemeenschappen en seculiere levensbeschouwingen een forum waar ze onderling en met de overheid in gesprek kunnen gaan. Bij conflicten en spanningen verwachten we dat de vertegenwoordigers van de religies en levensbeschouwingen hun morele autoriteit aanwenden om tot verzoening, begrip en samenwerking op te roepen. We gaan met hen ook de dialoog aan om diversiteit in al haar facetten aanvaardbaar en bespreekbaar te maken. Met name in een samenleving die steeds diverser is, is het cruciaal dat we onze verworvenheden beschermen en het draagvlak ervoor versterken.

De vrijheid van religie en levensbeschouwing moet een vrijheid blijven, zonder risico op represailles wanneer men voor een religie of levensbeschouwing kiest, overstapt naar een andere religie of levensbeschouwing of een religie of levensbeschouwing verlaat. Elke persoon moet het recht hebben om afstand te doen van zijn of haar religie of levensbeschouwing. **We onderzoeken welke initiatieven in Vlaanderen genomen kunnen worden voor personen die in een situatie verkeren waarin dit niet evident is.**

We creëren een duidelijker kader voor de **erkenning van lokale geloofsgemeenschappen**. Er komen striktere regels, onder andere op vlak van financiering en buitenlandse inmenging, en het palet aan sanctioneringsmogelijkheden breiden we uit. Lokale geloofsgemeenschappen die willen erkend worden en de bijbehorende financiering wensen te ontvangen, moeten ook een wachtperiode van vier jaar met gunstig gevolg doorlopen hebben.

Naar aanleiding van de **erkenning van scholen** maken we werk van een strikte naleving van de voorwaarden in het bijzonder wat de toepassing van de grond- en mensenrechten betreft (zoals vervat in o.a. het IVRK en EVRM). Een school kan enkel erkend of gesubsidieerd worden na formele goedkeuringsbeslissing van de Vlaamse Regering. Het principe van de automatische erkenning vervalt op alle niveaus.

We evalueren, versterken en breiden het bestaande **protocol tussen de Staatsveiligheid en het beleidsdomein Onderwijs** uit, met daarbij bijzondere focus op gegevensdeling en informatieverstrekking, onder meer in de context van radicalisering, veiligheid van de staat en (problematische en/of buitenlandse) financiering van de nieuw te erkennen school.

De Onderwijsinspectie zal de komende vijf jaar meer focussen op individueel en collectief huisonderwijs. De **controle op het (collectief) huisonderwijs**, de zogenaamde privéscholen, wordt strakker door de onderwijsinspectie steeds de controles te laten uitvoeren op de leslocaties waar het collectief huisonderwijs plaatsvindt. De onderwijsinspectie dient tevens een beoordeling te maken over de scholen zelf i.p.v. enkel controle op de individuele leerling.

Uitsluiting voorkomen, samenleven bevorderen

Het Vlaamse integratiebeleid wil mensen niet aanspreken op hun etnisch-culturele herkomst, maar streeft integendeel naar een inclusieve samenleving. Initiatieven die zich terugplooiën op etnisch-culturele afkomst en segregatie in de hand werken, worden daarbij niet meer gesubsidieerd vanuit de Vlaamse overheid.

De erkenning van de huidige participatieorganisatie loopt af in 2020. De Vlaamse overheid sluit een samenwerkingsovereenkomst met duidelijke doelstellingen af met een participatieorganisatie die expertise bundelt m.b.t. inclusie van mensen met een buitenlandse herkomst. Deze netwerkorganisatie adviseert overheid, bedrijven en middenveld.

Buurtbewoners mee verantwoordelijk maken voor de zorg voor 'hun' plek kan een belangrijke sleutel zijn om samenlevingsproblemen te voorkomen. We stimuleren lokale besturen om hun burgers op wijk- en straatniveau te laten samenwerken aan **netheid en veiligheid**. Duidelijke afspraken hierover bevorderen het samenleven in de wijk.

De **ouderlijke verantwoordelijkheid** wordt sterker in beeld gebracht, onder meer ten aanzien van de schoolloopbaan van kinderen. Dit vertaalt zich onder meer naar de aanwezigheid op oudercontactdagen en samenwerking met welzijns- en justitiële organisaties. Gezinnen waarin de relatie tussen ouder en kind ernstig onder druk staat, worden begeleid.

De expertise rond het inzetten van een lokaal fijnmazig netwerk en het werken rond **positieve identiteitsvorming** wordt verankerd en Vlaanderen-breed ingezet, in het bijzonder in het tegengaan van gewelddadige radicalisering en het versterken van inclusie.

We blijven **elke vorm van discriminatie bestrijden**. We gaan verder in op de ingeslagen weg van sensibilisering, zelfregulering door de sectoren, opleiding en gerichte controles. Specifiek voor wat betreft de aanpak van discriminatie op de private huurmarkt, wordt de afgesloten convenant anti-discriminatie met de verhuurdersorganisaties op het einde geëvalueerd door alle ondertekenende partijen. Indien de evaluatie negatief zou zijn, bekijken we welke bijkomende stappen we moeten nemen.

Activering stimuleren

We proberen zoveel als mogelijk **in contact te komen met inactieven** – al dan niet uitkeringsgerechtigd – die omwille van taal-, culturele, huishoudelijke en/of andere redenen zich niet op de arbeidsmarkt begeven. Met het oog op activering en op maatschappelijke integratie werken we de drempels weg die hen er van weerhouden aan het werk te gaan, en dit door het aanbieden van een realistisch loopbaanperspectief en het zichtbaar maken van hun competenties.

Werk is dé sleutel tot integratie en participatie. Men bouwt een sociaal netwerk uit en levert een bijdrage aan de samenleving. We hebben ook bijzondere aandacht **voor vrouwen met een migratieachtergrond**, een groep van wie de tewerkstellingsgraad bijzonder laag is. De VDAB werkt hiervoor een aangepaste strategie uit. Ook andere vrouwen in een kwetsbare situatie worden in dit kader niet vergeten.

De streefcijfers ondersteunen het **diversiteitsbeleid van de Vlaamse overheid**. Waar nodig zullen bijkomende maatregelen genomen worden.

De vele geslaagde voorbeelden van harmonieus samenleven (bv. op de werkvloer, in de vrijetijdsbesteding, maar ook in dagdagelijkse zaken) willen we sterker onder de aandacht brengen. De Vlaamse overheid **bundelt** daarom **goede praktijken** en stelt deze ter beschikking

van lokale besturen en middenveld. Versnippering in overheidsondersteuning gaan we tegen, maar we geven kansen aan nieuwe veelbelovende initiatieven. We streven naar meetbare impact.

INBURGERING EN INTEGRATIE

Uitdagingen en visie

Het Vlaams inburgeringsbeleid legt de nadruk op economische en maatschappelijke zelfredzaamheid, de snelle verwerving van de Nederlandse taal en het zich eigen maken van de gedeelde normen en waarden van de publieke Vlaamse cultuur. Met ons inburgeringsbeleid nodigen we nieuwkomers uit om een actieve bijdrage te leveren aan de Vlaamse samenleving.

Daarnaast ontwikkelen we een breder integratiebeleid dat segregatie tegengaat. Alleen door met en niet naast elkaar te leven ontstaat gedeeld burgerschap. Het louter terugplooiën op de eigen etnisch-culturele groep belemmert een gedeelde Vlaamse samenleving, net omdat er zo weinig onderling contact is.

Concrete voorstellen

Het Vlaams **inburgeringsbeleid bestaat inmiddels reeds 15 jaar**. Vlaanderen is hierbij steeds een voortrekker geweest. Vandaag gaan we een nieuwe fase in waarbij we met ons beleid willen inspelen op de noden en uitdagingen van de 21ste eeuw. Onze aandacht gaat daarbij uit naar zowel de doelgroep als de inhoud van het inburgeringstraject, met een sterke focus op onze pluralistische rechtstaat, basisinzicht in onze samenleving, haar werking en haar geschiedenis (Vlaamse canon), met aandacht voor de waarden van de Verlichting, zoals vervat in de Grondwet en internationale mensenrechtenverdragen, bv. gelijkheid man-vrouw, scheiding van kerk en staat, respect voor seksuele diversiteit, het non-discriminatiebeginsel,...

Doelgroep:

- Alleen personen die zijn ingeschreven in het vreemdelingen- of bevolkingsregister krijgen toegang tot de inburgeringscursus.

Inhoudelijk:

- Het inburgeringstraject wil nieuwkomers zelfredzaam maken en hun participatie aan de Vlaamse samenleving verbeteren. De inhoud van het inburgeringstraject wordt opgenomen in een inburgeringscontract, dat door de inburgeraar bij aanvang van het traject moet worden ondertekend. Hierin wordt, voor de verschillende onderdelen van het inburgeringstraject, in samenspraak met de trajectbegeleider, een termijn vastgelegd. In het inburgeringscontract wordt ook een bepaling toegevoegd met betrekking tot de essentiële rechten en plichten die in onze samenleving moeten worden gerespecteerd. De huidige vrijstellingen binnen inburgering, voor bijvoorbeeld ernstig zieken of mensen met een mentale of fysieke handicap, blijven van toepassing.
- We ondersteunen de inburgeraars in dit traject met een aanbod op maat. Het individuele ambitieniveau en het eigenaarschap over het traject staan centraal met verhoogde aandacht van een kwalitatief individuele eerste intake. Voor wie werkt of onderwijs volgt, voorzien we een gepast aanbod (bv. via avond- of weekendonderwijs of aanbod tijdens de schoolvakanties). Ook grijpen we de mogelijkheden die digitalisering biedt aan om het inburgeringstraject efficiënter en effectiever te organiseren, o.a. via e-learning en een nieuw online-portaal 'inburgering in Vlaanderen'. Wanneer het regulier NT2-aanbod in het volwassenenonderwijs ontoereikend blijkt, kan beroep worden gedaan op privaat aanbod.
- We meten de verworven kennis en vaardigheden via een burgerschapstest die bestaat uit vier onderdelen:
  1. **De kennis van het Nederlands:** Het is belangrijk dat nieuwkomers zich zelfstandig kunnen redden in hun nieuwe taal, het Nederlands. We verwachten dat de inburgeraar op het einde van het traject het taalniveau A2 behaalt. Het taalniveau wordt via een gestandaardiseerd, op een aantal centrale plaatsen georganiseerd, examen getest. Voor analfabeten en laaggeletterden wordt een aangepast taalniveau voorzien.
  2. **Inzicht in onze Vlaamse samenleving, haar werking en haar geschiedenis:** Dit traject maatschappelijke oriëntatie sluiten we af met gestandaardiseerde en op een aantal centrale plaatsen georganiseerde toetsen.
  3. **De economische zelfredzaamheid:** Elke nieuwkomer die een inburgeringstraject volgt, wordt verplicht om zich binnen de 2 maanden na de opstart van het traject aan te melden bij de VDAB. Op die manier kan de VDAB elke nieuwkomer met een arbeidsperspectief begeleiden naar werk of een bijkomende opleiding. Hierbij wordt rekening gehouden met studies of opleidingen die de nieuwkomer al volgt.

4. Participatie en netwerk: We bouwen een vierde pijler uit, m.h.o. op betere participatie en integratie van de inburgeraar en het creëren van een netwerk. We bieden een traject op maat aan van 40 uur in de vorm van een buddyproject, een kennismakingsstage bij een bedrijf, vereniging, organisatie of lokaal bestuur, of vrijwilligerswerk. Ook vanuit de ontvangende samenleving leveren we hiervoor de nodige inspanningen. De lokale besturen zijn hiervan de regisseur, in overleg met de trajectbegeleider. Het aanbod is optioneel voor wie werkt, studeert of vrijwillig een inburgeringstraject volgt.

Als de inburgeraar is geslaagd in de burgerschapstest, ontvangt hij een inburgeringsattest.

We verwachten dat de inburgeraar regelmatig en actief deelneemt aan zijn traject.

- We stappen af van het gratis inburgeringsbeleid. Inburgeraars zullen een financiële vergoeding moeten betalen van twee keer 90 euro wanneer ze een inburgeringscontract tekenen. Hiervoor krijgen zij een cursus maatschappelijke oriëntatie en een cursus NT2 tot op niveau A2. Bij het afleggen van de toetsen NT2 en maatschappelijke oriëntatie betalen ze voor elk van deze twee toetsen 90 euro. Deze regeling geldt ook voor vrijwillige inburgeraars. Indien de inburgeraar niet slaagt, dient men opnieuw te betalen voor een nieuwe test. Onkosten die de inburgeraar maakt in het kader van zijn inburgeringstraject (bv. vervoersonkosten) kunnen niet langer worden terugbetaald door de Agentschappen.
- Niet-inburgeraars die hun taalniveau willen laten attesteren via een test bij het Agentschap Integratie en Inburgering, Atlas Antwerpen, In-Gent en het Huis van het Nederlands Brussel zullen een vergoeding moeten betalen.
- Binnen 24 maanden na succesvolle afronding van het inburgeringstraject moet de verplichte inburgeraar op arbeidsactieve leeftijd (18-65 jaar) die geen job heeft, geen opleiding volgt of niet studeert (d.w.z. in die periode geen 6 maanden onafgebroken gewerkt heeft, een opleiding gevolgd of gestudeerd), een test afleggen voor taalniveau B1 mondeling (luisteren en spreken). Hij betaalt hiervoor een vergoeding van 90 euro. Het bereiken van dit taalniveau doet de inburgeraar op eigen initiatief via scholing (de overheid voorziet hiervoor het nodige aanbod), via werk, via benutting van oefenkansen,..... Indien hij dit taalniveau niet behaalt, dient men opnieuw te betalen voor een nieuwe test.
- Er wordt systematisch een advies bezorgd aan de Dienst Vreemdelingenzaken over het gevolgde inburgeringstraject. Dit om na te gaan of de inspanningsverbintenis tot inburgering i.h.k.v. de federale beslissing over het al dan niet verlengen van de verblijfstitel van de inburgeraar is nageleefd.

***

Een sterk integratie- en inburgeringsbeleid wordt geschraagd door een performant Agentschap Integratie en Inburgering met een sterke focus op zijn kerntaken. Deze kerntaken worden verfijnd:

- Via een aanpassing van de regelgeving zorgen we ervoor dat **juridische dienstverlening** exclusief aan Vlaamse diensten en voorzieningen en Vlaamse lokale besturen wordt aangeboden. Private personen kunnen er geen beroep op doen.
- Inburgeraars kunnen tijdens hun inburgeringstraject beroep doen op de **dienstverlening sociaal tolken en sociaal vertalen**. De gebruikersoverheden financieren deze dienstverlening. Na deze periode dient de anderstalige zelf te betalen voor deze dienstverlening. Het project taalhulpen wordt verder uitgerold.
- **De lokale besturen zijn de regisseur van het lokale integratiebeleid**. Het Vlaamse integratiebeleid werkt daarbij ondersteunend en op maat van de lokale besturen. Voor de overgang naar het secundaire inburgeringstraject wordt daarbij afstemming gezocht met de lokale besturen. De taken van het Agentschap Integratie en Inburgering in dit kader worden strikter afgebakend. De focus dient te liggen op tweedelijns-ondersteuning van andere overheden.

***

De Vlaamse overheid zal doelgericht investeren in de **jaarlijkse monitoring van inburgering en integratie** (socio-economische situatie) via het Netwerk Statistiek Vlaanderen, en dit tot op het lokale niveau. Hierbij brengen we o.a. het bereikte niveau van de Nederlandse taal in kaart, de werkzaamheidsgraad, de woonsituatie, etc. in kaart.

In het kader van de nieuwe survey 'Samenleven in diversiteit' bieden we aan lokale besturen de mogelijkheid om specifieke bevestigingen te laten organiseren bij hun inwoners over 'actief en gedeeld burgerschap'. De resultaten van deze bevestigingen vormen een aanvulling op de administratieve data die nu reeds zijn opgenomen in de Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor.

De vele geslaagde voorbeelden van harmonieus samenleven (bv. op de werkvloer, in de vrijetijdsbesteding, maar ook in dagdagelijkse zaken) willen we sterker onder de aandacht brengen. De Vlaamse overheid bundelt daarom goede praktijken en stelt deze ter beschikking van lokale besturen en middenveld. Versnippering in overheids-ondersteuning gaan we tegen, maar we geven kansen aan nieuwe veelbelovende initiatieven. We streven naar meetbare impact.

***

Het Vlaamse integratiebeleid richt zich op de gehele samenleving en heeft daarbij bijzondere aandacht voor personen van buitenlandse herkomst. **Woonwagenebewoners, de rondtrekkende beroepsbevolking en vreemdelingen zonder wettig verblijf worden niet langer benaderd vanuit het integratiebeleid.** We doen geen afbreuk aan de basisrechten van de mensen zonder wettig verblijf.

De Vlaamse overheid voert een **sterk taalbeleid** dat Nederlands leren, oefenen en gebruiken stimuleert, o.a. door te blijven voorzien in een behoeftedekkend NT2-aanbod, het creëren van oefenkansen Nederlands en het gebruik van 'heerlijk helder' Nederlands in overheidscommunicatie.

In subsidiereglementen en samenwerkingsovereenkomsten van de Vlaamse overheid met derden wordt een **Nederlands-clausule** opgenomen (actief gebruik van het Nederlands, minstens in communicatie naar het publiek). De Vlaamse overheid zorgt er voor dat ook lokale besturen deze clausule toepassen.

Het Vlaamse integratiebeleid wil mensen niet aanspreken op hun etnisch-culturele herkomst, maar streeft integendeel naar een inclusieve samenleving. Initiatieven die zich terugplooiën op etnisch-culturele afkomst en segregatie in de hand werken, worden daarbij niet meer gesubsidieerd vanuit de Vlaamse overheid.

De erkenning van de huidige participatieorganisatie loopt af in 2020. De Vlaamse overheid sluit een samenwerkingsovereenkomst met duidelijke doelstellingen af met een participatieorganisatie die expertise bundelt m.b.t. inclusie van mensen met een buitenlandse herkomst. Deze netwerkorganisatie adviseert overheid, bedrijven en middenveld.

***

Er wordt een **verblijfsvoorwaarde van 5 jaar** ononderbroken, wettig verblijf op het grondgebied opgelegd, alsook het voldoen aan de inburgeringsplicht, voor wie aanspraak wil maken op de vermindering van de zorgpremie voor de Vlaamse Sociale Bescherming.

Er wordt een **verblijfsvoorwaarde opgelegd van 10 jaar** wettig verblijf op het grondgebied, waarvan 5 jaar ononderbroken, alsook het voldoen aan de inburgeringsplicht, voor wie aanspraak wil maken op:

- Het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden, uitgezonderd minderjarigen;
- Het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood.

Er wordt een **verblijfsvoorwaarde opgelegd van 5 jaar** ononderbroken, wettig verblijf op het grondgebied, alsook het voldoen aan de inburgeringsplicht, voor wie aanspraak wil maken op de voorrangregeling in de residentiële ouderenzorg indien er een wachtlijst is.

Wat betreft het Groeipakket zorgen we ervoor dat asielzoekers, tijdens het doorlopen van hun asielprocedure, die vandaag gemiddeld 12 maanden in beslag neemt, geen recht meer hebben op het Groeipakket. We voeren de maatregel zo snel mogelijk in.

Vanuit de optiek dat de kinderbijslag een kostencompenserende vergoeding is, bepleiten we op Europees niveau voor kinderen die in het buitenland verblijven, een aanpassing van de hoogte van de kinderbijslag aan de levensstandaard van het land waar het kind verblijft wanneer de lokale levensstandaard onder het niveau van Vlaanderen ligt, met uitzondering van kinderen die in landen verblijven waar hierover bilaterale overeenkomsten mee bestaan.

GELIJKE KANSEN

Uitdagingen en visie

Als overheid hebben we een belangrijke verantwoordelijkheid in **het creëren van gelijke kansen** voor alle burgers opdat iedereen volwaardig en evenredig kan participeren aan de samenleving. We waarborgen de gelijkheid van rechten voor iedereen, los van afkomst, geloof, overtuiging, handicap, gender, seksuele geaardheid of leeftijd. We treden daarbij **niet betuttelend** op, maar met respect voor het individu en het eigen kunnen.

We hebben oog voor nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en de noden die daaruit voortvloeien (singles, nieuw samengestelde gezinnen, nieuwe samenlevingsvormen, ...).

Verantwoordelijkheid nemen staat hierin centraal. Met wetten en regels alleen creëer je geen gelijke kansen en roei je vooroordelen niet uit. De overheid mag eisen dat iedereen – burgers, middenveldorganisaties, verenigingen en werkgevers – **de geboden kansen grijpt** en zelf mee verantwoordelijkheid draagt voor zichzelf en voor een ander. De overheid vervult hierin een voorbeeldfunctie.

Werken aan gelijke kansen is een **taak van alle beleidsdomeinen**. We werken samenlevingsbreed, in elk domein van het dagelijks leven. Het is een transversaal beleidsthema. Vanuit die filosofie zal de Vlaamse overheid ook bijdragen aan interfederaal actieplannen binnen dit beleidsthema.

Concrete voorstellen

Samenwerking met het middenveld

- Vandaag worden verschillende gelijkekansenorganisaties gefinancierd. Zij adviseren het gelijkekansenbeleid en voeren het mee uit. We erkennen ten volle het belang van **samenwerking met het middenveld**. We creëren een objectief financieringskader dat gericht is op de beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid. Hierbij streven we naar een duidelijke taakafbakening, efficiënte organisatievormen en minder versnippering.

- Wat beleidsparticipatie betreft, zetten we volop in op integratie in overlegorganen die niet op basis van gender, seksuele diversiteit of handicap zijn georganiseerd.
- De pilootwerking van de Vlaamse adviesraad handicap, die werd opgericht naar aanleiding van het VN-verdrag voor rechten van personen met een handicap, wordt geëvalueerd. Op basis daarvan bekijken we de verdere organisatie en ondersteuning van deze adviesraad.

Gender en seksuele diversiteit

- We zetten verder in op het **ondersteunen van de LGBTQI+-gemeenschap** waarbij we zorgen voor een sterke beleidsmatige en financiële verankering binnen het brede welzijnsbeleid. Bij deze doelgroep hebben we bijzondere aandacht voor zelfmoordpreventie, bestrijden van eenzaamheid bij oudere personen en de gelijke behandeling in onder andere welzijnsvoorzieningen, sportclubs, ...
- We nemen het voortouw in de **strijd tegen gendergerelateerd geweld**. Daarbij wordt bijzondere aandacht besteed aan kwetsbare personen en aan het voorkomen van **huwelijksdwang, eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking**, waarvoor een bevoegdheidsoverschrijdende en transversale aanpak wordt uitgewerkt.
- Vrouwen en mannen zijn volstrekt gelijkwaardig. We gaan voor radicale kansengelijkheid voor vrouwen en een kordate bestrijding van seksueel- en partnergeweld. We streven naar evenredige participatie en vertegenwoordiging in alle maatschappelijke en politieke geledingen. We dragen deze waarden ook via het Vlaams buitenlands beleid internationaal uit: we beklemtonen daarbij in het bijzonder de nood aan onderwijs voor vrouwen, en promoten seksuele en reproductieve rechten met het oog op hun emancipatie.

Vrijheid van religie en levensbeschouwing

- We hebben respect voor religies en niet-confessionele levensbeschouwingen, voor zover zij een scheiding tussen staat en levensbeschouwing erkennen en naleven en **elke vorm van religieus of ideologisch geïnspireerd geweld verwerpen**.
- Met de Vlaamse **interlevensbeschouwelijke dialoog** bieden we geloofsgemeenschappen en seculiere levensbeschouwingen een forum waar ze onderling en met de overheid in gesprek kunnen gaan. Bij conflicten en spanningen verwachten we dat de vertegenwoordigers van de religies en levensbeschouwingen hun morele autoriteit aanwenden om tot verzoening, begrip en samenwerking op te roepen. We gaan met hen ook de dialoog aan om diversiteit in al haar facetten

aanvaardbaar en bespreekbaar te maken. Met name in een samenleving die steeds diverser is, is het cruciaal dat we onze verworvenheden beschermen en het draagvlak ervoor versterken.

- De vrijheid van religie en levensbeschouwing moet een vrijheid blijven, zonder risico op represailles wanneer men voor een religie of levensbeschouwing kiest, overstapt naar een andere religie of levensbeschouwing of een religie of levensbeschouwing verlaat. Elke persoon moet het recht hebben om afstand te doen van zijn of haar religie of levensbeschouwing. **We onderzoeken welke initiatieven in Vlaanderen genomen kunnen worden voor personen die in een situatie verkeren waarin dit niet evident is.**

Toegankelijke leefomgeving

- Een integraal toegankelijke leefomgeving is de sleutel tot een maatschappij waarin iedereen gelijke kansen heeft. We kiezen voor een inclusieve maatschappij, met oog voor de fysieke en digitale administratieve toegankelijkheid voor alle burgers en met gespecialiseerde dienstverlening op maat voor mensen met een handicap of chronische aandoening. Het gaat daarbij dus niet alleen om personen met een handicap, maar ook oudere mensen, mensen met een tijdelijke handicap of ouders met een kindwagen. De Vlaamse overheid zet zelf de toon door vanuit de verschillende beleidsdomeinen gerichte, coherente ambities voorop te stellen en integrale toegankelijkheid, niet in het minst van personen met een handicap, als absolute kwaliteitsvoorwaarde in te schrijven binnen het beleid. Zo wordt het een automatisme binnen de werking van alle Vlaamse beleidsdomeinen. We vervullen als overheid hierbij een voorbeeldrol **door onze dienstverlening, zowel fysiek als digitaal, integraal toegankelijk te maken** en te ontdoen van drempels die participatie in de weg staan. Ook gemeenten stimuleren we om een integraal toegankelijkheidsbeleid te voeren. Inter is hierbij de partner om dit mee te realiseren. Op basis van de lopende evaluatie bekijken we of en hoe we de werking van Inter kunnen optimaliseren.
- We gaan ook na hoe er beter gegarandeerd kan worden dat **nieuwe of verbouwde publiek toegankelijke gebouwen effectief toegankelijk** zijn en nemen de nodige maatregelen.

Antidiscriminatiebeleid

- De samenwerking met Unia stopt op het einde van de lopende samenwerkingsovereenkomst en wordt vervangen door een eigen Vlaams gelijkekansencentrum, dat werkt op basis van de anti-discriminatiewetgeving en dat de opdrachten van Unia en de genderkamer van de Vlaamse ombudsdienst bundelt. Dit gelijkekansencentrum schakelt zich in in een interfederaal

mensenrechtenmechanisme conform de principes van Parijs om een A-status te behalen..

- De Vlaamse Regering verwerpt racisme in al zijn vormen en treedt er consequent tegen op.

BUITENLANDS BELEID EN TOERISME

Buitenlands beleid

Als 15e exporteur wereldwijd en logistieke draaischijf van West-Europa, met 166 verschillende nationaliteiten en met zetels van internationale organisaties zoals de Europese Unie en de NAVO is Vlaanderen bij uitstek internationaal.

Internationale verdragen, EU-regelgeving, geopolitieke spanningen, handelsoorlogen, klimaatverandering, bedreigde mensenrechten en andere internationale uitdagingen hebben een directe en grote impact op de Vlaamse welvaart.

Vlaanderen functioneert binnen de internationale rechtsorde en moet die waar mogelijk actief en positief beïnvloeden. Als Vlaanderen haar rechtmatige belangen wil beschermen en bevorderen, dan moet zij plaats durven nemen in de 'cockpit' als er belangrijke beslissingen op internationaal vlak worden genomen. Samenwerking, onder meer met strategische internationale partners, is in deze essentieel om de Vlaamse doelstellingen te halen.

De Vlaamse Regering zal dan ook voluit investeren in een ambitieus, impactsvol en coherent internationaal Vlaams beleid. Om de belangen, de welvaart en het welzijn van de Vlaamse burgers te behartigen. En om de slagkracht en de concurrentiepositie van het Vlaams bedrijfsleven te verdedigen. Het Vlaams internationaal beleid is dan ook het logische en levensnoodzakelijke verlengstuk van het eigen Vlaams beleid.

De Vlaamse regering zet daarom in op:

1. Een ambitieus en impactsvol Vlaams-Europees beleid dat bijdraagt aan een slagkrachtige en gedragen Europese Unie die haar burgers en bedrijven ondersteunt
2. Een doorgedreven internationalisering van de Vlaamse economie
3. Een actief en efficiënt bilateraal en multilateraal beleid
4. Een doelgerichte inzet met betrekking tot de mondiale uitdagingen
5. Een sterke en coherente profilering van Vlaanderen in het buitenland
6. De toeristische troeven die Vlaanderen onderscheid
7. De principiële verdediging van de waarden vervat in de Universele en Europese verdragen inzake mensenrechten, waarbij het Vlaams Parlement actief wordt betrokken

1. Een ambitieus en impactsvol Vlaams-Europees beleid dat bijdraagt aan een slagkrachtige en gedragen Europese Unie die haar burgers en bedrijven ondersteunt.

Om een gedragen EU van onderen uit mee vorm te geven, is een sterkere Europese bewustwording en EU-reflex van de Vlaamse overheid nodig. De Vlaamse regering zet daarom de proactieve opvolging van de Europese agenda voort en zet nog sterker in op het meebepalen van de Europese agenda.

Voor de Vlaamse Regering is en blijft de Europese Unie (EU) de eerste en belangrijkste hefboom van het Vlaams buitenlands beleid. De EU bracht vrede, vooruitgang en welvaart op ons continent. Onze natie heeft daarom alle belang bij een slagkrachtige en gedragen Europese Unie die zich inhoudelijk richt op die bevoegdheden die zorgen voor een beter en sterker Europa dat meerwaarde biedt.

In haar optreden dient de Unie trouw te blijven aan haar lijfspreuk “In Varietate Concordia”. De Europese Unie moet verder van onderuit worden opgebouwd en subsidiariteit en proportionaliteit hoog in het vaandel dragen.

De Vlaamse regering stuurt in eerste instantie niet aan op een grote institutionele hervorming of wijziging van de verdragen. Ze vraagt dat nu prioritair werk wordt gemaakt van een Unie die het vertrouwen herstelt van de burgers, grotere legitimiteit nastreeft door de dialoog aan te gaan met de parlementen van de lid- en deelstaten en burgers, ondernemingen en kennisinstellingen vertrouwen geeft.

We verwachten dat Europa verantwoordelijkheid opneemt en kiezen voor een Europa gebaseerd op subsidiariteit. We kiezen voor een verdieping van de interne markt, bescherming van de buitengrenzen door Europa en bannen illegale migratie. We verwachten van Europa dat het sociale dumping weert en zich verzet tegen deloyale concurrentie. We gaan voor een budgetshift binnen de Europese begroting waarbij het EU-budget niet hoger is dan het EU-budget met de 28 lidstaten. We kiezen voor Europa als wereldactor in de vrijhandel. Vlaanderen ijvert ervoor dat deelstaten in de EU die op een democratisch legitieme manier onafhankelijk worden, via een verkorte procedure lid kunnen zijn, wanneer ze dat verkiezen, van de Europese Unie.

Om het grote draagvlak voor de EU te behouden, vraagt Vlaanderen dat Europa verder inzet om de overbodige regeldruk tegen te gaan, tijdig en correct uitvoert wat beslist werd en inzet op realistische doelstellingen.

Wanneer binnen de Europese institutionele context bepaalde beleidsdomeinen, die uitdrukkelijk tot het Vlaams bevoegdheidsdomein behoren, op een verschillende wijze of snelheid tussen de lidstaten vorm wordt gegeven, kan Vlaanderen hieraan deelnemen wanneer dit in haar belang is.

Dat alles doet ze door:

- (i) Actief in te spelen op de Europese actualiteit en de Commissiewerkprogramma's,
- (ii) Allianties te sluiten met andere deelstaten, lidstaten, samenwerkingsverbanden en topregio's zoals ondermeer de Benelux, noordelijke Noordzeelanden en de Hanzenlanden.
- (iii) Rechtstreeks relaties te onderhouden en een netwerk uit te bouwen in alle EU-instellingen en rechtstreekse politieke contacten te leggen binnen Europa en met de EU-instellingen
- (iv) De banden met Vlamingen binnen de EU-instellingen nog sterker aan te halen
- (v) Intraregionaal en interfederaal samen te werken.

De Vlaamse regering zal voor de belangrijkste EU-dossiers politiek gedragen 'position papers' uitwerken die onderhandelaars en administraties voldoende houvast bieden bij het vervullen van hun taken en haar helpen het standpunt tijdig en actief kenbaar te maken binnen de rest van de EU. De visienota van de Vlaamse regering vormt het uitgangspunt.

Vlaanderen profileert zich binnen het Europese besluitvormingsproces als een competitieve, innovatieve, duurzame, handeldrijvende en sociale deelstaat.

De Vlaamse Regering wil een Europese Unie die:

- (i) Voluit inzet op jobs, welvaart, innovatie en duurzaamheid
- (ii) De interne markt verdiept en versterkt (diensten, energie, transport en digitalisering) en vrije en faire handel promoot
- (iii) De buitengrenzen beschermt en illegale migratie tegengaat
- (iv) Sociale dumping weert en zich verzet tegen deloyale concurrentie.

(v) Onze Europese identiteit, democratische waarden, de rechtstaat en fundamentele rechten en vrijheden beschermt en uitdraagt.

(vi) Meer impact heeft op het internationale niveau.

Voor Vlaanderen vormen subsidiariteit, proportionaliteit, verantwoordelijkheid en solidariteit de leidraad in het Europees samenwerkingsproject.

Ons land dient als 'nettobetaler' aan de Uniebegroting te garanderen dat elke Euro uit de EU-begroting aantoonbare meerwaarde genereert en bijdraagt aan jobcreatie, de versterking van onze competitiviteit, duurzaamheid, hogere welvaart en de interregionale verschillen helpt te verkleinen. Wij steunen de shift, in lijn met de commissievoorstellen van mei 2018 in het MFK 2021-2027 richting O&O, verdieping van de interne markt, migratiebeheer, veiligheid en een slagkrachtig buitenlands beleid van de EU, en wensen op dit elan verder te gaan voor zover de middelen voor landbouw en structuurfondsen voor Vlaanderen gevrijwaard blijven.

Vlaanderen ijvert voor een strengere Europese aanpak van sociale dumping. Vlaanderen wil een sterkere coördinatie, samenwerking en uitwisseling tussen de arbeidsbemiddelingsdiensten van de lid- en deelstaten. De Vlaamse regering promoot maatschappelijk verantwoord ondernemen en een strenge Europese aanpak tegen deloyale concurrentie vanwege derde landen op de interne markt.

In het kader van een economisch veiligheidsbeleid zetten we binnen het nieuwe Europese kader een transparant screenings- en blokkeringsmechanisme op poten waarmee we buitenlandse investeringen met risico's voor de veiligheid en de openbare orde kunnen evalueren en blokkeren wanneer die evaluatie negatief is. We hebben hierbij bijzondere aandacht voor het beschermen van onze strategische infrastructuren zoals havens, luchthavens, elektriciteitsnet, ... We geven EWI en FIT de opdracht dit verder uit te werken om vervolgens, in een tweede fase, verder af te stemmen met de andere overheden in ons land.

Er dient ook op OESO-niveau geageerd te worden tegen fiscale dumping, zijnde het opzetten van fiscaal geïnspireerde structuren die niet stroken met de bedrijfseconomische realiteit.

Bij de implementatie van EU-richtlijnen gaat Vlaanderen in het belang van ons economisch weefsel niet ruimer of strenger dan strikt noodzakelijk is (i.e. het 'no gold plating'-principe).

De Vlaamse regering zal met en via de EU inzetten op een toekomstbestendig multilateraal handelssysteem. Ze benut al haar beleidsinstrumenten om proactief en strategisch in te zetten op en ambitieus, modern en assertief handels- en investeringsbeleid dat onze Vlaamse bedrijven toelaat te internationaliseren en te beschermen tegen deloyale concurrentie.

Vlaanderen steunt het afsluiten door de Europese Commissie van nieuwe evenwichtige handelsakkoorden die nieuwe markten openen voor onze bedrijven. Hierbij hebben we oog voor-voor het level playing field en 'non trade concerns'⁶. We pleiten er ook voor dat de EU financiële maatregelen kan voorzien om negatieve effecten van nieuwe overeenkomsten voor bepaalde sectoren te verzachten.

Vlaanderen wil een "no-deal" Brexit vermijden en ijvert o.a. voor de inzet van een Brexit-garantiefonds uit de EU-begroting, een versterking van het Europees KMO-programma (COSME), het behoud van de mogelijkheid om 20% van de geïnde douanerechten in te houden, de versoepeling van de regels voor het Europees globalisatiefonds en voldoende flexibiliteit om de Brexit op te kunnen vangen. In de schoot van de Vlaamse regering versterken we de Brexit taskforce, om bedrijven en burgers te ondersteunen. Voor de toekomstige EU-relatie met het VK pleit Vlaanderen voor wederzijdse 0-tarieven, verregaande douanesamenwerking, een brede ambitieuze samenwerking op meerdere vlakken en de gewaarborgde toegang tot de Britse wateren voor onze Vlaamse vissers.

Wij zetten ons ook in voor het respect voor de culturele en taalkundige diversiteit binnen Europa. Daarom blijven we een voortrekkersrol vervullen op het gebied van het gebruik van het Nederlands binnen de Europese instellingen en verdedigen we het belang van taaldiversiteit.

Op het vlak van de navolging van de mensenrechten trekken we resoluut de Europese en internationale kaart. Zo streven we naar een (tweejaarlijkse) EU-peer review binnen de Raad van de Europese Unie.

---

⁶ Waarbij alle producten die ingevoerd worden in de EU moeten voldoen aan dezelfde normen inzake voedselveiligheid, productnormering, dierenwelzijn, arbeidsvoorwaarden, etc. als Europese producenten

De positie van Vlaanderen binnen de EU is uniek. Daarom zet de Vlaamse Regering haar buitenland-instrumentarium maximaal in om het EU-beleid proactief mee gestalte te geven. De Vlaamse Regering streeft naar een volwaardige en meer zelfstandige rol binnen het Europese besluitvormingsproces.

Zo ijvert de Vlaamse Regering voor:

(i) Een snelle en volledige herziening van de 25-jaar oude Samenwerkingsakkoorden inzake het buitenlands beleid, ter versterking van het buitenlandse optreden van de deelstaten en hun rol in de EU- en multilaterale besluitvorming. De Vlaamse Regering wil dat de categorieën van de Europese ministerraden volledig in lijn worden gebracht met de institutionele realiteit na de zesde Staatshervorming en met de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon. De aanpassingen van het Samenwerkingsakkoord moeten ook worden doorgetrokken voor de standpuntbepaling in de Europese Raad, de informele Raden, de werkgroepen en alle andere technische vergaderingen waaraan ons land deelneemt. Ze zet ook in op de herziening van de protocollaire rangorde conform de huidige constitutionele realiteit, een bijkomend samenwerkingsakkoord voor de standpuntbepaling en vertegenwoordiging bij de OESO en correcte afspraken rond de economische diplomatie;

(ii) De structurele opname van de Algemene Afgevaardigde van de Vlaamse Regering bij de EU in de Belgische delegatie van de Europese Raad;

(iii) Een actualisering van de besluitvorming binnen DGE waarbij bij de standpuntbepaling voortaan ook rekening wordt gehouden met het specifieke belang van de respectievelijke deelstaat.

De Vlaamse Regering vraagt ook duidelijke afspraken tussen de federale overheid en de deelstaten over de verdeling van de aansprakelijkheid voor boetes en dwangsommen die het Europees Hof van Justitie oplegt. We hanteren daarbij de principes zoals vastgelegd in de motie over een regeling voor de verdeling van eventuele (Europese) boetes onder de gewesten (stuk 2260 (2013-2014) –Nr. 2).

De Vlaamse overheid rapporteert ook zoveel mogelijk rechtstreeks aan de EU. Omgekeerd, vraagt de Vlaamse Regering aan de EU-instellingen om informatie zo veel als mogelijk steeds rechtstreeks aan Vlaanderen te bezorgen. Ze vraagt ook dat de EU de eigen Vlaamse beleidsbegrotings- en operationele programma's voor zo veel als mogelijk afzonderlijk beoordeelt en ook de landenspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees semester maximaal uitsplitst op deelstaatniveau.

De Vlaamse regering bereidt zich gedegen voor op het Belgische voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie in de eerste helft van 2024. Ze zal actief bijdragen aan het interfederale overleg tot het bepalen en opzetten van de agenda en zet Vlaanderen op EU-niveau in de kijker, ook d.m.v. een afzonderlijk Vlaams activiteitenprogramma. De voorbereiding en invulling van het EU-voorzitterschap zal bijkomende inspanningen vragen van de hele Vlaamse overheid. De Vlaamse regering zet zich ook daarom verder in voor een sterkere ondersteuning en verdere uitbouw van de Vlaamse Vertegenwoordiging bij de EU, o.a. d.m.v. het meer inzetten van attachés vanuit hun respectievelijke administraties.

Tot slot, blijven we het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (VLEVA) ondersteunen als brug tussen de Europese Unie, de lokale overheden en het middenveld in Vlaanderen. Zo kan Vlaanderen nog sterker wegen op het Europees beleid. Om het mogelijk te maken meerjarige beheersovereenkomsten te sluiten realiseren we een decretale verankering van VLEVA en de principes van haar werking, inclusief de periodieke evaluatie.

2. Een doorgedreven internationalisering van de Vlaamse economie

Export en het aantrekken van buitenlandse investeerders zijn de levensader van onze Vlaamse economie.

Willen we onze welvaart vergroten, dan moeten we blijven inzetten op het aantrekken van buitenlandse investeerders en het stimuleren van de export van onze goederen en diensten. We mogen de kleinere ondernemingen en de groei-economiën hierbij niet uit het oog verliezen, inclusief de internationale valorisatie van innovatie.

Vlaanderen biedt kwalitatieve ondersteuning aan exporteurs en buitenlandse investeerders in deze zoektocht naar nieuwe internationale horizonten door een professioneel binnen- en buitenlands netwerk aan te bieden dat hen begeleidt van de fabriekspoort tot over de drempel van de toonzaal of de supermarkt in het buitenland.

Het Vlaamse Agentschap voor Internationaal Ondernemen (Flanders Investment & Trade/FIT) is en blijft de centrale actor voor het internationaliseren van de Vlaamse economie zowel in het binnen- als in het buitenland. Zij werkt hiertoe nauw samen met het Vlaams Departement Buitenlandse Zaken en de vakdepartementen die internationaal actief zijn in economische zin, in het bijzonder met VLAIO.

2.1. Klanten van FIT hebben in een steeds competitievere internationale omgeving nood hebben aan meer informatie, begeleiding en advies op maat van hun bedrijf.

We maken daarom tijd vrij voor meer geïndividualiseerde begeleiding door

- Landen met wie de EU Handels- en/of Investeringsakkoorden zal afsluiten of recent akkoorden mee afgesloten heeft als nieuwe markten met maximale toegang en bescherming voor onze exporterende bedrijven centraal te stellen. FIT heeft voortaan ook meer oog voor de ondersteuning van Vlaamse bedrijven in landen die ermee dreigen handelsbeperkende maatregelen te nemen.
- Voor het investeringsluik betekent de toegenomen nood aan maatwerk een uitgesprokener vorm van dienstverlening specifiek voor de buitenlandse investeerders onder meer door de juridische erkenning van FIT als erkend ondernemersloket en de dringende stroomlijning van verschillende administratieve processen die nu als belemmerend beschouwd worden door buitenlandse investeerders o.a. i.v.m. visa, werkvergunningen, bewijs van beroepsbekwaamheid, ...
- FIT investeert meer in Artificiële Intelligentie en big dataprojecten om basisinformatie zonder tussenschakels rechtstreeks tot bij de klant te brengen, in samenwerking met VLAIO.
- FIT blijft ook investeren in een voldoende groot, stabiel en performant buitenlands netwerk dat tegemoet kan komen aan de verwachtingen van het stijgend aantal sterk geïndividualiseerde vragen van de bedrijven. Om binnen Europa in de topgroep te blijven van de leidende exporterende naties (15de wereldwijd) en om minstens onze topositie als locatie voor buitenlandse investeringen (5de binnen Europa) te behouden, wordt het FIT netwerk verder versterkt.
- FIT zet een gericht budget voor financiële stimuli in dat bedrijven aanzet tot het aanboren van nieuwe markten en nieuwe opportuniteiten.

2.2. FIT promoot Vlaanderen wereldwijd als innovatieve topregio

- De internationaliseringsstrategie voor de Vlaamse economie – “Vlaanderen Versnelt” - moet, na de strategie- en conceptfase, de volgende vijf jaar actief uitgerold worden onder meer d.m.v. de inzet van nieuw ontwikkelde marketingtools
- We maken werk van een duidelijke internationalisering met onze clusters en werken met de Vlaamse SOC's en de VLIR om de internationale uitstraling van Vlaanderen nog verder te ontwikkelen.
- We markeren onze internationale aanwezigheid door het opzetten van “Science & Technology Offices” in het hart van de technologiehubs van de wereld in bestaande en opkomende economieën. Het aantal technologieattachés wordt hierbij opgedreven en hun opdracht uitgebreid tot het brede spectrum van de promotie van internationale technologische samenwerking.
- Naast extra investeringen in O&O doet FIT bijkomende inspanningen om deze kennis en producten nog sterker internationaal te vermarkten en kan hiervoor beroep doen op het Hermes fonds.
- De profilering van Vlaanderen als een innovatieve topregio op technisch/technologisch vlak gaat ook hand in hand met de internationale promotie van Vlaanderen als een topregio inzake cultuur, design, mode, architectuur, literatuur, sport, zorg en toerisme. Onder coördinatie van het departement Buitenlandse Zaken, stemmen FIT, Toerisme Vlaanderen, Sport Vlaanderen, WVG en CJM, hun activiteiten onder elkaar af. Zij werken daarom optimaal samen en genereren sterke synergiën.

2.3 Investeringsinstrumenten

Ruim de helft van de EU-financiering wordt verstrekt via de vijf Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF). Verder is er het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI)/ Invest EU dat door middel van gerichte investeringen de structurele groei in de Europese Unie moet bevorderen. Hiernaast zijn er tal van internationale financiële instellingen die binnen de Europese Unie publieke en private investeringen financieren, onder meer de Europese Investeringsbank (EIB), de Council of Europe Bank (CEB) en anderen.

De Vlaamse Regering zet een specifieke task force op die al deze investeringsvehikels volledig in kaart brengt, opportuniteiten binnen deze financieringsvehikels en fondsen voor Vlaamse publieke en private investeringen detecteert en een strategie uitwerkt om maximaal deze Europese middelen aan te snijden voor zowel publieke als private Vlaamse investeringen.

Via de Vlaamse investeringsmaatschappij PMV geven we bijzondere aandacht aan specifieke financieringsnoden om internationale doorgroei van Vlaamse scale-ups en technologiebedrijven mogelijk te maken, via een fund-of-fund in samenwerking met de private sector.

3. Een actief en efficiënt bilateraal en multilateraal beleid

Veel van de binnenlandse opdrachten van de Vlaamse regering vereisen internationale verbintenissen (regels, standaarden), afspraken met de buurlanden of een toetsing met internationale regelgeving.

Om de samenwerking en coherentie inzake buitenlands beleid te optimaliseren, wordt een structureel politiek-ambtelijk overlegplatform opgericht voor de meest belangrijke Europese, bilaterale en multilaterale aangelegenheden.

Door de coördinatierol van het departement Buitenlandse Zaken in Brussel en de diplomatieke posten te versterken, kan de Vlaamse regering meer samenhang en efficiëntie boeken. De contacten met het buitenland zullen daarom in overleg met de Minister van Buitenlandse Zaken verlopen, waarbij de inhoudelijke internationale autonomie van de vakministers behouden blijft. Het delegatiebesluit wordt in die zin opgemaakt.

3.1. Bilaterale en strategische partnerschappen

- De buurlanden van Vlaanderen zijn en blijven onze voornaamste partners, o.a. inzake veiligheid, logistiek, mobiliteit, export, duurzaam klimaat/energiebeleid enz. We versterken daarom in de eerste plaats de banden met de buurlanden.
- We versterken in het bijzonder de samenwerking met Nederland en ontplooiën internationaal samen culturele en economische projecten ter versterking van het Vlaamse en Nederlandse imago en met aandacht voor de Nederlandse taal door een grote focus op een Nederlandse Taalunie 2.0. Deze Taalunie focust ondermeer op het internationaliseren van de Nederlandse taal en versterkt daartoe zijn samenwerking met landen waar met het Nederlands of met het Nederlands verbonden talen gesproken worden. We betrekken hierbij ook nauwer de Vlaamse diaspora in het buitenland en VIW.
- De Vlaamse regering wil ook de samenwerking met Noord-Frankrijk (Hauts-de-France) en Noordrijn-Westfalen (NRW) versterken. NRW en Hauts-de-France zijn belangrijke partners om respectievelijk '3RX' en de 'Seine-Schelde-verbinding' te realiseren, die bijkomende kansen bieden voor de Vlaamse havens.
- De Vlaamse regering zal ook sterker inzetten op de strategische standpuntenbepaling van de Benelux. Een visienota over de ontwikkeling van de Benelux wordt opgesteld zodat die haar ambitie kan herbevestigen, een pragmatische oplossing van grensoverschrijdende vraagstukken kan bieden en mede de agenda kan zetten in EU-verband.
- We verstevigen de banden met andere autonome regio's, zoals bv. Catalonië, Schotland, Quebec, Wallonië, Beieren, Baskenland...
- In het geval dat het tot een Brexit komt, versterken we de bilaterale-samenwerking met Engeland, Schotland, Wales en Noord-Ierland.
- We werken een Vlaamse strategie uit m.o.o. het versterken van de banden met de Noordzee- en Hanzelanden.
- Tot slot, leggen we buiten de EU onze prioritaire samenwerkingslanden en -regio's vast. Dit doen we in de eerste plaats t.a.v. de EU-nabuurshipsgordel, MERCOSUR, Vietnam, Zuid-Afrika, China en India.

3.2. Multilateraal

- De Vlaamse regering zet zich in voor de realisatie van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling, vervat in de Agenda 2030. Daartoe kiest zij voor een beperkt aantal partnerorganisaties, met een mandaat dat aansluit bij de Vlaamse sterktes en beleidsdoelen die de regering zich stelt, m.a.w. daar waar dat nuttig is en tot resultaten leidt. Onmiddellijk na haar aantreden legt de Vlaamse regering deze lijst vast.
- Er wordt per organisatie grondig nagegaan wat de gevolgen van de samenwerking zijn voor ons beleid, of lidmaatschap zinvol is en de financiële bijdrage in verhouding is.

- Multilaterale samenwerking laat ook toe om Vlaamse expertise en technologie te internationaliseren en kan ook opportuniteiten voor Vlaamse actoren bieden. We hebben oog voor deze synergiën met economische, culturele, academische en parlementaire diplomatie.
- In de samenwerking met de OESO ijveren we voor een groeiend gebruik van regionale cijfers en aanbevelingen die zijn uitgesplitst op deelstaatniveau.
- We sturen bij de FOD Buitenlandse Zaken aan op een ondersteunende en proactieve reflex om de Vlaamse deelstaat voluit te betrekken, daar waar deelstaatbevoegdheden spelen, bij het bepalen van de bilaterale en multilaterale relaties van het land.

3.3. Een performante strategische goederencontrole

- Vlaanderen draagt zijn beste praktijken over transparantie en openheid ook verder wereldwijd uit en bepaalt ook resoluut mee de Europese agenda op het vlak van exportcontrole van strategische goederen. Zo pleiten we voor de invoering op EU- niveau van een 'post-exportcontrole unit' van de EU in en voor het buitenland. Verder ijvert Vlaanderen voor de uniforme toepassing van het EU-gemeenschappelijk standpunt voor wapenuitvoer door alle lidstaten, zodat een level playing field ontstaat.
- Vlaanderen voorziet een ex ante rullingmechanisme voor uitvoervergunningen voor wapens en dual use goederen. Dit verhoogt de binnen de geldende standaarden, de juridische zekerheid voor de betrokken bedrijven, vermindert de administratieve last en versnelt de procedure aangezien bij de aflevering van de uitvoervergunning enkel wordt nagegaan of de rullingvoorwaarden worden gerespecteerd en de politieke situatie in het bestemmingsland niet ingrijpend is gewijzigd.

4. Een doelgerichte inzet met betrekking tot de mondiale uitdagingen

Vlaanderen draagt bij aan de realisatie van de SDG Agenda 2030 in ontwikkelingslanden en de verankering van de internationale ontwikkelingsagenda in Vlaanderen, zoals vastgelegd in het kaderdecreet ontwikkelingssamenwerking. Daarom leveren we verder inspanningen om de norm voor 0,7% BNI op Belgisch niveau te behalen. We steunen de visie om dit doel tegen 2030 te bereiken.

De inzet van de ontwikkelingssamenwerking door Vlaanderen is momenteel gericht op drie focuslanden: Zuid-Afrika, Malawi en Mozambique. We blijven deze samenwerking kritisch evalueren:

- De samenwerking met Zuid-Afrika wordt geheroriënteerd van een ontwikkelings- naar een sterke politiek-economische diplomatieke samenwerking in de brede zin, zodat deze samenwerking geen beroep meer doet op middelen van ontwikkelingssamenwerking.
- Binnen onze focusbenadering starten we een nieuwe samenwerking op met een of meerdere landen uit de regio Noord- en Oost-Afrika. We selecteren landen die goed samenwerken met de EU in de strijd van mensenhandel en illegale migratie. We steunen die landen die de grondoorzaken van migratie aanpakken op lange termijn. Door hierop in te zetten kan ontwikkelingssamenwerking bijdragen aan beheersing van de migratiestromen.
- De middelen die we voor projecten binnen multilaterale instellingen inzetten, moeten op de voor Vlaanderen primordiale mondiale thema's focussen zoals klimaatadaptatie, onderwijs, vrouwenrechten en innovatieve landbouw. De inzet van deze middelen wordt ook geëvalueerd op het boeken van resultaten.
- Voor elk ontwikkelingsdoel wordt de meest passende financiering gezocht, hetzij publiek, hetzij privaat dan wel via publiek-private partnerschappen, waarbij private actoren een belangrijke katalysator zijn. Zij worden de centrale partner, samen met publieke actoren en het middenveld. Publieke middelen worden ingezet waar private partners het risico (niet alleen) kunnen dragen, of die geen passende oplossing kunnen bieden. Onze Vlaamse strategie zet in op economische ontwikkeling, dat leidt tot welvaart, zelfredzaamheid en toekomstperspectief. Handel is voor ontwikkelingssamenwerking een motor voor duurzame groei.
- We bekijken eveneens of een deel van de middelen geheroriënteerd kan worden naar meer Vlaamse noodhulp.

We ondersteunen Vlaamse organisaties die ondernemerschap in het Zuiden bevorderen, zoals Ex-Change en Ondernemers voor Ondernemers.

De stappen die gezet werden om de private sector en de kennisinstellingen een grotere rol te laten spelen in ons ontwikkelingsbeleid concretiseren we op het terrein. Wij blijven de inzet van de vierde pijler en van de ngo's waarderen. We evalueren op regelmatige basis of de middelen die worden aangewend ook doeltreffend worden ingezet.

5. Een sterke en coherente profilering van Vlaanderen in het buitenland

5.1. Communicatie over Vlaanderen en met Vlamingen in het buitenland

Om beter gehoor te krijgen binnen de Europese en internationale gemeenschap is er nood aan een duidelijkere en sterkere profilering van Vlaanderen in het buitenland.

We versterken de zichtbaarheid en slagkracht van Vlaanderen internationaal.

In functie van de verschillende doelgroepen maken we werk van eenzelfde visuele herkenbaarheid, een gerichte boodschap, sterkere synergiën in het Vlaams buitenlands optreden en verbondenheid tussen de verschillende acties die samen tot een groter, duidelijker en meer uitgesproken beeld van Vlaanderen in het buitenland moeten leiden.

De impact van de gemeenschappelijke aanpak is sterk afhankelijk van en gaat hand in hand met het (financieel) ambitieniveau voor deze gerichte profilering:

- We spelen de Vlaamse troeven internationaal nog sterker uit en zetten verder in op de binding tussen de Vlaamse expats en Vlaanderen, o.a. via het netwerk Vlamingen in de Wereld (ViW).
- We bouwen bijgevolg het internationaal Vlaams merkbeleid verder uit en stellen hiervoor een nota op met betrekking tot de **Internationale Communicatiestrategie**.
- We promoten Vlaanderen wereldwijd als innovatieve topregio.
- We sporen proactief opportuniteiten op om in te zetten op onze culturele diplomatie (jaarvieringen, eeuwherdenkingen, productierkenningen,...) in combinatie met onze handel en economische diplomatie. In het bijzonder versterken we de culturele banden met Frans-Vlaanderen en Nederland.
- We zetten een nieuw programma op, in afstemming met VLIR, waarin we jaarlijks de beste studenten een verlenging van hun academische carrière laten doen, bij de beste universiteiten in de wereld. Hierdoor bouwt Vlaanderen een netwerk op, met de belangrijkste kenniscentra in de wereld.
- We ondersteunen Vlamingen die hun loopbaan internationaal willen oriënteren. (Flanders Trainee Programma). Ook in internationale organisaties of strategisch uitvoerende functies, motiveren we Vlamingen om zich kandidaat te stellen.

We evalueren op regelmatige basis de meerwaarde van deze acties.

5.2. Institutioneel

- De Vlaamse regering ijvert ervoor om het stemrecht voor Vlamingen in het buitenland te realiseren bij de organisatie van de volgende deelstaatverkiezingen.
- In samenwerking met het Vlaams-parlement, maakt de Vlaamse regering werk van een voorstel om de (stilzwijgende) ratificatie van internationale verdragen door het Vlaams Parlement te versnellen.

5.3. Middelen en organisatie

- Het departement Buitenlandse Zaken ondersteunt de internationale activiteiten van alle leden van de Vlaamse regering en doet dit voor de internationale dimensie van transversale beleidsthema's als de Strategie 2050, voor de coördinatie van het jaarlijks Europees semesterproces in EU-verband en m.b.t. de internationale rapportering inzake de naleving van de VN duurzame ontwikkelingsdoelstellingen.

- Een professionele Vlaamse diplomatie vereist de ontwikkeling van een Vlaamse diplomatieke loopbaan. Naast een verbeterd diplomatiek statuut voor onze vertegenwoordigers werken wij ook aan hun vorming, De Vlaamse regering heeft de ambitie om een diplomatieke academie voor de opleiding en specialisatie van het Vlaams diplomatiek korps op te zetten of hiervoor een samenwerking af te sluiten met relevante en deskundige partners.
- De Vlaamse regering zal werken aan een flexibele inzet van de Vlaamse diplomatieke actoren, die waar nodig en afhankelijk van de thematiek die Vlaanderen aanbelangen, tijdelijk, snel en voor korte termijn worden uitgezonden naar een land of een specifieke internationale instelling. Zo kan de Vlaamse regering haar postennetwerk versneld geografisch uitbreiden, maar daarbij een grotere flexibiliteit aan de dag leggen.
- De Vlaamse regering zal de titulatuur van haar diplomatieke actoren aanpassen. En dit met het oog op vereenvoudiging en verhoogde uitstraling van Vlaanderen.
- De 'Vlaamse Huizen' (o.l.v. een AAVR) - en waar geen AAVR aanwezig is - de 'Vlaamse Hubs' (o.l.v. een VLEV) brengen de Vlaamse buitenlanddiensten samen, ook fysiek, en staan garant voor een goede coördinatie.
- We bouwen het Vlaams diplomatiek netwerk verder uit met op zijn minst een nieuwe Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering (AAVR) in een hoofdstad van een Scandinavisch land. Het ambtsgebied van de AAVR wordt ook maximaal uitgebreid zodat het AAVR-netwerk (in grote mate) de hele EU afdekt.
- We zetten ook sterker in op kennisuitbouw zodat het departement Buitenlandse Zaken en FIT zowel in binnen-als buitenland kunnen fungeren als kenniscentrum voor internationale diplomatieke en economische relaties en tendensen.
- Op voordracht van de organisatie Vlamingen in de Wereld worden individuele kandidaten gescreend op hun toegevoegde waarde, binnen een internationaal netwerk van Vlaanderen en in voorkomend geval wordt hen een specifieke titel toegekend.

6. De toeristische troeven die Vlaanderen onderscheidt.

Toerisme is een groeimotor voor de werkgelegenheid en de Vlaamse economie. We zetten volop in op de toeristische troeven die Vlaanderen onderscheiden. Onder de noemer van 'Flanders State of the Art' vertellen we zoveel mogelijk het verhaal van het Vlaamse vakmanschap, van vroeger en vandaag. Met een doorgedreven regiobranding en slimme imagovorming zetten we ons in de markt als een absolute kwaliteitsbestemming. We geven daarbij het innovatietraject 'Reizen naar morgen' alle kansen om verder ontwikkeld te worden.

Vlaanderen maakt werk van een performante kwaliteitsvolle toeristische sector. Een gelijk speelveld voor de verschillende logiesvormen, het wegwerken van juridische drempels voor digitalisering en het ondersteunen van bestaande ondernemers om nieuwe businessmodellen te ontwikkelen. We stimuleren innovatie en verhogen de kwaliteit van onze toeristische ondernemingen.

Met “Vlaanderenbrede” verhaallijnen zoals Vlaamse Meesters en de Grote Oorlog wisten we een recordaantal toeristen naar ons land te halen. Op die ingeslagen weg gaan we verder en definiëren we kapstukken waaraan nieuwe thema’s opgehangen kunnen worden. De Hanzesteden, ontsluiting van ons erfgoed, historische kasteelsites en belforten zijn hierin eerste aanknopingspunten. Met de toeristische ontsluiting van het pas verworven Rubenskasteel in Elewijt geven we een eerste aanzet.

Door de ontwikkeling van Vlaanderenbrede belevingen genereren we een beter gespreide bezoekersstroom, zowel in tijd als in ruimte. We streven naar een gastvrij toerisme waarbij respect voor de draagkracht van de bestemming en het draagvlak bij de inwoners centraal staat en met als doel dat (buitenlandse) bezoekers opteren voor een langer verblijf en uiteindelijk herhaalbezoekers worden.

In eenzelfde zin bouwen we de verhaallijn wielererfgoed uit. Vlaanderen is koers en koers is Vlaanderen. We zetten de Vlaamse Wielercultuur, met als vlaggenschip de Ronde van Vlaanderen, de komende legislatuur als onderscheidende troef in de markt. Samen met private partners realiseren we de ontwikkeling van een belevingsvolle kernattractie over de Ronde van Vlaanderen, die tegemoetkomt aan de verwachtingen van de hedendaagse (wielers)toerist.

In Vlaanderen kan je genieten aan elke tafel en elke toog. Nergens ter wereld vind je zoveel culinaire sterren op zo een kleine oppervlakte. Met de opmaak van een horecabeleidsplan dragen we verder bij tot een gezonde horecasector. Met de oprichting van een Vlaams Culinair Centrum willen we de wereld laten kennis maken met dat culinaire erfgoed. We creëren een tastbaar concept, waarin een trainingskeuken en een foodmarket aanwezig zijn. Met de verdere uitbouw van de Flanders Food Faculty focussen we, samen met de sector, op culinaire innovatie en onderzoeken we de mogelijkheden tot verdere professionalisering via culinaire opleidingen. Op die manier willen we Vlaanderen verder positioneren als een culinaire topbestemming en de Vlaming trotser maken op dat Vlaams Meesterschap.

Bij de toekenning van subsidies vermijden we versnippering. We concentreren de middelen maximaal op hefboomprojecten die een groot effect hebben en Vlaanderen echt op de kaart zetten. Op basis van de evaluatie van de vorige hefboomprojecten, houden we bij die toekenning nog meer rekening met timing, stedenbouwkundige vergunningen, afhankelijkheid van andere entiteiten, business- en financiële plannen. Toerisme als economische hefboom en uithangbord van Vlaams ondernemerschap.

“Meetings” & ”Congressen” in Vlaanderen zitten duidelijk in de lift. Door een verdere professionalisering van de sector en meer te focussen op de beleving naast deze congressen en meetings willen we ook deze bezoekers laten kennis maken met de toeristische troeven die Vlaanderen te bieden heeft. De verdere uitbouw van het netwerk van meetingvenues in erfgoedlocaties zal de top of mind positie van Vlaanderen in het zakentoeerisme stimuleren.

Internationale evenementen dragen bij tot onze internationale uitstraling en hebben heel wat toeristisch potentieel. We ondersteunen de organisatie van de World Choir Games en de Flanders Food Week in 2020, het WK Veldrijden en Wielrennen op de weg in 2021 en het WK Artistieke Gymnastiek in 2023. Met een eigen budget en verdere kennisopbouw wordt Event

Flanders hét vehikel om nog meer internationale topevenementen naar Vlaanderen te halen, maar ook om bestaande Vlaamse topevenementen naar een hoger niveau op te tillen.

Daar waar het Toerisme voor Allen decreet zich enkel richtte op personen met een financiële drempel, zal Vlaanderen met het decreet “Iedereen verdient vakantie” ook focussen op andere drempels die mensen weerhouden om op vakantie te gaan. Concreet ondersteunen we de werking van sociaal-toeristische organisaties en bemiddelingskantoren om de vakantieparticipatie van Vlamingen te verhogen. Familievriendelijk toerisme blijft een belangrijke pijler van het toeristische beleid. We zetten hiertoe onze ambitie verder. Op basis van de evaluatie van het decreet Toerisme voor Allen werken we, in samenspraak met de sector, een nieuw en geactualiseerd kader uit voor de jeugdverblijven in Vlaanderen in functie van administratieve vereenvoudiging, optimalisatie van de huidige erkenningsvoorwaarden en evaluatie van de bestaande subsidieoproep. Het masterplan Bivakplaatsen wordt verder uitgewerkt.

7. De principiële verdediging van de waarden vervat in de Universele en Europese verdragen inzake mensenrechten

Het Vlaams internationaal beleid mag niet waardenvrij zijn. Vlaanderen zet daarom principieel en volop in op het respecteren van mensenrechten wat doordringt in alle facetten van het internationaal beleid. Bij haar acties in het buitenland, draagt de Vlaamse regering dan ook actief de waarden vervat in de Universele en Europese verdragen inzake mensenrechten uit.

De educatie en emancipatie van de vrouw biedt de sleutel tot (financiële) vrijheid. Door volop in te zetten op projecten die de gelijkheid tussen man en vrouw bevorderen en door te focussen op thema's zoals gendergelijkheid, seksuele opvoeding en educatie, genereert de Vlaamse Overheid met haar beleid rond ontwikkelingssamenwerking impact en succesvolle resultaten.

Zij doet dit tevens in samenwerking met het Vlaams parlement waardoor de Vlaamse parlementaire diplomatie een onderdeel wordt van het internationaal beleid inzake mensen- en vrouwenrechten, meer bepaald door een plaats te geven aan de Vlaamse parlementaire activiteit binnen de Raad voor Europa, de internationale behoeder van mensenrechten, democratie en de rechtstaat.

De Vlaamse regering zal tevens opbouwend meewerken aan de ontwikkeling van een Europees en internationaal kader inzake ondernemen en mensenrechten. Samen met FIT, en met de andere betrokken agentschappen en departementen, zet zij bedrijven ertoe aan om de mensenrechten te eerbiedigen en in te zetten op internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen of iMVO. Ook waardig werk in internationale productie- en distributieketens is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

Concreet houdt dit in dat Vlaanderen meewerkt aan de ontwikkeling van het internationaal en Europees kader rond bedrijven en mensenrechten, om een gelijk speelveld voor bedrijven te verzekeren. Bestaande middelen inzake handel en ontwikkelingssamenwerking, kunnen deels ingezet worden voor iMVO-beleid. De mogelijkheid om sectorconvenanten in Vlaanderen uit te rollen, naar analogie met de bestaande praktijk in Nederland, wordt geopend.

CULTUUR, JEUGD EN SPORT

Cultuur, jeugd en sport hebben een belangrijke plaats in de Vlaamse samenleving. Ze zorgen onder meer voor sociale cohesie, gezondheid en welbevinden, stimuleren burgerparticipatie, en geven ruimte voor creativiteit en zelfontwikkeling. Cultuur, jeugd en sport dragen bij aan de opbouw van het gemeenschapsleven in Vlaanderen via de maatschappelijke, persoonlijke én economische rol die ze spelen. Tegelijkertijd worden deze sectoren geconfronteerd met diverse uitdagingen en evoluties. De Vlaamse regering erkent het belang van deze sectoren en geeft voldoende ondersteuning.

Het Vlaams verenigingsleven vormt nog steeds een belangrijke groeipool voor burgers. Het aantal bottom-up initiatieven neemt steeds meer toe. Deze vormen zowel een opportuniteit als een verrijking voor het landschap.

Vrijwilligers zijn onmisbaar in het verenigingsleven. Daarom blijven we het belang van de vele vrijwilligers erkennen en blijven we zoeken naar nieuwe hefboomen van ondersteuning, verder werkend op het reeds uitgerolde actieplan in het kader van het gecoördineerd vrijwilligersbeleid. We zorgen voor verdere planlastvermindering en administratieve vereenvoudiging en we zetten fors in op digitalisering.

Iedereen moet op een veilige en integere manier actief kunnen zijn binnen de sectoren cultuur, jeugd en sport. Daarom zetten we de sterke aanpak van grensoverschrijdend gedrag verder. Onder impuls van de minister van Welzijn en samen met de verschillende vakministers nemen we beleidsinitiatieven om zowel de fysieke, psychische als seksuele integriteit te beschermen. We hebben daarbij aandacht voor kwaliteitsbevordering, sensibilisering, preventie en een adequaat en gepast reactiebeleid.

CULTUUR

1. Cultuur zit in het DNA van de Vlaming. We hebben van vorige generaties een rijke cultuur geërfd die ons vandaag inspireert en een venster op de wereld biedt. We maken van Vlaanderen een sterke en zelfzekere natie waar Vlamingen en bezoekers fier op zijn, met aandacht voor een rijke waaier aan culturele beleving.. Cultuur is ook erfgoed en vrijetijdsbeleving en zelfs internationale diplomatie. Vlaanderen kan pas echt stralen als het ook cultureel straalt. De Vlaamse Meesters – uit heden en verleden en in alle creatieve richtingen – moeten het uithangbord worden van de grootsheid die Vlaanderen in zich heeft.
2. Cultuur verbindt. Cultuur zorgt voor samenhang en gemeenschapsvorming en is in een grote mate gebouwd op vrijwilligers. Cultuur wordt ondersteund, door zowel de overheid als private partners. Zij vormen het sociaal kapitaal van onze samenleving, de dragers van het kostbare weefsel, die we blijvend willen ondersteunen. We dragen zorg voor ons artistiek en cultureel erfgoed en hebben de ambitie om op het vlak van hedendaagse en toekomstgerichte artistieke, architecturale en culturele activiteiten de wereldtop te zijn. Vlaanderen kent een rijk landschap aan culturele amateurverenigingen die ook onze aandacht verdienen. De amateurkunsten hebben een grote meerwaarde binnen het culturele veld en zijn een verrijking voor heel veel Vlamingen.. We stimuleren verdere samenwerkingen op het terrein tussen de professionele kunsten, de amateurkunsten en deeltijds kunstonderwijs. We hebben ook oog voor nieuwe cultuurvormen zoals o.a. “urban culture”.
3. Voor Kunstorganisaties die op Vlaams niveau ondersteund worden, willen we de lat hoog blijven leggen. Zowel op artistiek als zakelijk vlak moet een internationaal niveau de ambitie zijn. Daarbij willen wij blijvend scherpe keuzes maken. De grote kunstinstellingen van de Vlaamse Gemeenschap blijven omwille van hun internationale artistieke niveau, bereik en omvang de artistieke topambassadeurs die Vlaanderen internationaal mee op de kaart zetten. Zij moeten toonaangevend zijn inzake kwaliteit, publiekswerking, cultureel ondernemerschap en management en bieden talent ontplooiingskansen aan.
4. Daarnaast bieden we een antwoord op de legitieme vraag van een aantal structureel verankerde kunsthuisen voor een grotere financiële zekerheid op lange termijn. We passen hiervoor het kunstendecreet aan.
5. Het projectenbeleid geeft ontwikkelingskansen aan opkomend talent, maar dit mag er niet toe leiden dat de illusie wordt gecreëerd dat dit automatisch leidt tot een structurele subsidie. Bij de beoordeling gebeurt de selectie prioritair in functie van

het potentieel om een internationaal niveau te bereiken. Selectiever kiezen moet ook leiden tot een betere ondersteuning voor diegene die de norm halen.

6. Voordat een samenwerking met Kanal in Brussel kan worden uitgebouwd, moet Kanal ook een duidelijke Vlaamse stempel dragen, zowel naar uitstraling als binnen de organisatiestructuur, inclusief in zake de normen van deugdelijk bestuur, zoals we ook blijven inzetten op het goed werkende samenwerkingsmodel van Flagey.
7. De aandacht voor de cultureel erfgoedsector blijft eveneens een prioriteit. Onze Vlaamse musea en erfgoedbibliotheken, archiefinstellingen hebben objecten, kunstwerken, boeken en documenten uit het verleden bewaard voor het heden en voor de generaties na ons. Zij vertellen ons het verhaal van ons gedeeld verleden en de opbouw van onze Vlaamse identiteit. We versterken de financiële inhaalbeweging die in de vorige regeerperiode is ingezet. Daarnaast is er binnen deze sector ook een noodzaak om te komen tot een beter management en een beter zakelijk beleid van verschillende erfgoedinstellingen. Dit alles moet in samenspraak met de lokale besturen worden opgenomen. We werken verder aan Inventaris Vlaanderen voor immaterieel cultureel erfgoed .
8. We nemen een regierol op voor een afgestemd depotbeleid dat niet enkel inzet op nieuwe bewaarplaatsen om te borgen maar na waardering en inventarisatie, ook resulteert in herbestemmen en afstoten. We doen dit samen met specifieke partners en lokale besturen en gezamenlijk voor cultureel en onroerend erfgoed. In het kader van dit depotbeleid is er ook aandacht voor de collecties van herbestemde kerken.
9. Door de eeuwen heen heeft Vlaanderen steeds op cultureel vlak een voortrekkersrol ingenomen. Om deze positie te behouden en te versterken werken we een regeling uit voor internationale bruiklenen die onze musea in staat stelt om zich als volwaardige partner te profileren bij het opzetten van internationale tentoonstellingen, en die een belangrijke hefboom vormt voor de werking en het imago van onze erfgoedsector.
10. Vlaanderen beschikt over grote en zeer interessante private collecties. We stimuleren het overleg tussen deze verzamelaars en onze musea. We gaan na in welke mate en onder welke voorwaarden deze collecties aan het brede publiek kunnen getoond worden, met respect voor het publiek karakter van onze musea. Ter versterking van het Vlaamse topstukkenbeleid onderzoeken we de mogelijkheden van een private topstukkenstichting.
11. We werken een modernisering uit van de reeds bestaande regeling inzake de inbetalinggeving van kunstwerken om zo de collectie van de Vlaamse Gemeenschap met topstukken en sleutelwerken te verrijken.

12. We blijven inzetten op de verbreding, en verdieping van de vrijetijdsparticipatie van alle Vlamingen. Daarvoor zal Vlaanderen de Uitpas verder aanbieden als opstap aan alle geïnteresseerde lokale besturen. We geven de museumpas alle kansen.
13. De aandacht voor cultureel ondernemerschap wordt versterkt. De huidige instrumenten (cultuurloket, cultuurkrediet, kunstkoopregeling...) worden verdergezet, geëvalueerd en waar nodig versterkt. Het secundair kunstonderwijs (KSO), maar ook de artistieke hogescholen en universitaire opleidingen, zetten in op cultureel ondernemerschap. We onderzoeken verder de mogelijkheden om private en publieke partners nauwer te betrekken.
14. Het decreet bovenlokale cultuurwerking is sinds 1 januari 2019 van kracht. We leggen bij de beoordeling van aanvragen sterk het accent op het transversale aspect. We blijven samenwerking tussen organisaties en lokale besturen en/of intergemeentelijke samenwerkingen hierin aanmoedigen. We monitoren en evalueren de eerste uitrol van dit decreet op het terrein en passen desgevallend aan.
15. Het nieuwe circusdecreet voorziet in de ondersteuning van alle facetten van een geïntegreerd circusbeleid met als doel een antwoord te bieden op de groeiende Vlaamse en internationale dynamiek en professionalisering van deze sector.
16. We versterken de werkingen van Z33, het expertisecentrum Bokrijk/Crafts en Alden Biesen (o.m. op het vlak van muziekeducatie, oude muziek, opera) zodat ze de toegewezen trekkende en stimulerende rol structureel verder kunnen uitbouwen. De opgestarte regionale trajectbegeleiding wordt op basis van een monitoring en evaluatie van de tussentijdse resultaten waar nodig bijgestuurd.
17. Investeren in culturele infrastructuur is een absolute prioriteit voor deze Vlaamse regering. Door diverse grote werven aan te pakken, wil ze een duidelijk verschil maken. Investeren in infrastructuur is ook een investering in de artistieke toekomst.
18. We werken de verbouwing van KMSKA deze regeerperiode af en heropenen het. Om de internationale ambities van KMSKA waar te maken zal de Vlaamse regering na heropening ook extra investeren in de werking van dit museum. Ook het MHKA in Antwerpen zit in een traject naar een nieuw gebouw op de site Zuidersluis/hof Van beroep. Tijdens deze regeerperiode zetten we de nodige stappen om tegen het einde van de regeerperiode ook effectief aan het bouwen te zijn.
19. De grote zaal van het Kaaitheater wordt gerenoveerd en op de site wordt ook een tweede zaal voor kleinere producties en extra presentatieruimte gerealiseerd. Ook de vernieuwingswerken aan het Kunstencentrum Stuk worden verdergezet.
20. Voor de Gentse operasite wordt in overleg en samenwerking met de stad Gent als eigenaar tijdens deze regeerperiode het masterplan opgesteld en starten we met de

realisatie van de renovatie en restauratie.. Hetzelfde gebeurt met de Bourla schouwburg te Antwerpen waar eveneens in overleg en samenwerking met de Stad Antwerpen een hedendaagse schouwburg op internationaal niveau wordt gerealiseerd zonder afbreuk te doen aan de historische context en de erfgoedwaarde. Ook met de stad Brugge wordt samengewerkt om de plannen voor de vernieuwde museumsite in de binnenstad te realiseren.

21. De werken aan KMSKA, M HKA, Bourla, de Gentse Opera, het Kaaitheater en de vernieuwde museumsite in Brugge maken ook deel uit van een breder cultuur-toeristisch verhaal waarin we Vlaanderen, Vlaamse meesters en Vlaams erfgoed op de kaart zetten.
22. Met het Sportinfrastructuurplan van vorige legislatuur als voorbeeld, plannen we een structurele aanpak voor bovenlokale culturele infrastructuur en bouwen een lange termijnvisie uit. Andere projectaanvragen voor ondersteuning als grote culturele infrastructuur van uitzonderlijke omvang, toetsen we op inhoudelijke meerwaarde van het landschap, draagvlak en financiële haalbaarheid.
23. We dringen bij de federale regering aan op de overdracht van het Amerikaans Theater voor de creatie van een nieuwe Vlaamse culturele pool. Dit moet leiden tot een theaterzaal met een capaciteit van 1.200 zitjes die het mogelijk moet maken om een aantal grotere dans-, theater-, en muziekproducties op rendabele wijze naar Brussel te halen. Tevens beogen we daarmee een broedplek voor jong artistiek talent waar ze kunnen creëren, leren en onderling uitwisselen. Na overdracht zal de coördinatie van dit project gebeuren door de Ancienne Belgique.
24. We starten een traject om onze Vlaamse geschiedenis te ontsluiten in een museum voor de geschiedenis en cultuur van Vlaanderen. De regering onderzoekt hiervoor de verschillende scenario's en zal nog deze regeerperiode de eerste concrete stappen zetten.
25. De digitalisering van de cultuursector blijft een aandachtspunt. Daartoe verlengen we de opdracht van Publiq en VIAA. We voeren een éénduidig beleid dat versnippering tegengaat, meerwaarde biedt aan de cultuuraanbieder- en gebruiker en werkt in een gezond businessmodel.
26. We zetten de efficiëntie-oefening in de culturele bovenbouw verder, zodanig dat er meer budget naar de basiswerking kan vloeien.
27. We erkennen de verbindende en emancipatorische kracht van het sociaal-cultureel werk en het belang ervan voor de vorming van een betrokken samenleving, met een collectief gedeelde identiteit gebaseerd op een gemeenschappelijke sokkel van waarden en fundamentele rechten en vrijheden. Het moet gaan om organisaties die

bijdragen aan de emancipatie van mensen en groepen en aan de versterking van een democratische, inclusieve en duurzame samenleving. Om dit nog sterker tot uitdrukking te brengen passen we het huidige decreet sociaal-cultureel werk aan om dit te beklemtonen en maken we van beide een prioritaire subsidievoorwaarde. Initiatieven die zich terugplooiën op etnisch-culturele afkomst worden daarbij niet meer gesubsidieerd. Tevens zal de toekomstige subsidiëring gebaseerd zijn op de uitgevoerde visitatie, de strikte toepassing van de beoordelingscriteria en de inpassing in een landschapstekening. Deze drie elementen staan elk op zich en vormen het afwegingskader. Met deze beslissingsbepalende toetsstenen subsidiëren we prioritair sociaal-culturele organisaties die inzetten op gemeenschapsvorming, verbinding, samenwerking, segregatie tegengaan, bruggen bouwen en formeel en informeel leren. Bij de subsidiekeuzes en -beslissingen houden we zoals nu reeds voorzien in het decreet rekening met de breedte van het draagvlak en de maatschappelijke relevantie van de organisatie, zoals het actief betalend ledenaantal of de reële werking, organisatie en aanwezigheid op het terrein. De aanpassing van het decreet wijzigt het geplande tijds kader niet. Zoals bij andere cultuurdecreten houden we bij de subsidietoekenning rekening met adviezen van externe experts, maar blijft de finale inhoudelijke afweging van de regelgevend vastgelegde beleidsdoelstellingen en criteria en het bepalen van het subsidiebedrag zelf binnen het budgettaire kader zonder beperking autonoom berusten bij de regering. We passen in functie daarvan ook de adviesprocedures en de regels voor de bepaling van het subsidiebedrag in het decreet aan.

28. We versterken de Vlaamse identiteit via een extra investering in het Vlaams audiovisueel Fonds en in het Vlaams Fonds voor de Letteren en we blijven tevens inzetten op de promotie in binnen- en buitenland van onze Vlaamse creaties en auteurs. We zetten bij beide fondsen in op de versterking van de samenwerking met Nederland. We werken verder aan een gedragen én duurzaam taal- en leesbevorderingsbeleid over diverse beleidsdomeinen heen.

JEUGD

1. Kinderen en jongeren verdienen alle kansen en ruimte om te spelen en zichzelf te ontplooiën. Vlaanderen zet in op een kindvriendelijke samenleving, waar de rechten van het kind centraal staan en waar kinderen voluit deel zijn van onze maatschappij.
2. We zorgen dat de stem van kinderen en jongeren wordt gehoord. Kinderen en jongeren kunnen via adviesorganen invloed uitoefenen op het beleid. Op Vlaams niveau is dat de Vlaamse jeugdraad die via de Ambrassade ondersteund wordt. De Vlaamse jeugdraad streeft in haar samenstelling actief naar een representativiteit van de brede doorsnede van de Vlaamse jeugd. De Vlaamse jeugdraad verspreidt daartoe onder meer haar oproep tot kandidaatstelling en de informatie om te stemmen voor een nieuwe jeugdraad ruimer bij de Vlaamse jeugd. De Vlaamse regering treedt in overleg met de Vlaamse Jeugdraad om dit te realiseren.
3. Jeugdwerk is meer dan vrijetijdsbesteding voor kinderen en jongeren. We willen een versterking van het jeugdwerk. Er is een uitbreiding van de capaciteit nodig. We willen hierbij aandacht geven aan de grotere diversiteit (kinderen en jongeren met een beperking, met een lage opleiding, in armoede, met etnisch culturele achtergrond en LGBTQ+-jongeren) bij de huidige generatie kinderen. Alle kinderen en jongeren moeten kunnen deelnemen aan een jeugdbeweging of vrijetijdsactiviteiten in het jeugdwerk. Hiertoe rollen we samen met de jeugdsector concrete beleidsmaatregelen uit. We willen hierbij waakzaam blijven om het jeugdwerk niet te instrumentaliseren voor de realisatie van maatschappelijke doelstellingen.
4. We zetten verder in op een geïntegreerd jeugdbeleid. We maken werk van een beleid voor kinderen en jongeren over de verschillende beleidsdomeinen heen en we kijken erop toe dat andere sectoren voldoende aandacht hebben voor de belangen van kinderen en jongeren.
5. Waar het Vlaamse Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan vroeger nog een hele lijst van kleine en grote maatregelen betrof zullen we nu focussen op 5 prioriteiten die in samenspraak met de jeugdsector worden opgesteld. De Minister van Jeugd houdt de

coördinatie in handen voor alles wat met jeugd te maken heeft over de beleidsdomeinen heen.

6. We erkennen het belang van het lokaal jeugdbeleid en de rol van de lokale jeugdraad. We behouden en versterken het label 'kindvriendelijke steden en gemeenten', wat de lokale focus voor kinderen en jongeren moet vergroten. Gemeenten die dit label willen behalen, moeten aantonen dat ze het verdienen door inspanningen te leveren voor hun jongste burgers over verschillende beleidsdomeinen heen.
7. Op vlak van jeugdinformatie benadrukken we het belang van kwaliteitsvolle informatie naar kinderen en jongeren. We blijven inzetten op de kennis en expertise aanwezig in de jeugdsector en moedigen de inzet ervan in andere sectoren aan. We blijven investeren in de verdere ontwikkeling van het informatie- en communicatieplatform WAT WAT.
8. We erkennen het belang van ons jeugdwerk voor ons Vlaams sociaal weefsel. Vlaanderen wordt wereldwijd geroemd om hun specifieke jeugdwerking die vanuit de samenleving is gegroeid. Het sociaal engagement die de jongeren hier opnemen en de vrienden die ze hier maken, zijn vaak blijvend voor de rest van hun leven. Vele jongeren willen wel lid zijn van een jeugdorganisatie. Maar de stap om engagement op te nemen is groot. De hogere verwachtingen maken de drempel om 'leider te worden' van een groep groter. Als leider ontwikkel je echter vaardigheden en competenties die ook later in een werkomgeving van pas komen. Jeugdorganisaties zorgen, net zoals sportclubs en andere verenigingen, voor een betere sociale inclusie in onze samenleving. Heel wat jeugdbewegingen kunnen de toestroom van nieuwe leden niet aan met de huidige infrastructuur en leiding. We ondersteunen daarom jeugdorganisaties bij het opzetten van campagnes om leiders aan te trekken. We willen hier de nodige aandacht aan besteden en verdere ondersteuning bieden. De Vlaamse regering neemt daarbij ook het initiatief om de procedure voor kadervorming te vereenvoudigen zonder daarbij aan de kwaliteit van die vorming te raken.
9. Voor jongeren is de digitale wereld, gaming en sociale media heel belangrijk in hun dagelijks leven. In samenspraak met de Vlaamse Jeugdraad en de gamesector bekijken we hoe we jongeren nog meer mediawijs kunnen maken.

10. Jeugthuizen en jeugdlokale vormen een belangrijk onderdeel van de leefwereld van jongeren. Vlaanderen ondersteunt de verschillende werkingen hieromtrent verder, o.a. via het decreet bovenlokaal jeugdwerk, jeugthuizen en jeugdwerk voor bijzondere doelgroepen. We voorzien ook een evaluatie van de eerste uitrol van dit nieuwe decreet.
11. Met het sportinfrastructuurplan van vorige legislatuur als voorbeeld plannen we een structurele aanpak voor bovenlokale jeugdinfrastructuur en bouwen een langetermijnvisie uit.
12. We ondersteunen de multifunctionaliteit van gebouwen zodat ook jongeren gebruik kunnen maken van sporthallen of gemeenschapscentra. We zetten in op een vlottere toegang tot leegstaande (publieke) ruimte voor projecten en activiteiten. Centra en sites waar jongeren leren ondernemen, bepaalde vaardigheden kunnen ontwikkelen of artistiek willen bezig zijn willen we promoten. Vanuit de Vlaamse overheid bundelen we de goede voorbeelden en stellen we die aan de lokale overheden ter beschikking.
13. Samen met de aanbieders van onderwijs en met sportactoren werken we vanuit jeugdbeleid aan de verdere uitbouw van actieve en gedeelde speelplaatsen. Daarnaast willen we de speelplaatsen van scholen voor sport en spel openstellen voor het jeugdwerk en de bredere lokale gemeenschap.
14. Jeugdtoerisme is een belangrijk onderdeel van het Sociaal Toerisme in Vlaanderen. Het Masterplan draagt concreet bij aan de verdere versterking van jeugdtoerisme in Vlaanderen. We houden het aanbod bij de uitleendienst kampeermateriaal op peil.
15. We blijven inzetten op het ondersteunen van jeugdkampen door jeugdbewegingen en jeugdorganisaties. We maken een vervolg op het masterplan Bivakplaatsen en werken aan een vervolgplan waarmee we blijven streven om ieder kind de mogelijkheid te geven op kamp te gaan en om voldoende middelen te voorzien voor centra en huizen.
In aansluiting op de evaluatie van het decreet jeugdtoerisme en met de verderzetting van het masterplan bivakplaatsen werken we aan naar een helder en geactualiseerd nieuw kader voor jeugdverblijven.

SPORT

Sporten en bewegen, mensen worden er ontspannen en gelukkig van. Sportende mensen zijn gezonder en voelen zich beter in hun vel. Sport werkt verbindend: sport stimuleert de sociale cohesie, creëert een gevoel van samenhang. Sport dient heel wat andere beleidsdomeinen. In het fijnmazige netwerk van meer dan 25.000 sportclubs is diversiteit welkom, kunnen welzijnsvragen opgepikt worden, kan iedereen excelleren, wordt inclusie bevorderd en is gezondheidspreventie belangrijk. Sporters leren heel wat bij rond samenwerken, doorzetten en discipline. Daarnaast zorgt sport vanuit een economische dimensie voor duizenden gerelateerde jobs. Investeren in sport en beweging is ook een investering in preventieve gezondheidszorg voor Vlamingen van alle leeftijden. We werken dan ook verder aan een Vlaanderen waar mensen zich goed voelen door een gezonde en actieve levensstijl in een hechte gemeenschap.

Hoewel een groot deel van onze bevolking al wekelijks aan sport doet, is het onze ambitie om Vlaanderen inzake sportparticipatie naar de top te brengen en het aandeel sportende Vlamingen tegen 2025 op te drijven. Het bereiken van deze doelstelling kunnen we niet alleen. We positioneren Sport Vlaanderen als een slimme regisseur die een maximale hefboomwerking nastreeft en inzet op samenwerking met andere beleidsdomeinen en alle relevante actoren in het sportlandschap. Sport Vlaanderen inspireert, faciliteert en werkt steeds complementair aan en in optimale samenwerking met de markt en de sportfederaties, onder andere inzake sportpromotie en de organisatie van sportkampen.

Om de impact van ons beleid goed te monitoren en steeds over actuele cijfers te beschikken, zetten we een real-time participatiemeting op. We maken van Sport Vlaanderen een datagedreven organisatie die systematisch data uit het sportlandschap capteert en op een gestandaardiseerde, toegankelijke en begrijpbare manier ter beschikking stelt. We voorzien Sport Vlaanderen van middelen en de nodige decretale basis om deze opdracht met succes te vervullen.

#Sportersbelevenmeer, dat hebben al veel Vlamingen bewezen en willen we nog meer Vlamingen laten ondervinden. We werken daarom verder aan een faciliterend kader voor een sportaanbod voor alle Vlamingen, in elke levensfase en elke situatie, en creëren een echte sport- en beweegmentaliteit.

Zo erkennen we het belang en de impact van anders- en lichtgeorganiseerde sportbeoefening en opkomende trends, en blijven dit verder stimuleren.

We zetten, samen met onderwijs, onze inspanningen verder om sporten en bewegen op school vanzelfsprekend te maken, zowel tijdens als na de schooluren. We willen dit bereiken in alle scholen, voor zo veel mogelijk leerlingen.

We overtuigen nog meer ondernemingen van het belang van gezonde en fitte werknemers, zodat zij het voor hun werknemers mogelijk maken om te sporten en te bewegen op, van en naar het werk. Tegen het einde van de legislatuur willen we met behulp van partners 50% van de Vlaamse ondernemingen met 50 of meer werknemers tot acties hebben aangezet.

Samen met relevante partners creëren we een 'actief ouder worden'- beleid om ook voor deze groep een kwalitatief sport- en beweegaanbod te laten groeien.

In samenwerking met andere beleidsdomeinen verhogen we verder de deelnamekansen aan het sport- en beweegaanbod van mensen die hogere drempels ervaren, zoals mensen met een beperking of mensen in armoede. We geven daarom de Vlaamse G-sportwerking en de Uitpas alle kansen.

We blijven de kracht van sport inzetten voor meer inclusie in de samenleving: ook in de toekomst laten we mensen via sport competenties verwerven die kunnen helpen bij sociale inclusie, gemeenschapsvorming, empowerment, educatie, tewerkstelling, ... Vertrekkende vanuit bestaande inspirerende voorbeelden uit de sportsector, zorgen we voor het verder verlagen van de drempels naar de sport in alle sporttakken.

We halen het maximum uit (top)sportevenementen en leggen hierbij nadruk op duurzaamheid, innovatie en maatschappelijke impact. We monitoren systematisch de impact van deze evenementen op de sportparticipatie en stemmen het ondersteuningsbeleid hierop af.

We moedigen clubs en sportfederaties verder aan om in te zetten op goed bestuur, gekwalificeerde trainers, en professionalisering. We verspreiden de expertise rond het ondersteunen en samenwerken van clubs op administratief en beheersmatig vlak en versterken de bestuurskracht van sportclubs.

De Vlaamse sportfederaties en hun koepelorganisatie VSF, de lokale besturen en hun ledenorganisatie Isb vzw, blijven uitgesproken partners om een gediversifieerd en kwaliteitsvol sportaanbod te voorzien op maat van iedereen. Samen met hen stuwen we het aantal sportende Vlamingen verder de hoogte in.

We voorzien een eerste evaluatie van het decreet op de georganiseerde sport.

We stimuleren nog meer vrijwillige samenwerkingsverbanden tussen naburige sportclubs zodat sportclubs multisporthubs worden met een breed aanbod, waar kinderen én ouders gelijktijdig kunnen proeven van verschillende sporten. Hiermee verhogen we het gemeenschapsgevoel en de bestuurskracht in de sportclubs.

We investeren verder in hefboomen die de kloof tussen de sport- en bedrijfswereld dichten waardoor ze elkaar inhoudelijk én financieel versterken. We doen dat onder meer met het project matchmaker.

Om de jeugdsport te versterken onderzoeken we de mogelijkheden om een Vlaams jeugdsportfonds op te richten. Via het samenbrengen van private en publieke middelen creëren we een hefboom om de sportdeelname en professionele begeleiding van de jeugd te maximaliseren. We bekijken hierbij ook de link met de vrijstelling bedrijfsvoorheffing, haar bestedingsplicht en bestaande vergoedingsmechanismen in de jeugdsport.

We bekijken hoe we jonge sporters op jonge leeftijd met zoveel mogelijk sporten in contact kunnen brengen. We waken erover dat het SportKompas, dat bedoeld is om ervoor te zorgen dat jongeren georiënteerd worden naar de juiste sport zodat ze levenslang blijven sporten, wordt afgenomen in alle Vlaamse scholen en we bekijken waar we deze oriëntatie-tool kunnen inzetten voor talentscouting.

We zetten verder in op innovatie, in al zijn vormen, om meer mensen aan het sporten en bewegen te krijgen en de sportsector verder te professionaliseren. We maken nog meer ruimte voor experimenteel sportbeleid. Sport Vlaanderen speurt naar innovatieve ideeën, in binnen- en buitenland en binnen of buiten de overheid, en verspreidt actief veelbelovende voorbeelden in het Vlaams sportlandschap. We blijven startups in het sportlandschap ondersteunen, via de sportincubator.

Voor een goede sportbeleving is het belangrijk dat het aantal gekwalificeerde trainers blijft toenemen op alle niveaus van de sport. De sporttechnische opleidingen worden verbreed met aandacht voor een voldoende pedagogische basis en zonder aan kwaliteit in te boeten. We investeren in digitale leervormen, om de opleidingen laagdrempeliger te maken, en zetten verder in op de professionalisering van de sportkaderopleidingen. De Vlaamse trainerschool evolueert naar een certificerende instantie voor kwalitatieve opleidingen van andere opleidingsverstreckers.

We zoeken een nieuwe werkwijze en samenwerkingen rond wetenschappelijk onderzoek om sneller in te kunnen spelen op beleidsuitdagingen.

De Vlaamse regering zet de investeringen in sportinfrastructuur waaronder zwembaden onverminderd voort: we voeren het Globaal Sportinfrastructuurplan voor Vlaanderen verder uit en blijven via het decreet investeringen in bovenlokale sportinfrastructuur en topsportinfrastructuur ondersteunen. Daartoe voorzien we jaarlijks 10 miljoen euro extra investeringsmiddelen voor bovenlokale sportinfrastructuur en eenmalig 10 miljoen euro ter voorbereiding van de komende Olympiade voor topsportinfrastructuur. We behouden de bijzondere regel voor ondersteuning van Brusselse projecten en vergroten er de kansen op gedeelde investeringen. We trekken onze inspanningen voor het naschools openstellen van sportzalen in scholen door en nemen dit meteen mee bij nieuw te bouwen scholen. We zetten onze stimulans verder om speelplaatsen zo te laten inrichten dat ze aanzetten tot bewegen en ze veilig kunnen opengesteld worden voor de buurt en voor jeugdbewegingen en sportclubs. We blijven beschikbaar om lokale projecten inhoudelijk te ondersteunen met technisch en financieel advies.

Om de drempel voor investeringen in sportinfrastructuur verder te verlagen zorgen we ervoor dat de bestaande vrijstelling van onroerende voorheffing voor sportinfrastructuur wordt geautomatiseerd. Het financieren van infrastructuur voor topsportevenementen laten we over aan de private sector, of indien wenselijk putten we uit algemene middelen.

We maken van onze Sport Vlaanderen centra excellentiecentra die een voorbeeld en inspiratie zijn op vlak van infrastructuur, exploitatie, duurzaamheid en innovatie. We onderzoeken de vraag naar een Sport Vlaanderen centrum in Brussel, daarbij verder werkend op de voorstudie die door de vorige Vlaamse regering afgerond werd.

We houden het omgevingsbeleid sportvriendelijk: vandaag is slechts 1,54% (21.000 ha) van Vlaanderen recreatiegebied. We houden dit op peil en gaan voor maximaal recreatief medegebruik. We betrekken de sportsector proactief bij omgevingsprocessen en -beslissingen en volgen vanuit Sport Vlaanderen actief het omgevingsbeleid op.

We stimuleren steden en gemeenten om hun pleinen en straten zo in te richten dat ze mensen uitnodigen om te bewegen en te sporten, net als bedrijventerreinen.

De Vlaamse regering erkent het belang van fietsen en geeft hier vanuit verschillende domeinen extra prioriteit aan (cf. hoofdstuk mobiliteit). Ook in aanloop naar de organisatie van het WK Wielrennen in 2021 trekken we voluit de kaart van de fiets.

Vlaamse topsporters inclusief G-topsporters zijn een rolmodel en inspiratiebron voor onze Vlaamse jeugd én zijn een uithangbord voor een sterk Vlaanderen. We bieden ons toenemende aantal topatleten de beste omkadering en maximale kansen en voorzien daarom een belangrijke bijkomende opstap in topsportmiddelen. We monitoren het effect van Vlaamse topsportsuccessen op de sportparticipatie.

We gebruiken de resultaten van de Olympische Spelen in Tokio en de WK's en EK's om het topsportactieplan te evalueren en om in het vijfde topsportactieplan voor de Olympiade Parijs 2021 – 2024 de krachtlijnen en het focus- en centralisatieprincipe verder aan te scherpen. We behouden de goede balans tussen ontwikkelings- en prestatieprogramma's. We hebben daarbij ook aandacht voor de potentiële maatschappelijke impact van topsport en geven topsportfederaties en -coaches toegang tot wetenschappelijk onderbouwde ondersteuning. We blijven de topsportwerking verder uitbouwen in de driehoek Gent, Antwerpen en Leuven en investeren dan ook verder in die topsportcampussen. We zetten maximaal in op een Vlaams topsportbeleid en stemmen waar relevant af met de andere gemeenschappen en met het BOIC.

We evalueren het verloningssysteem van onze Vlaamse topsporters en zorgen ervoor dat we hen meer kunnen vergoeden o.b.v. competenties en prestaties in plaats van louter op basis van diploma.

Om de combinatie van school en een topsporttraject haalbaarder te maken, zetten we samen met onderwijs in op digitale ondersteuning en leervormen, in het bijzonder in topsportscholen. We zorgen ervoor dat topsporters kunnen blijven rekenen op de carrièrebegeleiders van Sport Vlaanderen die onder andere samenwerken met de VDAB om na de topsportcarrière op de arbeidsmarkt aan de slag te kunnen.

Sport moet leuk, integer, veilig en gezond blijven. We evalueren het decreet gezond en ethisch sporten om dit beleid verder te versterken. Met de hulp van ICES (Centrum Ethiek in de Sport vzw) ondersteunen we de federaties om verder te bouwen aan een sterk integriteitsbeleid tot in de clubs. We zorgen ervoor dat iedereen zichzelf kan zijn bij het beleven van sport. We zorgen ervoor dat jongeren en volwassenen zich kunnen spiegelen aan haalbare ideaalbeelden, zodat ze op een ethische en gezonde manier aan sport kunnen doen.

We zetten blijvend in op een efficiënt en klantvriendelijk antidoping beleid. De Vlaamse regelgeving wordt tegen 2021 aangepast aan de nieuwe Wereld antidoping Code en bijhorende standaarden. Het repressief antidoping beleid richt zich conform de Wereld antidoping Code in eerste instantie op de elitesporter. Daarnaast bouwt NADO Vlaanderen een sterk preventief beleid uit, zowel naar de elitesporter als naar de breedtesporter. NADO Vlaanderen blijft als operationeel onafhankelijke entiteit functioneren rond antidoping. NADO Vlaanderen moderniseert en versterkt zijn eigen interne werking verder, en dit in samenwerking met andere diensten en actoren.

We zetten verder in op een sterke rol voor Vlaanderen in het Europees en internationaal sportbeleid. Het voorzitterschap van de Europese Unie (eerste jaarhelft 2024) geeft de mogelijkheid om vanuit Vlaanderen te wegen op de EU-agenda en het Vlaamse sportbeleid te promoten.

Investeren in sport en beweging is een investering in preventieve gezondheidszorg voor Vlamingen van alle leeftijden. We kwantificeren deze impact en trekken hieruit de nodige conclusies in het kader van de financiering van het Vlaamse preventieve gezondheidsbeleid.

MEDIA

1. In een steeds globaler en digitaal wordend medialandschap is het van belang dat er in Vlaanderen kwalitatieve programma's blijven gemaakt worden en dat de kijkers deze op alle mogelijke platformen kunnen vinden. Deze Vlaamse Regering ijvert voor een sterk Vlaams medialandschap met krachtige Vlaamse private mediabedrijven en een publieke omroep die investeren in kwalitatieve Vlaamse programma's.
2. De Vlaamse regering zal in dialoog gaan met de diverse spelers in het media-ecosysteem om te zien hoe en in welke mate deze spelers kunnen helpen om de productie en distributie van kwalitatieve Vlaamse content te verzekeren. We nemen de recente doorlichting van het audiovisueel medialandschap als uitgangspunt en actualiseren waar nodig. Bijzondere aandacht moet ook gaan naar de zicht- en vindbaarheid van de Vlaamse omroepen en producties op diverse platformen. Enkel mits een betere samenwerking kan de Vlaamse mediasector sterker staan en zich beter positioneren tegenover de internationale mediaspelers..
3. We zetten de aangepaste Europese richtlijn Audiovisuele Mediadiensten op een correcte en redelijke manier om. We willen het principe van gelijk speelveld voor lokale en internationale spelers gerespecteerd zien en zorgen zo ook voor een eerlijke concurrentie met de internationale mediaspelers.
4. We versterken de Vlaamse identiteit via een extra investering in het Vlaams Audiovisueel Fonds voor audiovisuele creaties. We zetten in op de versterking van de samenwerking met Nederland. Deze extra investering komt ten goede aan de Vlaamse mediabedrijven die zich focussen op kwaliteitsvolle Vlaamse producties. Ook de gamesector is een bloeiende sector en ondersteunen we verder via het Vlaams Audiovisueel fonds.
5. De stimuleringsregeling voor de distributeurs en de productiebijdrage door de niet-lineaire televisiediensten zorgen beide voor een extra investering in nieuwe Vlaamse kwaliteitsvolle content. De stimuleringsregeling voor distributeurs bestaat al langer en is aan een update toe. Daarbij stemmen we meer af op de regeling voor de niet-lineaire televisiediensten. We hebben hierbij bijzondere aandacht voor de rechtenverdeling en verdienmodellen (Windows) van de betrokken spelers. Daarnaast zorgen we voor een periodieke monitoring van de regeling van de bijdragen van distributeurs, zenders, OTT-spelers (bv. Netflix) in de ons omringende landen en stemmen we ons hierop af. We treden in dialoog met de (inter-)nationale mediaplatformen om toegang te krijgen tot de data die door de content van de Vlaamse mediaspelers wordt gegenereerd.
6. De overgang naar een digitaal radiolandschap wordt verder ondersteund. DAB+ moet op een redelijke termijn FM vervangen als belangrijkste uitzendtechniek voor radio buitenshuis, zoals reeds bepaald in het mediadecreet. Binnenshuis zal internetradio ook steeds sterker worden. De Vlaamse regering zet daar verder op in en maakt daardoor meer concurrentie mogelijk op de radiomarkt. We zorgen ervoor dat

voortaan enkel nog radiotoestellen verkocht kunnen worden die (ook) een digitale ontvangstmogelijkheid hebben.

7. Het medialandschap is in constante evolutie. Het technische en innovatieve aspect wordt steeds belangrijker. Het economisch innovatiebeleid staat daarom ook open voor de Vlaamse mediabedrijven die zich technologisch willen vernieuwen.
8. We erkennen het belang van de regionale omroepen. We bewaken de leefbaarheid van regionale televisiezenders en houden de bestaande ondersteuningsmaatregelen in stand. Met hun pluriform en complementair aanbod brengen deze omroepen herkenbaar nieuws van dichtbij en vervullen zo een belangrijke verbindende rol.
9. We stimuleren de totstandkoming van een cross-mediaal meetsysteem om op een adequate manier de kijk- en luister cijfers te kunnen meten. De VRT speelt hierin samen met de private mediaspelers een voortrekkersrol.
10. Radiospectrum is een essentiële grondstof voor de digitale economie van de toekomst en de uitrol van 5G. We wegen vanuit Vlaanderen op een optimale verdeling van dit radiospectrum. Vlaanderen wil dat er 60 Mhz aan spectrum voorzien wordt voor regionale toepassingen en dat daarvoor een regionaal licentiemodel wordt ontwikkeld. Die 60 Mhz aan spectrum komt op de 3,5 GHz-band indien er geen vierde speler komt of via network slicing. Indien dit niet lukt, kan die 60 Mhz op de 3,8 Ghz-band voorzien worden. Daardoor krijgen nieuwe, innovatieve spelers de kans om spectrum aan te kopen voor een specifiek afgebakend gebied (bv. luchthavens, havens, grote ondernemingenterreinen, stadscentra, ...). Daarvoor willen we afstappen van een toekenningsperiode voor 20 jaar en gaan naar meer dynamische, korte termijn allocaties die ook toekenning van spectrum voor specifieke events, festivals, sporthappenings of andere toepassingen mogelijk maken. Vlaanderen zal daarover met de federale overheid in dialoog gaan.
11. Op het snijveld media-telecom bewaakt deze Vlaamse overheid actief en assertief haar bevoegdheid. Een snelle uitrol van 5G in Vlaanderen is prioritair. Over dat 5G-spectrum worden steeds grotere hoeveelheden media-data verstuurd. We onderhandelen met de federale overheid voor een merkelijk hoger aandeel in de verdeling van de éénmalige én jaarlijkse opbrengsten van de veiling van het spectrum voor mobiele breedband. Deze spectrumveiling moet losgekoppeld worden van het dossier van de vierde speler.
12. De Vlaamse regering zet verder in op een kwaliteitsvolle openbare omroep in een sterke Vlaamse mediasector. De VRT moet verder evolueren naar een moderne, slanke en slagkrachtige mediaorganisatie die kwaliteitsvol aanbod brengt.
13. De VRT maakt werk van haar nieuw en modern media-gebouw aan de Reyerslaan en blijft hiervoor binnen het afgesproken budgettair kader.
14. De opdracht inzake nieuws (nationaal én internationaal) informatie, educatie en een brede waaier aan cultuur en sport is prioritair voor de openbare omroep. Ook kwaliteitsvolle ontspanning heeft zijn plaats.
Dit wordt gekenmerkt door respect voor pluralisme (de VRT laat op haar nieuwswebsite en in haar programma's een breed geschakeerd palet aan opinies aanbod komen) en het behalen van de hoogste standaarden van neutraliteit in alle

- programma's van de openbare omroep. Daarbij moet een gedegen interne en externe kwaliteitscontrole en rapportering ontwikkeld worden. De nieuwswebsite van de VRT onderscheidt zich van de websites van de private nieuwsmedia en focust enkel op het audiovisueel aanbod. Geschreven tekst dient enkel ter ondersteuning van het audiovisuele (korte informatieve verslaggeving en geen longreads).
15. De VRT moet meer dan ooit focussen op zijn publieke karakter en het versterken van de Vlaamse identiteit. Vlaanderen wordt gekenmerkt door een divers ideologisch landschap. Het is belangrijk dat de VRT hiervoor aandacht heeft en die diversiteit meeneemt in haar aanbod. De VRT hecht het hoogste belang aan de Nederlandse standaardtaal en brengt dit tot uiting in haar aanbod. Het geeft de samenwerking met omroepen uit andere landen en regio's, inzonderheid Nederland alle kansen. We evalueren de maatschappelijke positie en de taakstelling van de VRT en leggen vernieuwde afspraken en concretere doelstellingen vast in een nieuwe beheersovereenkomst waarop meer nauwgezet zal worden toegezien.
  16. De VRT zet in op een breed bereik van alle Vlaamse mediagebruikers. Daarbij is het behalen van een groot marktaandeel geen doel op zich. Het blijft een belangrijke taak van de openbare omroep om een verscheiden aanbod te brengen en onderscheidend te zijn met programma's die niet door de private omroepen gebracht worden. We moedigen de openbare omroep aan om inzake sportverslaggeving meer aandacht te hebben voor damescompetities.
  17. De VRT moet vanuit haar werking ook marktversterkend zijn voor de hele Vlaamse mediasector en neemt niet deel aan een prijsverhogend opbod met free-to-air private omroepen voor de uitzendrechten van (inter-)nationale sportevenementen. Ook het opbieden voor populaire schermgezichten is geen taak voor de VRT.
  18. VRT moet zich toekomstgericht ontwikkelen en inspelen op nieuwe tendensen en evoluties om maximaal meer jongeren te bereiken.
  19. De openbare omroep moet zich nog meer dan voorheen terughoudend opstellen op de advertentiemarkt. De Vlaamse regering maakt daarbij werk van aangepaste reclameplafonds, waarbij rekening gehouden wordt met de financiële stromen die de VAR binnenhaalt en hoe deze terugvloeien naar de openbare omroep en of de bredere Vlaamse mediasector. Deze afspraken moeten strikt worden gerespecteerd. In de Vlaamse mediasector wordt gewerkt aan een betalend niet-lineair aanbod met focus op Vlaamse content. Aangezien de VRT de grootste catalogus heeft inzake Vlaamse kwaliteitsvolle fictieproducties vragen we aan de VRT om vanuit een rendabel businessplan in dit project mee te stappen. Er wordt een maximale inspanning gedaan om alle landelijke mediaspelers te betrekken bij dit project.
  20. In onze snel evoluerende mediamaatschappij waar de impact van (sociale) media op de samenleving enorm groot is, neemt het belang van mediawijsheid en digitale geletterdheid nog toe om zich te wapenen tegen fake news. We zetten daarom het beleid inzake mediawijsheid verder i.s.m. het Kenniscentrum Mediawijsheid zodat zij i.s.m. de hele mediasector een gecoördineerd beleid kunnen voeren ook met andere beleidsdomeinen.

21. We blijven werk maken van een strenge aanpak van grensoverschrijdend gedrag in de media.
22. We blijven ook inzetten op een sterke mediaregulator. We hervormen de Vlaamse regulator voor de Media met het oog op het versterken van haar gewicht in onder meer beslissingen inzake de marktanalyse.

ONROEREND ERFGOED

Uitdagingen en visie

Historische gebouwen, sites en landschappen zijn herkenbare bakens in een veranderende omgeving, ze laten zien waar we vandaan komen, wie we zijn en welke ontwikkeling we doormaken. Het is daarom van belang om zorg te dragen voor deze sites en ze op een goede manier door te geven aan toekomstige generaties. Ze blijven het verhaal vertellen van een dorp, een stad, een natie. Erfgoed is van belang voor de toekomst van Vlaanderen, voor het debat over identiteit en voor de zoektocht naar wat ons allen bindt.

De volgende jaren staan er **belangrijke restauratieprojecten** op de agenda. Deze projecten moeten samen met nog veel ander erfgoed dat bestaat en herleeft, vlaggenscheppen worden van de Onroerend Erfgoedzorg.

Vlaanderen heeft ook een rijke maritieme geschiedenis. Van belangrijke speler in het zeer uitgebreide internationale handelsnetwerk uit de Middeleeuwen tot de scheepsbouwwerven uit de 19de eeuw en de actuele havens van Antwerpen, Gent en Brugge. Voor dit 'varend erfgoed' beschikken we al enkele jaren over een degelijk kader dat inventariseren, beschermen en subsidiëren regelt en enkele 'flankerende instrumenten'.

Inzake archeologie waren de afgelopen jaren belangrijk voor de implementatie van de nieuwe archeologische regelgeving. De financiering en betaalbaarheid van archeologische trajecten, de doorlooptijd ervan en de wetenschappelijke meerwaarde en ontsluiting blijven permanente aandachtspunten.

We zetten ons verder in voor de erkenning als Werelderfgoed van sites in Vlaanderen die van Uitzonderlijke Universele Waarde zijn.

Concrete voorstellen

- Het Onroerend Erfgoed zal nog meer ingezet worden als troef. We doen dit zeker niet alleen. Uitdaging is om met diverse partners een **goede (her-)bestemming** te vinden voor ons onroerend erfgoed, die economisch en functioneel haalbaar is en waarbij we het erfgoed niet onder een stolp plaatsen maar inzetten in een bredere maatschappelijke context: toerisme, werkgelegenheid, vastgoedwaarde, ... We kiezen voor een **innovatieve omgang** bij ons bestaand patrimonium. Leegstand en verkommering gaan we tegen. Kadering en duiding moeten volstaan om het erfgoed te situeren in zijn tijd. Een optimale energiezuinigheid en toegankelijkheid in de Onroerenderfgoedzorg wordt gestimuleerd en nagestreefd.
Als Vlaamse Overheid vervullen we een voorbeeldfunctie bij het beheer en de herbestemming van onze eigen sites.
- Het erfgoedbeleid is er op gericht om de getuigen van ons verleden te behouden voor de toekomstige generaties, hiervoor wordt het beschermingsinstrument ingezet. Om te weten of het **behoud van het beschermd erfgoed geslaagd** is, zullen we de huidige **voorraad beschermd erfgoed** verder **evalueren** op basis van onze hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarden. We evalueren daarbij, samen met de lokale besturen, de wijze van beschermen, de versterkte mogelijkheid tot declassering, de omvang van de bescherming en de functionaliteit en de er aan gerelateerde juridische gevolgen.
- We evalueren en **optimaliseren de inventarissen/lijsten** (het tot stand komen ervan, de criteria en de gevolgen) en zetten verder in op de **onroerenderfgoedrichtplannen**.
- Inzake **regelgeving** streven we naar **vereenvoudiging en rechtszekerheid**.
- Bij een aantal maatschappelijke sectoren leeft het aanvoelen dat de archeologische erfgoedzorg een impact heeft op ontwikkelingsprojecten. Daarom voeren we - wanneer alle duurzame effecten van de **archeologieregelgeving** zichtbaar zijn - een grondige evaluatie uit in samenspraak met de betrokken actoren. Op basis van de resultaten sturen we de regelgeving en de uitvoeringspraktijk bij waar nodig.
- We zetten in op het **beheer** van het onroerend erfgoed, bijzondere uitdagingen liggen daar bij de **kerken en kastelen**.
- Ook het beheer van het meer grootschalige varend erfgoed vormt een knelpunt, een aantal dossiers stuiten op een beheersuitdaging die voor het gemiddelde openbare bestuur moeilijk is. Daarom ontwikkelen we, samen met de partners, een haalbare oplossing voor die schepen en dat rijke maritieme verleden.
- Lokale besturen moeten actiever betrokken worden bij het beschermen van ons onroerend erfgoed. Zij spelen een belangrijke rol bij het evalueren van ons erfgoedbestand. Daarnaast moet bij beschermings- of restauratiebeslissingen ook rekening gehouden worden met het belang dat zij hechten aan het erfgoed in het kader van geïntegreerde projecten of hun uitgewerkte visie op onroerend erfgoed.

1. Financiering erfgoedzorg

- De wachtlijst met restauratie- en erfgoedpremiédossiers is de voorbije regeerperiode significant ingekort maar ondanks de hoge investeringen in de restauratie en het onderhoud van beschermd erfgoed die gebeurden is er nog steeds een wachtlijst.
- De financiering van de erfgoedsector zal dus verder hertekend moeten worden:
- Met extra investeringsmiddelen maken we een inhaalbeweging in het wegwerken van de wachtlijst. Tevens onderzoeken we of er andere maatregelen genomen kunnen worden die de wachtlijst mee kunnen helpen terug dringen.
- We hervormen het premiestelsel om te komen tot een aanvaardbare wachttijd voor dossiers op de wachtlijst. We hebben hierbij aandacht voor het bewaren van het Onroerend Erfgoed, de efficiëntie en rechtszekerheid van het premiestelsel en de maatregelen en voorwaarden die opgelegd worden door het agentschap Onroerend Erfgoed.
- Om de levensduur van restauraties te verlengen wordt volop de kaart van het **onderhoud en goed huisvaderschap** getrokken. Dit heeft een dubbel voordeel: niet alleen blijft de authenticiteit van een monument beter bewaard, het heeft ook belangrijke positieve financiële consequenties
- Voor de restauratie van sites zetten we ook in op **financiering uit de privésector**. We bekijken instrumenten zoals **crowdfunding** en een **erfgoedloterij**.
- We onderzoeken hoe de kost en de doorlooptijd van archeologisch onderzoek verder verlaagd kan worden.

2. Ruimte voor landschap in het omgevingsbeleid

- Naast het beschermen van onze meest waardevolle cultuurhistorische landschappen als Onroerend Erfgoed bouwen we tijdens deze regeerperiode verder een **volwaardig en transversaal landschapsbeleid** uit. De strategische doelstellingen van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) inzake landschappelijke kwaliteit brengen we volop in de praktijk.
- We doen dit door:
  - het aspect landschap structureel te verankeren in de aanpak van de Vlaamse Overheid om omgevingsuitdagingen sectoroverschrijdend op te lossen en om de omgevingskwaliteit te versterken;
  - te zorgen dat binnen de Vlaamse Overheid landschap transversaal en geïntegreerd wordt benaderd. We doen dit door projecten te ondersteunen,

een methodiek voor landschapskarakterisatie te ontwikkelen, maatschappelijk bewustzijn voor het landschap te creëren en verbanden te leggen met verschillende bestuursniveaus en –entiteiten om expertise te bundelen en ervaringen te delen.

3. Het agentschap en onze prioritaire partners

Op ambtelijk vlak blijven we inzetten op een **proactieve en klantgerichte overheid**. Als erfgoed te conservatief benaderd wordt, werkt dit contraproductief, het doet de erfgoedwaarden degraderen en creëert leegstand op termijn. Ook bij grote en complexe projecten werkt men niet vertragend, maar oplossingsgericht.

We zetten volop in op digitalisering: een toelating werken, een premie- of subsidieaanvraag zal in de toekomst op een snelle en eenvoudige manier en met een beperkte dossiersamenstelling aan te vragen zijn. Dit integreren we maximaal in het Omgevingsloket.

In functie van het behoud van onze waardevolle sites zal er binnen het agentschap Onroerend Erfgoed ook meer ingezet worden op **proactieve handhaving** en **bemiddeling** in dossier waar al een vonnis is. Nog al te vaak is handhaving de laatste stap om verwaarlozing te stoppen maar dan is het al vijf na twaalf.

- We blijven **lokale overheden stimuleren** om een eigen erfgoedbeleid te voeren. Lokale besturen die het engagement op nemen worden aangemoedigd en ondersteund. De criteria tot erkenning van **onroerend erfgoeddepots** worden geëvalueerd en de financiële ondersteuning herbekeken. We werken hiervoor samen met de Culturele Erfgoeddepots.
- Prioriteit is en blijft om alle partners in de erfgoedzorg nog meer en beter te laten **samenwerken** om zo de erfgoedzorg in Vlaanderen een nieuw elan te geven.
- We engageren ons om de verhalen, de nieuwe kennis over ons verleden en de resultaten van het meest waardevolle archeologisch onderzoek op een kwaliteitsvolle en publieksvriendelijke wijze te ontsluiten.
- Ons onroerend erfgoed vormt ontegensprekelijk een essentieel element van de identiteit van Vlaanderen. We investeren dan ook in onze publiekswerking om (h)erkenning en draagvlak voor een ambitieus beleid te vergroten. We blijven daarvoor **Herita** ondersteunen zodat ze zich verder kunnen ontwikkelen tot de centrale middenveldorganisatie inzake erfgoed. Bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar het betrekken en waarderen van de vele vrijwilligers in de sector. Ook het Netwerk **Open Monumenten** moet verder uitbreiden. We streven de integratie van het Netwerk

Open Monumenten in de Museumpas na. Wat site-ontwikkeling betreft groeien de sites van Herita uit tot modelsites. De pas gesloten **samenwerkingsovereenkomst** met vzw Herita bevat goede afspraken in verband met de **prioritaire opdracht** die moet uitgevoerd worden. Slaagt de VZW er niet in dan wordt de samenwerking beëindigd.

VLAANDEREN KOESTERT ONZE NATUUR

ENERGIE EN KLIMAAT

De zorg voor het klimaat is één van de grootste uitdagingen van onze tijd en kan tegelijkertijd een opportuniteit zijn voor technologische innovatie, economische groei en onze samenleving.

De omslag naar een klimaatneutrale en duurzame samenleving kan maar bereikt worden door wereldwijde actie. In Vlaanderen werken we volop aan onze eigen omslag, en dragen we bij aan de wereldwijde transitie. Duurzame economische groei en een realistisch transitiepad voor onze burgers zijn hierbij essentieel. We hebben bijzonder veel ondernemerschap, creativiteit, kennis en expertise in huis om van deze transitie een pad te maken dat iedereen ten goede komt. Samenwerking tussen burgers en middenveld, politiek en administratie, ondernemers en kennisinstellingen is daarbij cruciaal. Velen onder hen geven aan de handen mee uit de mouwen te willen steken. Enkel door iedereen te betrekken creëren we het nodige draagvlak.

Wat nu al duidelijk is, is dat we een sterk beleid zullen moeten voeren inzake broeikasgasemissiereducties, energie-efficiëntie en hernieuwbare energie, innovatie, mobiliteit en infrastructuurinvesteringen, ruimtelijke ordening, circulaire economie, ... en daarbij over de betaalbaarheid van deze energie- en klimaatmaatregelen voor burgers en de concurrentiepositie van onze ondernemingen moeten waken.

We organiseren de governance van het klimaat- en energiebeleid op zo'n manier dat we de voortgang, de kosten en de baten ervan transparant en effectief kunnen monitoren, en tijdig kunnen bijsturen waar en wanneer nodig.

DE OMSLAG NAAR EEN KLIMAATNEUTRALE SAMENLEVING

De wereldwijde klimaatuitdaging waarvoor we staan, vraagt in de komende regeerperiode **een ambitieus beleid met concrete maatregelen**. De energie-efficiëntie moet fors verbeteren en het aandeel hernieuwbare en andere koolstofarme energiebronnen in de energiemix moet toenemen. We onderschrijven dan ook de doelstellingen van het UNFCCC-

akkoord van Parijs van 2015 en schrijven ons in binnen de Europese klimaatambitie voor 2050.

De omslag naar een **klimaatneutrale samenleving** kan maar bereikt worden door wereldwijde actie. Vlaanderen werkt volop aan haar eigen omslag naar een klimaatneutrale samenleving met duurzame economische groei en een realistisch transitiepad voor zijn burgers. We streven naar een vermindering van minstens 80% van de uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen tegen 2050, met de ambitie om te evolueren naar volledige klimaatneutraliteit. Hiervoor willen we iedereen enthousiast maken en aanzetten om actief mee te werken.

Tegen eind 2019 werken we een **lange termijn klimaatstrategie 2050** uit, waarbij op korte en lange termijn economische, sociale en ecologische belangen optimaal met elkaar sporen. Voor het Vlaamse Gewest zullen de resultaten van deze oefening van groot belang zijn voor het beleid inzake broeikasgasemissiereductie, energie-efficiëntie, hernieuwbare energieproductie, innovatie, mobiliteit en infrastructuurinvesteringen, omgevingskwaliteit, huisvesting, energiekosten, ...

DOELSTELLINGEN 2030

We gaan voluit voor **het effectief realiseren van de afgesproken doelstellingen** en voor een **versnelling van investeringen, innovatie** en technologische vooruitgang die de sleutel vormt om niet alleen onze bijdrage tot de Europese klimaatdoelstelling waar te maken maar ook de hefboom te leveren voor de mondiale inspanningen die nodig zijn. Op basis van een evaluatie van de bijkomende klimaatinspanningen van andere grote handelsblokken kan Vlaanderen een haalbare, betaalbare en bottom-up verhoging van de Europese broeikasgasreductiedoelstelling 2030 ondersteunen die kosten-efficiënt verdeeld is over de lidstaten, internationale flexibiliteit toelaat en voor zover dit de energiefactuur voor burgers en ondernemingen niet verhoogt. We werken aan een exportmodel zodat we met Vlaanderen niet alleen focussen op ons beperkt aandeel in de mondiale uitstoot, maar kunnen bijdragen aan een wereldwijde aanpak van de klimaatverandering.

Tegen eind 2019 finaliseren we binnen deze visie **het Vlaams en het geïntegreerd Nationaal energie- en klimaatplan 2021-2030 (VEKP / NEKP)** op basis van de aanbevelingen van de Europese Commissie, de adviezen van het klimaatpanel en het maatschappelijk middenveld, de uitgevoerde impactanalyse en de resultaten van het openbaar onderzoek.

We sluiten een **samenwerkingsakkoord** tussen de drie gewesten en de federale overheid over de verdeling van de klimaatinspanningen en opbrengsten voor de periode 2021-2030. De engagementen die de verschillende entiteiten genomen hebben in het geïntegreerd Nationale energie- en klimaatplan en de gevolgen van het eventueel niet-nakomen van deze engagementen worden in dit samenwerkingsakkoord juridisch verankerd.

We ontwikkelen een strategie voor het exporteren van technologische oplossingen die bijdragen aan het aanpakken van de klimaatuitdaging in overleg met de betrokken sectoren en Flanders Investment & Trade. De export van deze Vlaamse “vergroenings”technologie en -economie heeft een positieve return op onze economie én op de globale uitstoot.

We tonen onze internationale klimaatambitie door verder bij te dragen aan de **internationale klimaatfinanciering** en zetten deze middelen bij voorkeur in voor projecten waar Vlaamse ondernemingen in participeren.

VERMINDERING BROEIKASGASUITSTOOT

Vlaanderen trekt verder voluit de kaart van de energie-efficiëntie. Verstandiger omgaan met energie tempert niet alleen onze energiefactuur maar is een belangrijke sleutel om de Europese klimaatdoelstellingen te halen.

Alle sectoren dienen hun verantwoordelijkheid te nemen om de gezamenlijke doelstelling te halen zoals omschreven in het Vlaams energie- en klimaatplan.

A. GEBOUWEN

WONINGEN

De Vlaamse Regering zal de **lange termijndoelstelling 2050** voor woningrenovatie van gemiddeld 100 kWh/m² verfijnen in functie van de gebouwtypologie, op regelmatige basis evalueren en zekerheid garanderen door **tussentijdse** ijkpunten **in te voeren** in lijn met het Vlaamse energie- en klimaatplan 2030.

Voor **nieuwbouw** is de performantie van de woningen geregeld via de EPB-regelgeving. We vereenvoudigen het EPB-beleidskader, maken het gebruiksvriendelijker, integreren sneller innovatieve bouwtechnieken en zorgen dat het zijn sturende werking naar klimaatvriendelijke woningen blijft vervullen. Vanaf 2021 kunnen daarom geen stookolieketels meer geplaatst worden bij nieuwbouw en ingrijpende energetische renovaties en kan een aardgasaansluiting bij nieuwe grote verkavelingen en grote appartementsgebouwen enkel nog voor collectieve verwarming via warmtekrachtkoppeling of in combinatie met een hernieuwbaar energiesysteem als hoofdverwarming. Daarnaast evalueren we in overleg met de sectoren periodiek of de EPB-eisen nog in overeenstemming zijn met het kostenoptimale niveau. Om de tussentijdse en lange termijndoelstellingen te bereiken, moet echter veel meer ingezet worden op vernieuwbouw en is een sterk verhoogde renovatiegraad nodig. We treden hiervoor in overleg met de bouw-, financiële en energiesector. Waar nodig geven we aan hen instrumenten om hier een actieve rol in op te nemen. Zo zullen we aan kredietgevers de mogelijkheid geven om in het kader van een kredietaanvraag met onroerende bestemming en/of voor energiebesparende renovaties, het digitale EPC-attest van het betrokken onroerend goed te gebruiken.

Nieuwbouw na sloop vervangt oude woningen met slechte energieprestatie en onvoldoende comfort en helpt onze dorps- en stadskernen te verdichten en aantrekkelijker te maken. De Vlaamse Regering vraagt aan de federale overheid om het 6% BTW-tarief voor vernieuwbouw na sloop zo snel als mogelijk te hervormen tot een gericht instrument op de gebouwschil in alle Belgische steden en gemeenten.

Via vernieuwende **ontzorgings- en financieringsinitiatieven** stimuleren we de **verhoging van de renovatiegraad**.

- Ter bevordering van de klantvriendelijkheid en de transparantie worden zoveel mogelijk premies die gericht zijn op energiebesparing, kwaliteitsverbetering en aanpassing van de

woning in 1 loket gebundeld met het oog op een overkoepelende woningrenovatiepremie. Door een energieprestatiecertificaat met energetische renovatieaanbevelingen (EPC) helpen we de eigenaars bij de duurzame en kwaliteitsvolle renovatie van hun woning. Voor het verkrijgen van een substantiële renovatiepremie (min. € 5.000) of energielening (min. € 7.500) dient men te beschikken over een EPC.

- We stimuleren de integratie van de dienstverlening van de energiehuizen in een eengemaakt **energie- en woonloket** op lokaal niveau om het begeleidings- en financieringsaanbod naar de burger te verbeteren.
- We blijven **kwetsbare gezinnen** ontzorgen via energiesnoeiers. Het beleid van renteloze energieleningen zetten we voort.
- We evalueren de effectiviteit van het noodkoopfonds met het oog op eventuele verlenging van de leningsformule.

Wanneer er een aardgasnet in de straat ligt, mag vanaf 2021 een bestaande stookolieketel niet meer vervangen worden. De eigenaars worden over alle mogelijke alternatieven geïnformeerd.

Om het energieverbruik en de energiefactuur van **nieuwe eigenaars** te beheersen en tegelijk onze klimaatdoelstelling te realiseren, stimuleren we o.m. door een versoepeling van de voorwaarden voor een energielening dat **niet energiezuinige woningen** vanaf 2021 uiterlijk vijf jaar na een notariële overdracht in volle eigendom grondig energetisch gerenoveerd worden om een maximale EPC-score per bouwtypologie te bereiken.

Huurders hebben ook recht op comfortabele energiezuinige woningen. Huurwoningen dienen daarom te voldoen aan een steeds verbeterende maximale EPC-score die we afstemmen op de ijkpunten en lange termijndoelstelling 2050.

We werken samen met de bouwsector een actieplan uit om het aanbod van vakmensen te verzekeren zodat de kwaliteitsvolle uitvoering van ambitieuze renovatiedoelstellingen kan worden gegarandeerd.

NIET-RESIDENTIËLE GEBOUWEN

De Vlaamse Regering werkt een **lange termijn doelstelling 2050** uit voor de renovatie van niet-residentiële gebouwen, zal ze op regelmatige basis evalueren en voert **tussentijdse ijkpunten in** die in lijn zijn met het Vlaamse klimaat- en energieplan 2030.

Om de klimaatvoetafdruk van **niet energiezuinige tertiaire gebouwen** te reduceren, moeten ze vanaf 2021 uiterlijk vijf jaar na een notariële overdracht in volle eigendom grondig energetisch gerenoveerd worden. We werken een gebouwenpas uit voor niet-residentiële gebouwen en voeren een energieprestatielabel in.

Vanaf 2025 moeten alle grote niet-residentiële gebouwen waar de mogelijkheid tot verwarming of koeling in voorzien is, over een energieprestatielabel beschikken en vanaf 2030 moeten deze gebouwen **een minimaal energieprestatielabel bereiken**. De overheidsgebouwen op Vlaams grondgebied geven het goede voorbeeld door minstens 2 jaar eerder te voldoen aan het minimaal energieprestatielabel.

Vanaf 2021 kunnen geen stookolieketels meer geplaatst worden bij nieuwbouw en ingrijpende energetische renovaties. Wanneer er een aardgasnet in de straat ligt, mag vanaf 2021 een bestaande stookolieketel niet meer vervangen worden. De eigenaars worden over alle mogelijke alternatieven geïnformeerd.

We verlenen de energielening aan 1% voor huidige doelgroepen (niet-commerciële rechtspersonen en coöperatieve vennootschappen).

Ook de Vlaamse en lokale overheden nemen hun verantwoordelijkheid en geven het goede voorbeeld. Net zoals de Vlaamse Overheid zullen gemeenten, steden, intercommunales, OCMW's, provincies en autonome gemeentebedrijven worden gevraagd dat zij hun broeikasgassen met 40% reduceren in 2030 ten opzichte van 2015 en vanaf 2020 per jaar een energiebesparing van 2,09% realiseren op het energieverbruik van hun gebouwenpark (inclusief technische infrastructuur, exclusief onroerend erfgoed),. De Vlaamse overheid helpt de lokale besturen in de onderlinge kennisuitwisseling. De eigen Vlaamse doelstelling wordt verscherpt naar 2,5% per jaar. Het Vlaams energie- en klimaatagentschap ontwikkelt hiervoor een monitoringsysteem. De Vlaamse overheid neemt zelf een voorbeeldrol op door haar vastgoedportefeuille via het Vlaams EnergieBedrijf en het Facilitair Bedrijf verder te optimaliseren en energie-efficiënter te maken.

B. INDUSTRIE

Het beleidskader voor de energie-intensieve industrie heeft haar succes al bewezen en wordt verdergezet: in 2023 **verlengen** we **de vrijwillige energiebeleidsovereenkomsten** (EBO), evalueren we de huidige doelgroepen, de rentabiliteit van de maatregelen en de attractiviteit voor de ondernemingen om deel te nemen en verbreden het instrument met nieuwe overeenkomsten voor sectoren die nog niet gevat zijn. In nauw overleg met de betrokken sectoren, bekijken we hoe we het bestaande instrument verder kunnen verbreden met een klimaatcomponent. In dat overleg wordt voorts ook een verdere verbreding van het doelgebied van de EBO naar materiaalgebruik, mobiliteit, restwarmte en water bekeken.

Om ondernemingen aan te zetten toe te treden tot vrijwillige energiebeleidsovereenkomsten passen we het regelgevend kader aan zodat alle ondernemingen die meer dan 0,1 PJ energie verbruiken **elke 4 jaar energieplannen actualiseren en uitvoeren** en ondernemingen die minder verbruiken ook aan hun energie-efficiëntie werken.

Het instrument van de mini-energiebeleidsovereenkomsten wordt verder uitgewerkt en uitgebreid naar nieuwe sectoren. Door middel van **vrijwillige overeenkomsten met de KMO's** laten we hen gericht en klimaatvriendelijk investeren. We maken werk van een gecentraliseerde informatieverstrekking, op maat van de ondernemers, via koppeling aan bestaande informatieve kanalen en ondersteunen demonstratieprojecten op de bedrijfsvloer.

De broeikasgassen van de niet-ETS industrie worden sterk verlaagd door in te zetten op:

- een verdere vergroening van de energiedragers met 10% binnen de industrie tegen 2030. Hiervoor stimuleren we verdere elektrificatie en het gebruik van biogas, duurzame biomassa, waterstof en synthetische brandstoffen.
- we versnellen de reductie van fluorhoudende gassen. We onderzoeken hoe het overheidsinstrumentarium kostenefficiënt versterkt kan worden. Daarnaast zetten we ook in op bijkomende responsabilisering van specifieke gebruikersgroepen.

Via **ontzorgings- en financieringsinitiatieven** stimuleren we **de verduurzaming van de industrie:**

- we **vereenvoudigen de diverse premies** door integratie van de investeringspremie voor energiebesparende maatregelen van de netbeheerders in de Ecologiepremie+.

- via projecten in het kader van **de Moonshot “Vlaanderen CO2-neutraal”**, en in het bijzonder de ‘Moonshot’ rond het opvangen, opslaan en hergebruik van CO₂, ondersteunen we kennisinstellingen die onderzoek verrichten naar technologieën en de versnelde opschaling van projecten die substantieel kunnen bijdragen tot het CO₂-neutraal maken van onze industrie. We streven hierbij naar het betrekken van de volledige waardeketen om deze technologische oplossingen ook internationaal succesvol te laten valoriseren door Vlaamse ondernemingen.

We investeren verder in onderzoek en ontwikkeling naar duurzame energie- en klimaatoplossingen. We hebben hierbij de ambitie om Europese koploper te worden in onder meer waterstof.

C. TRANSPORT EN DUURZAME MOBILITEIT

Om de klimaatimpact van transport te reduceren zetten we een doorgedreven, drieledige aanpak voorop.

Een **duurzame ruimtelijke inrichting** ondersteunt een duurzame bereikbaarheid. Een efficiënt mobiliteitsbeleid vergt een goede afstemming met het ruimtelijke beleid.

We zetten in op een verdere afvlakking van de groei van het gemotoriseerde verkeer en streven **een ambitieuze modal shift** na, zowel qua personenvervoer als logistiek door verder te bouwen aan een kostenefficiënt en vraaggestuurd openbaarvervoernetwerk en zetten de stijgende trend in de fietsinvesteringen verder. We investeren in de alternatieven voor de (vracht)wagen en bouwen aan een multimodaal mobiliteitssysteem dat de reiziger en verlader overtuigt het meest duurzame vervoersmiddel te gebruiken (mobility as a service). We blijven het gebruik van spoorvervoer, binnenvaart en estuaire vaart stimuleren en faciliteren. We optimaliseren de huidige trajecten van de kilometerheffing voor vrachtwagens en we onderzoeken of we de levering van onlinewinkels en andere pakketdiensten kunnen verduurzamen.

Tenslotte wordt ingezet op een **verdere vergroening** van het bestaande wagenpark. Vanaf 2030 zijn alle nieuw verkochte personenwagens koolstofarm, waarvan minstens de helft emissievrij. In overleg met de federale overheid en de andere gewesten onderzoeken we hoe we de bedrijfswagens versneld kunnen vergroenen. Het verminderen van de CO₂-

uitstoot van de mobiliteit is hierbij het ultieme doel en niet het stimuleren van een bepaalde technologie. Dit betekent dat alle technologieën en brandstoffen die bijdragen aan een koolstofarme mobiliteit een plaats kunnen hebben in Vlaanderen. We vragen de federale overheid om het bijmengingspercentage voor gedecarboniseerde brandstoffen te verhogen naar 14% in 2030, zoals afgesproken in het ontwerp Nationaal energie- en klimaatplan.

Ook de Vlaamse overheid levert haar bijdrage in koolstofarme mobiliteit. Het meerjarig investeringsprogramma rond **de vergroening van het rollend materieel van De Lijn** wordt integraal uitgevoerd. We laten in de nieuwe aankoopprocedures enkel zero-emissiebussen toe. De doelstelling om ten laatste in 2025 de stadskernen enkel nog emissievrij te bedienen blijft onverminderd aangehouden. Ook de (private) onderaannemers van De Lijn worden hierbij maximaal betrokken. De Vlaamse overheid zal de CO₂-emissies ten gevolge van het brandstofverbruik in dienstvoertuigen met 40% verminderen tegen 2030 ten opzichte van 2005. Daartoe wordt ingezet op het stimuleren van duurzaam mobiliteitsgedrag, het voorkomen van verplaatsingen en het vergroenen van het wagenpark.

We evalueren de uitrol van de (semi) publieke laad- en tankinfrastructuur en breiden de laad- en tankinfrastructuur gericht uit. Voor laadpalen wordt de nadruk gelegd op semipublieke snelladers.

Ten laatste tegen 2030 wordt alle openbare verlichting verled. Dit zal gebeuren door nauwe samenwerking tussen alle betrokken actoren waarbij bijzondere aandacht gaat naar korte doorlooptijden en kostenefficiëntie. De kosten voor het onderhoud van de openbare verlichting worden niet langer doorgerekend via de distributienettarieven.

D. LANDBOUW

Om de klimaatdoelstelling te realiseren zetten we volop in op de verdere **omslag naar een duurzame voedselproductie en leefbare landbouw**. Innovatie (technologisch, verdienmodellen, ruimtegebruik), ecologische verduurzaming en ondernemerschap staan daarbij centraal. Bij de Vlaamse invulling van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (2021–2027) voorzien we de nodige maatregelen en instrumenten om deze emissiereductie te realiseren.

We hervormen het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds tot een toekomstgericht ondernemersfonds. Het investeringsbeleid richt zich op **innovatieve, milieu- en klimaatvriendelijke productie**. De selectiemethode toegepast op alle steunaanvragen wordt bijgestuurd zodat investeringen die het meest bijdragen aan het verlagen van de omgevingsdruk en het meest bijdragen aan klimaatmitigatie (hoogste broeikasgasemissie reductie per euro investeringssteun) en -adaptatie het hoogst gerangschikt worden.

Zo'n kwart van de landbouwemissies (2,0 Mton in 2016) zijn energetisch, en komen vnl. voort uit verwarming van stallen en serres. Om dit tegen 2030 met 40% terug te voeren, zetten we sterk in op energie-efficiëntie en een **vergroening van de warmte**.

Driekwart van de landbouwemissies komen rechtstreeks of onrechtstreeks voort uit de veehouderij. Via een **green deal** dringen we de uitstoot via verteringsprocessen terug, onder meer door optimalisering van voederrantsoenen en voederefficiëntie en verbetering van bedrijfsmanagement. Na evaluatie hervormen we het systeem van nutriënt-emissierechten, zodat het meer bijdraagt aan het realiseren van de doelstellingen op vlak van waterkwaliteit, klimaat en luchtkwaliteit.

We onderzoeken op welke wijze emissie-reducerende technieken geïmplementeerd kunnen worden om de klimaatimpact van nieuwe stallen te verminderen.

E. AFVAL EN CIRCULAIRE ECONOMIE

We streven naar een volledig circulaire economie om zo beter in onze behoeften aan grondstoffen en water te kunnen voorzien en ons welzijn te maximaliseren met een kleinere ecologische voetafdruk.

Meer dan 60% van onze broeikasgassen uitstoot komt door de ontginning, de productie, het transport en de consumptie van grondstoffen, producten, voedsel en bouwmaterialen en de verwerking van afval dat daaruit ontstaat. Willen we onze broeikasgasemissie duurzaam verminderen, dan moeten we ook oog hebben voor de vermindering van de koolstofvoetafdruk van onze consumptie. Om een correcte inschatting te maken van de ecologische impact is het belangrijk om de volledige levenscyclus van materialen en goederen in ogenschouw te nemen.

Circulaire economie biedt bijzondere opportuniteiten voor onze welvaart en economie indien we het gebruik van primaire grondstoffen en materialen kunnen verminderen en het hergebruik ervan vergroten zonder in te boeten op ons comfort of onze welvaart.

We ondersteunen de ontwikkeling van ondernemingsmodellen waarbij een dienst in plaats van een product wordt aangeboden en producten worden gedeeld. Producten moeten slimmer worden ontworpen, zodat ze langer meegaan en makkelijker herstelbaar, herbruikbaar en recycleerbaar zijn. We bevorderen **herstelling** van producten en **hergebruik** van onderdelen; **recyclage** vormt de sluitsteen om alle grondstoffen maximaal te herwinnen. We stimuleren de bouwsector om richting circulaire en modulaire gebouwen te evolueren en werken samen met hen een routeplan uit.

We geven zelf het goede voorbeeld en stellen bij openbare aanbestedingen circulaire voorrangregels in om de kringlooeconomie maximaal kansen te geven. We versterken de inzet op circulair ontwerp en circulair aankopen binnen instrumenten zoals de aanvaardingsplicht en green deals. We bieden circulaire ondernemers de ruimte om creatieve oplossingen te bedenken en werken drempels weg die circulaire modellen en gebruik van recycelaat nodeloos hinderen.

We zijn koploper op het vlak van selectieve inzameling en recyclage van afval: vandaag recycleren we al ongeveer 70%. Tegen 2030 verhogen we dat nog tot 77,5%. Samen met alle actoren versterken we de sorteerboodschappen via diverse communicatiestrategieën. We streven naar **maximale recyclage in Vlaanderen**.

We zetten ook sterk in op de **inzameling van organisch-biologisch afval**, dat zo hoogwaardig mogelijk wordt verwerkt; we stimuleren bijkomend investeringen in de realisatie van voorvergistingsinstallaties bij GFT-compostering.

Een circulaire economie betekent ook dat Vlaanderen zich moet voorbereiden op een **gefaseerde afbouw van afvalverbranding**. De verbrandingscapaciteit die we in tussentijd in stand houden, moet het hoogst mogelijke energetisch rendement en laagst mogelijke uitstoot hebben.

We onderzoeken de oprichting van een CO₂-backbone, voor de (tijdelijke) opslag, transport en gebruik van CO₂ ter bevordering van de circulaire koolstofeconomie

F. LANDGEBRUIK

De komende tien jaar mogen onze Vlaamse bodems netto geen koolstof verliezen.

Om dit te realiseren dringen we het **koolstofverlies uit landbouwbodems sterk terug**. Binnen de mogelijkheden van het GLB zetten we hier zo maximaal als mogelijk op in.

Daarnaast moeten we meer koolstof opslaan in bossen, waterrijke gebieden en (half)natuurlijke graslanden. We investeren daartoe in bijkomende bossen en natte natuur, en we beheren (half)natuurlijke graslanden, bossen en waterrijke gebieden gericht.

Lokale besturen en burgers sensibiliseren we rond aangepast beheer van tuinen en parken. We maken werk van een bodemkoolstofmonitoringnetwerk.

G. GOVERNANCE

Om de klimaat- en energietransitie te doen slagen en ambitieuze beleidsdoelstellingen waar te maken, moeten **alle belanghebbenden er nauw bij betrokken worden**, is een actieve inzet van alle burgers, het middenveld, de ondernemingen en de overheden cruciaal en moet er constructief samengewerkt worden. Met dit effectieve participatietraject wordt maximaal inzet én creativiteit van iedereen aangeboord, vergroot het draagvlak, kunnen knelpunten worden weggewerkt en investeringen worden versneld.

Het **lokale beleidsniveau** is een belangrijke partner om gewestelijke doelstellingen, acties en maatregelen mee te vertalen naar de dagelijkse leefwereld van burgers. We willen lokale besturen verder **ondersteunen** in die rol en bij de uitwerking van het lokale energie- en klimaatbeleid betrekken. We doen dat onder andere door samenwerking en kennisuitwisseling te bevorderen.

De Vlaamse beleidsdoelstellingen vragen **ambitieuze beleidsdomeinoverschrijdende** inspanningen. Om dit duidelijk in kaart te brengen zullen we elke klimaatmaatregel becijferen naar kostprijs en bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. Om een coherent en geïntegreerd klimaat- en energiebeleid te voeren, versterken we het bestaande Vlaams Energie Agentschap tot **een slagkrachtig Vlaams energie- en klimaatagentschap** (VEKA). We doen dit via overheveling van de afdeling energie, klimaat en groene economie uit het departement omgeving, m.u.v. het team luchtkwaliteit (dat bij de VMM wordt ondergebracht). Ook een goede monitoring van de uitvoering van het plan en de vooruitgang is cruciaal en dient door dit Agentschap opgevolgd te worden en afgestemd op de tweejaarlijkse Europese rapporteringscyclus. Voor de toetsing aan de wetenschappelijke en technische ontwikkelingen op internationaal vlak, het modelleren van de globale systemen en het inpassen van de Vlaamse inspanningen in de Europese context, dient voorzien te worden in wetenschappelijke ondersteuning.

Ter optimalisering van de politieke structuren en processen inzake het Belgisch klimaatbeleid is ook het samenwerkingsakkoord van 14 november 2002 aan herziening toe.

We blijven erover waken dat geen koolstof “weglekt” naar regio’s buiten de EU met minder strenge klimaatregels. Binnen het kader van de WTO bepleiten we daarom oplossingen om deze problematiek tegen te gaan.

KLIMAATADAPTATIE

De gevolgen van een wijzigend klimaat manifesteren zich gaandeweg steeds meer. Rechtstreeks en onrechtstreeks heeft dit verstrekkende gevolgen voor alle economische sectoren, alle geledingen van de samenleving en voor onze leefomgeving. Klimaatadaptatie – ons voortdurend aanpassen aan en onze weerbaarheid vergroten tegen bepaalde veranderingen – is nodig in alle sectoren, door overheden, burgers en ondernemingen.

We maken daarom een Vlaams Adaptatieplan op en starten onmiddellijk met de uitvoering ervan. We opteren voor een omvattende, geïntegreerde aanpak, over de verschillende sectoren heen, waarbij we maximaal synergiën zoeken tussen adaptatie en mitigatie, en met andere beleidsdoelen. We verzekeren dat elk Vlaams beleidsdomein adaptatiemaatregelen maximaal laat doorwerken in haar beleid.

Centrale pijlers in onze adaptatiestrategie zijn:

1. Streven naar klimaatadaptieve inrichting en gebruik van onze ruimte, en naar klimaatadaptief ontwerp van gebouwen en infrastructuur
2. Minimaliseren van risico's op watertekort en wateroverlast; klimaatadaptatie wordt een leidend principe binnen het integraal waterbeleid.
3. Versterken van groenblauwe netwerken
4. Streven naar een klimaatadaptieve en circulaire industrie en dienstensector
5. Streven naar klimaatadaptieve en circulaire landbouw en voedselketen.

HERNIEUWBARE ENERGIE

Vlaanderen levert haar bijdrage aan de Europese hernieuwbare energiedoelstelling: dankzij de inspanningen van de voorbije jaren staan we aan de top qua zonnepanelen en windturbines per vierkante kilometer. Tegen 2030 verhogen we de hernieuwbare energieproductie fors met een verhoging van de geïnstalleerde capaciteit voor wind tot 2,5 GW en voor zon tot 6,7 GW.

Deze groei en de verdere afbouw van het certificatenoverschot realiseren we zonder dat de elektriciteitsfactuur hierdoor toeneemt. Daarom hervormen we het certificatenstelsel voor groene stroom en warmtekrachtkoppeling naar een kostenefficiënter systeem:

- Elke **oversubsidiëring moet vermeden** worden. We evalueren het gegarandeerd rendement op eigen vermogen in functie van het specifieke risicoprofiel van een hernieuwbaar energieproject en wkk-projecten en beperken dit. We **faseren de certificatensteun** voor nieuwe of vernieuwde hernieuwbare energieprojecten **uit tegen 2025** via een geleidelijke reductie van de maximale toegekende steun. We breiden het bestaande **aanbestedingsstelsel van investeringssteun met vastgelegde jaarlijkse budgetten** voor kleine- en middelgrote windturbines uit naar middelgrote PV-projecten vanaf 2021 zodat de meest kostenefficiënte projecten uitgevoerd worden. Het aanbestedingsstelsel wordt gefinancierd vanuit het Energiefonds.
- Voor nieuwe wind- en zonprojecten werken we vanaf 2021 net als voor biomassa en biogas niet enkel met een ondersteuningsduur maar ook met een maximaal ondersteuningsvolume.
- Gezien de schaarse open ruimte in Vlaanderen wordt **enkel steun verleend aan PV-projecten boven de 10 kW op gebouwen of marginale gronden** (zoals bv. bermen) **met een minimaal lokaal gebruik van 50%**.
- We geloven in warmtekrachtkoppeling als een efficiënte technologie voor de transitie naar een klimaatneutrale samenleving. De huidige certificatensteun voor de warmtekrachtbesparing van nieuwe installaties evalueren we en bouwen we af op 10 jaar (waarvan 30% tegen 2025) in functie van evoluties op vlak van prijsverhouding gas/elektriciteit, nieuwe steunmechanismen voor capaciteit en flexibiliteit, billijk rendement en het einddoel om fossiele brandstof uit te faseren. We verbeteren de

ondersteuning voor bio-WKK's opdat hun aandeel in de omslag naar hernieuwbare energie verder kan groeien.

- We hanteren strikte duurzaamheidscriteria voor biomassa. Nieuwe of vernieuwde installaties voor energetisch gebruik van biomassa en biogas moeten voornamelijk dienen om warmtebehoefte in te vullen.
- We laten elektriciteitsproducenten bijdragen aan het herstel van het evenwicht tussen aanbod en vraag door o.a. zo snel mogelijk geen steun meer toe te kennen aan nieuwe projecten in periodes van elektriciteitsoverschot (negatieve prijzen)
- We onderzoeken het gebruik van het nieuwe financieringsmechanisme van de EU voor hernieuwbare energie om ook buiten Vlaanderen ons aandeel aan de EU-hernieuwbare energiedoelstelling te vervullen, op plaatsen waar dit aan het hoogste rendement kan.
- In geval van een ondersteuning door het Vlaams Gewest voor het verwijderen van een asbestdak wordt systematisch de haalbaarheid van een zonedak onderzocht.

Vergroening van warmte vormt het tweede belangrijke luik in hernieuwbare energieproductie. We werken **een aangepast ondersteuningskader uit voor het gebruik van duurzame biomassa en biogas** in geval van injectie in het aardgasnet of industriële of collectieve warmteopwekking.

Warmtenetten kunnen groene- en restwarmte collectief verdelen. Het regelgevend kader, de EPB-regelgeving en de call groene - en restwarmte worden geëvalueerd om een grotere stimulans te geven aan de ontwikkeling van warmtenetten gevoed met groene- en restwarmte. We onderzoeken het meest kostenefficiënt model voor de aanleg en het beheer van warmtenetten op openbaar domein. Vlaanderen ondersteunt lokale besturen in de opmaak van een warmteplan.

Ook in groene warmte hanteren we een kostenefficiënte aanpak. We **evalueren** op korte termijn daarom de resultaten van de twee diepe geothermieprojecten. Het toekennen van ondersteuning aan nieuwe diepe geothermieprojecten wordt afgewogen op basis van deze evaluatie.

Om de hernieuwbare energiedoelstelling verder in te vullen verhogen we het **minimaal aandeel hernieuwbare energie** bij nieuwbouw en ingrijpende energetische renovatie van woningen en niet-residentiële gebouwen. Vanaf 1 januari 2021 voorzien we geen terugdraaiende teller meer voor nieuwe kleinschalige PV-installaties.

We responsabiliseren de verschillende overheden om op hun vastgoed hernieuwbare energie te produceren en deze projecten waar mogelijk open te stellen voor participatie. Op gronden van de Vlaamse Overheid wordt een proefproject opgezet waarbij de steun voor grote windmolens aanbesteed wordt.

BETAALBARE ENERGIE

Het vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor de noodzakelijke energietransitie en omslag naar een klimaatneutrale samenleving is essentieel. De Vlaamse Regering zal, in samenspraak met het federale niveau, vanuit die optiek waken over de betaalbaarheid van de energiefactuur voor gezinnen en de onderdelen van de energiefactuur kritisch vergelijken met omliggende landen.

Klimaatbeleid is veel ruimer dan louter maatregelen op elektriciteitsverbruik. Loutere financiering van klimaatbeleid via de elektriciteitsfactuur remt bovendien nieuwe klimaatvriendelijke elektrische toepassingen voor transport en verwarming af. **Daarom zorgen we dat de meerkosten op de elektriciteitsfactuur zeker niet verder toenemen als gevolg van Vlaams beleid.**

De Vlaamse Regering wil de komende jaren extra inzetten op een daling van **energiearmoede**. Daarom zetten we het Energiearmoedeprogramma verder, in overleg met alle betrokkenen op het terrein. Eerste aandacht gaat naar structurele verbetering van de energieprestatie van de woning. Gerichtte financiële steun voor energiebesparende maatregelen, intensieve begeleiding en verscherping van normen blijven cruciaal. Om de doelgroep beter te bereiken werken we samen met de lokale partners. De digitale meter geeft mogelijkheden budgetontsporing tijdig te detecteren en aan te pakken.

Ook voor de industrie willen we energie betaalbaar houden en hun competitiviteit bewaken. Zij zijn een belangrijke motor van de welvaart in Vlaanderen en zullen daarenboven een belangrijke rol moeten spelen in de ontwikkeling van innovatieve oplossingen voor de klimaatuitdaging. We willen dan ook **de energienorm omzetten in effectieve maatregelen** zodat we de ondernemingen met hun innovatieve slagkracht hier in Vlaanderen houden.

We verlenen de huidige maximaal toegelaten **compensatieregeling voor de indirecte carbon leakage** in afstemming op de energienorm en gefinancierd door het klimaatfonds. Dit is noodzakelijk om de internationale competitiviteit van onze ondernemingen te vrijwaren.

FLEXIBEL EN SLIMMER ENERGIESYSTEEM

Om grotere aandelen hernieuwbare energie in het energiesysteem te kunnen integreren, moeten we ons energiesysteem digitaliseren en de capaciteit voor **energieopslag** kostenefficiënt uitbouwen. Innovatie is cruciaal en dus zetten we proefprojecten op voor power-to-x en starten we een pilootproject voor de productie van koolstofarme waterstof en inzet van onze kanalen voor energieopslag.

Elektriciteitsproductie wordt onvoorspelbaarder en prijzen zullen nog sterker variëren doorheen de dag. Om alle burgers en ondernemingen de kans te geven in te spelen op lage en hoge prijsperiodes, mikken we op maximale **uitrol en gebruik van de digitale meters tijdens de komende legislatuur**. Dit geeft de kans aan leveranciers om nieuwe contractformules te ontwikkelen en aan marktpartijen om vlot flexibiliteit te kunnen aanbieden. Heel wat technologieën zijn rijp voor grootschalige uitrol en kunnen dan ook gevaloriseerd worden na de plaatsing van een digitale meter. Daarnaast is er dringend nood aan een performant, kostenefficiënt en toekomstgericht softwareplatform voor het gebruik door de markt van de data uit de digitale meters. De Vlaamse Regering spoort de distributienetbeheerders aan dit zo snel mogelijk te operationaliseren en kosten voor de netgebruikers maximaal te beperken. De VREG evalueert in 2024 de activiteiten inzake databeheer door de netbeheerders.

We evolueren naar een flexibel en decentraal energiesysteem waar de gebruiker centraal staat. We zetten het clean energy pakket zo snel als mogelijk om naar Vlaamse energieregelgeving.

We ondersteunen en faciliteren de actieve rol die burgers, lokale overheden en ondernemingen kunnen spelen in de transitie en maken het mogelijk dat zij de voordelen van de transitie kunnen valoriseren. Daarvoor werken we aan een regelgevend kader voor de uitbouw van **lokale energiegemeenschappen**. Het hele energielandschap wordt flexibeler en dynamischer maar tegelijkertijd dient de **solidariteit tussen alle netgebruikers** behouden te blijven via een billijke bijdrage aan de financiering van het klimaatbeleid en het net dat iedereen bevoorradingszekerheid biedt en de uitbouw van hernieuwbare energie toelaat.

We geven prioriteit aan het netversterkende Ventilus-project en faciliteren een optimaal procesverloop inclusief alternatievenonderzoek, conform de lopende MER-procedure.

De Vlaamse distributienetwerken moeten efficiënt beheerd worden zodat ze betaalbaar de toekomst voorbereiden. We maken werk van een **vereenvoudiging van het landschap van distributienetbeheerders** voor elektriciteit en gas door herschikking bij distributienetbeheerders aan te moedigen.

Met het oog op transparantie, financiële stabiliteit en het vermijden van kruissubsidiëring realiseren we bij netbeheerders en Fluvius een analytische boekhouding met scheiding tussen de verschillende (energie) gereguleerde en niet-gereguleerde activiteiten. Volgens het nieuwe opzet van de elektriciteitsmarkt moeten energiediensten zoals bijvoorbeeld opslag marktgebaseerd en concurrerend zijn. Daarom laten we niet toe dat netbeheerders energieopslagfaciliteiten bezitten, ontwikkelen, beheren of exploiteren. De taken van netbeheerders en Fluvius zullen in het kader van een **kerntakendebat** herbekeken worden, dit vooral om te zorgen dat de netbeheerders en Fluvius zich maximaal concentreren op hun kerntaak: een goed werkend distributienet dat de uitdagingen van morgen aankan.

Er wordt in Vlaanderen **één overkoepelende regulator** uitgewerkt voor netgebonden infrastructuur (elektriciteit, gas, warmte, kabel, water, riolering,...) en media. In dit kader coördineren en rationaliseren we de (toezichthoudende, regulerende, adviserende, ...) taken waarmee de overkoepelende regulator belast wordt.

1. Visie Omgeving

Vlaanderen is een welvarende regio waar het aangenaam is om te leven en die kansen biedt om te ondernemen. Onze toenemende bevolking en groeiende economie heeft ruimte nodig, verdient een efficiënte mobiliteit en heeft nood aan grondstoffen, voedsel en alle vormen van energie. Om deze welvaart te garanderen gaan we samen met andere overheden en belanghebbenden voor een gefocust, ambitieus omgevingsbeleid met effectieve maatregelen die onze kostbare omgeving versterken. Onder meer :

- Een kwaliteitsvol ruimtelijk beleid zorgt voor een hoogwaardige en leefbare omgeving, organiseert een efficiënte en duurzame mobiliteit en beheerst onze kosten voor infrastructuur .
- Een kwaliteitsvol ruimtelijk beleid biedt economische stimulansen, garanties voor een toekomstgericht aanbodbeheer en maximaliseert rendementskansen voor onze ondernemingen en bedrijven.
- Investeren in alle soorten van groen in Vlaanderen levert extra kansen voor natuurbeleving, verhoogt de leefbaarheid van onze steden en gemeenten, is goed voor biodiversiteit, legt CO₂ vast en vermindert het hitte-eilandeffect.
- We versterken het platteland als diverse omgeving om te wonen, werken en ontspannen door te investeren in leefbare dorpen, een kwalitatieve leef- en werk omgeving, sociale cohesie, landschap, open ruimte en klimaat .
- Circulaire economie verzekert de beschikbaarheid van schaarse grondstoffen, leidt tot innovatieve businessmodellen én vermindert ons energieverbruik en onze emissies.
- Circulair waterbeleid verhoogt onze weerbaarheid tegen droogte én verbetert de waterkwaliteit .
- Bodemsanering zorgt dat we verontreinigde oude bedrijfslocaties of stortplaatsen terug veilig kunnen gebruiken en vermindert zo onze druk op de open ruimte.
- Een betere luchtkwaliteit vermindert de kans op aandoeningen en komt onze biodiversiteit ten goede.

- We houden vast aan het principe van de **vervuiler betaalt**. Door middel van vergroening van de economie en van de fiscaliteit ontraden we milieuvervuiling en belonen we milieuzorg.
- Met het oog op de realisatie van de doelstellingen van het BRV gaan we voor een sterke vereenvoudiging van de regelgeving, de bestemmingscategorieën en de eraan gekoppelde voorschriften. Hierbij wordt ook de differentiatie van het ruimtebeslag bekeken.

De uitdagingen zijn groot maar de kansen ook. Het is dan ook nodig dat we met zijn allen in dezelfde richting aan de kar trekken om ze te realiseren. Hierbij zetten we sterk in op actieve betrokkenheid van burger en middenveld in een vroeg stadium van het proces, co-creatie en nudging om het beleid samen met belanghebbenden te vertalen naar concrete projecten en realisaties. Om zo veel mogelijk partijen in de maatschappij daarbij te betrekken, investeren we samen met sleutelspelers uit de diverse geledingen in actieve communicatie, sensibilisering en promotie.

We hebben vertrouwen in bestuurskrachtige gemeenten en blijven verder inzetten op ontvoogding waarbij Vlaanderen zich opstelt als kennispartner. Steden en gemeenten met een voldoende uitgebouwde bestuurskracht en efficiënte administratie, ontheffen we de Vlaamse overheid maximaal van haar taken en we onderzoeken hoe en voor welke elementen we binnen het kader van Europese regels beleidsvrijheid kunnen toekennen aan voldoende bestuurskrachtige steden en gemeenten.

Het departement Omgeving focust op zijn kerntaken. Deze overheid spreekt met één stem. We **blijven werken aan een klantvriendelijke organisatie die oplossingen biedt in plaats van problemen op te lijsten**. We evalueren kritisch de meerwaarde van de huidige overheidsactiviteiten, desgevallend om ruimte te maken voor nieuwe activiteiten die tegemoet komen aan uitdagingen. Ter vervanging van de strategische adviesraden SARO en MINA wordt een **Omgevingsraad** opgericht die naar advisering complementair is met de SERV. We gaan voor een evenwichtige en compacte raad.

We blijven inzetten op het verder vereenvoudigen, verbeteren en versnellen van procedures met het oog op een realisatiegericht en efficiënt instrumentarium dat **flexibel, toekomstbestendig is en gewapend tegen (gerechtelijke) beroepsprocedures**. We implementeren waar mogelijk de bestuurlijke lus om te komen tot oplossingsgerichte procedures. Zonder afbreuk te doen aan efficiënte en effectieve inspraak laten we het maatschappelijk belang primeren boven de individuele belangen. We blijven rechtszekerheid garanderen, administratieve lasten verminderen, wetgeving vereenvoudigen en zinloze en overbodige regels afschaffen. We hanteren als regel dat wanneer een administratieve last wordt ingevoerd, er ook lasten worden afgeschaft met het oog op de verderzetting van een globale administratieve lastenverlaging. We verhogen de

voorspelbaarheid van regelgeving door tijdig gewenste evoluties in beleid aan te geven en blijven innovatie stimuleren. Regelgeving wordt meestal geschreven vanuit behoeften die in het verleden vastgesteld werden. Vaak bieden ze weinig opening om rekening te kunnen houden met vernieuwingen en zijn regelmatig een drempel voor de nodige innovaties. We veralgemenen dan ook de toepassing van “regelluwe zones” en “toekomstbestendige regelgeving” en onderhandelen nieuwe “green deals”.

Het beleid en de regelgeving wordt mede vorm gegeven vanuit de Europese Unie. We grijpen de kansen die het Europees voorzitterschap in 2024 biedt om belangrijke dossiers te agenderen. We werken actief mee aan de totstandkoming, evaluatie en bijsturing van Europese regelgeving en doelstellingen die richtinggevend zijn voor het Vlaams Omgevingsbeleid. We hanteren consequent “no goldplating” als richtinggevend principe bij de omzetting van Europese regelgeving.

We investeren verder sterk in **digitalisering en automatisering** en hanteren het “only once” principe; daardoor worden **verplichte rapportages** zoveel mogelijk **afgeschaft**. Waar mogelijk zorgen we er voor dat **gegevens actief gebruikt** kunnen worden om kansen zichtbaar te creëren voor innovatie, met respect voor privacy en gevoelige bedrijfsinformatie. Op vlak van **monitoring** streven we intern naar maximale efficiëntiewinsten en richten we ons in hoofdzaak op methode-ontwikkeling en kwaliteitsborging. Bovendien zetten we in op **datamining** om korter op de bal te spelen voor beleidsevaluatie en -bijsturing én om gericht aan handhaving te doen waar de risico's het grootst zijn.

Het optimaal gebruik van data en het openstellen daarvan krijgt de aandacht, in nauwe samenwerking met de lokale besturen. Burgers en bedrijven, hebben als klant van overheden het recht te weten of die overheid waar biedt voor hun geld. We zorgen voor een **meer transparante rapportage over de aanwending van de middelen** die aangerekend worden aan de klanten door die overheidsdiensten én van benchmarking om de werking van deze entiteiten verder te verbeteren én meer kennis en ervaringen te laten uitwisselen.

We versterken onze capaciteit om via performante studies de **strategische beleidskeuzes** in het brede omgevingsdomein te **ondersteunen**. We zoeken hierbij aansluiting met relevante kenniscentra buiten het beleidsdomein en streven hierbij naar efficiëntiewinsten. We zetten versterkt in op **beleidsrelevant (wetenschappelijk) onderzoek** voor de omgevingsthema's met een duidelijke onderzoeksvraag en finaliteit. We stemmen hierbij de onderzoeksvragen en -agenda's van de Vlaamse wetenschappelijke instellingen, het Departement en van externe onderzoeksinstellingen onderling af en bundelen middelen.

2. Ruimte

2.1 Visie ruimtelijk beleid

De Vlaamse Regering zal werk maken van een ruimtelijke omslag en onderschrijft de principes en doelstellingen van de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

Door het ruimtegebruik in het verleden en de demografische groei staat de open ruimte in Vlaanderen onder druk. Anderzijds is onze ruimte ook divers en biedt dit mogelijkheden. We vrijwaren maximaal de open ruimte. We maken werk van een bouwshift, (geen “betonstop”), waarbij we in elke gemeente kansen creëren op goed gelegen plaatsen waar het aangenaam wonen en werken is. We realiseren **slimme groei** voor wonen, leven en werken door kwalitatieve verdichtingen van het bestaand ruimtebeslag. Kernversterking realiseren we op locaties volgens de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Bij elke ontwikkeling of groei zijn er garanties voor **een gezonde en aantrekkelijke woon- en werkomgeving**. Een goede afstemming tussen het ruimtelijke beleid en het mobiliteitsbeleid is cruciaal. Onder meer de vervoerregio's worden hierbij betrokken.

Verdichting en inzetten op stadsontwikkeling betekent niet dat enkel binnen de Vlaamse ruit of de steden mogelijkheden kunnen benut worden. Ook onze **landelijke kernen** moeten we versterken en zo verdere versnippering tegengaan.

Tegelijkertijd versterken en vrijwaren we onze robuuste open ruimte waar voldoende plaats is voor natuur, voor landbouw, ontspanning en ruimte om klimaatwijzigingen op te vangen.

Door kwalitatieve, innovatieve verdichtingen, multifunctioneel ruimtegebruik, hergebruik van gebouwen, tijdelijk ruimtegebruik en opwaardering van onderbenutte terreinen verhogen we het ruimtelijk rendement en remmen we het bijkomend ruimtebeslag af. Tevens maken we werk van ontharding en ontsnippering.

Tegelijk zetten we maximaal in op het vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor deze ruimtelijke omslag. Want de Vlaamse overheid kan dit niet alleen, het is een taak van alle Vlamingen. Niet alleen burgers en bedrijven moeten worden overtuigd, ook lokale besturen zijn onmisbaar in deze transitie.

De Vlaamse Regering werkt de komende regeerperiode de nodige decreten en beleidskaders uit op basis van de strategische visie die reeds is goedgekeurd, zodat het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen juridisch van kracht wordt.

Het Vlaams Bouwmeesterschap, dat gestalte krijgt in een Bouwmeesterteam moet zich terugplooiën op zijn kerntaken, namelijk de Vlaamse overheid en lokale besturen bijstaan in hun architecturale keuzes en inrichting van de publieke ruimte.

2.2 Concrete maatregelen

Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

Vandaag is het RSV en de RSV-ruimtebalans nog van kracht. Met de goedgekeurde strategische visie als basis maken we een Beleidsplan Ruimte Vlaanderen die het toekomstig ruimtelijk beleid vorm geeft.

In de **beleidskaders** van het BRV worden oa. de eigen Vlaamse verantwoordelijkheden samen met de concrete afwegingskaders, acties, het duiden van de verantwoordelijkheden van de verschillende bestuursniveaus, financiering van de doelstellingen en vooropgezette timing vastgelegd en geconcretiseerd.

We operationaliseren de strategische doelstelling van de strategische visie “Het bijkomend gemiddeld dagelijks ruimtebeslag is tegen 2040 teruggedrongen tot 0 hectare” via de beleidskaders. Hierbij hebben we oog voor de verschillende vormen van ruimtebeslag en zorgen we voor een differentiatie.

Ruimtelijke ontwikkeling realiseert een goede inrichting van de omgeving vanuit de 10 kernkwaliteiten van de strategische visie.

Regelgeving-digitaal platform

- Met het oog op de realisatie van de strategische visie, maken we in het begin van de legislatuur werk van de definitieve goedkeuring van het instrumentendecreet. Onmiddellijk daarna starten we met de uitvoering van de regelgeving voor de watergevoelige openruimtegebieden.
- Om de strategische visie beter te kunnen realiseren, onderzoeken we welke verder stappen genomen kunnen worden om het bestaande instrumentarium nog te verbeteren.

- We evalueren de regelgeving en blijven inzetten op snelle, efficiënte procedures die rechtszekerheid bieden. We onderzoeken hoe we vergunnings- en planningsprocedures kunnen vereenvoudigen, versnellen, nog meer dan nu oplossingsgericht maken (bv. bestuurlijke lus) en bestand maken tegen beroepen omwille van procedurele redenen. Met garanties op effectieve inspraak vanaf het begin van het proces en zonder afbreuk te doen aan toegang tot de rechter gaan we na hoe we geschillenbeslechting en beroepsmogelijkheden beter kunnen stroomlijnen of oplossingsgericht kunnen aanpakken. We zorgen maximaal voor rechtszekerheid en redelijke beroepsprocedures.
- We evalueren de adviesverplichtingen van de Vlaamse administraties bij vergunningen en plannen waarbij machtigingen maximaal geïntegreerd worden in de omgevingsvergunning. We bundelen deze adviezen in één geïntegreerd Vlaams advies om tegenstrijdige signalen te vermijden en oplossingsgericht te werk te gaan.
- We evalueren de MER-verplichting en de erkenning en rol van de MER-deskundige, waarbij in overeenstemming met de richtlijn een milieueffectenrapportering wordt beoogd op maat en ter verbetering van het plan of project. We schaffen nu al de richtlijnenboeken af en we focussen de rol van het Team MER enerzijds op die plannen en projecten met een belangrijke Vlaamse dimensie en anderzijds op de opbouw van een MER-kenniscentrum. De erkende MER-deskundigen nemen deze rol op voor de andere plannen en projecten met een MER verplichting. We maken werk van een kader inzake plan-MER plicht waarbij we duidelijkheid verschaffen inzake plan-MER plicht voor beleidsdocumenten, regelgeving, strategische en sectorale plannen. We bekijken of en hoe in uitvoering van de Europese richtlijn de MER en de passende beoordeling kan worden vereenvoudigd.
- Het ruimtelijk beleid wordt ondersteund door een performant en klantvriendelijk digitaal platform. Op basis van een evaluatie (in 2020) zorgen we voor een gebruiksvriendelijk Omgevingsloket doorheen het ganse vergunningentraject (inclusief beroep) en DSI (digitaal uitwisselingsplatform voor RUP) , we optimaliseren de bestaande functionaliteiten en maken in samenspraak met gemeenten, werk van nieuwe functionaliteiten die het digitaal vergunningen en planproces nog verder optimaliseren en transparanter maken.
- We maken de **bestemmingsvoorschriften** toekomstbestendig. Hiervoor actualiseren we de typevoorschriften voor RUP's en schrappen overbodige en verouderde bestemming categorieën. Bij de herwerking van de typevoorschriften hebben we oog voor innovatieve woon- en werkvormen, flexibiliteit, multifunctionaliteit en groenblauwe netwerken.

- We maken komaf met het **historisch passief van overtredingen**. Van bouwwerken met een vastgestelde historische overtreding kan door de eigenaar een gedoogtoets worden gevraagd aan de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid. Indien de overtreding kan gedoogd worden, kan de bevoegde overheid een vergunning afleveren mits een eventuele vergoeding. Het advies van de betrokken gemeente wordt gevraagd.

Slimme Groei

- Regelgevende belemmeringen, verouderde voorschriften of administratieve hinderpalen die slim, flexibel ruimtegebruik en innovatieve woon en werkvormen in de weg staan, werken we weg. We stimuleren het **multifunctioneel en adaptief gebruik (niet alleen op vlak van ruimte maar ook in tijd) en het verweven van ruimte, functies en gebouwen** waar mogelijk en wenselijk, zonder de hoofdbestemming of de noden van de hoofdgebruiker in het gedrang te brengen.
- We passen de regelgeving m.b.t. de ruimtelijke impact voor het plaatsen van windmolens aan en leggen de bevoegdheid hieromtrent bij de lokale besturen.
- Binnen onze regelgeving wordt het regelluw zijn een voortdurend streven. We zetten verder in op regelluwe zones waarin geëxperimenteerd kan worden. We passen deze toe op proefprojecten in gebieden met een hoog ontwikkelingspotentieel, waar hoge leegstand, onderbenutting of een mobiliteitsproblematiek aanwezig is, in het kader van het energietransitiebeleid, waar investeringen nodig zijn en waar verouderde voorschriften of bestemmingen een snelle realisatie of innovatieve oplossingen met het oog op een kwaliteitsvolle ruimtelijke transformatie in de weg staan.
- We stimuleren impulsprojecten die nieuwe ruimtelijke realisaties inhouden waarbij het ruimtelijk rendement wordt verhoogd en die aandacht hebben voor functieverweving, hergebruik, tijdelijk ruimtegebruik, klimaatmitigatie en -adaptatie en een verbetering van de mobiliteit en de landschappelijke kwaliteit.
- Bij elke ontwikkeling moet er aandacht zijn voor omgevingskwaliteit, mobiliteit, openbare ruimte en groenblauwe verbindingen en zuinig en efficiënt ruimtegebruik waarbij verharding beperkt wordt. De realisatie en het toegankelijk maken van **nabij groen, bos en natuur** moet een antwoord bieden op de vraag naar meer toegankelijk

en recreatief groen. We streven naar een divers woonaanbod dat tegemoetkomt aan diverse woonwensen (zoals zorgwonen) en innovatieve woonvormen.

- We richten de ruimte en onze omgeving in zodat ze toegang geeft tot alle groepen in de samenleving: toegang tot groen, publieke ruimte en basisvoorzieningen. Bij ontwikkeling hebben we oog voor ruimtelijke principes die ingaan op aspecten zoals toegankelijkheid en doelgroep-geschiktheid. Voor publieke toegankelijke gebouwen zorgen we ervoor dat deze effectief toegankelijk zijn, we optimaliseren het bestaand instrumentarium om dit beter te garanderen.
- We voorzien voldoende ruimte om te ondernemen. Voor nieuwe niet-verweefbare en grote ondernemingen ontwikkelen we een proactief en toekomstgericht aanbodbeheer en maximaliseren we de rendementskansen. We brengen het aanbod aan ruimte voor bedrijven op bedrijventerreinen en daarbuiten verder in kaart en gebruiken deze digitale inventaris om enerzijds beleidsbeslissingen m.b.t. ruimtelijke invulling en mobiliteitsingrepen te ondersteunen en anderzijds snel en doelgericht locaties voor specifieke bedrijven te zoeken. We evalueren het decreet m.b.t. leegstaande en verwaarloosde bedrijfsruimten.
- Om nieuwe economische stimulansen te geven, zetten we in op het inbreiden en herontwikkelen van bestaande onderbenutte terreinen. De geïntegreerde aanpak via brownfieldconvenanten als succesformule blijven we gebruiken om black- en brownfields nieuwe impulsen te geven.

Bijkomend ruimtebeslag verminderen

- Met de Vlaamse Regering zetten we in op het neutraliseren van slecht gelegen juridisch aanbod dat onder druk staat door ontwikkeling binnen de signaalgebieden. We garanderen een billijke vergoeding voor privé-eigenaars die schade lijden ten gevolge het neutraliseren van juridisch aanbod en leggen de randvoorwaarden vast in het instrumentendecreet. De financiering van de bouwshift wordt ondersteund door middelen uit het Klimaatfonds en een op te richten BRV-fonds. Waar nuttig en geschikt, koppelen we deze neutraliseringsopdracht aan een actief aankoopbeleid van deze gronden i.f.v. de realisatie van extra bossen en natuur.
- De **Vlaamse overheid geeft** het voorbeeld en neutraliseert slecht gelegen juridisch aanbod in eigendom. Ook vervreemding van deze gronden met het oog op ontwikkeling wordt vermeden. We gaan **in overleg** met openbare (lokale) besturen, sociale huisvestingsmaatschappijen, publiekrechtelijke rechtspersonen,... om

mogelijkheden te onderzoeken om slecht gelegen juridisch aanbod binnen hun portefeuille niet langer te ontwikkelen.

- We maken bij het neutraliseren van juridisch aanbod maximaal gebruik van instrumenten zoals **planologische ruil en verhandelbare bouwrechten**, en starten zo snel mogelijk een aantal proefprojecten op.
- We reiken de hand uit naar voorlopers binnen diverse relevante sectoren in bedrijven, kennisinstellingen, middenveldorganisaties en overheden om samen een creatief netwerk op te starten om ideeën uit te wisselen, experimenten op te starten en te evalueren en beleidsvoorstellen te formuleren inzake alternatieve woonvormen, mobiliteitsoplossingen, financierings- of investeringsmodellen, ... om de uitdagingen versneld aan te pakken. We maken **win-win** met de sector waarbij rendementsverhoging op de ene plek kan gekoppeld worden aan inperken van ontwikkeling elders.
- **Inname van openruimte voor harde ontwikkeling wordt maximaal vermeden.** Bij een nieuw planinitiatief voor de creatie van nieuw juridisch aanbod voor uitbreidingsprojecten moet de plannende overheid evenredig slecht gelegen of overbodig juridisch aanbod neutraliseren indien ze hierover beschikt. Dergelijke ruiloperatie kan een oplossing bieden om schade en baten in evenwicht te brengen.

Open ruimte

- We **vrijwaren maximaal de open ruimte**. We voorzien in de open ruimte de nodige plaats voor o.a. natuursystemen, klimaatmitigatie- en adaptatie, waterberging, landbouw, recreatie en ontspanning. We verweven dit multifunctioneel waar het kan, zonder de hoofdbestemming in het gedrang te brengen en scheiden (o.a. grootschalige professionele landbouw, grote eenheden kwetsbare natuur) waar het moet. Naast de strategische gebieden voor landbouw, natuur en water, omvat de open ruimte gebieden met multifunctioneel ingerichte en gebruikte landschappen. We voorzien een specifieke bestemming voor dergelijke vormen van functieverweving in de open ruimte. Ecosysteemdiensten⁷ en het fysisch systeem **zijn structurerend** voor keuzes in open ruimte functies.

---

⁷. Ecosysteemdiensten is een term die verwijst naar alle functies die ecosystemen vervullen ten bate van de mens: productie van zuurstof, beleving/ontspanning, bodemvruchtbaarheid, bestuiving, voedselproductie, waterberging, opslag van koolstof, houtproductie, waterzuivering. Elk landgebruik vervult één of meerdere functies. Bij de inrichting van de open ruimte streven we er naar om de levering van ecosysteemdiensten te

- Landbouw en natuur zijn partners in de open ruimte. Via gebiedsgerichte coalities en een realisatiegerichte, geïntegreerde aanpak streven we bij de inrichting van de open ruimte maximaal naar win-wins voor landbouw en natuur. Hierbij zetten we bijkomend in op instrumenten zoals beheersovereenkomsten voor natuurbeheer en honoreren we inspanningen voor ecosystemendiensten.
- Landbouw benaderen we vanuit toegevoegde economische en **maatschappelijke meerwaarde**. We maken een ruimtelijke differentiatie van agrarische activiteiten met oog op een duurzame afstemming met de omgeving.
- We voeren een uitdoofbeleid landbouwgebruik in zones bestemd voor natuurrealisatie, zo nodig met flankerende maatregelen. Landbouwactiviteiten die bijdragen tot natuurbeheer kunnen behouden blijven en moedigen we verder aan .
- Robuuste natuur-, bos- en valleigebieden vormen de ruggengraat van een ruimer, functioneel **groenblauw netwerk**, dat zich doorheen de open ruimte uitstrekt tot in het centrum van dorpen en steden. We maken actief werk van de structurele implementatie van dit netwerk in Vlaanderen.
- We creëren zowel onder- als bovengronds meer ruimte voor water. Beek- en riviervalleien richten we in vanuit een integrale benadering, waarbij waterbeheer, klimaatbuffering, koolstofopslag en biodiversiteit centraal staan.

Realisatie op het terrein via geïntegreerde gebiedsgerichte projecten

We gaan voor een versnelling van realisaties. We zetten daarom sterk in op een geïntegreerde, gebiedsgerichte en resultaatgerichte werking als motor voor ruimtelijke transformatie. We werken hierbij vanuit een gezamenlijke agenda, programmatie en inzet van middelen en **het opzetten van brede gebiedscoalities**.

- **Geïntegreerde gebiedsontwikkeling** is de motor om de ruimtelijke transformatie te realiseren. We maken werk van gezamenlijke gebiedsprogramma's hand in hand met grootschalige infrastructuur- of landschappelijke projecten die hiervoor een hefboom vormen. Het betreft omgevingsopgaven zoals een infrastructuurproject, woon- en

---

optimaliseren. Bv. landgebruik in valleien integraal bekijken zodanig dat waterberging en -zuivering er optimaal benut worden. Fysisch systeem = geheel van reliëf, bodem, ondergrond, oppervlakte- en grondwatersysteem, klimaat

werkontwikkelingen, voedselsysteem, klimaatbuffering, biodiversiteit, hernieuwbare energie .. We leggen een relatie met bestaande gebiedsplatformen.

- We voorzien gebundelde financieringsmogelijkheden om mobiliteits- en omgevingsdoelstellingen gebiedsgericht, coherent en geïntegreerd te realiseren. We zetten hiertoe de nodige samenwerking op binnen en tussen beleidsdomeinen (o.a. Omgeving en MOW).

3. Biodiversiteit

De voorbije jaren heeft het natuur- en bosbeleid zich sterk gericht op kerngebieden waar natuur een hoofdfunctie heeft, o.a. in het kader van het Natura 2000-beleid. Om de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen en om in te spelen op de maatschappelijke vraag voor nabij en beleefbaar groen, verbreden we de focus van het natuurbeleid. We zetten natuur in als doeltreffende en kostenefficiënte oplossing voor de veelheid van uitdagingen op vlak van o.a. leefkwaliteit, gezondheid, klimaat, waterbeheer en voedselproductie.

We zetten de inspanningen op vlak van natuurrealisaties verder. De realisatie van de Europese natuur- en klimaatdoelen staan daarbij centraal. De Vlaamse Regering zal investeren in een netto toename aan natuur met hoge kwaliteit, overal en dicht bij iedereen. De komende vijf jaar willen we **20.000 bijkomende ha natuur** onder effectief natuurbeheer brengen. Uiterlijk tegen 2030 leggen we **10.000 hectare bijkomend bos** aan. We zetten in eerste instantie in op de bebossing van niet-beboste als bos bestemde gebieden of waar mogelijk natuurgebieden, en in tweede instantie op te bestemmen gebieden. Het initiatief leggen we mede bij lokale besturen.

We doen dit alles maximaal vanuit een integrale gebiedsgerichte aanpak, in overleg, en gefaciliteerd door inrichtingsprojecten, strategische projecten en gebiedscoalities. De Vlaamse Regering zet hiertoe een actief grondbeleid met een brede instrumentenmix en een duidelijk afwegingskader op. Terreinen waarop natuur of bos gerealiseerd wordt, worden correct bestemd. Drempels worden weggewerkt.

3.1 Instandhoudingsdoelstellingen en Natura 2000-beleid

We zetten de versnelling van **instandhoudingsbeleid** verder, waarbij binnen Speciale Beschermingszones natuur alle kansen krijgt. Hierbij blijven we rekening houden met het principe 'sterkste schouders, zwaarste lasten', socio-economische impact, zuinig ruimtegebruik en flankerend beleid. We zetten volop in op concrete terreinrealisaties om de

Europees beschermde habitats en soorten in een gunstige staat van instandhouding te brengen.

Het Vlaams Natura 2000-programma (2021-2026) zal hiertoe, in uitvoering van de Europese verplichtingen, een gedetailleerde uitvoeringsagenda bevatten. In 2019 zetten we een grondenbank in voor de realisatie van natuurdoelen, met prioriteit voor de Europese IHD-doelstellingen.

Via het water-, lucht- en vergunningenbeleid verbeteren we gericht de **milieukwaliteit** en verminderen we de milieudruk in Speciale Beschermingszones. We monitoren de gevolgen van het significantiekader en het flankerend beleid op de stikstofdepositie in Speciale Beschermingszones. Waar nodig, bakenen we actiegebieden af en sturen we eventueel bij, rekening houdend met o.a. de socio-economische impact.

3.2 Meer bos en natuur als onderdeel van klimaataanpak

Ook buiten het Natura 2000-beleid zetten we natuur actief in om de **klimaatverandering te milderen**. **Bossen, moerassen en graslanden** leggen koolstof vast en bufferen wateroverlast, droogte en hitte-effecten. We herstellen gezonde ecosystemen en realiseren versneld een sterk samenhangend geheel van natuur-, bos- en valleigebieden, die kwaliteitsvol ingericht worden.

We vrijwaren bestaande waardevolle **bossen** maximaal en zorgen voor een snelle, effectieve boscompensatie. We leggen tegen 2030 10.000 ha bijkomend bos aan, waarvan 4.000 ha tijdens deze regeerperiode. Hiermee komen we tegemoet aan de grote vraag naar beleefbaar groen in dichtbevolkte of bosarme gebieden.

Samen met de waterbeheerders herstellen we de **natuurlijke dynamiek in valleigebieden**. We benutten de bergingscapaciteit van beek- en rivierlandschappen maximaal, en creëren waar wenselijk bijkomende natte natuur. We werken het geactualiseerd Sigmaplan en het project Rivierherstel Leie verder af en maken een gebiedsgericht programma op voor herstel en inrichting van (gedegradeerde) wetlands met oog op waterbeheersing, natuurontwikkeling en klimaatmitigatie.

De komende tien jaar willen we **netto geen koolstof uit onze bodems verliezen**. Naast inspanningen om meer koolstof vast te leggen in landbouwbodems, moeten we meer koolstof opslaan in bossen, waterrijke gebieden en (half)natuurlijke graslanden. We investeren daartoe in bijkomende bossen en natte natuur, beheren (half)natuurlijke graslanden, bossen en waterrijke gebieden gericht. We maken werk van een bodemkoolstofmonitoringnetwerk.

Investerings in natuur en bos als klimaatbuffers worden o.a. ondersteund vanuit het klimaatfonds.

3.3 Groenblauwe infrastructuur en ecosysteemdiensten

We realiseren een functioneel en samenhangend netwerk van **groenblauwe infrastructuur**. Dit doen we o.a. door verbindingen aan te leggen tussen natuurkernen met oog voor de ruimtelijke bestemming, door het verweven van natuur met andere functies, door actief werk te maken van een basisnatuurkwaliteit, en door de aanleg van stedelijk en randstedelijk groen. We streven maximaal naar co-voordelen op vlak van leefbaarheid, welzijn, gezondheid, recreatie, mildere klimaatimpact, waterbeheer, luchtkwaliteit, voedselproductie, energie en landschapskwaliteit.

Als onderdeel van een Vlaams actieprogramma ontsnippering, werken we de belangrijkste infrastructuurknelpunten weg door de aanleg van ecoducten of ecotunnels. Daarnaast realiseren we prioritaire permanente verbindingen op landschapsniveau. Hiermee geven we vanuit Vlaanderen ook de groenblauwe dooradering in de verstedelijkte omgeving mee vorm.

Waar mogelijk, wordt het netwerk van buurtwegen, fietspaden, lokale wegen, gewestwegen, spoorwegen, waterlopen, ... ecologisch opgewaardeerd door aangepaste inrichting en beheer van bermen, taluds en oeverzones. Technieken van natuurtechnische milieubouw zijn de norm bij de aanleg van nieuwe infrastructuur.

Via het landbouwbeleid zorgen we er voor dat ook landbouwgebieden structureel bijdragen tot het verbeteren van de omgevingskwaliteit (water, bodem, biodiversiteit, landschap) en het leveren van ecosysteemdiensten. We zetten resoluut in op het versterken van tijdelijke en permanente ecologische infrastructuur, onder de vorm van fijnmazige groenblauwe aders, oeverzones, bufferstroken en kleine landschapselementen. In kansrijke gebieden voor agrarische biodiversiteit of in kwetsbare zones (bv. in de directe omgeving van Natura 2000-gebieden) stimuleren we via het plattelandsbeleid natuurgerichte vormen van landbouw. We onderzoeken hoe we rechtszekerheid kunnen bieden om biodiversiteitscreatie te stimuleren zonder toekomstig gebruik of bestemming in het gedrang te brengen.

In de bebouwde omgeving zorgen we voor voldoende groen, met oog op verkoeling, waterinfiltratie, luchtkwaliteit, rust en ontspanning. We stimuleren natuurinclusief ontwerpen bij bouwprojecten. Bij het ontwerpen van onze kernen en gebouwen, scheppen we meteen ruimte voor de natuur die er thuishoort.

3.4 Soorten

We zetten verder in op de uitvoering van **soortenbeschermingsprogramma's** op het terrein, met betere coördinatie, afstemming en opvolging. We houden het tempo aan van vier nieuwe soortbeschermingsprogramma's per jaar.

We pakken de sterke achteruitgang van de (wilde) **bijen, bestuivers en andere insecten** aan via een actieprogramma gericht op tuinen, publiek groen en landbouwgebied.

Vandaag stellen we de terugkeer van grote zoogdieren als wolf, lynx, bever en otter vast in onze contreien. We monitoren hun aanwezigheid en onderzoeken hun effecten binnen Vlaanderen. Desgevallend zetten we in op preventie en vergoeding van schade. Het populatiebeheer van everzwijnen wordt rationeel en wetenschappelijk onderbouwd aangepakt. De relevante actoren worden betrokken.

We vergroten de betrokkenheid en verantwoordelijkheid van de jachtsector in het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Op basis van wetenschappelijke monitoring stellen we de bejaagbaarheid bij van kwetsbare en zeldzame soorten die achteruitgaan.

We perken de impact van **invasieve, uitheemse soorten** in. Vlaanderen zet een gecoördineerde aanpak op, waarin alle bestuursniveaus hun verantwoordelijkheid nemen, en waarbij we private eigenaars, grondgebruikers en terreinbeherende organisaties betrekken.

3.5 Nationale parken, regionale landschappen en bosgroepen

Tijdens deze regeerperiode richten we minstens een viertal **Vlaamse parken** op: omvangrijke gebieden met internationale uitstraling, een uitzonderlijke natuur en een unieke belevingswaarde, die een troef vormen het vlak van recreatie en toerisme. We hanteren hierbij objectieve criteria op maat van Vlaanderen en die een voldoende hoge kwaliteit garanderen. We zorgen voor eenheid van beheer en streven naar het creëren van territoriale verbindingen.

Daarnaast maken we werk van de oprichting van **landschapsparken**: gebieden met een uitgesproken landschapskwaliteit, waarin vanuit een integrale visie ruimte is voor recreatie, natuur, landbouw, wonen, bedrijvigheid en toerisme.

De Vlaamse overheid erkent de rol van de Regionale Landschappen en van de Bosgroepen, en zal die verder ondersteunen.

3.6 Vlaamse kust en Noordzee

In het kader van klimaatadaptatie investeren we in kustverdediging en geven hierbij ruimte aan natuurlijke processen. We betrekken hierbij de kustgemeenten.

Een mooie, natuurlijke kust en Noordzee zijn van cruciaal belang voor het kusttoerisme. Waar Vlaanderen impact heeft op het Marien Ruimtelijk Plan, gaat er daarom voldoende aandacht naar de aspecten milieu en natuur.

3.7 Groen, gezondheid en welzijn

Vanuit het gezondheids- en welzijnsbeleid wordt in het kader van **preventie** meer aandacht gegeven aan een groene, gezonde leefomgeving. We voorzien zoveel mogelijk zorginstellingen en scholen van substantiële groenfaciliteiten in het kader van de positieve relatie 'gezondheid–natuurbeleving'.

We versterken de **samenwerking tussen relevante sectoren** om de aangetoonde heilzame werking van groen op de gezondheid beter te benutten en verder wetenschappelijk te onderbouwen. Dit doen we door het opzetten van concrete realisaties en pilootprojecten, gekoppeld aan onderzoek. We tasten de mogelijkheden af om innovatieve financieringsmethoden in te zetten, zoals de sociale-impactobligaties ('social impact bonds').

In overleg met jeugdorganisaties, beheerders, sport- en toerisme-organisaties, zetten we verder in op **nabije en toegankelijke natuur**, binnen de draagkracht van de gebieden.

3.8 Instrumenten en regelgeving

We maken werk van een verdere integratie van het Bosdecreet en het Natuurdecreet. We evalueren de wederzijdse doorwerking van de natuur- en bosregelgeving met de regelgeving van aanpalende beleidsdomeinen (water, mest, ruimtelijke ordening, Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid, landbouw, mobiliteit), met oog op betere afstemming en vereenvoudiging.

We evalueren het gesubsidieerd natuur- en landschapsbeheer en andere subsidiesystemen met oog op administratieve vereenvoudiging, kostenefficiëntie en de beoogde versnelling in natuurbeheer. We doen dit in samenspraak met de terreinbeherende verenigingen, particuliere eigenaars en andere betrokkenen. Het beheer van gronden en domeinen in eigendom van het ANB en waar ANB niet zelf instaat voor het beheer wordt via de gebruikelijke openbare aanbestedingsprocedures uitbesteed.

4. Circulaire samenleving

4.1 Visie

We streven naar een maximale **circulaire economie** om zo beter in onze behoeften aan grondstoffen en water te kunnen voorzien en ons welzijn te maximaliseren met een kleinere ecologische voetafdruk. We leggen daarbij sterk nadruk op partnerschap tussen bedrijven, kennisinstellingen, middenveld en overheden en bieden voldoende ruimte voor experimenten.

Circulaire economie biedt onze bedrijven kansen voor innovatie via de ontwikkeling van nieuwe businessmodellen, producten die beter recycleerbaar, herbruikbaar en herstelbaar zijn, nieuwe partnerschappen onder meer voor uitwisseling van grondstoffen en energie, ... Dit laat hen toe beter tegemoet te komen aan de behoeften van zowel hun klanten als de maatschappij en om het verschil te maken met (buitenlandse) concurrenten.

4.2 Concrete maatregelen

4.2.1 Economie

We ondersteunen de **ontwikkeling** van **ondernemingsmodellen** waarbij een dienst in plaats van een product wordt aangeboden en waarbij producten worden gedeeld. Producten moeten slimmer worden ontworpen, zodat ze langer meegaan en makkelijker herstelbaar, herbruikbaar en recycleerbaar zijn. We bevorderen **herstelling** van producten en **hergebruik** van onderdelen omdat hierdoor meer waarde wordt behouden en minder grondstoffen moeten worden gebruikt; **recyclage** vormt de sluitsteen om alle grondstoffen maximaal te herwinnen.

We geven zelf het goede voorbeeld en stellen bij openbare aanbestedingen circulaire voorrangregels in om de kringlooeconomie maximaal kansen te geven. We moedigen producenten actief aan om hun merkidentiteit en marktinvoed te gebruiken ter bevordering van duurzame en circulaire consumptie. We versterken de inzet op ecodesign en circulair aankopen binnen instrumenten zoals de aanvaardingsplicht en green deals. We werken drempels weg die circulaire modellen en gebruik van recycleert nodeloos hinderen

We stimuleren de bouwsector om richting circulaire en modulaire gebouwen te evolueren.

Vlaanderen Circulair is het centrale platform binnen Vlaanderen rond Circulaire Economie. Gelet op de prioriteit die we hechten aan een circulaire aanpak binnen diverse thema's, bundelen we middelen vanuit de relevante beleidsvelden en zorgen we ervoor dat vanuit elk

van de beleidsvelden een voldoende sterke rol kan opgenomen in de aansturing van Vlaanderen Circulair. We passen de huidige governance van Vlaanderen Circulair aan om te zorgen dat we deze verbrede focus waar kunnen maken.

Een circulaire economie betekent ook dat Vlaanderen zich moet voorbereiden op een **gefaseerde afbouw van afvalverbranding**. De verbrandingscapaciteit die we in tussentijd in stand houden, moet het hoogst mogelijke energetisch rendement en de laagst mogelijke uitstoot hebben.

4.2.2 Water: we investeren in een robuust watersysteem

We strijden tegen waterschaarste en -overlast. Dit is een **gedeelde verantwoordelijkheid**: iedereen moet op zijn niveau waar mogelijk de nodige maatregelen nemen om **hemelwater** meer te **bufferen, gebruiken** en **infiltreren** dan af te voeren, om water zo efficiënt mogelijk te gebruiken en om de **waterkringloop** zoveel mogelijk te **sluiten**. Als overheid geven we het goede voorbeeld; we veralgemenen het gebruik van hemelwaterplannen en investeren op slimme buffering, gebruik en infiltratie van hemelwater op het openbaar domein en eigen vastgoed.

We onderzoeken de mogelijkheden voor een nexus-aanpak waarbij koppelkansen met energie, mobiliteit, voeding en ruimtelijke planning maximaal benut worden. Hiertoe wordt de complexiteit van het watersysteem en haar interacties met de andere systemen in kaart gebracht en oplossingsrichtingen uitgewerkt.

Het huidig oppervlaktewaterbeheer is nog sterk versnipperd, wat zorgt voor een gebrek aan efficiëntie en daadkracht. Naar Nederlands voorbeeld rationaliseren we drastisch het landschap van de onbevaarbare waterlopen binnen hydrografisch logische gehelen, waarbij de belastingbevoegdheid van polders en wateringten wordt stopgezet. We onderzoeken welke (delen van) bevaarbare waterlopen die in de praktijk niet bevaarbaar zijn voor logistieke doeleinden, beter worden gedeclasseerd en mee binnen dat kader gebracht.

We werken een strategisch plan waterbevoorrading uit vertrekkend van het actieplan droogte en wateroverlast. Om voorbereid te zijn bij een mogelijke crisis, werken we een evenwichtig en objectief afwegingskader bij dreigende tekorten uit, in overleg met de relevante actoren.

We leggen de nadruk op waterbesparing, **slim watergebruik**, het sluiten van waterkringlopen en op gebruik van alternatieve waterbronnen. We voorzien actieve begeleiding en ondersteuning van bedrijven; voor burgers krijgen de drinkwaterbedrijven daar een centrale rol in met resultaatsverbintenissen. Op basis van de lopende proefprojecten rollen we een slimme watermeter uit die ook aan lekdetectie doet en zich

automatisch in veiligheid kan stellen om grote lekken te vermijden; daarbij streven we naar maximale afstemming met de slimme energiemeters. Drinkwaterbedrijven moeten businessmodellen ontwikkelen die robuust zijn bij dalend watergebruik. We passen de tariefstructuren voor drinkwater en afvalwater aan op basis van de resultaten van de uitgevoerde evaluatie, onder meer naar billijkheid (inzonderheid voor alleenstaanden en gezinnen met kinderen), betaalbaarheid en sturend karakter.

We stimuleren gebruik van hemelwater en hergebruik van afvalwater en werken waar nodig drempels weg die dit gebruik bemoeilijken. We stimuleren het herwinnen van grondstoffen en hernieuwbare energie uit afvalwater. We onderzoeken welke instrumenten wenselijk zijn om grote verharde oppervlaktes af te koppelen en creëren het nodige juridisch kader. We voeren de mogelijkheid in om de verplichte opvang en buffering van hemelwater over te dragen naar een derde partij; we stimuleren grootschalige opvang en actief gebruik van hemelwater op bedrijventerreinen en in woonkernen. We liberaliseren de productie van drinkwater geschikt voor distributie uit hemel- en afvalwater, mits goede kwaliteitscontrole en overheidsregie.

De financiële uitdagingen in de watersector zijn nog groot, maar het uitgangspunt is dat de waterfactuur betaalbaar blijft. Ook duurt het vaak nog te lang om nodige werken te starten. De **financiering en de werking** van de **drinkwater- en afvalwatersector** moeten dan ook **efficiënter en effectiever**. Geld voor afvalwater moet gebruikt worden waarvoor het geïnd wordt, nl aanleg en onderhoud van riolering en zuiveringsinstallaties. De waterfactuur moet transparant worden voor particulieren en bedrijven. We **hervormen de financieringsystemen** voor gemeenten en Aquafin naar een meer resultaatgerichte, flexibele en programmatorische aanpak, met sterk vereenvoudigde procedures en meer responsabilisering in de taakverdeling tussen VMM en de rioolbeheerders. We zorgen voor betere afstemming tussen rioolbeheerders en anderen die belang hebben bij de rioleringswerken, onder andere beheerders van het openbaar domein en de andere nutssectoren.

Het landschap van publieke drinkwater- en afvalwateroperatoren kan efficiënter georganiseerd worden met een logischere taakverdeling. Samen met de verschillende operatoren ontwikkelen we een visie op de toekomst van het waterlandschap. Omwille van de sterke interactie tussen de riolerings- en hemelwaternetwerken, dragen we Aquafin op om het asset management voor de netwerken te coördineren met de diverse rioolbeheerders. Zo realiseren we belangrijke efficiëntiewinsten en krijgen we beter zicht op de staat van de stelsels en hun onderhoud.

Met het oog op transparantie, financiële stabiliteit en het vermijden van kruissubsidiëring realiseren we bij de drinkwater en afvalwateroperatoren een analytische boekhouding met scheiding tussen activiteiten verbonden aan de aanleg en het beheer van de netwerken en andere activiteiten. De taken van de operatoren zullen in het kader van een kerntakendebat

geëvalueerd worden, dit vooral om te zorgen dat de netbeheerders zich maximaal concentreren op hun kerntaak: goed werkende netwerken die de uitdagingen van morgen aankunnen.

Er wordt in Vlaanderen **één overkoepelende regulator** uitgewerkt voor netgebonden infrastructuur (elektriciteit, gas, warmte, kabel, water, riolering,...) en media. In dit kader coördineren en rationaliseren we de (toezichhoudende, regulerende, adviserende, ...) taken waarmee de eengemaakte regulator belast wordt.

4.2.3 Verkleinen van afvalberg

We storten en verbranden met zijn allen nog te veel afval; waardevolle grondstoffen die verloren gaan en waar we energie in gestoken hebben bij de productie ervan.

We pleiten binnen Europa voor een **verbod** op het gebruik van **microplastics** in cosmetica, verzorgingsproducten en onderhoudsproducten en op een bredere strategie inzake wegwerpproducten, ongeacht het materiaal waaruit ze gemaakt zijn.

Binnen Europa nemen we het voortouw naar een maatschappij waarin plastics maximaal recycleerbaar zijn en maximaal gerecycleerd worden. Zo realiseren we een circulaire economie voor plastics. We zetten in op biomassa als duurzame grondstof en investeren in innovatie om CO₂ te gebruiken als grondstof. Waar dat mogelijk is en wenselijk vanuit de functie die ze vervullen, moeten plastics bio-afbreekbaar zijn. De gebruikte biologische grondstoffen moeten steeds duurzaam zijn; de beleidsvisie “Bio-economie in Vlaanderen” blijft hierbij een belangrijk richtsnoer.

We voeren de strijd tegen zwerfvuil op. Dit is **ieders verantwoordelijkheid**: we zorgen ervoor dat de verpakkingsector zijn ambitieuze **engagementen** nakomt op basis van de voorziene nulmeting en we zetten in op **handhaving**. De Vlaamse regering zal alle afspraken gemaakt in het Verpakkingsplan 2.0 uitvoeren, waaronder de evaluatie eind 2023 en de daaraan gekoppelde consequenties, namelijk dat indien de doelstellingen nog steeds niet significant gehaald worden, de sector gevraagd zal worden om statiegeld te organiseren of een veralgemeend beloningssysteem in te voeren. Ook de andere betrokken sectoren moeten actief en financieel bijdragen aan de strijd tegen zwerfvuil. We stimuleren een actief overleg tussen voedings- en verpakkingindustrie, lokale overheden en horeca om slimmere en afvalarme ondernemingsmodellen te ontwikkelen voor consumptie buitenshuis. Als overheden geven we het goede voorbeeld op onze evenementen.

Recycleerbaar afval moet nog beter selectief worden ingezameld: tegen 2030 moet **minstens 50%** van de **recycleerbare fractie** van huishoudelijk én bedrijfsafval **bijkomend gerecycleerd** worden. Er liggen belangrijke opportuniteiten in de stromen organisch-

biologisch afval, kunststoffen, papier en karton en textiel. Samen met alle actoren versterken we de sorteerbodschappen via diverse communicatiestrategieën.

Voedselverspilling tegengaan is een absolute prioriteit. Via het ketenoverleg werken we op diverse niveaus aan een halvering ervan tegen 2030.

In samenwerking met de sector wordt actief de uitrol van recyclagemogelijkheden in Vlaanderen onderzocht. Zo streven we naar **maximale recyclage in dit land**. We zorgen voor **goede en betrouwbare cijfers** (op basis van nulmetingen) over ingezameld en gerecycleerd afval, zodat we ons beleid goed kunnen sturen en zeker zijn dat de doelstellingen ook echt gerealiseerd worden. We onderzoeken de mogelijkheden van post-sortering van restfracties.

We onderzoeken hoe en voor welke stromen we voor een betere afstemming tussen de gewesten inzake aanvaardingsplichten kunnen zorgen, zodat er een uniform beleid gevoerd wordt over heel België. Indien nodig kan hiervoor een samenwerkingsakkoord afgesloten worden.

We evalueren samen met de gemeenten de wenselijke rol van overheden in afvalverwerkingsinstallaties, vanuit de bezorgdheid dat zij zich voldoende moeten kunnen focussen op preventie en beleid. Huidige afvalintercommunales vormen niet altijd een logisch geografisch geheel, ten koste van efficiëntie en milieu-impact. We nodigen hen uit om voorstellen te formuleren om deze efficiëntie te verbeteren en om hun werkingsgebied te optimaliseren. Op basis van deze voorstellen werkt de Vlaamse regering een visie uit.

4.2.4 Mest en nutriënten

Meststoffen zijn **waardevolle grondstoffen**: fosfaat is van strategisch belang, gelet op de eindige reserves en het beperkt aantal producerende landen; de productie van stikstofmeststoffen is zeer energie-intensief. We versterken de circulaire aanpak van dierlijke mest. Verwerking van mest en andere organische reststromen met het oog op recuperatie van grondstoffen en herintroductie in het productieproces, is hierbij het streefdoel, zodat verontreiniging van het milieu wordt vermeden. Hiervoor ondersteunen we verder technologisch onderzoek en ontwikkeling en opschaling van bewezen technieken en pleiten we voor een bijsturing van de Europese regelgeving.

Na evaluatie hervormen we het systeem van nutriënten-emissierechten, zodat het meer bijdraagt aan het realiseren van de doelstellingen op vlak van waterkwaliteit, klimaat en luchtkwaliteit..

We onderzoeken de impact van kunstmest op onze waterkwaliteit en op de rendabiliteit van onze bedrijven en hoe instrumenten daarop kunnen inspelen.

5. Omgevingskwaliteit verder verbeteren

5.1 Visie

Een goede omgevingskwaliteit is essentieel voor de kwaliteit van alle leven . Een goede luchtkwaliteit zorgt voor leefbare steden en dorpen en vermindert sterk de kans op aandoeningen; een goede waterkwaliteit levert ons kwaliteitsvol water voor mens, natuur en industrie en zorgt voor mooie en aangename omgeving om naast het water te wonen en recreëren. Een gezonde bodem is de basis voor onze voedselvoorziening en voor een diverse en weerbare natuur. Overmatig geluid en licht veroorzaken hinder en stress voor mens en dier.

Dankzij de kracht van menselijke innovatie en technologische vernieuwingen zijn we op het vlak van water- en luchtkwaliteit en afvalverwerking fel vooruitgegaan. Maar het werk is uiteraard niet af.

De Vlaamse Regering zal alles in het werk stellen om de Europese waterkwaliteitsdoelstellingen te halen volgens de Europees gestelde timing. De luchtkwaliteit willen we verder verbeteren.

Hierbij bieden we maximaal kansen voor innovatie via samenwerking tussen kennisinstellingen, publieke en private actoren om nieuwe diensten en producten te ontwikkelen die ons toelaten beter de kwaliteit van de omgeving op te volgen en te evalueren, sneller te kunnen reageren, emissies en risico's te beperken én te saneren waar nodig. Recente ontwikkelingen als "internet of things" en "smart cities" bieden hier nieuwe opportuniteiten, naast de reeds opgebouwde expertise in de milieusector.

Binnen het kader van de Europese regelgeving herzien we onze milieuregelgeving, inzonderheid de Vlarem-regelgeving en gaan voor een maximale vereenvoudiging.

5.2 Concrete maatregelen

5.2.1 Lucht

De belangrijkste oorzaken van luchtverontreiniging blijven verkeer en gebouwverwarming.

We zetten in op vergroening van het wagenpark en op de vlotte doorstroming van het verkeer met het oog op het verbeteren van de luchtkwaliteit. We stimuleren emissievrije distributie, zodat vanaf 2025 in de stadskernen emissieloos gereden wordt voor beleving.

We geven als Vlaamse overheid ook zelf het goede voorbeeld; vanaf 2021 kopen we niet langer gewone personenwagens met enkel een klassieke verbrandingsmotor. We zorgen ervoor dat 2-takt toestellen voor het onderhoud van openbaar groen uitgefaseerd worden. Er moet meer en betere controle gebeuren van reële uitstoot van voertuigen om zo **emissiefraude** tegen te gaan.

We zorgen voor een uniform kader voor steden en gemeenten die kiezen voor een lage-emissiezone. Voor old-timers voorzien we een definitieve en uniforme oplossing.

We stimuleren de **uitfasering** van **vervuilende verwarmingstoestellen** en vervanging door meer duurzame alternatieven en ijveren bij de federale overheid voor aanscherping van de normen voor nieuwe toestellen. We schaffen de vervangingspremie voor kachels af.

Inzake **internationale scheepvaart** en luchtvaart, bepleiten we op Europees en internationaal niveau strengere normen. Bovendien investeren we verder in walstroom. Zo verbeteren we de luchtkwaliteit in de havenomgeving.

5.2.2 Asbest

We voeren het asbestafbouwplan verder uit, met daarin het **verwijderen** van **risicovol asbest**, met prioriteit voor de meest kwetsbare doelgroepen (zoals scholen, kinderkribbes, ziekenhuizen, ...) We voorzien hiervoor extra middelen.

We werken aan ontzorgingsmodellen op maat om het verwijderen van asbest te ondersteunen.

5.2.3 Water

We stellen alles in het werk om de **Europese kwaliteitsdoelstellingen** te realiseren volgens de Europees gestelde timing. In derde generatie stroomgebiedbeheerplannen brengen we de belangrijkste bronnen van verontreiniging in beeld en pakken die aan. Het principe “**de vervuiler betaalt**” staat daarbij centraal. We werken overstorten weg om piekvervuiling vanuit de riolen te voorkomen. We **stemmen het mestbeleid, het erosiebeleid en het nieuwe landbouwbeleid maximaal af** op de stroomgebiedbeheerplannen.

Bij de evaluatie en bijsturing van het mestbeleid nemen we de governance-aanbevelingen van de adviesraden ter harte. Behalve een evaluatie van de huidige maatregelen, onderzoeken we hoe we op maatregeleniveau beter kunnen inspelen op de effecten van uitzonderlijke weersomstandigheden. Op vlak van fosfaat identificeren we mogelijke quick-wins.

We optimaliseren de handhaving van het mestbeleid. Vlaanderen vindt voorlichting en begeleiding inzake geïntegreerd bodembeheer (o.a. koolstofopslag) en oordeelkundige bemesting belangrijk, onder meer als onderdeel van het flankerend beleid van het actieprogramma in uitvoering van de Nitraatrichtlijn. Er zijn vragen bij de performantie van het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding Duurzame Bemesting (CVBB). We zoeken een manier om een performant en doeltreffend voorlichtings- en begeleidingssysteem op te zetten.

5.2.4 Bodem

We zetten volop in op bodemkwaliteit.

We sturen het **erosiebeleid** bij, met als uitgangspunt het principe “de **vervuiler betaalt**”. Dit is goed voor de bodem, goed voor de kwaliteit van het oppervlaktewater én bespaart op de kosten voor het ruimen van de waterlopen.

We zetten het beleid rond brownfields verder, investeren bijkomend in sanering van verontreinigde gronden en oude stortplaatsen met een potentieel op herontwikkeling en zetten in op het hergebruik van grondstoffen uit deze stortplaatsen.

5.2.5 Hinder

Hoewel bronnen van mogelijks onaanvaardbare hinder generiek via regelgeving en specifiek via vergunningen worden aangepakt, blijkt er nood aan bijkomende inspanningen om dergelijke hinder te voorkomen:

- We zetten volop in op technologische innovatie die hinder kan beperken
- We zorgen voor een degelijk en evenwichtig luchthavenakkoord;
- We dimmen en doven, of regelen slim de openbare verlichting om lichthinder en -vervuiling voor mens en dier te beperken, en energie (en dus middelen) te besparen

6. Een geïntegreerd, innovatief, risico-gebaseerd en slagkrachtig omgevingshandhavingsbeleid

Een goed handhavingsbeleid is een essentieel sluitstuk van een geloofwaardig omgevingsbeleid. We geven **prioriteit** aan het opsporen van **onvergonde activiteiten, de grootste risico's of de inbreuken met de grootste milieugevolgen**.

We ontwikkelen een **methodologie voor risicoanalyse** die een basis vormt voor het actualiseren en stroomlijnen van de beleidslijnen en prioriteiten voor handhaving ruimtelijke ordening en milieu en voor het opstellen van een strategisch meerjarenhandhavingsprogramma. Handhaving ondersteunt de realisatie van het omgevingsbeleid.

Doelgerichte naleving staat centraal: het eerste doel van de handhaving is niet de sanctionering van overtredingen, maar wel de naleving van de regelgeving bevorderen zodat de milieuperformantie toeneemt zonder te moeten sanctioneren (compliance promotion). Hierdoor evolueren we van een repressieve naar een meer preventieve aanpak.

Een **geïntegreerde handhaving** situeert zich niet louter op Vlaamse niveau maar ook ten aanzien van andere (handhavings)actoren. Deze wordt gebaseerd op programmatische handhaving die coherent en complementair is met de rol van andere (handhavings)actoren. We verbeteren de handhaving van de omgevingsregelgeving door een integrerende en verbindende **samenwerking** op te zetten met alle betrokken actoren: natuurinspectie, omgevingsambtenaren, politie, bos- en veldwachters, GAS-ambtenaren en het openbaar ministerie.

We bouwen verder aan een duidelijke taakafbakening met andere (handhavings)actoren en aan een constructieve en structurele **ondersteuning van lokale besturen** uitgaand van het subsidiariteitsprincipe. Een minimum aan beleidskaders garandeert en faciliteert een planmatige en performante (boven)lokale handhaving.

Omdat de steden en gemeenten steeds meer taken toegewezen krijgen voor de handhaving van decreten, zal de Vlaamse regering de opbrengsten van de door de lokale besturen uitgevoerde handhaving van Vlaamse regels rechtstreeks bij de lokale besturen laten terechtkomen.

Een **doorgedreven digitalisering** van de dienstverlening en **gedeelde kwalitatieve informatie en data** komt een performante omgevingshandhaving ten goede. We ontwikkelen en implementeren een omgevingshandhavingsmonitor die kwantitatieve en kwalitatieve informatie oplevert en toelaat inzicht te verwerven over de impact van handhaving en hoe deze impact werd gerealiseerd.

De uitvoerende taak van de VHRM hevelen we over naar het departement Omgeving. We onderzoeken hoe en waar we beleidsadvies van de VHRM en het forum voor handhavers best wordt georganiseerd. We leggen de advies- en beleidstaken en de organisatie van het forum voor handhavers bij de Omgevingsraad en hevelen de uitvoerende taken over naar het departement Omgeving.

We evalueren het statuut van Bijzondere Veldwachter in functie van de actuele noden en evoluties op het terrein.

DIERENWELZIJN

Sinds de afgelopen regeerperiode heeft Vlaanderen het voortouw genomen op het vlak van dierenwelzijn. Gelet op het belang en het brede draagvlak gaat deze Vlaamse Regering, steeds in overleg met de actoren, op dat spoor door. **Tevens brengen we goede praktijken rond dierenwelzijn bij het kweken en houden van alle soorten dieren (gezelschaps-, nuts-, proefdieren...) actief onder de aandacht en stimuleren de navolging ervan.**

Economische belangen komen soms tegenover dierenwelzijn te staan. Hoewel we vertrekken vanuit het principe van no gold plating, kan Vlaanderen kiezen om dierenwelzijn te laten primeren, evenwel na overleg met de betrokken actoren, een economische impactmeting, en mits flankerende maatregelen en redelijke termijnen.

Elk vorm van dierenmishandeling moet vervolgd en streng(er) bestraft worden. We investeren in een betere controle en handhaving waarbij we met onze inspectie dierenwelzijn, die de rol van dierenpolitie zal opnemen, streven naar dezelfde mate van controle en gestrengheid voor alle actoren op het terrein. Ook illegale handel, import en export van dieren moet bestreden worden.

Om het welzijn van onze dieren te waarborgen, komt er een duidelijk geïntegreerd wetgevend kader voor alle segmenten van het dierenwelzijnsbeleid in de vorm van een **Vlaamse Codex voor Dierenwelzijn**.

Na overleg met de landbouwsector en economische impactmeting, met flankerende maatregelen en redelijke termijnen zetten we in op de uitfasering van het gebruik van **kooisystemen** voor kippen en begeleiden meer diervriendelijke alternatieven.

Er komt een **uitdoofbeleid met flankerende maatregelen en redelijke termijnen** voor het houden van **kermispony's**. We organiseren overleg met zowel dolfinaria als biologische wetenschappers inzake de noodzaak aan en de modaliteiten van een uitdoofbeleid voor het houden van dolfinen in gevangenschap.

We zorgen voor decretale basis opdat producten in functie van het kweken, verzorgen en huisvesten van dieren die niet beantwoorden aan de dierenwelzijnsbehoeften, niet langer gebruikt kunnen worden.

Bij het toekennen van **landbouwinvesteringssubsidies** voor de bouw **van stallen** geven we meer **gewicht aan Dierenwelzijn**. Daarnaast wordt de **fokkerijreglementering** katten en honden onder de **bevoegdheid** van de Minister van **Dierenwelzijn** gebracht.

Voor **dieren** die permanent buiten gehouden worden, moet er **altijd beschutting** (natuurlijke beschutting of een schuilhok) beschikbaar zijn.

We **voorkomen dierproeven zoveel mogelijk**. We investeren volop in alternatieven zodat we dierproeven maximaal kunnen vermijden of vervangen door wetenschappelijke methodes. We starten een ronde tafel met de sector om een concreet actieplan uit te werken.

We stimuleren de gemeenten om het **Dierenwelzijnsbeleid ook op lokaal niveau te versterken**.

Dierenasielen zijn een belangrijke speler in dat dierenwelzijnsbeleid. Alle Vlaamse gemeenten moeten een samenwerking aangaan met een dierenasiel en de goede werking ervan opvolgen. Dit kan op het eigen grondgebied of door samenwerking met een dierenasiel in een nabijgelegen gemeente. Vanuit de Vlaamse overheid zal een financiële ondersteuning worden voorzien met het oog op professionalisering.

Ook op **Europees niveau** neemt Vlaanderen het **voortouw** inzake Dierenwelzijn. We dringen aan op een Europese commissaris voor dierenwelzijn. Vlaanderen blijft ook ijveren voor een **verbod op de chirurgische castratie** van biggen op Europees niveau. We ijveren ook voor een Europees **registratiesysteem** om de **handel in gezelschapsdieren** beter te monitoren, zodat we sneller kunnen ingrijpen waar nodig. We sturen ook aan op een herziening van de Europese reglementering rond **het transport van levende dieren**, waarbij de maximale transportduur ingekort wordt.

We ondersteunen **mobiele slachthuizen** om zo veel mogelijk dierentransporten te vermijden. In overleg met de sector en het FAVV ontwikkelen we een kader om warmtestress te voorkomen, onder meer via het flexibel organiseren van de slachturen.

We passen het **uitdoofbeleid voor pelsdierenkweek** in Vlaanderen aan in functie van bemerkingen van de Europese Commissie, met flankerende maatregelen. De doelstelling blijft vanzelfsprekend onveranderd nl. de snelst mogelijke stopzetting van de pelsdierenkweek.

We handhaven het verbod op onverdoofd slachten. Ook voor de laatste categorie van dieren die, door technologische beperkingen, nog niet onder het verbod vallen, nl. de zwaardere runderen, leggen we het verbod op zodra de techniek op punt staat.

WONEN

Uitdagingen en visie

Iedereen moet goed kunnen wonen in Vlaanderen. Daarom verdienen alle segmenten van de woningmarkt de nodige aandacht en ondersteuning. De demografische evolutie met een bevolkingstoename en gezinsverdunning stelt de woningmarkt voor grote uitdagingen inzake nieuwe woningtypologieën en woonvormen, betaalbaarheid en kwaliteit.

Concrete voorstellen

We verbeteren de kwaliteit van het woningpark

Het reeds goedgekeurde nieuwe woningkwaliteitskader treedt in werking op 1 januari 2021. Die tijd is nodig om lokale besturen, verhuurders en huurders én eigenaars vertrouwd te maken met de nieuwe regelgeving.

- We zetten de woningkwaliteitsinstrumenten meer proactief en resultaatgericht in om zo het Vlaamse woningpatrimonium in het algemeen en de private huurmarkt in het bijzonder op te waarderen. Naast de bestaande technische verslagen wordt binnen het beoordelingskader van de woningkwaliteit een initiatief genomen om constructies m.b.t. nieuwe woonvormen te kunnen beoordelen.
- In het technisch verslag wordt de energetische component verder uitgewerkt. Naast de verplichting tot dakisolatie en dubbele beglazing wordt de maximale EPC-score richting 2050 gradueel bepaald, rekening houdend met de woningtypologie. Een duidelijk langetermijnperspectief bevordert het draagvlak en planningsproces voor energetische ingrepen.
- De woningcontroles kunnen worden uitbesteed aan opgeleide en gecertificeerde private woningcontroleurs. Ook lokale besturen moeten hiermee aan de slag kunnen gaan. De afwikkeling van de administratieve procedure blijft altijd op ambtelijk niveau verzekerd.
- Bij een woningkwaliteitsonderzoek van domiciliekamers wordt de vergunning mee in rekening genomen. Indien op voorhand wordt vastgesteld dat de kamerwoning onrechtmatig is opgedeeld, wordt het conformiteitsattest geweigerd. Als de niet-vergunde situatie wordt vastgesteld nadat er een conformiteitsattest is afgeleverd, wordt het conformiteitsattest als niet bestaande beschouwd.
- Ter bevordering van de klantvriendelijkheid en de transparantie worden zoveel mogelijk premies die gericht zijn op kwaliteitsverbetering en aanpassing van de woning in 1 front-

office gebundeld. De administratieve afhandeling gebeurt in back-office door de verschillende bevoegde diensten.

- Na een eerste tussentijdse evaluatie van de projecten van de 'proefomgeving experimentele woonvormen' worden hindernissen in het instrumentarium van het beleidsveld Wonen, onder meer in sociale huisvesting, maximaal weggenomen en stimuleren we het gebruik van nieuwe woonvormen.
- Het Vlaams overlegplatform studentenhuisvesting wordt op een structurele wijze verdergezet en vanuit de afdeling Woningkwaliteit wordt een structureel overleg aangegaan met het Netwerk Brandweer.
- Heel wat Vlaamse steden en gemeenten ondervinden moeilijkheden om een gepaste herhuisvesting te vinden voor gezinnen die hun woning dienen te verlaten, bijvoorbeeld door een ongeschikt- en/of onbewoonbaarverklaring of een uithuiszetting. Om de lokale besturen te helpen bij de herhuisvesting van deze gezinnen wordt een open oproep 'noodwoningen' uitgeschreven. Via deze open oproep kunnen lokale besturen investeringssubsidies aanvragen, waarmee ze d.m.v. cofinanciering het aanbod aan noodwoningen kunnen vergroten.

Eigendomsverwerving wordt verder ondersteund

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een hoog eigenaarsaandeel van meer dan 70%. Een eigen woning hebben is dan ook voor veel burgers een belangrijke vorm van sparen en geeft in hoge mate woonzekerheid.

- Voor de bijzondere sociale leningen wordt de komende vijf jaar de huidige leningsmachtiging verder aangehouden en jaarlijks geïndexeerd met de ABEX-index.
- Het beheer van de bijzondere sociale leningen wordt geconcentreerd bij het Vlaams Woningfonds. De VMSW stoot deze taak af. De vergoeding die SHM's ontvangen voor het verstrekken van een sociale lening wordt herbekeken in functie van het bekomen van een marktconforme prijs in verhouding tot het werk.
- Het Vlaams gewest stopt met het geven van een dubbele waarborg aan de erkende kredietmaatschappijen. Zowel de hypothecaire kredieten die ze verstrekken als de funding die ze hiervoor moeten opnemen, worden niet langer gewaarborgd.
- De VGW wordt ondergebracht bij het VWF en er wordt nagegaan of de Vlaamse overheid deze verzekering nog wel moet uitbesteden aan een verzekeraar.
- Voor regio's waar de betaalbaarheid van het wonen in het gedrang komt en sociale verdringing een probleem vormt, versterken we de instrumenten, al dan niet via een alternatieve regeling rond wonen in eigen streek (WIES).

Een kwalitatievere sociale huurmarkt

- De investeringsmachtiging voor nieuwbouw en renovatie wordt de volgende 5 jaar gecontinueerd op het niveau van 2019 en wordt jaarlijks geïndexeerd met de ABEX-index. Binnen de machtiging worden middelen gereserveerd om aangepaste sociale woningen te bouwen voor mensen met een beperking en senioren.
- Gelet op de blijvende grote uitdaging inzake kwaliteitsverbetering van het patrimonium, komt de klemtoon op renovatie en vervangingsbouw te liggen.
- De gemeenten zijn onze partner in de realisatie van sociale woningen. Iedere gemeente engageert zich op het Bindend Sociaal Objectief. Gemeenten die het BSO hebben bereikt, kunnen via een woonbeleidsconvenant financiering van de Vlaamse overheid verkrijgen tot maximum 15%.
- In gemeenten die onvoldoende inspanningen leveren voor het bereiken van het bindend sociaal objectief, kan de VMSW het initiatief nemen om in overleg met die lokale besturen projecten te lanceren.
- Ter ondersteuning van de lokale besturen worden de infrastructuursubsidies aangepast aan de investeringsmachtiging.
- De VMSW informeert de sociale huisvestingsmaatschappijen verder over het bouwen en renoveren vanuit het principe van levenslang wonen.
- De toewijzing van sociale woningen gebeurt chronologisch. Het puntensysteem van de sociale verhuurkantoren wordt afgeschaft. Daarnaast geldt voor gans het sociale huurpatrimonium de absolute voorrangregel van lokale binding, wat minimaal inhoudt dat een kandidaat-huurder de laatste tien jaar voor de toewijzing minstens vijf jaar onafgebroken in de gemeente heeft gewoond. Bij inschrijving en toewijzing dient een kandidaat-huurder de gezinsgrootte op te geven, rekening houdend met een eventuele lopende procedure gezinshereniging. Bij de rationele bezetting wordt rekening gehouden met de gekende gezinsgrootte bij toewijzing. De absolute voorrangregel betreffende het niet meer voldoen aan de rationele bezetting na gezinshereniging wordt opgeheven.

We gaan voor een betere sociale mix in grotere sociale huisvestingsprojecten. De gemeente kan maximaal 50% van het totale aantal sociale huurwoningen in de gemeente met voorrang toewijzen aan specifieke doelgroepen waarop tevens de lokale binding op van toepassing wordt. De gemeente kan daarvoor in overleg treden met welzijnsactoren en de sociale huisvester. In het lokaal toewijzingsreglement kunnen lokale besturen gemotiveerd afwijken van de regeling 'verhuren buiten stelsel'. Zo worden binnen een bepaald project tot maximaal 3% andere dan sociale huurders gehuisvest met een ondersteunende functie die de leefbaarheid en sociale veiligheid kunnen bevorderen en het sociaal weefsel versterken.

Het bestaande instrument van versnelde toewijzing, zoals vermeld in artikel 24 van het Kaderbesluit Sociale Huur, blijft ongewijzigd. De lokale binding geldt hierbij niet als absolute voorrangregel.

- We gaan na op welke manier we overlast kunnen aanpakken en of daarbij het Deense 'Skaeve Huse' als voorbeeld kan worden gebruikt.
- We zetten verdere stappen inzake de vereenvoudiging van de sociale huurreglementering d.m.v. een maximale digitalisering voor inschrijving, bekendmaking van het woningaanbod en de toewijzing.
- We voeren een middelentoets in bij de inschrijving en toewijzing van een sociale woning. De betrokkene is verplicht actief alle informatie te delen.
- Elke vorm van fraude moet worden uitgesloten. We werken samen met publieke en private partners om ook de eigendomsvoorwaarde in het buitenland te kunnen controleren. De Vlaamse regering bepaalt het kader waarbinnen dit mogelijk is en stelt een raamcontract ter beschikking van de woonactoren.
- We versterken de taalvaardigheid, van de sociale huurders, tot het niveau A2 van het Europees Referentiekader voor de Talen. De vaststelling gebeurt op redelijke wijze en met behoud van de huidige vrijstellingen. We voegen een nieuwe huurdersverplichting toe die stelt dat inactieve sociale huurders zich moeten inschrijven bij de VDAB.
- Als een sociaal huurcontract door een rechter is ontbonden door toedoen van de huurder, kan die zich gedurende drie jaar niet meer opnieuw inschrijven bij een andere sociale huisvestingsactor.
- De sociale tegemoetkoming voor sociale huurders van SHM's en SVK's moet verder naar elkaar toe evolueren.
- We passen de huurprijsberekening in de sociale huursector aan, waarbij we meer rekening zullen houden met de reële marktconforme huurwaarde van de woning en de totale woonkostenbenadering.
- De simulatietabel om het maximale subsidiabele bedrag voor een bouw- of renovatieverrichting te bepalen, wordt positief gecorrigeerd in functie van de hogere bouwkost in kernsteden en Vlabinvest-gemeenten enerzijds en inbreidingsprojecten anderzijds. De tenlasteneming of subsidiëring van de uitvoering van de infrastructuurwerken of aanpassingswerken aan de woonomgeving of de oprichting van de gemeenschapsvoorzieningen wordt gerationaliseerd.
- Gegeven de kwetsbaarheid en de lage financiële draagkracht van de doelgroep is het cruciaal dat de Vlaamse overheid in samenwerking met de sociale huisvestingsmaatschappijen bijkomende initiatieven neemt om de sociale huisvesting klimaatneutraal te maken. Er wordt m.b.t. het energiezuiniger maken van sociale woningen een actieplan opgesteld:
  - Nieuwe gebouwen zullen vanaf 2021 BEN E30 gebouwd worden

- Ingrijpende energetische renovaties zullen vanaf 2020 E60 verbouwd worden. Hiermee loopt de sociale huisvesting 5 jaar voor op de reguliere markt.
  - Alle andere gebouwen zullen gerenoveerd worden tegen 2050 tot de doelstelling 2050 uit het renovatiepact, namelijk EPC 100. Dit getal wordt nog gedifferentieerd volgens bouwtypologie.
- Bij de berekening van de gewestelijke sociale correctie (GSC) wordt meer rekening gehouden met de effectieve werkingskosten die gepaard gaan met de renovatie- en nieuwbouwactiviteiten van een SHM sinds 2010. Op die manier worden de actieve SHM's beter ondersteund.
  - We vereenvoudigen de financiële stromen tussen de SHM's en de Vlaamse overheid. Boekhoudkundig worden sociale woningen terug op 50 jaar afgeschreven.
  - Het SVK-pro-model wordt verder uitgerold zodat de private sector nog meer betrokken wordt bij het bouwen van sociale huisvesting.
  - We onderzoeken of het mogelijk is om innovatieve en andere alternatieve financieringsmiddelen te gebruiken voor het versterken van de sociale huurmarkt.
  - We passen de erkenningsvoorwaarden van SHM's aan naar aanleiding van de wijzigingen in de federale vennootschapswetgeving. SHM's worden coöperatieve vennootschappen.
  - We voegen tegen 1 januari 2023 sociale huisvestingsmaatschappijen en sociale verhuurkantoren samen in één woonactor met maar één speler per gemeente. Projecten die vóór 1 januari 2023 opgestart worden, mogen door de betrokken woonactoren afgewerkt worden. Tegelijkertijd en uiterlijk tegen 1 januari 2023 versterken we de impact van de publieke aandeelhouders in een SHM, met respect voor de historische participaties van de private aandeelhouders. Daartoe beperken we de stemrechten van de private aandeelhouders op de algemene vergadering waardoor de private aandeelhouders gezamenlijk maximaal een aantal stemrechten kunnen uitoefenen gelijk aan de vereiste meerderheid verminderd met één stem. In de statuten van een SHM kan geen afbreuk worden gedaan aan de bijzondere meerderheden zoals voorzien door het WVV. De samenstelling van de raad van bestuur zal gebeuren door een systeem van bindende voordrachtrechten. Daarbij dragen de publieke aandeelhouders ten minste twee kandidaten per te begeven mandaat voor, waarover de algemene vergadering stemt. Er kan aan alle private aandeelhouders samen maximum één aandeel worden toegekend met het recht tot voordracht voor een bestuursmandaat. Voor de toetreding van eventuele nieuwe aandeelhouders, voorzien de SHM's hoedanigheidsvoorwaarden als gevolg waarvan enkel publieke aandeelhouders kunnen toetreden. De bestaande private aandeelhouders krijgen een uitdovend karakter. Er kunnen geen nieuwe private aandeelhouders toetreden en bestaande private aandeelhouders kunnen hun participatie niet uitbreiden. Deze principes krijgen een decretale verankering in de Wooncode. Er is een onverenigbaarheid tussen personeelsleden van een SHM en een politiek mandaat van een lokaal bestuur binnen het werkingsgebied van die SHM.

De private huurmarkt versterken

- Het Vlaams woninghuurdecreet is van kracht sinds 1 januari 2019. Deze regeerperiode wordt het decreet met de nodige voorzichtigheid geëvalueerd, met specifieke aandacht voor de medehuur en de studentenhuur, en waar nodig geoptimaliseerd.
- Er wordt verder werk gemaakt van de bescherming tegen huurachterstallen en wanbetaling voor de verhuurder enerzijds en continue huisvesting voor de huurder anderzijds. Het herwerkte 'Fonds ter bestrijding van de uithuiszettingen' zal op 1 juni 2020 in werking treden. Uiterlijk na 2 jaar werking wordt het fonds geëvalueerd en zo nodig bijgestuurd.
- We onderzoeken het opstellen van een dynamische lijst voor malafide huurders en verhuurders met respect voor de privacywetgeving en waarbij we duidelijke criteria bepalen voor opname op en schrapping van deze lijst.
- Inzake de aanpak van discriminatie op de private huurmarkt, gaan we verder op de ingeslagen weg. We zetten in op zelfregulering en het versterken van de bestaande handhavingsinstrumenten. De afgesloten covenant anti-discriminatie met de verhuurdersorganisaties wordt op het einde geëvalueerd door alle ondertekenende partijen. Indien de evaluatie negatief zou zijn, bekijken we welke bijkomende stappen we moeten nemen.

De bestuurlijke uitdagingen

- De Vlaamse Woonraad wordt omgevormd tot een proactief stakeholdersoverleg. De relevante stakeholders worden in de voorbereiding van een dossier betrokken in functie van de eerste principiële goedkeuring. De Woonraad zelf wordt opgeheven en de formele adviesverplichting vervalt.
- Om het Woonbeleid nog beter vorm te geven en maximaal in te zetten op kennisdeling binnen het beleidsveld Wonen worden het agentschap Wonen-Vlaanderen en de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen gefuseerd.

VLAANDEREN BESTUURT EN INVESTEERT, ZONDER EXTRA LASTEN

MOBILITEIT EN OPENBARE WERKEN

Vlaanderen wordt de volgende jaren geconfronteerd met ingrijpende evoluties op maatschappelijk, economisch en technologisch gebied. Al deze ontwikkelingen hebben een impact op de mobiliteit. Door de groei van de economie en de wereldhandel zal het aantal aan-, af- en door te voeren tonnen goederen verder stijgen. Alleen al ten gevolge van de demografische ontwikkeling zal ook het aantal vrijetijds- en werkgerelateerde verplaatsingen verder toenemen. Zonder gerichte ingrepen zal de **groei van de personenmobiliteit én het goederenvervoer** leiden tot meer filevorming, zowel op het hoofdwegennet als op de onderliggende wegen. De grootste uitdaging bestaat dan ook uit het verzoenen van bereikbaarheid met thema's zoals verkeersveiligheid, leefbaarheid, economische groei, luchtkwaliteit en klimaat.

Ons antwoord bestaat uit een sterk **investeringsbeleid** gericht op **combimobiliteit** die burgers en bedrijven in staat stelt om vlot te schakelen tussen verschillende vervoersmiddelen en de reistijd te verminderen. Stabiele investeringen in het onderhoud en gerichte investeringen in de uitbouw van capaciteit en service van de verschillende netwerken zijn noodzakelijk. Duurzame modi zoals openbaar vervoer en fiets bieden een weg uit de file. Maar evengoed blijven we volop investeren in weginfrastructuur, naast de alternatieven voor de wagen. Ook in de toekomst zullen we immers nog steeds met z'n allen gebruik maken van een eigen of gedeelde wagen, onder meer omwille van het gebruiksgemak, omdat we ook eerder perifere bestemmingen willen bereiken op erg vroege of erg late uren of omdat we de auto nodig hebben voor diverse taken. We investeren meteen ook in het slimmer maken van onze infrastructuur (ITS) en voertuigen.

De **investeringen** zijn gericht op hun **maatschappelijke en economische return**. Vanuit onze ambitie om de bereikbaarheid in heel Vlaanderen te garanderen is het belangrijk dat de netwerken over de nodige capaciteit beschikken om de voorziene groei te kunnen opvangen. Ze dienen bovendien ook voldoende betrouwbaar te zijn om tot kwalitatieve serviceniveaus te komen die nodig zijn voor het aanbieden van basisbereikbaarheid. Mensen met een

bepanking, in armoede, ouderen... moeten letterlijk en figuurlijk ergens kunnen geraken. Mobiel zijn is essentieel om het eigen leven kwaliteitsvol uit te bouwen en te beleven. Met basisbereikbaarheid zorgen we voor vraaggerichte mobiliteit aan een betaalbare prijs en een voldoende gebiedsdekkend vervoersnetwerk.

Voor zowel een goede combimobiliteit als voor een efficiënte organisatie van de logistiek, **zijn goed verknoopte modale netwerken** nodig. Hierdoor nemen de keuzemogelijkheden voor de reizigers en ondernemingen/verladers toe om zich op een duurzame manier te verplaatsen of goederen te vervoeren en beter gebruik te maken van de beschikbare vervoerscapaciteit. Een sterk geïntegreerd vervoerssysteem maakt het robuust: zelfs bij verstoring zijn er alternatieven voor reizigers en gebruikers van deze netwerken.

Dit moet gerealiseerd worden door een samenspel en integratie van initiatieven uit verschillende beleidsdomeinen en verschillende actoren, maar ook binnen het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken zelf is nog ruimte voor optimalisatie. Het mobiliteitsbeleid wordt vanuit de samenhang tussen de verschillende modi bekeken. De noden van de reiziger en verlader zijn sturend bij de uitbouw van infrastructuur en het aanbod van openbaar vervoer.

De fundamenten van basisbereikbaarheid, ic een sterk, vraaggericht openbaar en collectief vervoer, netwerken van veilige fietspaden en -snelwegen en mobipunten waar de overstap tussen verschillende vervoersmodi gefaciliteerd wordt, worden in heel Vlaanderen samen met de vervoerregio's gelegd, onder regie van het departement MOW.

De afgelopen jaren realiseerden we een drastische daling van het aantal verkeersdoden in Vlaanderen. Een kwart minder mensen lieten het leven op onze wegen. Echter, vorig jaar diende zich weer een lichte toename aan én de doelstelling van maximaal 200 verkeersdoden tegen 2020 zal niet worden gehaald. Bijkomende maatregelen zijn dus nodig. We zien daarenboven dat 75+'ers oververtegenwoordigd zijn in de statistieken, net als fietsers en voetgangers. Het STOP-principe is als verkeersveiligheidsprincipe dus evident.

Tot slot levert mobiliteit vanzelfsprekend ook een grote bijdrage aan de klimaatproblematiek. Vroeger als deel van het probleem, vandaag en morgen steeds meer als deel van de oplossing. Met onder meer combimobiliteit, modal shift ambities en een vergroening van de publieke en private gemotoriseerde vloot dragen we proactief bij tot onze klimaatdoelen.

Voor al deze doelstellingen is Vlaanderen aangewezen op samenwerking. Samenwerking met sectoren maar evengoed ook met andere overheden. Files storen zich immers niet aan gewestgrenzen.

Investeringsbeleid

We zorgen voor een **hoog investeringsritme**. De budgetten werden gedurende de vorige bestuursperiode (2014-2019) reeds ongezien verhoogd, maar bijkomende inspanningen blijven noodzakelijk. Daarom gaan we resoluut door op het investeringselan en voorzien we extra middelen voor MOW-investeringen. Eenmalige kredieten worden uitsluitend aangewend voor investeringen in nieuwe infrastructuur of voor het stapsgewijs wegwerken van de historische achterstand binnen het structureel onderhoud van de infrastructuur. We geven prioriteit aan investeringen in fietsinfrastructuur, in het openbaar vervoer, in de doorstroming op het hoofdwegennet en in missing links

De focus van het investeringsbeleid ligt op **het woon-werk- en woon-schoolverkeer**. We streven naar een ambitieuze modal shift. Het aandeel duurzame modi (te voet, per (e-)step, (e-)fiets of speedpedelec, eigen of via deelsystemen, en met collectief vervoer of taxi moet voor heel Vlaanderen toenemen tot minstens 40%. Ook de vervoerregio's krijgen deze doelstelling inzake ambitieuze modal shift. Voor de vervoersregio's Vlaamse Rand, Antwerpen en Gent streven we zelfs naar een aandeel van duurzame modi van minstens 50%. Het netwerk bestaande uit fietsvoorzieningen, collectief vervoer en mobipunten moet de ambitie van de modal shift bewerkstelligen.

De realisatie van deze ambitieuze modal shift wordt zowel op Vlaams als op vervoersregionale schaal gemonitord. Vermits we inzetten op combimobiliteit meten we die combimobiliteit ook

in het Onderzoek VerplaatsingsGedrag (OVG). Het OVG wordt zo aangescherpt tot een volwaardig beleidsinstrument dat inzicht biedt over de mobiliteit van de Vlaming. De evolutie inzake combimobiliteit meten we door het aandeel van elke vervoersmodus in elke verplaatsing te tellen.

Heel wat autosnel- en gewestwegen hebben nood aan investeringen in onderhoud, verkeersveiligheid, doorstroming en capaciteit. We weten dat ruim de helft van alle verloren file-uren zich situeren op slechts twee grote ringstructuren (R1 en R0). We geven dan ook prioriteit aan die locaties, gezien de nood en de vraag er het grootst is. In de vorige bestuursperiode zijn de vastgelopen investeringsdossiers voor de Ring rond Antwerpen en de Ring rond Brussel vlot getrokken. De projecten voor de R1 en R0 worden verder uitgevoerd. Het Toekomstverbond, afgesloten in de Antwerpse regio in het kader van de Oosterweelverbinding, wordt verder zoals afgesproken volledig (Oosterweel, Haventracé, overkappingen, modal shift, ...) uitgevoerd en blijft een belangrijk speerpunt van de Vlaamse Regering om de economische motor van Vlaanderen te versterken. Daarbij blijven we inzetten op een goede constructieve samenwerking met de verschillende partners, administraties, overheden en de maatschappelijke actoren.

De verhoogde investeringsambities inzake mobiliteit vertalen zich door de concrete aanduiding van belangrijke investeringsprojecten voor de volgende regeerperiode – naast al deze die al vervat zijn in het GIP.

Grote projecten (Vlaams niveau)
R0 (inclusief programma 'Werken aan de ring')
R1 (uitvoering Toekomstverbond)
Grote projecten waarvoor ruimtelijk planningsproces of procedure complexe projecten loopt
Nieuwe sluis Zeebrugge
Extra containercapaciteit Antwerpen
Toekomstverbond (A102, tweede Tijsmanstunnel, Haventracé, Nx)
KR8 (Kortrijk)
opwaardering Kanaal Bossuit-Kortrijk (Seine-Schelde)
Nx Zeebrugge
Noord-Zuid Limburg
N60 (Ronse)
Viaduct E17 Gentbrugge (onderhoud en verbetering) (+ studie)
Grote projecten (andere)
A8 (Halle)
ombouw A12 tot autosnelweg
tramlijn 7 (Gent)
ombouw N49 tot autosnelweg
R4 Oost-West (PPS + quickwins)
Spartacus - lijn 1
Spartacus - lijn 2
Verhogen bruggen Albertkanaal
Verbinding Ieper-Veurne
Nieuwe Steenbruggebrug + studie Dampoortsluis
11 Vlaamse spoorprioriteiten

In de zoektocht naar extra investeringsmiddelen ten voordele van onze mobiliteit, onderzoeken we hoe we de inkomsten van de kilometerheffing voor vrachtwagens kunnen optimaliseren door van de belasting een retributie te maken.

Binnen het beleidsdomein MOW evolueren we naar een integraal en modusneutraal investeringsbeleid. Het **Geïntegreerd Investeringsprogramma (GIP)** wordt ingezet met als doel de investeringen en onderhoud van het beleidsdomein gericht en efficiënter te plannen, met scherpe uitvoeringstermijnen en beter af te stemmen op de beleidsdomeinbrede doelstellingen en prioriteiten. Het GIP treedt hierbij in de plaats van de aparte investeringsprogramma's en onderhoudsprogramma's van de verschillende entiteiten.

Dit GIP geeft een overzichtelijker beeld van alle investeringen in het beleidsdomein. We zorgen hiermee voor een betere afstemming van geplande investeringen op de

beleidsprioriteiten en voor een vroegtijdige afstemming van de investeringen van de verschillende entiteiten. Het GIP geeft tevens een beter zicht op de middelen die nodig zijn om de beleidsprioriteiten te kunnen realiseren. Het GIP is een rollend programma, dat jaarlijks opgemaakt en geactualiseerd wordt op basis van de bestaande planning. De horizon ligt op de 5 jaar voor de grote strategische investeringsprojecten en 3 jaar voor de projecten op kleinere schaal.

De vervoerregio's en lokale besturen worden actiever betrokken bij de opmaak van het GIP, maximaal rekening houdend met het BBC-systeem. Dit laat de lokale overheden toe het eigen investeringsbeleid af te stemmen in functie van gezamenlijke beleidsprioriteiten. Tevens biedt dit de mogelijkheid investeringen van nutsbedrijven en andere overheidsentiteiten beter te coördineren.

De investeringsmiddelen worden uiterlijk vanaf 2021 niet meer jaarlijks vast onderverdeeld op basis van de organisatie, maar volgens het goedgekeurd GIP. Begrotingstechnisch worden de investeringskredieten samengevoegd en in functie van de aanbesteding en effectieve uitvoering van het programma vrijgegeven. De opvolging en rapportering hiervoor wordt opgenomen door het modusneutrale departement MOW.

Het GIP wordt verder geprofessionaliseerd naar een planning én realisatietool. Naast het aanbestedingsproces en vastlegging, zal ook het uitvoeringsproces worden in kaart gebracht. Dit zorgt voor een transparante, digitale en publiek raadpleegbare realisatiekalender. Dit biedt de uitvoerende entiteiten de gelegenheid om zorgvuldige aanbestedingen te organiseren, maar zal hen ook responsabiliseren in het behalen van de afgesproken timings en vooropgestelde ramingen en maakt dit transparant voor de partners in de vervoerregio. De focus ligt op kwalitatieve aanbestedingen, binnen voorgestelde timing en budget. De hinder verbonden aan openbare werken wordt maximaal vermeden door een geïntegreerde en afgestemde planning met de verschillende betrokken spelers. Hiertoe zullen 'best practices' en knelpunten in het proces goed gedocumenteerd worden en intern gedeeld. Tot slot wordt ook maximaal de 'ex post' situatie geanalyseerd en dus nagegaan welke de mobiliteits- en andere gevolgen zijn van betrokken investering.

We pakken de **organisatie van het beleidsdomein** aan zodat het overheidsapparaat voldoende wendbaar is om de recordinvesteringen om te zetten in snelle realisaties op het terrein. Dit vergt een verregaande bundeling van expertise en knowhow binnen het beleidsdomein zodat deze in staat is om de investeringen uit het GIP daadwerkelijk te realiseren. De entiteiten organiseren zich functioneel en richten zich op onderlinge samenwerking en kennisdeling (ook met de vervoerregio's). Realisatiegerichtheid en projecteigenaarschap zijn eigenschappen die bijkomend worden versterkt. Voor complexe investeringsprojecten wordt de integrale en gecoördineerde werkwijze van De Werkvennootschap en Lantis verdergezet. De vervoerregiowerking, de integrale en multimodale aanpak en het sterker inzetten op brede participatie en betrokkenheid van burgers en andere overheden bij projecten vergt specifieke competentieontwikkeling in het beleidsdomein MOW.

Het decreet op de mobiliteitsverenigingen wordt geactualiseerd.

Daarnaast screenen we alle **procedures** die voorafgaan aan openbare werken en zorgen we voor een maximale vereenvoudiging en versnelling. We blijven werk maken van een betere afstemming met de procedures inzake omgevingsbeleid. Ook de procedures inzake grondverwerving en onteigening worden verbeterd om er onder meer voor te zorgen dat er sneller knopen worden doorgehakt. Te vaak komen broodnodige investeringen in verkeersveiligheid en fietsinfrastructuur immers niet tot realisatie wegens aanslepende procedures of door te trage grondverwerving. In dat opzicht is een hervorming van de Dienst Vastgoedtransacties - vandaag nog al te veel een flessenhals op vlak van onteigenings-, aankoop en verkoopprocedures - essentieel. Ook wordt een einddatum inzake onderhandelingen over grondverwervingen bepaald zodat sneller kan overgegaan worden tot gerechtelijke onteigening.

Ten dienste van de lokale besturen maar evengoed ten voordele van de verkeersveiligheid en de doorstroming, bekijken we hoe we de procedure aanvullende reglementen kunnen vereenvoudigen en versnellen.

Combimobiliteit

Combimobiliteit is het multimodaal reisgedrag waarbij personen voor hun verplaatsingen verschillende vervoersmiddelen combineren. Door te investeren in de **veiligheid, snelheid en het comfort** maken we de **alternatieven voor de wagen** aantrekkelijk. En dat doen we ook dikwijls net door de combinatie van alternatieve modi met de wagen aantrekkelijk te maken zodat men minstens voor een deel van de reisweg een alternatief benut.

Die combimobiliteit is alleen mogelijk met **goed en robuuste verknoopte netwerken**, die reizigers keuzemogelijkheden bieden om zich snel en comfortabel te verplaatsen op een duurzame manier. Dankzij slimme verknoping kan de beschikbare vervoerscapaciteit veel beter benut worden.

Een **mobipunt** is een herkenbare plek met een **aanbod aan diverse, op elkaar afgestemde vervoermogelijkheden**, bij voorkeur aangevuld met extra diensten en ruimtelijk optimaal georganiseerd, met als doel de combimobiliteit te faciliteren. Elk knooppunt van vervoermogelijkheden, nabij voldoende vervoerpotentieel, komt in aanmerking als mobipunt. De knooppunten worden hiërarchisch opgedeeld naargelang hun potentieel, met steeds een minimaal vereiste basis inrichting.

Op termijn is het de ambitie is om elk multimodaal knooppunt in Vlaanderen herkenbaar te maken als mobipunt, waarbij het voor de reiziger eenvoudig leesbaar is welke mobiliteitsdiensten zoals veilige fietstallingen, deelfietsen, deelwagens en andere deelsystemen, een halte openbaar vervoer, parkeerruimte, elektrische laadpalen... worden aangeboden. De doelstelling is te komen tot een uniform en herkenbaar netwerk van mobipunten, ondersteund door online informatie (website en app), zichtbaar in het straatbeeld (herkenbaar, gebruiksvriendelijk, toegankelijk), waarbij (real time) gebruikersinformatie geboden wordt aan de reiziger.

We bouwen het **netwerk** van mobipunten uit conform de Vlaamse beleidsvisie. Vlaanderen investeert in samenspraak met de vervoerregio's in de uitrol van interregionale en regionale

mobipunten en ondersteunt de lokale partners bij de uitrol op lokaal en buurtniveau. De actieve inzet van zoveel mogelijk stakeholders is hiervoor nodig. De realisatie van mobipunten zal in de praktijk vaak vanuit een “bottom up” initiatief groeien, waar gemeentes en vervoerregio’s hun rol zullen opnemen. Ook kosteloos toegankelijke ‘park & rides’, onder andere langs onze autosnelwegen, kaderen perfect in de combimobiliteit. De bestaande carpoolparkings worden geëvalueerd en desgevallend uitgebreid. Ook de verknoping met andere, duurzame vervoersmodi wordt onderzocht.

Voor de financiering van bovenstaande, bekijken we hoe we het Fonds Stationsomgevingen kunnen hervormen tot een Combimobiliteitsfonds.

Met een **goede uitwisseling van gegevens en open data** kunnen gepersonaliseerde mobiliteitsoplossingen ontwikkeld worden. Op deze manier laten we diverse Mobility-as-a-Service spelers toe, die de innovatie stimuleren door de ontwikkeling van digitale en fysieke mobiliteitsoplossingen.

Fiets

We trekken de investeringen in fietsinfrastructuur verder op. In 2019 investeren we minstens 150 miljoen euro en daarna volgen we een steil groeipad naar **300 miljoen euro voor fietsinfrastructuur**. De hogere fietsinvesteringen van de vorige bestuursperiode hebben reeds een sneeuwbaaleffect in gang gezet: meer investeringen zorgen voor meer fietsinfrastructuur in goede staat die meer mensen laat fietsen waardoor er nog meer investeringen gevraagd worden. Door nog meer middelen te voorzien voor fietsinfrastructuur stimuleren we nog meer mensen om de fiets te nemen, ook voor woon-werk- en woon-school-verplaatsingen. We focussen niet alleen op het verbeteren van de bestaande infrastructuur, maar ook op het wegwerken van de onveilige, ontbrekende, en oncomfortabele schakels in het fietsnetwerk.

Een geïntegreerd Vlaams netwerk van hoogkwalitatieve, brede en verkeersveilige fietspaden en -snelwegen verbindt woonkernen, scholen en belangrijke tewerkstellingspolen en speelt zo optimaal in op het hoog potentieel aan fietsgebruik voor woon-werk- en woon-

schoolverplaatsingen. Specifiek voor bedrijventerreinen aan gewestwegen investeren we in vraaggerichte ontsluiting via collectief vervoer en fietsverbindingen.

We realiseren **samen met de lokale overheden** in de vervoerregio's een **gezamenlijke programmering**, die erop gericht is om het volledige fietsnetwerk veilig, comfortabel en leesbaar te maken. We voeren de investeringen in het fietsnetwerk (Bovenlokaal Functioneel Fietsroutenetwerk) op en maken de **stads- en dorpskernen fietsvriendelijk**. We versterken het **Fietsfonds** en vereenvoudigen de procedures. Ook lokale fietsprojecten die geen deel uitmaken van het BFF maar wel de gemeentegrenzen overstijgen moeten evenzeer gesteund kunnen worden.

De **aanleg van kwalitatieve fietsinfrastructuur** is van groot maatschappelijk belang. De snelle(re) realisatie van die fietsinvesteringen wordt dan ook **prioritair behandeld** binnen het Geïntegreerd Investeringsprogramma van het beleidsdomein MOW. Naar analogie met de beslissing van de Vlaamse Regering om fietssnelwegen te beschouwen als projecten 'van groot openbaar belang' - waardoor het makkelijker wordt om bijvoorbeeld fietsinfrastructuur aan te leggen in natuurgebied - screenen we alle regelgeving op zoek naar obstakels die fietsinvesteringen vandaag nodeloos afremmen.

Er zal meer gefietst worden wanneer dit veilig kan. We maken kruispunten daarom waar mogelijk in functie van veiligheid en doorstroming, conflictvrij onder andere door 'vierkant groen' uit te rollen op geschikte kruispunten en we werken zwarte punten voor fietsers versneld weg. Fietspaden worden conform gemaakt, zijn kwaliteitsvol en goed onderhouden. We passen het lichtplan van AWW aan zodat onze fietspaden voldoende verlicht worden en zorgen voor actieve detectiesystemen inzake doorstroming

We gaan voor een gebiedsdekkend systeem van fietsdeelsystemen en kwaliteitsvolle fietsenstallingen aan haltes en mobipunten. Open data, geïntegreerde routeplanners en één geïntegreerde kaart maken fietsdelen aantrekkelijker. Het **projectteam** binnen het beleidsdomein MOW wordt gereorganiseerd en garandeert de realisaties, inclusief het

wegwerken van de onveilige, ontbrekende, en oncomfortabele schakels in de fietsverbindingen, op het terrein.

Basisbereikbaarheid

We operationaliseren het decreet betreffende de **basisbereikbaarheid**. Hierbij wordt ingezet op elke vervoerslaag (spoorweg, kern- en aanvullend net en vervoer op maat) en de overstapmogelijkheden tussen deze lagen. We versnellen de modal shift met **een budgettair groeipad**: extra investeringen gecombineerd met toenemende exploitatiemiddelen moeten leiden tot hoog kwalitatief (extra) aanbod. We maken de **alternatieven voor de wagen** aantrekkelijker door te investeren in hun **veiligheid, snelheid en comfort**.

In de **vervoersregio's** overleggen de diverse mobiliteitsspelers (De Lijn, departement MOW, AWV, De Vlaamse Waterweg, NMBS, Infrabel...) op structurele basis met de lokale besturen, onder regie van het departement MOW. Zo kan er beter worden ingespeeld op de (lokale) vraag en wordt het combimobiliteitsbeleid mee van onderen uit aangestuurd. De vervoersregio's hebben beslissingsrecht omtrent het aanvullend net en het vervoer op maat en geven advies inzake het kernnet dat in handen blijft van de Vlaamse overheid.

De Lijn is in de vorige legislatuur hervormd tot een slankere vervoersorganisatie met een verhoogde kostendekkingsgraad. Sowieso blijft De Lijn verder een hogere kostendekkingsgraad realiseren en blijft kostenefficiëntie een permanente drijfveer. Anderzijds blijft **De Lijn**, mits het succesvol doorstaan van een benchmark in 2020, ook de interne operator in Vlaanderen voor de exploitatie van het nieuwe vraaggestuurde kern- en aanvullend net. In de tweede helft van deze regeerperiode zal er in 1 vervoersregio een pilootproject worden opgezet om daar via tendering een operator voor het vraaggestuurde kern- en aanvullend net aan te duiden binnen die vervoersregio. We onderzoeken tevens hoe we de drempels in de regelgeving kunnen wegwerken voor private vervoersinitiatieven.

De focus ligt nu op een betere dienstverlening, vooral inzake commerciële snelheid en stiptheid, en een verhoging van aanbod en comfort. We vertrekken hierbij vanuit de huidige en toekomstige effectieve vervoersvragen op het terrein.

Een betere dienstverlening betekent ook een zekere dienstverlening. Daarom zetten we een stap verder op het vlak van een gegarandeerde dienstverlening. De regering zal De Lijn opdragen om - na overleg met sociale partners – verdere stappen te zetten m.b.t. het aanbieden van gegarandeerde dienstverlening. Bij gebreke aan resultaten binnen de termijn van zes maanden, zal de regering het initiatief nemen om voormelde doelstelling alsnog te realiseren. De Lijn zorgt tevens voor een uniform systeem voor de afhandeling van verkeersboetes van chauffeurs in de plaats van de huidige verschillen per provincie.

Het **vervoer op maat** wordt uitgebouwd door de vervoerregio's met ondersteuning door het departement MOW. De Vlaamse regering zal daarvoor gebiedsdekkend extra middelen voorzien voor heel Vlaanderen. Deze worden geobjectiveerd vastgelegd en verdeeld tussen de verschillende vervoersregio's.

We bieden zowel open gebruikers als bijzondere doelgroepen de beste garantie voor een kostenefficiënt antwoord op lokale vervoernoden. Er bestaan al heel wat initiatieven van lokaal vraagafhankelijk vervoer, zoals de belbussen, leerlingen- en ander doelgroepenvervoer. Dit aanbod wordt in de toekomst mee geïntegreerd in het Vervoer op Maat, waardoor er voor iedereen een grotere flexibiliteit en meer op de vraag aangepast aanbod ontstaat. Taxibedrijven kunnen bvb perfect mee participeren in gehandicapten vervoer. De garanties vervat in het compensatiedecreet en het decreet inzake leerlingenvervoer blijven uiteraard overeind.

Tegelijkertijd stimuleren we eveneens het privaat collectief vervoer door busbanen ook open te stellen voor private bussen en taxi's en door groen licht te geven voor private busverbindingen. We verruimen het aanbod met snelle, inter-stedelijke lijnen, maximaal op vrije busbanen. De Vlaamse Regering kan een vergunning weigeren als ze besluit dat het vervoer de levensvatbaarheid van vergelijkbaar vervoer op de directe verbindingen in kwestie,

waarvoor reeds een openbare dienstencontract is afgesloten, ernstig in het gedrang kan brengen

We bieden de eindgebruikers een maximaal vervoersaanbod en eenvoudig gebruik ervan aan door middel van een doorgedreven tarief- en ticketintegratie per vervoerregio - en waar mogelijk ruimer - en Mobility-as-a-service oplossingen. We betrekken hierbij zo veel mogelijk betrokken vervoers- en Mobility-as-a-Service-aanbieders. Mobility-as-a-Service-initiatieven worden ondersteund, onder andere door regelgeving in verband met openstellen van data, aangepaste tariefstructuren van onze (openbare) vervoersbedrijven en het werken aan een gestandaardiseerde uitwisseling van informatie via een centraal IT-platform, beheerd door het departement MOW. Concreet moet het mogelijk zijn om je volledige verplaatsing te maken met één vervoerbewijs of via één platform, ongeacht het aantal modi of het aantal verschillende aanbieders van vervoer of deelsystemen die gebruikt worden bij de verplaatsing.

We versterken ook de investeringsimpuls bij De Lijn van de afgelopen jaren. Het meerjarig investeringsprogramma rond het vernieuwen van de tramsporen en de vergroening van het rollend materieel wordt integraal uitgevoerd. Ten laatste in 2025 worden de stadskernen enkel nog emissievrij bediend. Ten laatste vóór 2035 rijden alle bussen in heel Vlaanderen emissievrij. Ook de (private) onderaannemers van De Lijn worden hier maximaal bij betrokken. De Lijn moet verder uitgroeien tot een voorloper en zelfs voorbeeld inzake **modern, hoogwaardig en betrouwbaar openbaar vervoer**. De focus ligt op de operationele dienstverlening **ten dienste van de eindgebruiker**. Taken die niet tot deze focus behoren, worden afgestoten. Dit betekent ook het valoriseren van overbodige vaste activa. De mogelijkheid tot deconsolidatie van De Lijn wordt nadrukkelijk onderzocht. Het opereren buiten de consolidatiekring laat creatieve(re) investeringsimpulsen toe. Het is evenwel de vaste intentie van de Vlaamse regering om haar meerderheidsaandeelhouderspositie te behouden.

We maken de beheersovereenkomst met De Lijn nog meer **prestatiegericht en dus op basis van meetbare, ambitieuze prestatie-indicatoren**. Het geautomatiseerde registratiesysteem wordt sowieso in 2020 op punt gesteld. Voor uitbreidingsinvesteringen worden op basis van

een transparant kostenmodel de noodzakelijke exploitatiemiddelen voorzien. Gezien de vraaggerichtheid leidt elke aanboduitbreiding of -aanpassing in beginsel ook tot een verhoging van de kostendekkingsgraad. We integreren zo het aanbod van het openbaar vervoer met **deelfiets**systemen. Ter hoogte van mobipunten maken we het mogelijk om vandaag te kiezen voor de fiets, morgen voor de bus, en overmorgen voor een (deel)auto en andere deelsystemen. We integreren alvast het **Blue Bike** deelfietsenaanbod in het abonnement van De Lijn. De Lijn wil echter niet de monopolist worden in vervoersdeelsystemen. Private spelers worden, in samenspraak met de vervoerregio's, gefaciliteerd om aan knooppunten allerhande deelsystemen te exploiteren.

Basisbereikbaarheid geldt voor iedereen. We zorgen daarom voor een Masterplan toegankelijkheid met ambitieuze maar haalbare doelstellingen voor het toegankelijk maken van halte-infrastructuur. We breiden het aantal meer mobiele lijnen gevoelig uit waarbij de haltes op gewestwegen versneld toegankelijk worden gemaakt voor personen met een motorische of visuele beperking en waarbij proactief wordt samengewerkt met de lokale besturen om de haltes op hun wegen toegankelijk te maken en hiervoor de nodige incentives te voorzien.

Vlaanderen bewaakt en faciliteert de realisatie van de huidige Vlaamse spoorprioriteiten en bereidt zich voor op de volgende stap. Daarnaast zetten we de gesprekken voort met het oog op de realisatie van de 3RX/IJzeren Rijn en de inherente tweede havenontsluiting.

Personenmobiliteit over water

Jaarlijks zetten de **veren** meer dan 3,8 miljoen passagiers over. Daarnaast toont de Waterbus in Antwerpen ook aan dat er nog meer potentieel is. We optimaliseren de personenmobiliteit over water door het beheer ervan in handen te geven van één overheidsentiteit, die hiertoe aanbestedingen zal kunnen uitschrijven. Op die manier kan de personenmobiliteit georganiseerd worden op een eenvormige en kostenefficiënte manier. Daarnaast bekijken de verschillende vervoerregio's welke verbindingen over water kunnen bijdragen tot een betere mobiliteit in de regio.

Wegcategorisering

Vlaanderen voert een nieuwe wegcategory in. Het nieuwe netwerkconcept gaat uit van een multimodale benadering en is robuust, vlot in alle omstandigheden, meer samenhangend en met eenvoudige benamingen. De selectiemethodiek volgt hierbij een duidelijke logica en zorgt voor een betere leesbaarheid van elke wegcategory.

Verkeersveiligheid

De afgelopen regeerperiode daalde het aantal verkeersdoden in Vlaanderen sterk. We gaan resoluut op de ingeslagen weg door en houden vast aan Vision 0 tegen 2050 als ultieme doel. Intussen blijven we al het mogelijke doen in functie van een jaarlijkse daling van het aantal verkeersdoden om zo dicht mogelijk te eindigen bij de kortere termijndoelstelling van maximaal 200 verkeersdoden in 2020. We werken daarvoor verder met een Vlaams Verkeersveiligheidsplan op basis van de zgn. 5 E's (Evaluation, Education, Enforcement, Engineering, Engagement).

Inzetten op handhaving blijft dus noodzakelijk. Steden en gemeenten krijgen de mogelijkheid om GAS-boetes voor beperkte snelheidsovertredingen in zone 30 en zone 50 uit te vaardigen en te handhaven met eigen infrastructuur. Zo plukken gemeenten de vruchten van investeringen in verkeersveiligheid zonder dat zware overtreeders strafrechtelijke vervolging kunnen ontglippen. Op gewestwegen zet Vlaanderen de installatie van trajectcontroles voort.

We werken de **gevaarlijke punten** in Vlaanderen stelselmatig weg. Daarvoor werken we ten eerste met een dynamische prioriteitenlijst die daarenboven ook extra rekening houdt met de meest kwetsbare weggebruikers. Met gegevens uit rijveiligheidssystemen en remsystemen in geconnecteerde wagens krijgen we daarnaast zicht op zogenaamde 'grijze punten': locaties waar (nog) niet veel slachtoffers vallen, maar waar de situatie wel structureel onveilig is. Die pakken we preventief in plaats van reactief aan. **Verkeersveiligheid** aan **schoolomgevingen** is cruciaal. Daarom focust Vlaanderen op het verkeersveilig maken van schoolomgevingen aan drukke gewestwegen. Meteen trachten we ook de lokale besturen aan te moedigen om

hetzelfde te doen voor wat betreft schoolomgevingen gelegen aan lokale wegen. Met GPS-operatoren en andere partners werken we een protocol uit waardoor locaties met veel kwetsbare weggebruikers, zoals scholen of sportclubs, maximaal worden vermeden in de routesuggesties.

Tot slot zorgen de lokale besturen voor input inzake onveilige punten en hun aanpak via het GIP.

We investeren verder in onderzoek naar verkeersongevallen en -veiligheid. We maken ook werk van verkeersveiligheidsaudits op het onderliggende wegennet. We geven de investeringen in verkeersveiligheid een extra impuls met de **inkomsten uit verkeersboetes**. We dringen bij de federale overheid aan op een snelle en correcte doorstorting van de bedragen waar Vlaanderen conform de zesde staatshervorming recht op heeft.

De vernieuwde rijopleiding wordt verder uitgerold en geëvalueerd. We finaliseren ook een kader “level playing field” voor alle rij scholen.

“Slimme” mobiliteit / innovatie

Investeringen in slimme infrastructuur bereiden ons voor op de mobiliteit van de toekomst waarbij zelfrijdende voertuigen standaard worden en drones alom circuleren. Vandaag experimenteert De Lijn al met zelfrijdende bussen en shuttles. Vlaanderen staat echter nog maar in de kinderschoenen op vlak van digitalisering, automatisering en innovatie. Op dit vlak schakelen we een versnelling hoger en maken we de regelgeving zgn. ‘futureproof’.

We installeren meer dynamische verkeerslichten en -verkeersborden om verkeer beter te laten doorstromen en de uitstoot te beperken. De centrale verkeerscomputer heeft zijn nut bewezen en wordt verder uitgerold in heel Vlaanderen. Met private partners zetten we sterk in op big data en dynamisch verkeersmanagement om de doorstroming te bevorderen en de beschikbare digitale mobiliteitsinformatie verbinden we aan elkaar.

Logistiek

Efficiënte logistiek is noodzakelijk voor een weerbare sector in een verkeersveilig en leefbaar Vlaanderen. En dus is het vanzelfsprekend ook de bedoeling om zoveel mogelijk de overslag en bundeling van goederen te realiseren van de weg naar het water of het spoor .

Gezien de huidige cijfers en de filezwaarte tijdens de daguren streeft de Vlaamse Regering ernaar om in overleg met de betrokken sector een deel van het vrachtverkeer via een verlaagd tarief van de kilometerheffing te sturen naar uren waarbij de intensiteit van personenwagens kleiner is. Concreet bekijken we dus of, hoe en waar we vrachtverkeer vooral 's nachts kunnen laten rijden in plaats van in de file-uren. We zorgen waar mogelijk voor extra steun in de vorm van beveiligde vrachtwagenparkings langs de autosnelwegen.

We zetten de ondersteuningsmechanismen voor overslag en de combinatie van logistieke modi voort, dit ten bate van de logistieke sector in zijn geheel.

De vraag naar het meer kleinschalige, (voor)stedelijke goederenvervoer zal verder blijven groeien. We willen de omslag naar zowel een groenere, als een efficiëntere en combi-modale kleinschalige bevoorrading stimuleren. We onderzoeken of we de levering van onlinewinkels en andere pakketdiensten kunnen verduurzamen.

Binnenvaart

De binnenvaart heeft in Vlaanderen een groot potentieel: een veilig en bevaarbaar netwerk van meer dan 1.000 km. Daarnaast bevindt meer dan 80% van de ondernemingen zich op maximaal 10 km van zo'n waterweg. Ondernemers staren zich soms blind op de file aan hun voordeur, zonder oog te hebben voor de blauwe boulevard aan de achterdeur.

We stimuleren ondernemingen om voor hun goederenvervoer meer gebruik te maken van het spoorvervoer en de binnenvaart. Ook dit vraagt om een **gericht investeringsbeleid** waarbij we inzetten op een sterke verknoping van de verschillende netwerken, naast een gericht stimuleringsbeleid.

Daarom investeren we verder in uitstekende binnenvaartinfrastructuur. Samen met de havenbesturen werken we een (integrale) visie uit over de binnenvaart van en naar het hinterland. We verhogen de transportcapaciteit op onze binnenwateren, met de voortgezette uitvoering van het Seine-Scheldeproject (incl. rivierherstel), de optimalisatie van het Albertkanaal en het kanaal Brussel-Charleroi, de opwaardering van het kanaal Brugge-Gent en de Brugse Ringvaart met een vernieuwing van de Steenbruggebrug en de Dampoortsluis met oog op schepen tot 2500 ton. Watergebonden bedrijventerreinen rusten we waar mogelijk uit met kaaimuren, waar de overslag van goederen in bulk, in containers of op paletten kan gebeuren.

Vlaanderen wil inzake binnenvaart een voorloper zijn inzake innovatie en duurzaamheid. We steunen projecten die onbemand varen veilig in de praktijk brengen, zorgen voor performante informatie-uitwisseling, investeren in de automatisering en afstandsbediening van sluizen en stimuleren walstroomgebruik en het gebruik van duurzame brandstoffen. In afwachting van een volledige automatisering, gaan we sowieso uit van zoveel mogelijk flexibiliteit, zondagsregeling en een gegarandeerde dienstverlening. De binnenvaartsector zelf trachten we maximaal te ondersteunen in professionalisering en een versterkte concurrentiepositie ten aanzien van het vrachtvervoer over de weg.

Voor de ontsluiting van de haven van Zeebrugge is estuaire vaart van cruciaal belang. We ijveren daarom - in samenspraak met Nederland - voor de verdere versoepeling van de voorwaarden voor het varen met binnenschepen voor de kust zonder dat dit de veiligheid in het gedrang brengt.

Havens

De Vlaamse havens zijn de motor van de Vlaamse economie. We stimuleren de **samenwerking** tussen de verschillende Vlaamse havens en zorgen voor voldoende groeikansen voor elke haven. We vergroten de slagkracht van de havens van Antwerpen, North Sea Port, Oostende en Zeebrugge. We faciliteren een eengemaakt havenbestuur voor linker- en rechteroever van het Antwerpse havengebied. Vanuit het Vlaams niveau nemen we de verantwoordelijkheid

om ervoor te zorgen dat alle informatica en communicatie technologieplatformen van alle actoren op elkaar worden afgestemd.

We gaan na welke **bestuurlijke vereenvoudigingen** doorgevoerd kunnen worden en evalueren het havendecreet om beter in te spelen op de toekomstige uitdagingen.

De samenwerking met de havens is vastgelegd in een koepelovereenkomst die nu doorvertaald wordt in **individuele overeenkomsten** per haven. Uitgangspunt is dat de havens binnen dit kader zelf verantwoordelijk worden voor hun werking en ook expliciet aangeven welke bijdrage zij zullen leveren aan de noodzakelijke modal shift in het goederenverkeer. De Vlaamse overheid blijft verantwoordelijk voor haar decretaal vastgelegde kerntaken met name de maritieme toegang, sluiscomplexen en de werking van de Havenkapiteinsdienst. De Vlaamse Regering engageert zich tegelijkertijd om verder maximaal bij te dragen aan de strategische investeringen in de havens.

Tijdens deze bestuursperiode wordt de nieuwe sluis in Terneuzen in gebruik genomen en wordt gestart aan de bouw van de **nieuwe sluis in Zeebrugge**. We nemen zo snel mogelijk een robuust voorkeursbesluit voor de realisatie van **extra containercapaciteit** voor de haven van Antwerpen – inclusief het tweede getijdendok – zodat de werken zo spoedig mogelijk kunnen aanvangen.

Pijpleidingen moeten als een volwaardige transportmodus worden ingezet om de modal shift te ondersteunen. We reserveren ruimte voor leidingenzones die de aanleg van bijkomende pijpleidingen mogelijk maken.

We werken een structurele oplossing uit voor het verzekeren van de continuïteit van de dienstverlening in het kader van de **toegankelijkheid van de Vlaamse havens**. Samen met de loodsen worden de voorwaarden onderzocht waaronder de Dienst Afzonderlijk Beheer Loodswezen kan evolueren naar een bedrijfsstructuur in eigen beheer van die loodsen.

Het garanderen van de **kustveiligheid** bij een veranderend klimaat blijft absolute prioriteit. In samenwerking met de lokale besturen die hierin ook een verantwoordelijkheid opnemen,

werken we aan klimaatadaptatie door te investeren in kustveiligheid wat ook de Vlaamse havens ten goede komt.

Luchthavens

Vlaanderen heeft een open economie, waarvoor internationale verbindingen essentieel zijn. Luchthavens spelen een belangrijke rol in de connectiviteit van Vlaanderen. De Regering erkent het economisch belang van deze sector als motor voor tewerkstelling. We hebben nood aan een lange termijn visie inzake de ontwikkeling van de luchtvaart de komende decennia. Hierbij is het de uitdaging om balans te brengen in de maatschappelijke behoefte aan luchtvaart, duurzaamheid, leefbaarheid, veiligheid, innovatie en een vitale economie. Voor het vinden van die juiste balans zijn twee analyses essentieel: de huidige context waarin de Vlaamse luchtvaart opereert en de ontwikkelingen en trends waarmee de luchtvaart in de toekomst te maken krijgt.

Hierbij wordt aandacht besteed aan de knelpunten inzake “general aviation”, vergunningen, de beheersvormen en rolverdeling van de regionale luchthavens, de samenwerking met de nationale luchthaven en de toekomstige ontwikkelingen en innovaties in de luchtvaartsector.

Inzake de luchthaven in Zaventem streven we naar een oplossing voor de geluidshinder en voor de rechtsonzekerheid die vandaag op de luchthaven weegt. Het uitgangspunt is een **billijke spreiding** van de lasten, zowel binnen de Vlaamse Rand als ten opzichte van het Brussels Gewest. Dit bekomen we via een evenwichtige vliegwet waarin routes worden vastgelegd volgens de principes van het historisch preferentieel baangebruik, van eerlijke spreiding (vermijden van concentratie boven bepaalde gebieden) en op basis van aeronautische principes van tegen de wind, binnen de geldende windnormen, en rechtstreeks vliegen naar bestemming. We verzoenen de **leefbaarheid** van de regio met **nieuwe groeikansen** voor de luchthaven als economische motor voor heel Vlaanderen.

BINNENLANDS BESTUUR EN STEDENBELEID

BESTUURSZAKEN

Uitdagingen en visie : Slanke, digitale en neutrale overheid: minder betutteling, meer autonomie

De Vlaamse Overheid moet een **slanke en tegelijk performante, burgergerichte en toegankelijke overheid** zijn. De integratie van de personeelsleden in de Vlaamse Overheid als gevolg van de zesde staatshervorming en van de overheveling van de persoonsgebonden bevoegdheden van de provinciebesturen, alsook de vergrijzingsevolutie van het ambtenarenkorps, bieden mogelijkheden om de efficiëntie verder te verhogen.

We focussen op de kerntaken en stellen het primaat van de politiek voorop, door:

- Afschaffing bepaalde taken en instrumenten van de Vlaamse overheid en vermijden betutteling.
- Er komt een afslanking van adviesorganen (raden, comités, ...) waarbij we een beperkt aantal raden overhouden en diensten worden samengevoegd.
- Strikter toezien dat de departementen hun bevoegdheden niet te voluntaristisch uitoefenen.
- We schaffen administratieve lasten af. We maken in overleg met de leidend ambtenaren, die we responsabiliseren voor de uitvoering van de gemaakte afspraken, doelgerichte keuzes.

Tegelijk verhogen we de investeringen in de **digitalisering van onze overheidsprocessen**. We zetten in op gebruiksvriendelijkheid van de digitale platformen en zetten de agenda **Radicaal Digitaal** ambitieus verder. Het optimaal gebruik van data en het openstellen daarvan krijgt de aandacht van alle Vlaamse entiteiten, in **nauwe samenwerking met de lokale besturen**.

De Vlaamse regering wenst in overleg met de vakorganisaties af te stappen van de eenzijdige benoeming en verder te evolueren naar één juridische vorm van tewerkstelling, nl. deze op basis van een arbeidsovereenkomst. Er zal hieromtrent een voorstel worden uitgewerkt dat

onderhandeld wordt op Sectorcomité XVIII zodat de Vlaamse regering nadien een finale beslissing terzake kan nemen. Ondertussen werken we de verschillen weg tussen de statutaire en contractuele personeelsleden op het vlak van de ziekteregeling waarbij we principieel het contractuele stelsel als uitgangspunt nemen.

De Vlaamse overheid wil de diversiteit van het personeel aanmoedigen. Bij de Vlaamse overheid moeten veel mensen met veel verschillende visies kunnen werken. Maar de uiterlijke tekenen van die persoonlijke overtuiging kunnen niet worden getoond bij rechtstreeks klantencontact. Dan staan neutraliteit van de dienstverlening en respect voorop. Uiterlijke symbolen van levensbeschouwelijke, religieuze, politieke of andere overtuigingen worden bij rechtstreeks klantencontact niet gedragen. Niet alleen moet dat elke schijn van partijdigheid vermijden. Tevens moet dit het draagvlak voor een divers personeelsbeleid als afspiegeling van een divers Vlaanderen bij personeel en bevolking vergroten.

Concrete voorstellen

De middelen waarover de Vlaamse overheid beschikt, moeten zo optimaal mogelijk worden ingezet. We maken verder werk van de omslag naar een **slankere overheid**, waar standaardtaken worden geautomatiseerd en **verregaande digitalisering** de dienstverlening aan burgers en bedrijven verbetert. Zo kunnen middelen en mensen daar ingezet worden waar ze het meeste nodig zijn: het wegwerken van diverse wachtlijsten, het bieden van een kwaliteitsvol onderwijs, etc.

Organisatie

- Slankere overheid:
  - Burgers en ondernemingen mogen tegelijk niet verloren lopen bij hun contact met de overheid. We vereenvoudigen **de bestuurlijke organisatie van de ruime** Vlaamse overheid grondig, voor meer transparantie en minder functies;
  - Door het **schrapen van achterhaalde taken** en gebruik van de nieuwste technologieën maken we de overheid slanker en efficiënter;
  - De personeelsinzet voor onze kerntaken baseren we op een doordachte en **overkoepelende personeels(behoefte)planning**. Zo zetten we onze mensen in daar waar we meerwaarde kunnen creëren voor onze voornaamste aandeelhouders: de burgers en bedrijven;

- De **overheid functioneert als een holding**: we pakken de versnippering verder aan en brengen ondersteunende taken samen bij een gespecialiseerde dienst, net zoals onze meest performante bedrijven dat doen. We maken hierbij een onderscheid tussen standaardtaken, die we centraal organiseren met aandacht voor klantensturing, en maatwerk, dat decentraal blijft. Voor de financiering van deze centrale dienstverlening voorzien we een centraal budget, zodat interne facturatie vermeden wordt;
- We streven een verdere efficiëntieverhoging na door een **overname van gebouwen – met in eerste instantie een focus op kantoorgebouwen - door Het Facilitair Bedrijf**.
- Entiteiten worden aangemoedigd om de eerste twee jaar het beheer van het resterende vastgoed te optimaliseren. Dit zal voornamelijk gronden betreffen, maar bijvoorbeeld ook technische installaties zoals pompgebouwen of stallen. Ze krijgen daarvoor een return op de middelen die ze vrijmaken.
- Om verdere efficiëntieverhogingen aan te moedigen, krijgt de betrokken entiteit een deel van de verworven opbrengst die ze kan herinvesteren. In 2020 is dat 80%, in 2021 60% en de overige jaren 50%. Er komt een strakke monitoring van deze efficiëntiewinsten, inclusief projectverantwoordelijke. Er worden geen ‘sale and lease back’-constructies opgezet.
- Om die grondige transformaties van de overheid te bewerkstelligen starten we **een programma op dat de Vlaamse overheid fundamenteel herdenkt** en hervormt, gaande van takenpakket en efficiëntie, over HR-beleid en structuur, tot slimme digitalisering en administratieve lastenverlaging.
- In ondernemingsplannen met EVA’s worden steeds KPI’s voorzien. Bij hun financiering wordt rekening gehouden met de realisatie daarvan.

HR

- Voor een excellente dienstverlening aan burgers, bedrijven en verenigingen heeft de overheid als voornaamste kapitaal haar werknemers. We werken aan een **loopbaan- en beloningsbeleid** waardoor de Vlaamse overheid een aantrekkelijke werkgever voor talenten blijft. Het belang van anciënniteit in de loonvorming schroeven we stevig terug en we verplichten mobiliteit bij het management;
- We herzien de procedure m.b.t. ‘eerder verworven competenties’ zodat er meer gebruik van gemaakt kan worden.
- De streefcijfers ondersteunen het diversiteitsbeleid van de Vlaamse overheid. Waar nodig zullen bijkomende maatregelen genomen worden, bijvoorbeeld voor de tewerkstelling van personen met een handicap of chronische ziekte.

ICT en Informatie

Programma Vlaanderen Radicaal Digitaal II

Deze Vlaamse regering zet verder radicaal in op digitalisering.

- We investeren in innovatie en een ‘slimmere overheid’ met een tweede editie van het programma Vlaanderen Radicaal Digitaal en een versterking van de centrale informatie- en ICT-diensten van de Vlaamse overheid.
- We passen voor onze ICT-functie het holdingmodel toe door een versterkte ICT-regierol bij het Facilitair Bedrijf te leggen, zodat dure IT-projecten maximaal renderen.
- De overheid legt zich toe op het verzamelen en ontsluiten van kennis en data met respect voor privacy en plaatst de burger/ondernemer terug centraal in de regie over zijn eigen data en interacties met de overheid. [We stellen data maximaal en via API’s open ter beschikking]: de ontwikkeling van toepassingen en apps laten we over aan de private markt, zodat overheid en private markt optimaal samenwerken en elk vanuit de eigen sterkte opereert. Waar mogelijk passen we het wederkerigheidsprincipe toe, zodat ook de private markt haar data deelt met de overheid.
- Waar de overheid optreedt als leverancier van allerhande “individuele diensten” (akten, vergunningen, enz.) hanteren we een digital-first benadering en één uniek digitaal Burgerprofiel.
- De Vlaamse dienstenintegrator (MAGDA) wordt uitgebreid en evolueert tot de unieke en verplicht te gebruiken data-draaischijf voor de uitwisseling van unieke gegevens binnen de Vlaamse publieke sector, waaronder de steden en gemeenten, en met de federale dienstenintegratoren om de data-uitwisseling voor alle overheidsactoren te verbeteren...
- De Vlaamse overheid bundelt haar krachten om de lokale besturen te helpen digitaliseren. Over bestuursniveaus heen verminderen we zo administratieve lasten voor burgers en bedrijven en maken een snellere en betere dienstverlening mogelijk. Een verregaande digitalisering laat ook toe de overheid zelf verder in te krimpen.
- Alle briefwisseling tussen de Vlaamse overheid en lokale besturen gebeurt voortaan digitaal.

Aankoop

- De Vlaamse overheid gebruikt maximaal haar koopkracht om innovatie en duurzaamheid te stimuleren, efficiëntiewinsten te boeken en maatschappelijk verantwoord ondernemen te belonen. Hierbij wordt een ‘start-ups en KMO-vriendelijk beleid’ nagestreefd, zodat we ons **Vlaams economisch weefsel versterken**. Het Facilitair Bedrijf wordt aangeduid als enige aankoopcentrale voor courante ondersteunende goederen en diensten.

KANSELARIJ EN BESTUUR

Uitdagingen en visie:

We spelen beter in op de noden van een gunstig investeringsklimaat en gaan resoluut voor minder regeldruk en innovatievriendelijke regelgeving.

Om onze beslissingen voor de Vlaamse economie beter te onderbouwen zetten we sterker in op toekomststudies en macro-economische statistieken en data over Vlaanderen.

We zetten Vlaanderen als welvarende natie, waar het goed wonen, werken, ondernemen en leven is, nog meer “in the picture”.

Concrete voorstellen

1. Innovatievriendelijke regelgeving en minder regeldruk

- De Vlaamse Regering wil de regeldruk voor burgers, bedrijven en verenigingen stelselmatig verlagen door ze minder dwingend en detaillistisch te maken.
- De Vlaamse Regering stimuleert ondernemerschap en innovatie. We gebruiken volop de experimentregelgeving en regelluwe zones die we in het bestuursdecreet hebben geïntroduceerd. We verzekeren de betrokkenheid van de direct betrokken actoren bij de vormgeving, uitvoering en evaluatie van een experimentregelgeving of een regelluwe zone. Op deze manier testen en implementeren we ook sneller innovatieve toepassingen, naast open normen en doelregelgeving. De burger en de ondernemer hebben het recht om zelf met beleidsalternatieven te komen: dit is het “right to challenge”-principe.
- Door middel van ‘nudging’ verhogen we de effectiviteit van het beleid en zorgen we voor een efficiëntere communicatie.
- We schaffen administratieve lasten af.
- We werken van onderuit, “bottom-up”, en in samenwerking met de lokale besturen aan administratieve vereenvoudiging en vragen de input van burgers, bedrijven en verenigingen om administratieve drempels en onnodige wettelijke verplichtingen weg te werken.

- De Vlaamse Regering werkt verder aan transparante en digitale besluitvorming vanaf de agendabepaling tot en met de evaluatie van de Vlaamse regelgeving.

2. Transversale werking Vlaamse overheid

- We kiezen voor een nieuwe, krachtigere aanpak van de transversale beleidsthema's: op initiatief van de bevoegde minister legt de Vlaamse Regering voor deze thema's een beperkt aantal prioritaire, overheidsbrede en geïntegreerde doelstellingen vast en bepaalt hierbij telkens ook welke beleidsdomeinen en ministers gevat zijn. De vakministers rapporteren vervolgens, voor zover ze gevat worden, via hun beleidsbrieven op welke manier ze uitvoering geven aan deze doelstellingen. Deze werkwijze zorgt voor meer transparantie, creëert meer mogelijkheden om dwarsverbanden te leggen tussen de verschillende transversale beleidsthema's, en **vermindert de planlast zodat meer gefocust kan worden op de uitvoering van het beleid.**

3. Efficiënt beleidsgericht onderzoek

- Voor veel mensen ziet de toekomst er onzeker uit: immigratie, pensioenen, technologische innovaties, klimaatwijziging,... We hebben nood aan een doordacht en wetenschappelijk onderbouwd beleid dat vandaag een antwoord biedt op de trends en onzekerheden van morgen.
- Er komt een afslanking van adviesorganen (raden, comités, ...) waarbij we een beperkt aantal raden overhouden. We houden de werking van de reeds bestaande adviesraden, onderzoeksinstellingen, en wetenschappelijke steunpunten tegen het licht en verbeteren hun onderlinge samenwerking en interactie om zo het beleid steviger wetenschappelijker te onderbouwen. Ook de transitieprioriteiten die in het kader van Visie 2050 werden uitgerold, worden hierbij betrokken.
- Een meer onderbouwd beleid en het werken met adviezen moeten bijdragen aan een vlot verloop van het beleidsproces. Laattijdige adviezen worden geacht positief te zijn.

4. Regionale en macro-economische data en statistieken

- We zetten sterker in op **macro-economische statistieken** en data over Vlaanderen om onze beslissingen voor de Vlaamse economie beter te onderbouwen. Deze worden aangeleverd vanuit het netwerk Statistiek Vlaanderen. Deze statistieken zullen daarnaast ook beleidsmatig worden geduïd door de **Studiedienst Algemeen Regeringsbeleid** binnen het Departement Kanselarij en Bestuur.
- We hanteren gekwantificeerde en gedragen **langetermijndoelstellingen** die internationaal vergelijkbaar zijn als kompas voor het beleid. Het Vlaams 2030-

doelstellingenkader en de engagementen in het kader van het Vlaams Hervormingsprogramma Europa 2020 en Pact 2020 blijven we daarom nastreven, rekening houdend met evoluties op Europees niveau.

- De binnenlandse en Europese of mondiale benchmarking neemt een belangrijke plaats in om het beleid te monitoren.
- We blijven aandringen op een verdere **verfijning van regionale statistieken** bij nationale en internationale instellingen, op een snellere en frequentere actualisatie van reeds bestaande regionale statistieken en op het toevoegen van regionale dimensies in bestaande datasets en toekomstige studies. De Vlaamse Regering blijft een voortrekkersrol vervullen op het gebied van het gebruik van regionale data binnen de internationale instellingen (zoals de EU, de OESO en het IMF). We versterken de samenwerking met think tanks en (internationale) organisaties over beleidsgrenzen heen, waarbij de Vlaamse overheid zich profileert als een sterke, betrouwbare en volwaardige partner.

5. Imago Vlaanderen

- We zetten Vlaanderen als welvarende natie, waar het goed wonen, werken, ondernemen en leven is, nog meer “in the picture” voor de eigen burgers en ondernemers, maar ook voor de buitenlandse klanten van onze Vlaamse producten, buitenlandse investeerders en toeristen.
- Dit doen we onder meer door volop in te zetten op internationale en nationale communicatie.

BRUSSEL

Vlaanderen blijft resoluut kiezen voor zijn hoofdstad Brussel en een sterke band met de Vlaamse Gemeenschap in Brussel. Brussel bruist van het talent en heeft dus sterke kaarten om uit te groeien tot een ondernemende en welvarende stad. Voor Vlaanderen zijn er ook extra redenen om Brussel te omarmen, naast de geografische ligging. Brussel is een belangrijke motor voor de Vlaamse economie. Voor een exportgerichte economie als de Vlaamse is Brussel een belangrijk venster op de wereld, een internationaal podium voor internationale, economische en diplomatieke contacten.

Maar het is geen eenrichtingsverkeer, ook Brussel heeft Vlaanderen nodig. Meer dan 200.000 Vlaamse pendelaars versterken de Brusselse economie. Brussel is voor Vlaanderen een belangrijke onderwijsstad, meer dan 25.000 studenten volgen in Brussel Nederlandstalig hoger en universitair onderwijs. De Vlaamse culturele instellingen in Brussel zijn gevestigde waarden die openstaan voor iedereen. En het Nederlands blijkt steeds meer een troef voor Brussel, eerder dan een nadeel.

Vlaanderen laat Brussel dus niet los, integendeel.

Vlaamse hoofdstad

We blijven investeren in onze gemeenschapsbevoegdheden in Brussel. De Brusselnorm staat centraal bij het investeren in infrastructuur en dienstverlening ten behoeve van de Brusselaars. De Vlaamse Gemeenschap beschouwt voor haar beleid in Brussel 30% van de Brusselse bevolking als haar doelgroep en besteedt minstens 5% van de Vlaamse middelen voor gemeenschapsbevoegdheden aan beleid in en voor Brussel.

Aan de hand van de periodieke rapporten van de Gemengde Ambtelijke Commissie Brussel bekijken we of deze doelstellingen gehaald worden, en desgevallend pakken we ze aan met een concreet actieplan. Zo blijven we de concrete capaciteitsnood aan Nederlandstalige dienstverlening in onderwijs en zorg aanpakken

Het kan echter niet de bedoeling zijn dat enkel de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) de zorg voor een Nederlandstalige dienstverlening dragen. We dringen er bij de andere besturen op aan om hun wettelijke verplichtingen na te leven en te zorgen voor een werkelijk doorleefde tweetaligheid. In overleg met de VGC en andere partners zoeken wij naar een manier voor een betere opvolging en gevoeligheid voor de naleving van de taalwetgeving.

In het kader van een performante Nederlandstalige dienstverlening in Brussel zal Vlaanderen ook voor Brussel specifiek blijven toezien op een correcte uitoefening van de bevoegdheden door de diverse overheden.

We behouden de “Brusseltoets” als beleidsinstrument. De Vlaamse minister bevoegd voor Brussel ziet hierop toe. Daarbij worden Vlaamse decreten en besluiten getoetst op de toepasbaarheid in Brussel en op de band van Brussel met Vlaanderen. Indien uit deze toets blijkt dat dit nodig is, wordt de regelgeving aangevuld met “Brussel-paragrafen”.

Vlaamse partners

Het Vlaams Gemeenschapsbeleid in Brussel moet een overlegd en geïntegreerd beleid zijn. In dat opzicht is de relatie met de VGC essentieel. De VGC een lokaal bestuur wiens beslissingen onder toezicht vallen van de Vlaamse gemeenschap maar partnerschap is het uitgangspunt. In overleg worden de strategische doelstellingen bepaald, met duidelijke aansturinglijnen en klare taakafspraken. Hierbij wordt vanzelfsprekend toegezien op de correcte besteding van de middelen door de VGC. Daarbij werken we ook verder aan een modern begrotings- en rekeningstelsel voor de VGC. Evengoed veronderstelt een goed partnerschap dat het beleid van de VGC niet indruist tegen dat van de Vlaamse overheid.

De Vlaamse minister bevoegd voor Brussel zal systematisch en conform de Bijzondere wet op de Brusselse Instellingen deelnemen aan de vergaderingen van ook het GGC-college, en we dringen er op aan ook bij de voorbereiding betrokken te worden. De Vlaamse minister bevoegd voor Brussel brengt door middel van mededelingen aan de regering systematisch de collega's van de Vlaamse Regering op de hoogte van de beleidsbeslissingen in het VGC- en GGC-college.

We nodigen het Vlaams Parlement opnieuw uit om regelmatig gemeenschappelijke vergaderingen te organiseren van de Commissie-Brussel met de Raad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Zo kunnen de leden van de Raad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie worden uitgenodigd voor de toelichting en debat over de Beleidsnota's over de gemeenschapsbevoegdheden in Brussel.

We gaan ook in dialoog met de Brusselse lokale besturen, en benutten concrete mogelijkheden die zich aandienen om met hen samen te werken. In de afspraken met de VGC zorgen we voor een overlegplatform tussen de VGC en alle Vlaamse lokale mandatarissen.

Vlaamse dienstverlening

We wenden de middelen uit het Brusselfonds binnen de door de Vlaamse Regering bepaalde prioriteiten en in alle transparantie aan om de Nederlandstalige voorzieningen in Brussel te

versterken en om zinvolle proefprojecten te ondersteunen. Hierover wordt door de Vlaamse minister bevoegd voor Brussel regelmatig aan de regering gerapporteerd.

We blijven inzetten op de herkenbaarheid van het Vlaams netwerk in Brussel. Vlaamse dienstverlening, of die nu door de Vlaamse Gemeenschap of door de VGC wordt aangeboden, is een kwaliteitsmerk en mag gezien worden. We zetten de uitrol van het Vlaams-Brussels merkenbeleid verder en zorgen steeds voor een link met de huisstijl van de Vlaamse Gemeenschap “Verbeelding Werkt”. Muntpunt blijft ook een spil in het tonen wat de Vlaamse Gemeenschap in Brussel te bieden heeft. Samen met de VGC schakelen we zo veel mogelijk de Vlaamse instellingen en voorzieningen in Brussel in één keten, die naar elkaar doorverwijzen en elkaar promoten bij hun publiek.

Muntpunt

Muntpunt is niet alleen een bibliotheek, maar ook een ontmoetingsplaats van Vlamingen in de

hoofdstad. Het is het venster van Vlaanderen in Brussel. We geven Muntpunt alle kansen om zijn rol als belevingsbibliotheek, informatie- en communicatiecentrum en cultureel onthaalcentrum waar te maken. We zorgen ervoor dat Muntpunt zijn opdracht waarmaakt om een fysiek en virtueel

loket te ontwikkelen voor het verstrekken van informatie over cultuur en vrije tijd, onderwijs en vorming, welzijn en gezondheid, werken en wonen in Brussel. We werken hiervoor aan een nieuw samenwerkingsakkoord waarbij we zowel van de Vlaamse overheid als van de VGC de nodige engagementen verwachten. **Muntpunt behoudt ook de opdracht om een aangepast drietalig (Nederlands, Frans, Engels) onthaalbeleid voor expats in Brussel in de praktijk te brengen en te versterken. Meer in het algemeen wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van Brussel met zijn hoge concentratie van internationale en Europese organisaties, journalisten, opiniemakers, enz. om Vlaanderen internationaal te profileren.**

Cultuur en toerisme

We blijven Brussel als toeristische topbestemming promoten in het buitenland, als kunststad samen met Antwerpen, Brugge, Gent, Mechelen en Leuven. We promoten in het buitenland het merk “Brussel(s)” en koppelen het consequent aan het merk “Vlaanderen/Flanders”. Het

Vlaams cultureel leven vormt een onmisbare schakel in het cultuurlandschap van Brussel. We zetten actief in op de verdere promotie van de evenementen van de Vlaamse cultuurinstellingen via het Vlaams netwerk in Brussel en de media. In de samenwerking met Visit-Brussels inzake cultuurcommunicatie, wordt er op toegezien dat de Vlaamse inbreng ook zodanig erkend wordt.

De door de Vlaamse overheid bestuurde en mee-bestuurde culturele instellingen (Muntpunt, Ancienne Belgique, Kaaithheater, KVS, Beursschouwburg, Bronks ...) tonen zich herkenbaar als Vlaamse instellingen in Brussel en maken zich kenbaar als ambassadeurs van het Vlaamse cultureel beleid. Ze bedden zich ook in de ruime Vlaamse gemeenschap te Brussel in, en werken daarbij structureel samen met andere Nederlandstalige actoren uit bijvoorbeeld het onderwijs en de socio-culturele sector. Investerings in culturele projecten, al dan niet in samenwerking met andere partners, zetten het Vlaams cultureel leven in Brussel in het licht. We trachten onder andere via een kwaliteitsvol vrijetijdsaanbod Brusselse jongeren te betrekken bij de Vlaamse gemeenschap.

We dringen aan bij de Federale Overheid op een overdracht van het Amerikaans Theater voor de creatie van een nieuwe Vlaamse culturele pool.

Inburgering en taal

De verplichte inburgering in Brussel is een feit en kan van start. Vanuit Vlaanderen is hier hard aan gewerkt met de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie; we zetten ons nu volop in op de uitwerking en toeleiding naar de Nederlandstalige inburgeringstrajecten.

Door het voeren van een taalpromotiebeleid en het voorzien van een versterkt aanbod Nederlands Tweede Taal via o.a. werk (i.s.m. Actiris) en onderwijs (voor leerlingen én ouders), stimuleren we de kennis en het gebruik van het Nederlands in Brussel. Met verenigingen die we ondersteunen maken we klare afspraken over het gebruik van en communicatie in het Nederlands. Doel is om te komen tot een echte en doorleefde tweetaligheid in Brussel.

We zullen de naleving van de taalwetgeving in Brussel actief opvolgen, en ondersteuning bieden aan burgers die het slachtoffer zijn van taalwantoestanden in Brussel, in het

bijzonder in de ziekenhuizen, in de welzijnsvoorzieningen (in het bijzonder de voorzieningen erkend door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie), bij de politie, bij de brandweerdiensten, en bij de lokale besturen. We gebruiken daarvoor onder meer de dienstverlening van het Steunpunt Taalwetwijzer en het Vlaams Meldpunt taalklachten in de Brusselse ziekenhuizen.

Onderwijs

We blijven ook in Brussel alert voor de algemene infrastructuurnoden en voor een voldoende capaciteit voor het kleuter- en leerplichtonderwijs zodat gezinnen die zich naar de Vlaamse Gemeenschap richten ook effectief een plaats vinden voor hun kind, en rekenen erop dat de Franse Gemeenschap een evenredige inspanning doet en gaan daartoe in overleg. We houden vast aan het systeem van de huidige voorrangsregels, die een kritische massa Nederlandstalige leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs garandeert en de verantwoordelijkheid van elke onderwijsactor stimuleert. Meertaligheid bij de leerlingen is een doel dat binnen het Vlaams decretaal kader moet bereikt worden.

We promoten Brussel verder als Nederlandstalige, internationale kennis- en studentenstad.

We blijven streven naar een hechtere samenwerking met de Franse Gemeenschap in functie van capaciteit, kwaliteit, kennis van de tweede landstaal, de spijbelproblematiek en andere onderwijsgebonden uitdagingen. Heel concreet worden ook meer uitwisselingen georganiseerd tussen (taal- en andere leerkrachten van) beide netten.

Welzijn

We werken verder aan een gecoördineerd welzijns- en gezondheidszorgbeleid voor Brussel, in overleg met alle relevante partners. We waken er over dat de Vlaamse Sociale Bescherming in zijn integraliteit aangeboden blijft worden in Brussel. We stimuleren de Brusselaars via een promotiecampagne om zich bij de VSB aan te sluiten. We evalueren nauwgezet de impact van de persoonsvolgende financiering op het welzijnsbeleid in Brussel. Gelet op de hoge armoedecijfers in Brussel hebben we bij de uitoefening van onze gemeenschapsbevoegdheden specifieke aandacht voor armoedebestrijding

We werken, samen met de VGC, een geïntegreerd Vlaams gezinsbeleid uit in Brussel, in aansluiting ook op onderwijs (brede school) en kinderopvang. Een efficiënte inzet van middelen en een slagkrachtige organisatie staan voorop. Het Huis van het Kind krijgt daarbij een belangrijke opdracht.

Sport

De nood aan bijkomende sportinfrastructuur in Brussel is gekend. De Vlaamse regering behoudt de bijzondere voorrangregel voor ondersteuning van Brusselse projecten inzake sportinfrastructuur en vergroot de kansen op gedeelde investeringen. Heel specifiek wordt onderzocht hoe de Vlaamse regelgeving en subsidievoorwaarden beter kunnen inspelen op de Brusselse realiteit en/of de eerder bestudeerde nieuwe topsportinfrastructuur van Sport Vlaanderen in Brussel alsnog kan worden gerealiseerd.

We blijven ook volop inzetten op het naschools openstellen van sportzalen in scholen en nemen dit meteen mee bij nieuw te bouwen scholen. We richten speelplaatsen zo in dat ze aanzetten tot bewegen en we ze veilig kunnen openstellen voor de buurt en voor jeugdbewegingen en sportclubs.

We bekijken op welke wijze sportfederaties en sportverenigingen overtuigd kunnen worden om ook in Brussel aanwezig te zijn en een Nederlandstalig aanbod te ontwikkelen. Het is belangrijk dat in Brussel de noden inzake sportinfrastructuur beter in kaart gebracht worden zodat ook de Vlaamse Gemeenschap en sportfederaties en -clubs hier beter op kunnen inspelen.

Media

Op 31 december 2020 eindigt de huidige beheersovereenkomst tussen VBM en de VG/VGC. Deze nieuwe beheersovereenkomst wordt voorafgegaan door een evaluatie van de huidige werking, met aandacht voor de crossmediale samenwerking, de pluriformiteit, het bereik van ieder medium en de wijze waarop de band Brussel-Vlaanderen versterkt kan worden

Vlaamse feestdag

Ter gelegenheid van de Vlaamse feestdag organiseren we zelfbewust en zonder schroom voor onze identiteit en symbolen jaarlijks een breed toegankelijke 11-juliviering op de Brusselse Grote Markt, een Vlaams volksfeest met maximale zichtbaarheid in de media.

Overleg met andere overheden

Verschillende dossiers met betrekking tot onder meer mobiliteit, werk en ruimtelijke ordening belangen de beide Gewesten aan. Voor deze dossiers is er geen nood aan zware logge structuren of eeuwige intenties maar wel aan effectieve dialoog. Sowieso vormen Vlaanderen en Brussel communicerende vaten. Als er pakweg onderwijsnoden zijn in Brussel, dan stijgt de inschrijvingsdruk in Vlaanderen. Wanneer Brussel mobiliteitsmaatregelen treft zoals een beperking van het doorgaand verkeer, dan neemt de verkeersdruk toe in Vlaanderen. Zo ook kan Vlaanderen bijdragen tot de vermindering van de pendeltijd richting Brussel door nog meer (combi)parkings aan te leggen in Vlaams-Brabant.

Specifiek inzake mobiliteitsdossiers als het FietsGEN, het doortrekken van fietssnelwegen ook binnen het Brussels gewest, Brabantnet, werkateliers,... werd in overleg met de Brusselse Hoofdstedelijke Regering een model voor structurele intergewestelijke samenwerking en besluitvorming uitgewerkt. Daarvoor werd verder gewerkt op de bestaande structuren waar zowel het Vlaams als het Brussels Hoofdstedelijk Gewest reeds vertegenwoordigd zijn. Daarbij hoort op politiek niveau ook een Samenwerkingscomité dat bestaat uit de ministers-presidenten en de ministers van mobiliteit van beide Gewesten. Ook het programma “Werken aan de Ring” en andere mobiliteitsprojecten met een impact op beide Gewesten horen daar thuis. Aan de Brusselse Hoofdstedelijke Regering wordt gevraagd dit model eveneens formeel te aanvaarden. Dit om de betrokkenheid, co-creatie en draagvlak over de gewestgrenzen heen maximaal te waarborgen.

De Vlaamse Regering engageert zich voor de uitvoering van de afspraken over het Koninklijk Muziekconservatorium te Brussel en verwacht hetzelfde van de andere partners. Het akkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Federale Overheid wordt uitgevoerd.

VLAAMSE RAND

Het Vlaamse en groene karakter van de Rand rond Brussel moet resoluut versterkt worden, complexloos en zelfbewust. De Vlaamse Rand is uniek als een strategisch gebied zonder expliciete kernstad. De regio combineert prachtige groene gebieden met sterke economische prestaties. De nabijheid van Brussel biedt dus ontegensprekelijk kansen maar zet meteen ook wel, onder meer door het specifieke statuut en de taal situatie, grote druk op de Vlaamse Rand op vlak van demografie, stijgende grond en woonprijzen, ont nederlandse, verstedelijking, enz... Daarom voorzien we een aangepast beleid met extra middelen en extra maatregelen.

Extra middelen

Naast de huidige jaarlijkse ondersteuning voor Halle, Dilbeek en Vilvoorde via het Stedenfonds, richten we een **Vlaamse Randfonds** op, dat – naar analogie met het Vlaamse Brusselfonds – inspeelt op de grootstedelijke effecten en gerichte ondersteuning biedt. Bepaalde problemen stellen zich nu eenmaal scherper of anders in de Rand dan elders. Denken we o.a. aan de achterstand inzake zorg of de problemen in het onderwijs door de grote toestroom aan anderstaligen.

De minister van Vlaamse Rand put, met terugkoppeling naar de Vlaamse regering, uit het Vlaamse Randfonds om bijkomende maatregelen te nemen of beleid van andere ministers extra te ondersteunen in specifieke beleidsdomeinen zoals bijvoorbeeld kinderopvang, zorg, welzijn, inburgering of onderwijs.

Recent onderzoek (o.a. Taalbarometer) waarschuwt specifiek voor acute samenlevingsproblemen en achterstand in de noordelijke en zuidelijke **Kanaalzone**. O.a. de sociale en culturele acties in het kader van projecten als de Broeksite en de Zuidrand kunnen daar specifiek op inspelen. We bekijken dan ook of en hoe ze ondersteund kunnen worden. Zeker in de faciliteitengemeenten, steunen we ook maximaal strategische investeringsprojecten die de Vlaamse aanwezigheid verankeren, zoals de site van Bierenberg (Sint-Genesius-Rode)

Inzake de Plantentuin van Meise zorgen we voor de verdere uitvoering van het renovatieplan.

Via impulssubsidies spelen we proactief in op initiatieven die het **sociaal weefsel** van de regio versterken. Het gaat dan niet alleen om initiatieven die gericht zijn op nieuwkomers, maar zeker en vast ook op het versterken van het lokale gemeenschapsleven.

Extra maatregelen

Recht op wonen in eigen streek

Het recht op wonen in eigen streek is verre van evident. Veel jongeren en gezinnen worden weggedrukt door de stijgende grond- en woonprijzen. Daarom zorgen we er ervoor dat een band met de gemeente of streek steeds voorrang geeft voor wie kandidaat is voor een sociale huur- of koopwoning. Daarnaast grijpen we ook in op de private woonmarkt door het grond- en pandendecreet zo aan te passen dat gemeenten desgewenst een specifiek aandeel kavels of percelen exclusief kunnen voorbehouden voor inwoners die een duidelijke band met de gemeente of streek kunnen aantonen. We blijven inzetten op Vlabinvest en Vlabzorginvest.

Extra groen

We willen een miljoen extra bomen in de provincie Vlaams-Brabant. Binnen het beleidsdomein Omgeving stellen we voor de Vlaamse Rand **een regiobeheerder** aan die de ontbrekende groenschakels actief opspoort en de tekorten gefaseerd aanvult, zodat de Rand rond Brussel een groener geheel wordt. We concentreren ons in de eerste plaats op de aankoop van gronden die bebost worden met nieuwe bomen, gebruikmakend van het bestaande ruimtelijk instrumentarium. We voorzien **financiële stimuli** voor private eigenaars en openbare besturen die hun grond bebossen.

Extra Nederlands

Nederlands is de ‘maizena’ van de Rand. Daarom nemen we zowel defensieve als assertieve acties die het Nederlandstalig karakter van de Rand versterken. En dat zowel op Vlaams als op andere bestuursniveaus.

Vanzelfsprekend dient de taalwetgeving dus nauwgezet gerespecteerd te worden. Maar we werken ook creatief maatregelen uit zoals de **koppeling van sociale en andere voordelen** aan de kennis van het Nederlands of minstens de bereidheid onze taal te leren. Wie aanspraak wil

maken op voordelen van onze gemeenschap moet immers ook werkelijk deel willen uitmaken van onze gemeenschap.

Bij uitstek in de Vlaamse rand zetten we in op taalintegratietrajecten, met o.a. **taalbadklassen** voor alle kinderen die onvoldoende Nederlands kennen om mee te kunnen in de les. We moedigen anderstalige ouders aan om hun kinderen in het Nederlands en lokaal school te laten lopen. Niet bij wijze van carrièrekeuze maar wel als uiting van de wil tot integratie van het hele gezin. Voor de ouders organiseren we in de school buiten de lessen taalcursussen Nederlands, terwijl de kinderen worden opgevangen.

Stand van de Rand

Jaarlijks organiseren we een 'Stand van de Rand' rond de aanpak van een specifieke problematiek. Het platform brengt als een staten-generaal parlementsleden, de lokale besturen en het sterk betrokken Toekomstforum maar evengoed het betrokken verenigingsleven van de Vlaamse rand samen en richt zich in de eerste plaats op projecten rond Mobiliteit, Ruimtelijke Ordening, Groen, Wonen, Onderwijs en Welzijn.

Media

Vandaag worden diverse media door de overheid ondersteund maar communiceren ze met verschillende boodschappen en een verschillende identiteit. We willen vanzelfsprekend onze regionale zenders behouden maar betrachten een nauwere samenwerking tussen de diverse mediakanalen en bekijken een mogelijke bundeling van krachten en merken met als duidelijke doelstelling de versterking van de Vlaamse identiteit en het maximaal betrekken van anderstaligen op de Vlaamse gemeenschap.

VZW De Rand

We sluiten een **nieuwe samenwerkingsovereenkomst** met het EVA vzw 'de Rand', waarin we de belangrijkste opdrachten vastleggen: de ondersteuning van het Nederlandstalige verenigingsleven (zeker in de faciliteitengemeenten), de bruisende werking van de gemeenschapscentra, de verspreiding van taalpromotie-instrumenten en –methodieken, het leiden van anderstaligen naar het reguliere aanbod.

Het voeden en ontsluiten van de databank van het documentatiecentrum, het in de verf zetten van de troeven van de regio en wat de Vlaamse gemeenschap allemaal aanbiedt en het ondersteunen van gemeenten en verenigingen inzake initiatieven ter versterking van het Nederlandstalig karakter van de Rand worden opgenomen door de cel Vlaamse Rand van de administratie.

Luchthaven

We streven naar een oplossing voor de geluidshinder en voor de rechtsonzekerheid die vandaag op de luchthaven weegt. Het uitgangspunt is een **billijke spreiding** van de lasten, zowel binnen de Vlaamse Rand als ten opzichte van het Brussels Gewest. Dit bekomen we via een evenwichtige vliegweg waarin routes worden vastgelegd volgens de principes van het historisch preferentieel baangebruik, van eerlijke spreiding (vermijden van concentratie boven bepaalde gebieden) en op basis van aeronautische principes van tegen de wind, binnen de geldende windnormen, en rechtstreeks vliegen naar bestemming. We verzoenen de **leefbaarheid** van de regio met **nieuwe groeikansen** voor de luchthaven als economische motor voor heel Vlaanderen.

Gordelfestival

Het Gordelfestival kreeg een tweede leven. Vzw 'de Rand' coördineert de organisatie van het Gordelfestival in samenwerking met een privé-partner om zo even feestelijk en sportief als zelfbewust en complexloos het groene en Vlaamse karakter van de Rand in de verf te zetten. De financiële bijdrage van Sport Vlaanderen wordt toegevoegd aan de middelen van vzw 'de Rand'. We formuleren na elke editie een nieuw **ambitieniveau** voor het volgende Gordelfestival, op gebied van deelnemers, deelnemende randgemeenten en deelnemende faciliteitengemeenten.

FINANCIEN EN BEGROTING

Investerings oprijven

De Vlaamse Regering heeft steile ambities en zal meer dan ooit een investeringsregering zijn. Van bij de start zal de Vlaamse Regering een antwoord bieden op een aantal grote maatschappelijke noden en het investeringsritme verder verhogen.

De Vlaamse Regering investeert zowel in infrastructuur als in mensen. Een regering die haar spieren versterkt maar ook haar hart laat spreken. Naast investeringen in sociale woningen en een Vlaamse jobbonus voor mensen met een bescheiden inkomen uit arbeid, zullen we de komende jaren ook een fors groeipad realiseren voor de grote uitdagingen in Welzijn, zoals de betaalbaarheid van woonzorgcentra en de werkdruk voor het personeel, de wachtlijsten voor een persoonsvolgend budget voor mensen met een beperking, extra capaciteit in de kinderopvang, de jeugdhulp, de geestelijke gezondheidszorg, preventie en vaccinatie etc.

De Vlaamse Regering zal ook het basisonderwijs verder versterken, de hogescholen wat extra zuurstof geven, het lerarentekort aanpakken en het beroep van leraar opnieuw aantrekkelijker maken. Tegelijk investeren we fors in de bouw van extra capaciteit in het secundair onderwijs alsook in infrastructuur voor het hoger onderwijs. In samenwerking met de private sector verhogen we de inspanningen voor Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie zodat we de 3%-norm realiseren. Vlaanderen moet bij de innovatieleiders in Europa behoren.

De Vlaamse Regering zal investeren in een netto toename aan natuur met hoge kwaliteit, overall en dicht bij iedereen. De komende vijf jaar willen we 20.000 bijkomende ha natuur onder effectief natuurbeheer brengen. Uiterlijk tegen 2030 leggen we 10.000 hectare bijkomend bos aan, waarvan minstens 4.000 hectare deze regeerperiode.

We versterken ook de financiële armslag en investeringsruimte van onze lokale besturen via de overname van de helft van de responsabiliseringsbijdrage voor de pensioenfactuur en via een nieuwe financiële stimulans voor lokale besturen om maximaal open ruimte te vrijwaren.

En we geven specifieke aandacht aan gemeenten in de Vlaamse Rand alsook aan enkele steden en gemeenten die kampen met de impact van grootstedelijke problematieken. Samen met de lokale besturen zet de Vlaamse Regering zo een turbo op het economische groeipotentieel van Vlaanderen. Dit is cruciaal tegen de achtergrond van een zwakkere economische conjunctuur als gevolg van allerlei internationale spanningen.

De Vlaamse Regering zal de volgende 5 jaar maar liefst 1,65 miljard euro extra investeringen lanceren. We investeren daarbij vooral in alle vervoersmodi van mobiliteit en openbare werken, in de bouw van scholen (hoofdzakelijk in het secundair onderwijs) en in de bouw van infrastructuur voor O&O en het hoger onderwijs. Ook investeringen in ziekenhuizen, culturele topinfrastructuur, bovenlokale sport- en topsportinfrastructuur, IT en onroerend erfgoed krijgen de nodig aandacht.

De Vlaamse Regering blijft investeren in sociale woningen: we trekken het recordniveau van 2019 door in de komende jaren. We leggen daarbij een grotere klemtoon op renovatie en duurzaamheid.

We voeren tevens een belangrijke Vlaamse belastinghervorming door, zonder de globale belastingdruk te laten toenemen.

- Om werken nog meer lonend en het verschil met een uitkering groter te maken, voeren we een Vlaamse jobbonus in die ervoor zorgt dat mensen met een bescheiden inkomen uit arbeid netto meer zullen verdienen.
- In de woonfiscaliteit verschuiven we het fiscale voordeel van het hebben van een woning naar het verwerven ervan. Vanaf 1 januari 2020 dooft de woonbonus uit en verlagen we de registratierechten verder op de aankoop van een enige, eigen woning van 7% naar 6% (en van 6% naar 5% bij een ingrijpende energetische renovatie).
- In de verkeersfiscaliteit vergroenen we het wagenpark via de invoering vanaf 2021 van de nieuwe Europese verbruiks- en emissietest (WLTP) voor voertuigen, maar verhogen we de belastingdruk niet. Meer vervuilende wagens worden duurder, milieuvriendelijkere wagens goedkoper.
- We vrijwaren het succesvolle systeem van de dienstencheques met een fiscale aftrek van 20%.
- We moedigen mensen aan om te opteren voor de fiscaal voordelige en rechtszekere oplossing van de geregistreerde schenking. Voor niet-geregistreerde schenkingen verlengen we de zgn. 'verdachte periode' van 3 naar 4 jaar.

- We ontwerpen daarnaast een regeling voor een vriendenerfenis, waarbij we mensen de kans geven om een bepaald deel van hun erfenis toe te wijzen aan een verwante of niet-verwante persoon als 'best friend' waarop dan het voordeligere tarief in rechte lijn wordt toegepast in plaats van de hogere tarieven in zijlijn.
- We wijzigen tevens de regeling rond duo-legaten, waarbij we het zuiver altruïstisch element van deze legaten herstellen en versterken met een tariefverlaging.
- Het gewestelijk belastingkrediet voor rechtspersonen in de onroerende voorheffing beperken we vanaf aanslagjaar 2020 tot het deel van de materieel en outillage.
- Investerings in nieuw materieel en outillage blijven vrijgesteld van onroerende voorheffing.

Begroting in evenwicht

De nieuwe Vlaamse Regering zet het budgettaire orthodoxe traject van de vorige Vlaamse Regering onverkort door. De Vlaamse begroting van 2019 zal net zoals die van 2017 en 2018 in evenwicht zijn of zelfs met een beperkt overschot afsluiten, 2020 wordt budgettair een moeilijker jaar. Als gevolg van de huidige onzekere internationale economische conjunctuur, de impact van een eventuele Brexit en de spanningen in de handelsbetrekkingen tussen de grootmachten, is de Vlaamse begroting extra kwetsbaar voor conjuncturele schommelingen. Tegelijk komt de impact van de federale taks shift in 2020 op kruissnelheid (een Vlaamse lastenverlaging van meer dan 900 miljoen euro), alsook de impact van de cao's die we gesloten hebben met de sociale partners in welzijn, onderwijs en de Vlaamse overheid. We laten een bescheiden tekort in 2020 toe omdat we bovendien een Vlaamse taks shift realiseren waarbij we meteen bij de start van de regeerperiode bepaalde lastenverlagingen doorvoeren terwijl de opbrengst van fiscale maatregelen zoals de uitdoving van de woonbonus pas na enkele jaren stijgt.

Vanaf 2021 gaan we opnieuw voor een begroting in evenwicht, zonder overschotten of tekorten. Bij de aftoetsing van deze nominale evenwichtsdoelstelling zullen we geen rekening houden met de bouwkosten gerelateerd aan de Oosterweelverbinding. Dit cruciale project wordt immers algemeen erkend als een eenmalige, hoogst uitzonderlijke investering met groot macro-economisch belang voor heel West-Europa en met aanzienlijke terugverdieneffecten op basis van een financieel model.

We voeren een grondige efficiëntie-oefening uit op alle entiteiten van de Vlaamse overheid waarbij we onze leidend ambtenaren responsabiliseren en focussen op onze kerntaken. We vragen diezelfde efficiëntie-oefening ook aan een reeks gesubsidieerde sectoren in de samenleving. Bovendien maken we in alle inhoudelijke domeinen specifieke keuzes om middelen te verschuiven naar de meest prioritaire maatschappelijke noden in die domeinen en we remmen tevens enkele automatische groeipaden een beetje af. Als we met z'n allen inspanningen leveren, creëren we zo de nodige zuurstof om een sterk antwoord te bieden op de meest acute noden en uitdagingen in onze samenleving.

Prestatiebegroting

De introductie van een beleids- en begrotingstoelichting (BBT) en de verankering van de inhoudelijke structuurelementen in de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën (VCO) maken dat er in de zittingsperiode 2019-2024 een duidelijkere koppeling tussen begrotingskredieten en (strategische en/of operationele) doelstellingen mogelijk is. Prestatie-geïnformeerd begroten rollen we verder uit. Zo koppelen we op een transparante manier prestatie-informatie, die gebaseerd is op kwalitatieve en relevante indicatoren en beleidsevaluaties, terug naar het Vlaams Parlement, burgers, ondernemingen, verenigingen en andere overheden. De prestatie-informatie helpt om het brede besluitvormingsproces te verbeteren (onder meer via beleidsleren) en om het budgettaire beslissingsproces beter te onderbouwen. Op basis van een grondige evaluatie van het pilootproject inzake de uitgaventoetsingen (*spending reviews*) bekijken we een verdere uitrol van dit instrument.

BIJLAGE

Fusie van entiteiten – bijlage bij het regeerakkoord

De beleidsdomeinen Economie, Wetenschap en Innovatie, Werk en Sociale Economie en Landbouw en Visserij worden samengevoegd tot één economische cluster. De departementen worden daarbij samengevoegd (dep. EWI, dep. WSE), het departement L&V wordt een agentschap.

De voorbije regeerperiode werden de beleidsdomeinen Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed en Leefmilieu, Natuur en Energie gefuseerd tot het beleidsdomein Omgeving. Onderstaande voorstellen optimaliseren die fusiebeweging verder en aligneren zich tegelijkertijd op de nieuwe fusiebewegingen voor de komende regeerperiode:

- Vanuit de focus die de Vlaamse Regering wil leggen op innovatie en met het oog op kruisbestuiving en een gebundelde onderzoeksagenda worden volgende bestaande wetenschappelijke instellingen ondergebracht binnen het beleidsveld Innovatie: ILVO, Plantentuin Meise, VITO.
- Met het oog op een betere onderbouwing van beleid en samenbrengen van capaciteit versterken we het Planbureau Omgeving (bestaande afdeling binnen het departement Omgeving) door taken m.b.t. beleidsondersteunende studies samen te brengen in één hand;
- We onderzoeken in welke mate efficiëntiewinsten te halen zijn door alle milieuheffingen (van bij OVAM en VMM/uit Omgeving) te centraliseren bij Vlabel;
- Momenteel betaalt de Vlaamse overheid voor labo-capaciteit in o.a. VMM, VITO, e.a. We organiseren een optimalisatie-oefening van de laboratoria en stemmen noodzakelijke investeringen af, bepalen wie best de rol van referentielabo vervult, etc.;
- De uitvoerende taak van de VHRM hevelen we over naar het departement Omgeving. We onderzoeken hoe en waar de advies- en beleidstaken van de VHRM en de organisatie van het forum voor handhavers best wordt georganiseerd.

Het Vlaams Energie Agentschap wordt versterkt met de afdeling energie, klimaat en groene economie uit het departement Omgeving tot een slagkrachtig Vlaams Energie- en Klimaatagentschap. Dit geldt met uitzondering van de mensen die werken rond luchtkwaliteit en diepe ondergrond, die overgeheveld worden naar de VMM respectievelijk VITO.

De Vlaamse Milieuholding wordt ontbonden.

Syntra Vlaanderen wordt opgeheven.

- De taken m.b.t. ondernemingsvorming worden ingekanteld in VLAIO.
  - Gesloten call naar de Syntra vzw's (met wie een beheersovereenkomst zal worden afgesloten)
  - Open call met opleidingen die belangrijk zijn en voldoende door de markt worden aangeboden
- De taken m.b.t. werkplekregisseur duaal leren en leertijd worden ingekanteld bij VDAB.
- Het toezicht op duale trajecten wordt ingekanteld bij het departement WSE (onafhankelijke inspectie).
- Het expertisecentrum innovatieve leerwegen (duaal leren en levenslang leren) en het Vlaams Partnerschap duaal leren worden ingekanteld bij het departement WSE (die deze laatste taak opneemt in samenwerking met het departement OV).

Het Agentschap Wonen-Vlaanderen en de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen worden gefuseerd. De Vlaamse Woonraad wordt opgeheven in het kader van een bredere hervorming van de strategische adviesraden, en vervangen door ad hoc overleg met relevante stakeholders. We fuseren de SARO en de MINA-raad tot één Omgevingsraad.

We evolueren in het landschap WVG van de huidige 10 naar een 3-tal entiteiten:

Twee interne verzelfstandige agentschappen, gebundeld rond 2 clusters:

- het Agentschap Opgroeien en AG Opgroeien regie (enkel een juridisch onderscheid, in realiteit 1 aansturing), (met kinderopvang, pleegzorg, integrale jeugdhulp, preventieve gezinsondersteuning, jeugddelinquentie, observatie en behandelingscentra & COS, GES+, regie groeipakket) en het agentschap VUTG

- het Agentschap Zorg (VAPH, VSB, woonzorg en eerstelijns, geestelijke gezondheidszorg, gezinszorg, zorgbudgetten, revalidatie, mobiliteitshulpmiddelen, gespecialiseerde zorg, preventie, zorgberoepen)

Een aantal kerntaken van de overheid kunnen omwille van het risico op belangenvermenging niet in een verzelfstandigd agentschap worden ondergebracht, en worden dus gegroepeerd in het departement WVG, met als opdrachten: beleidsontwikkeling, beleidsinformatie, zorginspectie, gegevensdeling, welzijn & samenleving, VIPA, kwaliteit van zorg.

We halen de justitieuze taken uit Welzijn en brengen die onder bij Kancelarij en Bestuur, waarbinnen we een specifieke cluster Justitie en Handhaving creëren.

We herclusteren een aantal diensten binnen het Beleidsdomein Kancelarij en Bestuur:

- De bevoegdheid 'gewestelijke aspecten overheidsopdrachten' brengen we vanuit het Departement Kancelarij en Bestuur onder bij Het Facilitair Bedrijf. Hierdoor worden beleidsvoorbereiding en uitvoering dicht bij elkaar gebracht en kan de expertise blijvend horizontaal ten behoeve van andere entiteiten worden ingezet.
- De Gemeenschappelijke Dienst Preventie en Bescherming (GDPB) en Dienst van de Gouverneurs brengen we vanuit het Departement Kancelarij en Bestuur onder bij AgO, waardoor we alle aspecten m.b.t. het personeelsbeleid in één agentschap onderbrengen.
- Het business continuity management en het risicomanagement brengen we vanuit het Departement Kancelarij en Bestuur onder bij AgO, waardoor ook de aspecten van organisatiebeheersing in één agentschap worden opgenomen.

We voegen de beleidsdomeinen Kancelarij en Bestuur en Internationaal Vlaanderen samen. De departementen Buitenlandse Zaken en Kancelarij en Bestuur worden samengevoegd tot één departement, en creëren zo voldoende massa om bestuurskrachtig op te treden en eendrachtig taken als communicatie over Vlaanderen, zowel nationaal als in de wereld, en internationale rapportering op een efficiëntere wijze te volbrengen.

MOW

- Om een overkoepelend duurzaam en efficiënt mobiliteitsbeleid te ontwikkelen en een investeringsbeleid gefocust op combimobiliteit te realiseren, versterken we het departement Mobiliteit en Openbare Werken zodat het zijn regierol kan waarmaken en de agentschappen kunnen focussen op hun uitvoerende rol. Zo verkrijgen we een heldere organisatie van het beleidsdomein MOW die tot een meer gestroomlijnde dienstverlening moet leiden, met een versnelde uitvoering van infrastructuurwerken en een meer coherent beleid tot gevolg.
- We onderzoeken het bestuurlijk landschap binnen het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken waarbij we nagaan of de uitvoerende taken in één hand geclusterd kunnen worden per vervoersmodus:
  - o Alles m.b.t. vervoer en infrastructuur van en over water in één hand, excl. vervoer op maat;
  - o Alles m.b.t. transportinfrastructuur over de weg in één hand;
- In elk geval wordt alles m.b.t. vervoer en infrastructuur van en in de lucht met name de beide LOM's zo snel mogelijk gefuseerd.
- Daarnaast worden grote infrastructuurprojecten in principe toegewezen aan de projectvennootschappen binnen het beleidsdomein (De Werkvennootschap/Lantis);
- De Wegeninspectie brengen we samen met de mobiele patrouilles bij Vlabel. De inkomsten uit boetes voor overbelasting worden toegevoegd aan het saldo Kilometerheffing ten bate van MOW. Vlabel kan eventuele investeringen voor het controledispositief overbelasting ook financieren uit de meeropbrengst overbelasting.

Met het oog op vermindering van administratieve lasten en het afschaffen van achterhaalde structuren, schaffen we de DAB's VIF en MINA af en bevorderen tegelijkertijd de leesbaarheid van de begroting. Complementair hieraan wordt een decreetsbepaling voorzien om de relatief vlotte herverdelingsmogelijkheid voor investeringen "over programma's heen" mogelijk te maken.

In dezelfde redenering onderzoeken we wanneer de taken van School Invest kunnen worden ingekanteld in AgIOn.

We vormen het FFEU-mechanisme om naar een FFEU-provisie van € 105 mio.

